รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี - โบราณสถาน ในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๑๔๐ แหล่ง

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม
ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี-โบราณสถาน ในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๑๔๐ แหล่ง

คณะทำงาน

นายกิตติพงษ์ สนเล็ก	นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ
นายธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร	นักโบราณคดีปฏิบัติการ
นางสาวนภัสสร แย้มคงเมือง	นักโบราณคดีปฏิบัติการ
นางสาวพรนภา บุญถึง	ผู้ช่วยนักโบราณคดี
นายผัน พงษ์พิมาย	พนักงานขับรถยนต์

ผู้เรียบเรียง

นายกิตติพงษ์ สนเล็ก	นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ
นายธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร	นักโบราณคดีปฏิบัติการ
นางสาวพรนภา บุญถึง	ผู้ช่วยนักโบราณคดี

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

คำนำ

รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี-โบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๑๔๐ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดมหาสารคาม ฉบับนี้ เป็นการดำเนินงานภายใต้โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถานให้เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียน รวมถึงเตรียมความพร้อมที่จะประกาศให้เป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ฉบับใหม่

การดำเนินงานในครั้งนี้ เป็นการทบทวนฐานข้อมูลทางโบราณคดีให้กับกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เพื่อให้ข้อมูลมีความชัดเจนและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสำรวจ ตรวจสอบสภาพโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดีที่มีอยู่ในฐานข้อมูล

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าและข้อมูลอันเป็นประโยชน์ ช่วยเหลือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จนการดำเนินการสำรวจทางโบราณคดีสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

สุดท้ายนี้ กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลเหล่านี้จะเป็นฐานข้อมูลทางโบราณคดี ยังประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งโบราณคดีในฐานะมรดกศิลปวัฒนธรรมของชาติ ต่อไป

กลุ่มโบราณคดี
สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

สารบัญ

		หน้า
จังหวัดนครราชสีมา		
อำเภอเมืองนครราชสีมา	๑. อุโบสถหลังเก่าและกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน	๑
	๒. บารายหนองบัว	๑๔
	๓. ปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย)	๑๘
อำเภอแก้งสนามนาง	๔. บ้านหนองบง	๒๒
อำเภอครบุรี	๕. ปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด)	๒๒
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	๖. อุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิตร	๓๐
อำเภอชุมพวง	๗. อุโบสถวัดจันทร์	๓๖
	๘. บารายบ้านเขว้า	๔๓
	๙. อุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม	๔๘
	๑๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองไผ่	๕๕
	๑๑. บารายหนองสะแก	๖๐
อำเภอโชคชัย	๑๒. ปราสาทบ้านบึงไทย	๖๔
อำเภอโนนแดง	๑๓. โบราณสถานหลุมไห	๖๙
	๑๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนปู	๗๔
	๑๕. แหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย	๗๙
	๑๖. โบราณสถานโนนวัด	๘๓
	๑๗. ปราสาทโนนโบสถ์	๘๘
อำเภอโนนสูง	๑๘. อุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค	๙๒
อำเภอบัวลาย	๑๙. แหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม	๙๗
อำเภอบัวใหญ่	๒๐. ปราสาทบ้านคูมะค่า	๑๐๑
	๒๑. ปราสาทโนนโบสถ์	๑๐๕
	๒๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบัวน้อย	๑๑๑
	๒๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่	๑๑๕
	๒๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)	๑๒๐
	๒๕. บารายบ้านด่านช้าง	๑๒๖
อำเภอประทาย	๒๖. บารายหนองสี่เหลี่ยม	๑๓๐
อำเภอปักธงชัย	๒๗. บารายบ้านตะคุ	๑๓๓
	๒๘. บารายน้อยบ้านตะคุ	๑๓๘
	๒๙. บารายปราสาทสระหิน	๑๔๑
	๓๐. ปราสาทหลุมเงิน	๑๔๕
	๓๑. บารายปราสาทนาแค	๑๔๙
	๓๒. บารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง	๑๕๒

		หน้า
อำเภอพิมาย	๓๓. อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ	๑๕๕
อำเภอลำทะเมนชัย	๓๔. บารายบ้านหนองนกเป็ด	๑๖๑
	๓๕. บารายสระสี่เหลี่ยม	๑๖๕
อำเภอวังน้ำเขียว	๓๖. แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน	๑๗๐
	๓๗. แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว	๑๗๗
	๓๘. ปราสาทบ้านโนนงิ้ว	๑๘๑
อำเภอสีดา	๓๙. แหล่งโบราณคดีวัดพฤกษาศิลาอาสน์	๑๘๖
	๔๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนเมือง	๑๙๑
	๔๑. แหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้ว	๑๙๔
อำเภอเสิงสาง	๔๒. บารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่)	๑๙๘
	๔๓. บ้านหนองหลักศิลา	๒๐๑
	๔๔. วัดเสิงสาง	๒๐๕
อำเภอห้วยแถลง	๔๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทับสวาย	๒๑๑
	๔๖. บารายหนองตะโก	๒๑๔
	๔๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ	๒๑๘
	๔๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแฝก	๒๒๒
	๔๙. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองเพชร	๒๒๖
จังหวัดชัยภูมิ		
อำเภอเมืองชัยภูมิ	๕๐. แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง	๒๓๑
จังหวัดบุรีรัมย์		
อำเภอเมืองบุรีรัมย์	๕๑. บารายบ้านพระครูน้อย	๒๓๕
	๕๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)	๒๓๘
	๕๓. อุโบสถหลังเก่าและเจดีย์ วัดโพธิ์ทอง	๒๔๓
อำเภอคูเมือง	๕๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านถาวร	๒๕๐
อำเภอบ้านกรวด	๕๕. แหล่งโบราณคดีเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑-๒	๒๕๕
	๕๖. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านโคกใหญ่ หมายเลข ๑-๓	๒๕๙
	๕๗. แหล่งโบราณคดีเตาสวาย หมายเลข ๑-๖	๒๖๔
	๕๘. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑-๒	๒๗๑
	๕๙. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๑-๖	๒๗๔
	๖๐. แหล่งโบราณคดีเตานายพาน โรจน์ประโคน	๒๘๑
	๖๑. แหล่งโบราณคดีเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒	๒๘๕
	๖๒. แหล่งโบราณคดีเตาละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒	๒๙๐
	๖๓. แหล่งโบราณคดีเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๑-๕	๒๙๓
	๖๔. แหล่งโบราณคดีเตาคุ้มลำดวน หมายเลข ๑-๓	๒๙๙
	๖๕. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านละหานทรายเก่า หมายเลข ๑-๒	๓๐๕
	๖๖. แหล่งโบราณคดีเตานายลืด กำประโคน	๓๐๙

		หน้า
อำเภอบ้านด่าน	๖๗. ปราสาทวัดบ้านปราสาท	๓๑๒
	๖๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรง	๓๑๖
อำเภอประโคนชัย	๖๙. ปราสาทบ้านโคกปราสาท	๓๑๙
อำเภอลำปลายมาศ	๗๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์	๓๒๖
	๗๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)	๓๓๑
	๗๒. อุโบสถวัดอัมพวัน	๓๓๕
อำเภอสตึก	๗๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)	๓๔๑
	๗๔. อุโบสถวัดศาลาลอย	๓๔๕
	๗๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองทุ่งวัง	๓๕๗
	๗๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแก	๓๖๓
อำเภอห้วยราช	๗๗. อุโบสถวัดสนวนใน	๓๖๗
	๗๘. แหล่งโบราณคดีบ้านเพชร	๓๗๕
จังหวัดสุรินทร์		
อำเภอเมืองสุรินทร์	๗๙. บารายหนองอันซอง	๓๗๙
	๘๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณหนองเสม็ด	๓๘๒
	๘๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านนาดี	๓๘๕
	๘๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโคกเมือง	๓๘๙
	๘๓. บารายบ้านตราด	๓๙๓
	๘๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านอาโพน	๓๙๗
อำเภอชุมพลบุรี	๘๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตึกชุม	๔๐๑
	๘๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนไร่	๔๐๕
	๘๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโพนม่วง	๔๐๙
	๘๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองบัว	๔๑๔
	๘๙. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกะทะ	๔๑๙
	๙๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)	๔๒๓
	๙๑. อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า	๔๒๘
อำเภอท่าตูม	๙๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านปอหมัน	๔๓๓
	๙๓. อุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์	๔๓๗
อำเภอรัตนบุรี	๙๔. แหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)	๔๔๕
	๙๕. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านธาตุ	๔๕๑
อำเภอลำดวน	๙๖. บารายบ้านโคกครุฑ	๔๕๗
	๙๗. บารายหนองตะเปียง	๔๖๒
อำเภอศรีณรงค์	๙๘. บารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)	๔๖๖
อำเภอศีขรภูมิ	๙๙. บารายหนองถนน	๔๖๙
	๑๐๐. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านสัจจัง	๔๗๒
อำเภอสำโรงทาบ	๑๐๑. บารายบ้านขาม	๔๗๕
	๑๐๒. บารายหนองจังเกา	๔๗๘

		หน้า
จังหวัดศรีสะเกษ		
อำเภอเมืองศรีสะเกษ	๑๐๓. โบราณสถานบ้านโนนหุ่ง	๔๘๑
อำเภอกันทรารมย์	๑๐๔. สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ	๔๘๔
	๑๐๕. บารายหนองคู	๔๘๘
	๑๐๖. บารายหนองสองห้อง	๔๙๒
อำเภอขุขันธ์	๑๐๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรงสูง	๔๙๖
	๑๐๘. แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท	๕๐๐
อำเภอเบญจลักษ์	๑๐๙. แหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่ (เมืองโบราณบ้านหนองบัวใหญ่)	๕๐๔
อำเภอปรางค์กู่	๑๑๐. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านกู่	๕๐๙
อำเภอพยุห์	๑๑๑. บารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)	๕๑๓
อำเภอไพรบึง	๑๑๒. บารายหนองคูสี่แจ	๕๑๗
	๑๑๓. บารายหนองพะแวะ (หนองคู)	๕๒๐
อำเภอเมืองจันทร์	๑๑๔. เจดีย์วัดเก่าบ้านวัด	๕๒๓
อำเภอยางชุมน้อย	๑๑๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบอน	๕๒๖
	๑๑๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่	๕๒๙
อำเภอราษีไศล	๑๑๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านดู่น้อย (วัดดอนเกลือ)	๕๓๓
	๑๑๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกระเดา	๕๓๙
	๑๑๙. แหล่งโบราณคดีดอนสำโรง (วัดดอนม่วง)	๕๔๓
	๑๒๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่	๕๔๗
	๑๒๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระน้อย	๕๕๑
	๑๒๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแคน	๕๕๔
	๑๒๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านหว้าน (โนนบ้านหว้าน)	๕๕๘
	๑๒๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย (โนนบ้านน้ำอ้อมน้อย)	๕๖๑
อำเภอวังหิน	๑๒๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองนครลำดวน	๕๖๖
อำเภอห้วยทับทัน	๑๒๖. ปราสาทบ้านปราสาท (ปราสาทห้วยทับทัน)	๕๗๐
อำเภออุทุมพรพิสัย	๑๒๗. บารายหนองก้านเหลือง	๕๗๘
	๑๒๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่	๕๘๑
	๑๒๙. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านพงพรต	๕๘๕
จังหวัดมหาสารคาม		
อำเภอเมืองมหาสารคาม	๑๓๐. กู่บ้านหมี่	๕๘๙
	๑๓๑. สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง	๕๙๒
	๑๓๒. แหล่งโบราณคดีโนนหนองแก	๕๙๖
	๑๓๓. วัดจันทราวาส	๖๐๐
อำเภอกันทรทวิชัย	๑๓๔. แหล่งโบราณคดีวัดสุธัมมาราม	๖๐๓
อำเภอโกสุมพิสัย	๑๓๕. แหล่งโบราณคดีพระลานชัย (จอมพระลาน)	๖๐๗

		หน้า
อำเภอบรบือ	๑๓๖. โบราณสถานโนนวัดเก่า	๖๑๐
	๑๓๗. วัดหนองคูใหญ่	๖๑๔
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย	๑๓๘. แหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง	๖๑๘
	๑๓๙. บารายบ้านสระสี่เหลี่ยม	๖๒๒
อำเภอยางสีสุราช	๑๔๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนสูง	๖๒๕
ภาคผนวก: รายละเอียดโครงการ		๖๒๙

จังหวัดนครราชสีมา

๑. อุโบสถหลังเก่าและกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ที่ตั้ง เทศบาลนครนครนครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0187001 ตะวันออก 1657473 เหนือ (14°58’25.35” N, 102°05’24.11” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดแจ้งใน บริเวณเทศบาลนครนครราชสีมา ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ สถาปนาเป็นวัดในสมัยรัชกาลที่ ๔ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๐๘ โดยภายในวัดเป็นที่ตั้งโบราณสถาน จำนวน ๒ หลัง ดังนี้

๑. อุโบสถหลังเก่า สันนิษฐานว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๓ โดยพิจารณาจากจารึกบนหน้าบันด้านตะวันออก ซึ่งระบุรัตนโกสินทร์ศก ๑๒๙ ประกอบกับจารึกหลังฐานชุกชีพระประธานระบุว่าสร้างพระประธานสำเร็จในปีดังกล่าว อุโบสถหลังนี้มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดประมาณ ๓ ห้อง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง ด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างด้านละ ๑ ช่องอยู่บริเวณกึ่งกลางของด้าน ส่วนด้านตะวันตกปิดทึบ ประชาชนจึงนิยมเรียกว่าโบสถ์มหาอุด หลังคาเป็นหลังคาทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องดินเผา กรอบหน้าบันประดับช่อฟ้าใบระกา หางหงส์ตามแบบภาคกลาง หน้าบันด้านตะวันออก มีงานปูนปั้นภาพเทพพนม ๓ องค์ ประทับบนดอกบัวท่ามกลางลายพันธุ์พฤกษา เบื้องล่างมีผ้าแพรจำหลักข้อความอักษรไทย ภาษาบาลีว่า *“สัทธาย อัมเหหิ ปูชิตา”* กึ่งกลางเหนือข้อความจำหลักเลข ๑๒๙ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเลขรัตนโกสินทร์ศกดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนหน้าบันด้านตะวันตกมีงานปูนปั้นภาพพันธุ์พฤกษา แบบลายก้านแย่ง

ภายในอุโบสถหลังเก่า ประดิษฐานพระพุทธรูปประธานนามว่าหลวงพ่อแจ้ง พุทธลักษณะประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย บนฐานชุกชีประดับพลแบก เบื้องหลังพระประธานมีภาพจิตรกรรมฝาผนังแสดงภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ ตอนมารผจญ บนผนังด้านหลังและด้านข้างพระพุทธรูปประธานเจาะเป็นช่องคูหา โดยเจาะด้านหลัง ๒ ช่อง และด้านข้างด้านละ ๒ ช่อง ภายในคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปไม้ศิลปะรัตนโกสินทร์ บนฝ้าเพดานมีแผ่นโลหะทำเป็นรูปดาวเพดาน กลีบเมฆ และนก

๒. กุฏิไม้โบราณ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอุโบสถหลังเก่า ลักษณะเป็นอาคารไม้ประดับไม้ฉลุลายตามแบบที่เรียกว่าเรือนขนมปังขิง ยกพื้นสูงประมาณ ๒ เมตรเศษ หลังคาทรงปั้นหยา แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ โดยยื่นมุขออกมาทางด้านตะวันออกและตะวันตก ตัวอาคารหันหน้าไปทางทิศตะวันออก โดยด้านตะวันออกมีลักษณะเป็นเฉลียง มีราวระเบียง โดยส่วนที่เป็นมุข สันนิษฐานว่าเดิมมีบันไดต่อออกมาทางด้านเหนือและด้านใต้ของมุข แต่เนื่องจากมีการต่อเติมอาคารทางด้านใต้ของกุฏิจึงรื้อบันไดออก แล้วใช้บันไดของอาคารที่ต่อเติมใหม่แทน ส่วนอาคารตีไม้แบ่งเป็นห้องย่อยจำนวน ๗ ห้อง

เบื้องบนของผนัง ระหว่างเสาของระเบียง และเหนือประตู-หน้าต่าง เป็นงานไม้ฉลุลายโปร่ง บริเวณห้องโถงกลางมีแผ่นจารึกข้อความว่า *“ลัมโตอุทิส์ส นายคำติ๊บ (พม่า) สร้างอุทิศถวายสงฆ์ พุทธศักราช ๒๔๖๓”*

ทางตะวันออกเฉียงใต้ของกุฏิไม้โบราณ ยังมีถังน้ำรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ บนถังน้ำจารึกอักษรไทยความว่า *“ในงานจุลกฐินร่วมใจ พ.ศ. ๒๔๖๖”*

อนึ่ง กรมศิลปากร ออกประกาศเรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ โดยขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุภายในวัดแจ้งในจำนวน ๑ รายการ ได้แก่ ตู้ใส่พระ ศิลปะรัตนโกสินทร์ ชนิดไม้ลงรักปิดทอง ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๒ ตอนพิเศษ ๖๙ ง หน้า ๒๖ (รายการที่ ๓๔) ลงวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๔๘

สภาพปัจจุบัน อุโบสถหลังเก่า ได้เปลี่ยนสภาพเป็นวิหาร เนื่องจากทางวัดสร้างอุโบสถหลังใหม่ทางตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า ตัวอาคารผ่านการบูรณะทาสีใหม่แล้ว และปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๖๘) อยู่ระหว่างการบูรณะโดยทางวัด ส่วนกุฏิไม้โบราณอยู่ในสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลา มีการต่อเติมอาคารทางด้านใต้ของกุฏิ และสร้างกุฏิอีกหลังทางด้านตะวันออกในลักษณะบดบังอาคาร

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๘, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๘

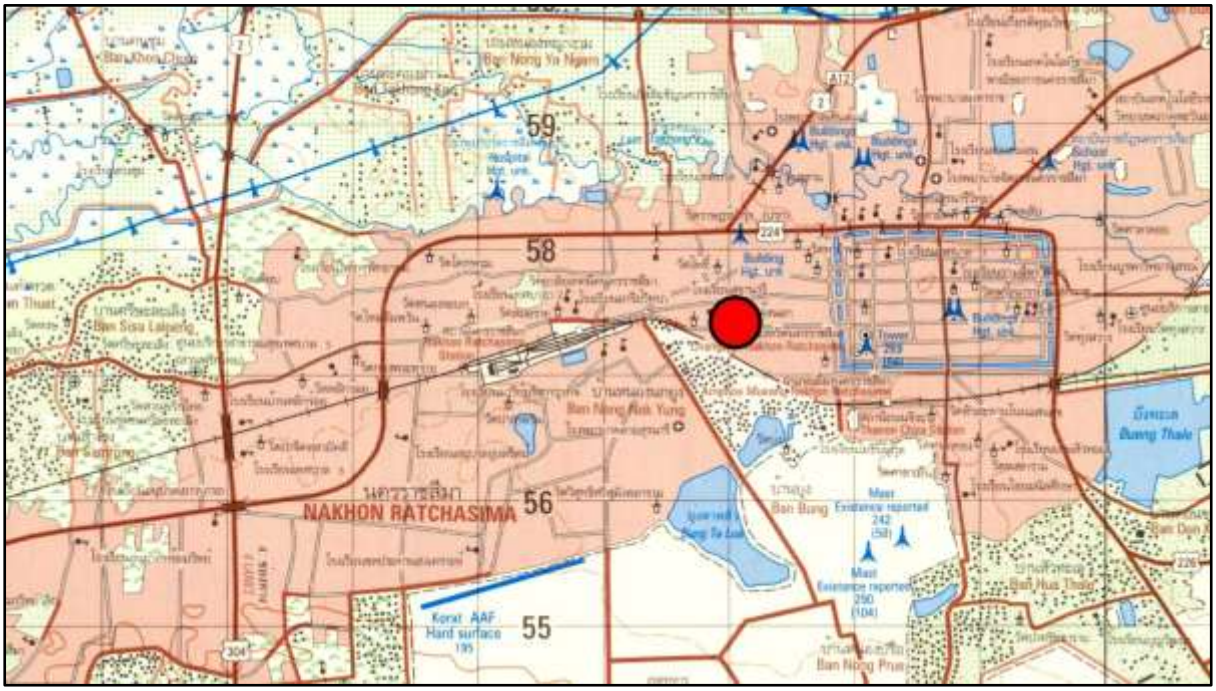

ภาพที่ ๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5438 IV จังหวัดนครราชสีมา แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๔ อุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน ด้านเหนือ

ภาพที่ ๑.๕ อุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน ด้านใต้

ภาพที่ ๑.๖ หน้าบันด้านตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๖ หน้าบันด้านตะวันตกของอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๗ สภาพภายในของอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๘ ประติมากรรมพลแบกประดับฐานชุกชีพระพุทธรูปประธาน

ภาพที่ ๑.๙ จารึกเบื้องหลังฐานชุกชีพระพุทธรูปประธาน ปัจจุบันอยู่ในสภาพลบเลือน

ภาพที่ ๑.๑๐ จิตรกรรมฝาผนังด้านตะวันตก ภายในอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๑๑-๑๒ ช่องคูหาประดิษฐานพระพุทธรูปไม้ ตัวอย่างจากผนังด้านหลังพระพุทธรูปประธาน

ภาพที่ ๑.๑๓ แผ่นโลหะประดับเพดาน ภายในอุโบสถหลังเก่า วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๑๔ กุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน บันทึกภาพจากด้านตะวันออก ซึ่งมีกุฏิสมัยหลังสร้างบดบัง

ภาพที่ ๑.๑๕ กุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน บันทึกภาพจากด้านตะวันตก

ภาพที่ ๑.๑๖ เฉลียงด้านตะวันออกของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๑๗ ปีกด้านใต้ของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๑๘ ปีกด้านเหนือของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

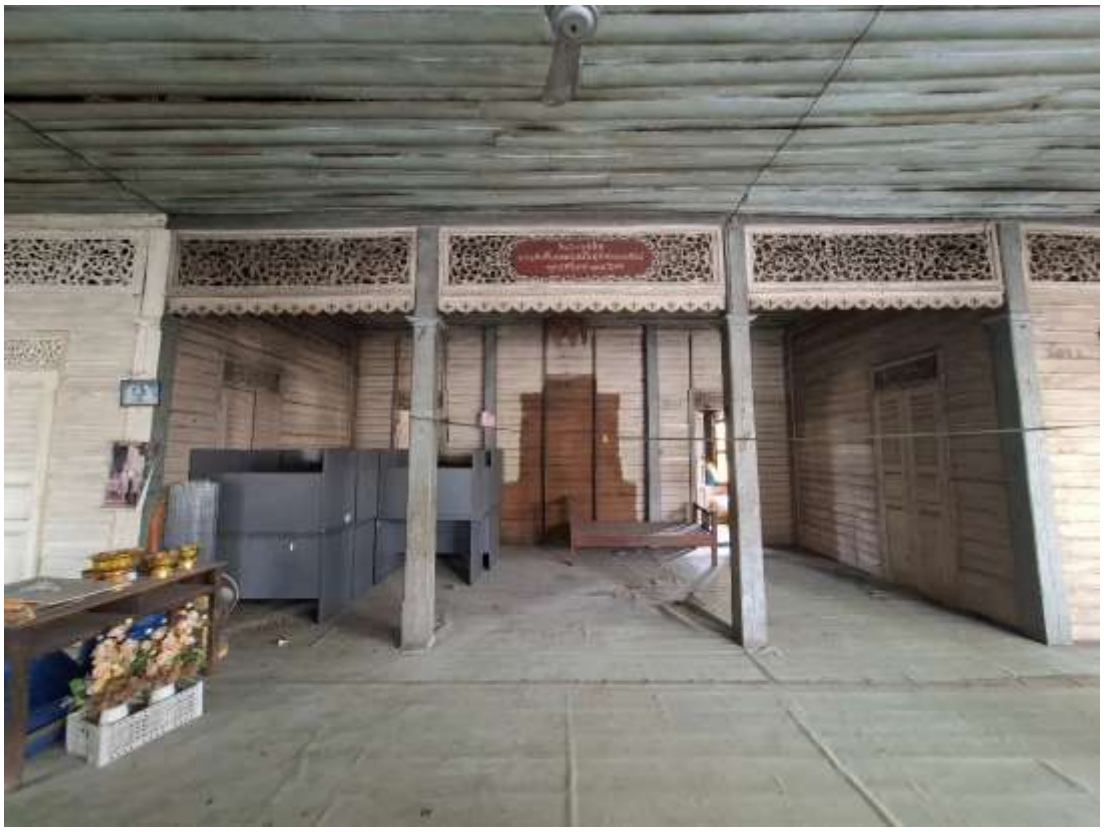

ภาพที่ ๑.๑๙ ห้องโถงกลางของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒๐ ตัวอย่างงานไม้ฉลุโปร่งระหว่างช่วงเสาของเฉลียงด้านตะวันออกของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒๑ แผ่นไม้จารึกระบุปีก่อสร้าง บริเวณห้องโถงกลางของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒๒ อาคารที่ต่อเติมทางด้านใต้ของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒๓ ถังน้ำเก่าทางตะวันออกเฉียงใต้ของกุฏิไม้โบราณ วัดแจ้งใน

ภาพที่ ๑.๒๔ ตู้ใส่พระศิลปะรัตนโกสินทร์ ชนิดไม้ลงรักปิดทอง เป็นโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียน (ที่มา: ราชกิจจานุเบกษา)

๒. บารายหนองบัว

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านหนองบัว ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0198377 ตะวันออก 1665917 เหนือ (15°03’04.63” N, 102°11’40.94” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองบัว ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านหนองบัว ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดปัจจุบันกว้างประมาณ ๒๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร ด้านตะวันตกมีร่องรอยของลำห้วย ซึ่งสันนิษฐานว่าจะไปเชื่อมต่อกับลำห้วยสาขาของคลองบริบูรณ์ เบื้องต้นสันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับชุมชนบริเวณปราสาทพนมวัน ซึ่งตั้งอยู่ทางใต้ของบารายหนองบัว ระยะห่างประมาณ ๒ กิโลเมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๑๖ ในชื่อ บ้านหนองบัว

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านหนองบัว** อำเภอเมืองนครราชสีมา มีสระน้ำโบราณ (บารายหนองบัว) ผลการสำรวจหมู่บ้านโดยรอบพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกพัฒนาเพื่อการกักเก็บน้ำภายในชุมชน ขนาดของบารายยังมีรูปสัณฐานใกล้เคียงกับที่ปรากฏในภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ บริเวณโดยรอบบารายมีการถมปรับพื้นที่เป็นถนนและทางสาธารณะ ทำให้แนวคันดินขอบบารายอยู่ในระดับเสมอกับพื้นที่โดยรอบ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๘

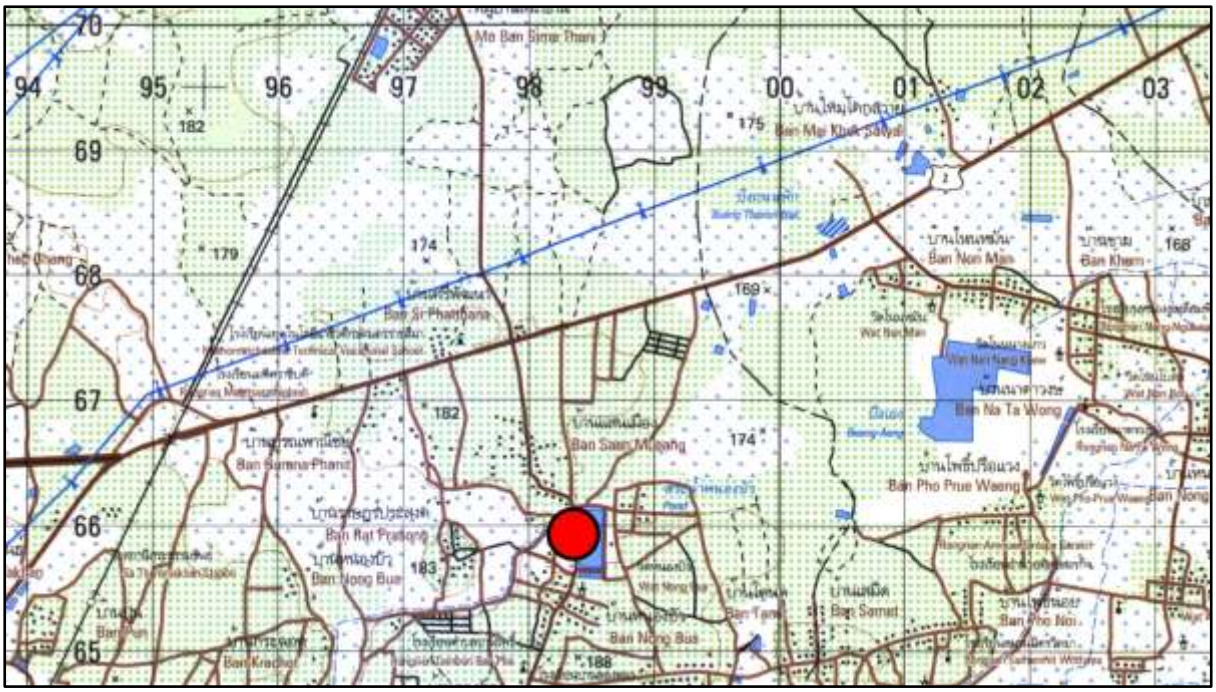

ภาพที่ ๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 III อำเภอโนนไทย แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองบัว

ภาพที่ ๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองบัว

ภาพที่ ๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพบารายหนองบัว

ภาพที่ ๒.๔ สภาพทั่วไปของบารายหนองบัว

ภาพที่ ๒.๕ สภาพทั่วไปของบารายหนองบัว

ภาพที่ ๒.๖ บริเวณโดยรอบบารายหนองบัว มีการปรับพื้นที่เป็นถนนและทางสาธารณะ

๓. ปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านใหม่ (ชุมชนปรางค์ทองนิเวศน์) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0179355 ตะวันออก 1655294 เหนือ (14°57’11.22” N, 102°01’09.43” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

ปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของชุมชนปรางค์ทองนิเวศน์ ลักษณะเป็นเนินโบราณสถานขนาดเล็กก่อสร้างด้วยอิฐ กึ่งกลางมีร่องรอยการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ จากรายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตผังเมืองรวมเมืองนครราชสีมา พ.ศ. ๒๕๓๙ บรรยายโบราณสถานแห่งนี้ว่า *“เป็นปราสาทขนาดเล็ก ก่อด้วยหินทรายที่มีสภาพชำรุดมาก โดยมีดินและวัชพืชต่าง ๆ ปกคลุมอยู่อย่างหนาแน่น บริเวณตัวปราสาทมีร่องรอยขุดหาสมบัติของพวกโจร เป็นหลุมขนาดใหญ่จำนวนหลายหลุมด้วยกัน”*

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ ด้านตะวันตกของโบราณสถานเป็นที่ตั้งศาลเจ้าแม่ปรางค์ทิพย์ ซึ่งเป็นศาลประจำชุมชน เนินโบราณสถานมีวัชพืชปกคลุม ทางตะวันออกและทางเหนือมีการปรับไถพื้นที่และนำดินลูกรังมาถม

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตผังเมืองรวมเมืองนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๓ กันยายน ๒๕๖๘

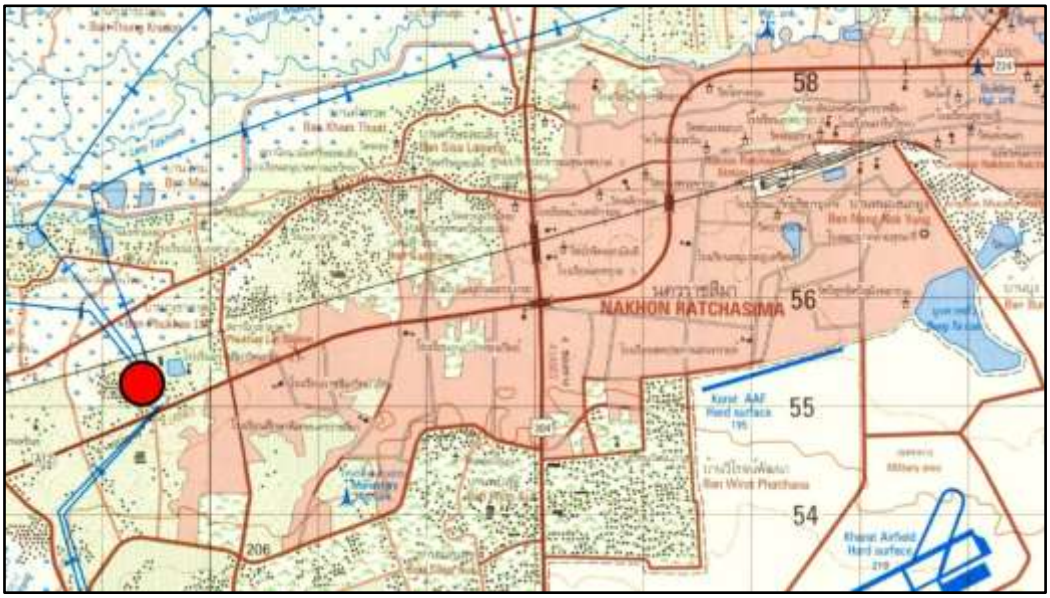

ภาพที่ ๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5438 IV จังหวัดนครราชสีมา แสดงตำแหน่งที่ตั้งปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย)

ภาพที่ ๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย)

ภาพที่ ๓.๓ ปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย) ปัจจุบันมีวัชพืชปกคลุม

ภาพที่ ๓.๔ ด้านตะวันตกของปรางค์ทอง (กู่ปราสาทหินทราย) เป็นที่ตั้งศาลเจ้าแม่ปรางค์ทิพย์

ภาพที่ ๓.๕ ร่องรอยหลุมลักลอบขุดหาโบราณวัตถุบริเวณกลางเนินโบราณสถาน

ภาพที่ ๓.๖ เศษอิฐที่พบบริเวณโบราณสถาน

ภาพที่ ๓.๗ เศษอิฐที่นำมารวบรวมไว้ภายในศาลเจ้าแม่ปรางค์ทิพย์

๔. บ้านหนองบง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านหนองบง ตำบลแก้งสนามนาง อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0207922 ตะวันออก 1740247 เหนือ (15°43’25.01” N, 102°16’28.86” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

บ้านหนองบง ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของตัวอำเภอแก้งสนามนาง พื้นที่สำรวจอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมทางตะวันออกของหมู่บ้าน จากการสำรวจ พบหลักหินทรายสีขาว ลักษณะเป็นแท่งสี่เหลี่ยม จำนวน ๑ แท่ง วางนอนอยู่ในพุ่มไม้ ขนาดประมาณ ๔๐ x ๔๐ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๒๓ เซนติเมตร บนแท่งหินมีร่องรอยของสิ่ว แต่ไม่พบลายแกะสลักใด ๆ จากข้อมูลสัมภาษณ์นางทองใส รัตนจพันธ์ (พ.ศ. ๒๕๖๑) ให้ข้อมูลว่าพบแท่งหินทรายดังกล่าวมานานนับ ๑๐ ปีแล้ว แต่เดิมเป็นที่ดินของนางฉวีวรรณ แสงโชติ เดิมอยู่ริมทางที่เคยใช้เป็นทางเกวียน เมื่อขยายทางจึงรื้อถอนมาตั้งยังตำแหน่งปัจจุบัน จากลักษณะของแท่งหิน สันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตหรือหลักบอกระยะของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

ประเภทโบราณสถาน สถานที่เก็บโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก. (๒๕๖๑). “รายงานการสำรวจหลักเขตในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๑๖๓๔ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

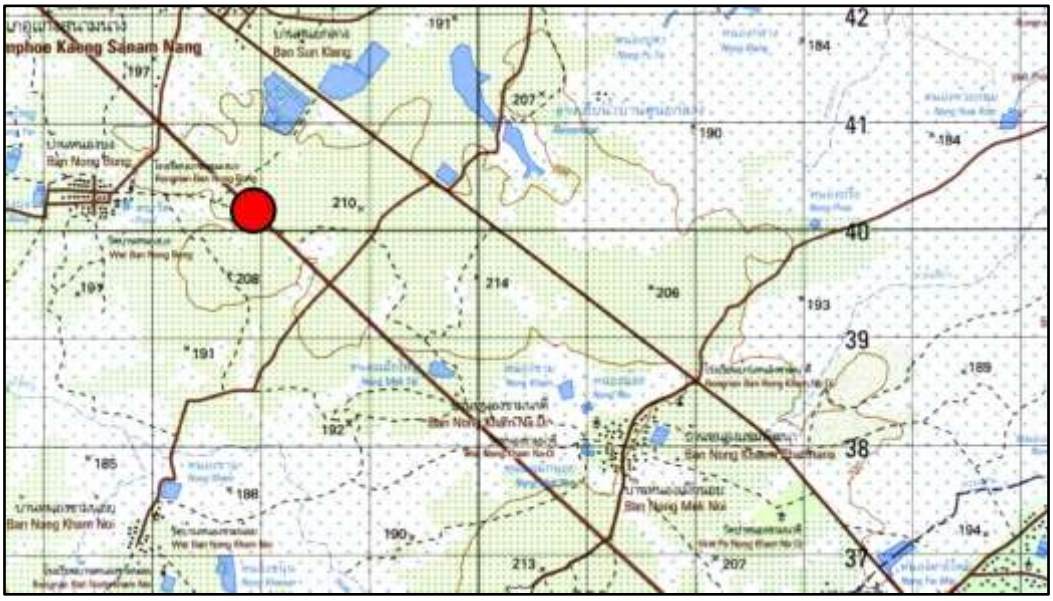

ภาพที่ ๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5440 II อำเภอบัวใหญ่ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านหนองบง

ภาพที่ ๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านหนองบง

ภาพที่ ๔.๓ สภาพหลักหินขณะสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑

ภาพที่ ๔.๔ หลักหินที่พบทางตะวันออกของบ้านหนองบง ปัจจุบันมีต้นไม้และมูลดินปกคลุม

ภาพที่ ๔.๕ หลักหินที่พบทางตะวันออกของบ้านหนองบง ปัจจุบันมีต้นไม้และมูลดินปกคลุม

๕. ปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนสง่างาม ตำบลแชะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0201688 ตะวันออก 1610594 เหนือ (14°33’07.40” N, 102°13’54.57” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

ปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด) ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านดอนสง่างาม ลักษณะเป็นเนินดิน ขนาดประมาณ ๔๐ x ๔๐ เมตร มีคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบ เว้นทางเข้าด้านตะวันออก ขนาดคูน้ำกว้างประมาณ ๑๐ เมตร จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ พบแท่งศิลาแลง ฐานประติมากรรมหินทราย ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร ชนิดเคลือบน้ำเคลือบ ซึ่งสันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาในท้องที่อำเภอบ้านกรวด และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการสำรวจบริเวณเนินดินทางตะวันตกเฉียงใต้ของปราสาทสระโบสถ์ (ชาวบ้านเรียกว่าโนนวัด) ในปีเดียวกัน ก็พบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรเช่นเดียวกัน

ทางตะวันออกของเนินดิน ปรากฏร่องรอยแนวคันดินแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดสันนิษฐานจากภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ กว้างประมาณ ๒๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร แนวคันดินไม่ต่อเนื่อง จึงมีข้อสันนิษฐานว่าอาจเป็นได้ทั้งบารายของศาสนสถาน (กรณีที่แนวคันดินมีครบทั้งสี่ด้าน) หรือเป็นแนวคันดินที่รับน้ำ ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างเพื่อประโยชน์ในด้านการเกษตรและชลประทานของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ พื้นที่ตั้งโบราณสถานทั้งปราสาท บารายหรือแนวคันดิน รวมถึงโนนวัดมีการรังวัดออกโฉนดเกือบทั้งหมดแล้ว บนที่ตั้งปราสาทมีอาคารสิ่งปลูกสร้างของสำนักสงฆ์ตั้งอยู่ (ปัจจุบันปล่อยให้รกร้าง) คูน้ำล้อมรอบปราสาท และบารายหรือแนวคันดินไม่ได้มีการกักเก็บน้ำแล้ว แนวคูน้ำยังปรากฏเป็นร่องอย่างชัดเจน ส่วนแนวคันดินที่สันนิษฐานว่าเป็นคันดินบังคับน้ำหรือบารายเสื่อมสภาพจนแทบไม่ปรากฏแล้ว

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๕). “รายงานการสำรวจโบราณสถานสระโบสถ์ บ้านดอนสง่างาม หมู่ที่ ๑๐ ตำบลแชะ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

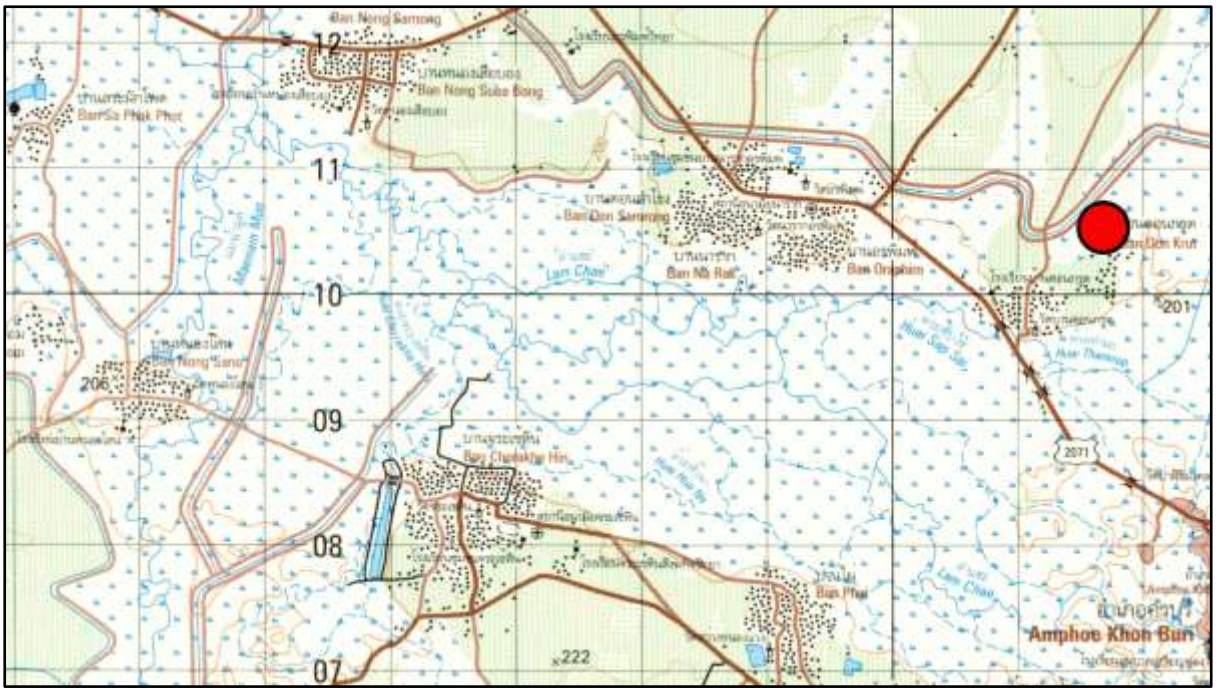

ภาพที่ ๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5438 III อำเภอปักธงชัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด)

ภาพที่ ๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด)

ภาพที่ ๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงที่ตั้งปราสาทสระโบสถ์ และบาราย

ภาพที่ ๕.๔ ปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด) มีอาคารของสำนักสงฆ์ (ร้าง) ตั้งอยู่บนเนิน

ภาพที่ ๕.๕ ปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด) มีอาคารของสำนักสงฆ์ (ร้าง) ตั้งอยู่บนเนิน

ภาพที่ ๕.๖ แนวคูน้ำด้านตะวันตกของปราสาทสระโบสถ์ (โนนวัด) ปัจจุบันไม่มีการกักเก็บน้ำ

ภาพที่ ๕.๗ ฐานโยนีที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕ (ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๕: ๖, รูปที่ ๗)

ภาพที่ ๕.๘ แท่งศิลาแลงที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๕: ๖, รูปที่ ๘)

๖. อุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิตร

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านพระพุทธ ตำบลพระพุทธ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0202542 ตะวันออก 1659998 เหนือ (14°59’53.91” N, 102°14’02.76” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดโพธิ์เทพนิมิตร ทางใต้ของหมู่บ้านพระพุทธ ลักษณะเป็นอาคารแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็ก วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งปัจจุบันทางวัดได้ก่อสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กคลุมไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๐ ภายในอาคารปรากฏฐานชุกชีก่ออิฐอยู่กึ่งกลางค่อนไปทางด้านตะวันตก ฐานมีรูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด ๑.๕๕ x ๑.๕๕ เมตร สูง ๗๐ เซนติเมตร ด้านหน้าฐานชุกชีปรากฏเสาไม้ ๑ ต้น และด้านหลังฐาน ๒ ต้น จากคำบอกเล่าระบุว่าเป็นเสาไม้ของอุโบสถหลังเดิม มีเคลื่อนย้ายสลับตำแหน่งคราวสร้างอาคารใหม่ นอกจากนี้ด้านหน้าฐานชุกชียังมีแผ่นหินทรายสีแดง ๑ แผ่น ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นใบเสมาเก่า

ตามประวัติที่บอกเล่าภายในชุมชน พื้นที่บริเวณวัดในปัจจุบันเดิมเป็นวัดร้างชื่อ **วัดโพธิ์ (ร้าง)** โดยอุโบสถหลังนี้เป็นอุโบสถของวัดมาแต่เดิม ต่อมาชาวบ้านได้มาสร้างศาลาหลังคาสังกะสีคลุมไว้ กระทั่งทางชุมชนได้ปรับปรุงพื้นที่ตั้งเป็นวัดอีกครั้ง มีการสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กบนพื้นที่อุโบสถหลังเก่า และย้ายพระพุทธรูปจากวัดหนองไทร ตำบลหนองระเวียง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มาประดิษฐานบนฐานชุกชีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังมีการใช้ประโยชน์โดยทางวัดและชุมชน มีการปรับปรุงพื้นที่และสร้างอาคารคลุมไปแล้ว ฐานชุกชี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโบราณสถานยังปรากฏอยู่ มีการฉาบปูนทับเฉพาะผิวด้านบนเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๒). “รายงานการตรวจสอบข้อมูลโบราณสถานที่ได้รับแจ้งผ่าน Facebook ของหน่วยงาน.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๒๓๑๕ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

วันที่สำรวจ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๘

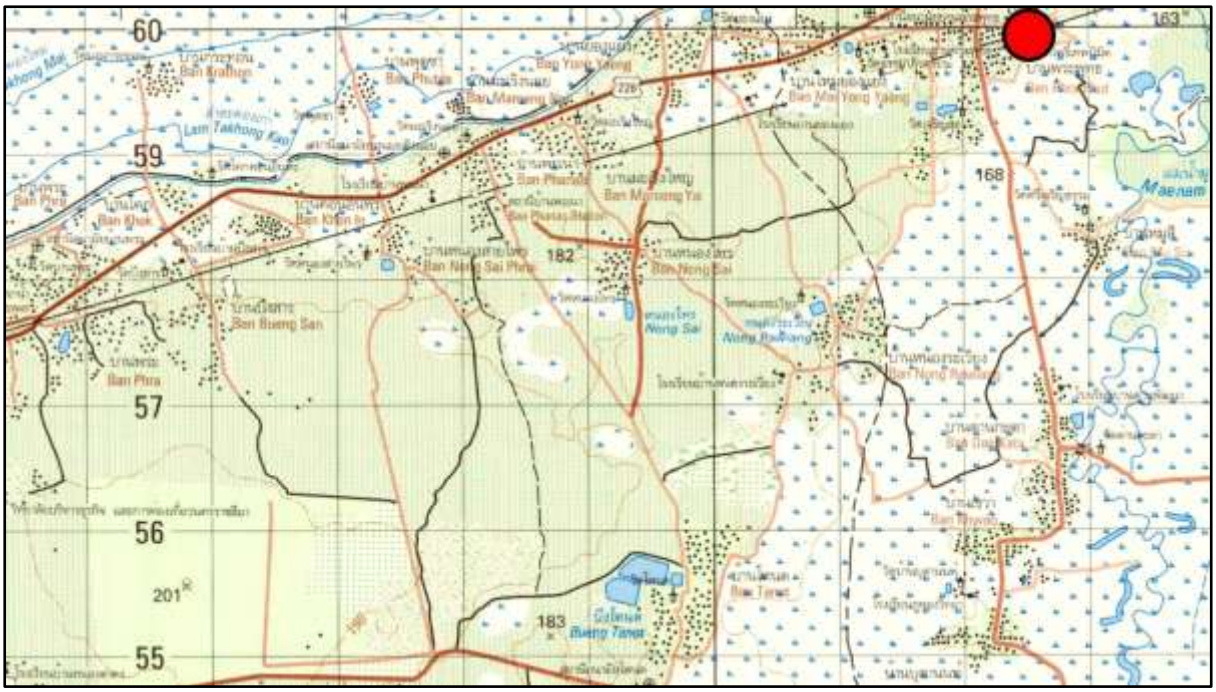

ภาพที่ ๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5438 IV จังหวัดนครราชสีมา แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิตร

ภาพที่ ๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิตร

ภาพที่ ๖.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิต

ภาพที่ ๖.๔ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิต

ภาพที่ ๖.๕ สภาพภายในของอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิต

ภาพที่ ๖.๖ ฐานชุกชีของอุโบสถหลังเก่า

ภาพที่ ๖.๗ เสาไม้ของอุโบสถหลังเก่า ซึ่งรื้อมาตั้งใหม่ภายในอาคารที่สร้างคลุมโบราณสถาน

ภาพที่ ๖.๘ แผ่นหินทรายที่ชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นใบเสมาเก่า

ภาพที่ ๖.๙-๑๐ ภาพถ่ายเก่าของอุโบสถวัดโพธิ์เทพนิมิตร (วัดโพธิ์ (ร้าง)) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐
(ที่มา: นภสินธุ์ บุญล้อม ๒๕๖๒)

๗. อุโบสถวัดจันทร์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านวัดจันทร์ ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0245370 ตะวันออก 1693070 เหนือ (15°18’05.57” N, 102°37’43.48” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดจันทร์ ทางใต้ของหมู่บ้านจันทร์ ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๘ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๖ แต่ไม่ปรากฏข้อมูลการก่อสร้างอุโบสถหลังนี้

ลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาดประมาณ ๕ ห้อง จากข้อมูลบอกเล่า แต่เดิมเป็นอาคารไม้ หลังคามุงด้วยกระเบื้องเกล็ดเต่า แต่มาปรับปรุงเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กในภายหลัง โดยยังปรากฏโครงสร้างไม้ของอาคารเดิมอยู่ ส่วนฐานเป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงายยกพื้นสูงประมาณ ๑ เมตร ส่วนอาคารด้านตะวันออกมีประตู ๓ ช่อง ขณะที่ด้านตะวันตกมีประตู ๒ ช่อง มีบันไดทางขึ้นรับกับประตูทุกบาน ด้านเหนือและด้านใต้มีเสาติดผนังแบ่งเป็นห้อง ๆ มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง เฉพาะ ๓ ห้องกลาง ส่วนหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่ว มีการบูรณะใหม่ โดยเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคาเป็นกระเบื้องลอนและกระเบื้องเชิงชาย ส่วนหน้าบันเป็นงานไม้แกะสลักของเดิม ภายในมีเสาไม้ของเดิมจำนวน ๘ ต้น รองรับโครงสร้างหลังคา

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังใช้เป็นอุโบสถของทางวัด จึงยังมีการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี โบราณสถานผ่านการบูรณะแล้วโดยทางวัดและชุมชน โดยยังรักษาโครงสร้างไม้ภายในและส่วนหน้าบันของเดิมไว้

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

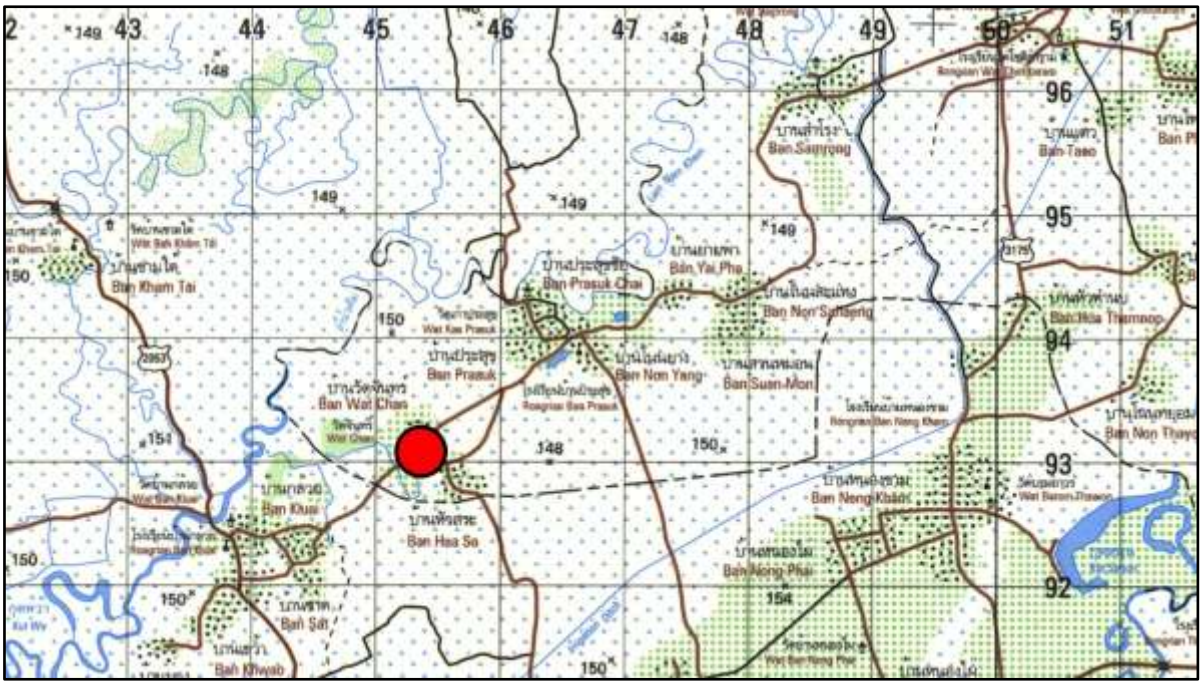

ภาพที่ ๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๔ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๕ หน้าบันด้านตะวันออกของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๖ หน้าบันด้านตะวันตกของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๗ สภาพภายในของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๘ สภาพภายในของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๙ พระพุทธรูปไม้ที่เก็บรักษาภายในของอุโบสถวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๑๐-๑๑ ธรรมาสน์ไม้ศิลปะพื้นถิ่น ภายในวัดจันทร์

ภาพที่ ๗.๑๒-๑๓ รายละเอียดของธรรมาสน์ไม้ศิลปะพื้นถิ่น ภายในวัดจันทร์

๘. บารายบ้านเขว้า

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านเขว้า ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0249998 ตะวันออก 1696626 เหนือ (15°20’02.84” N, 102°40’17.26” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

บารายบ้านเขว้า ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านเขว้า ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๘๐ เมตร คันดินกว้างประมาณ ๑๕ เมตร สูงจากพื้นที่นาโดยรอบประมาณ ๑.๕ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๓๙ ในชื่อ บ้านเขวา (๑)

พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจและขุดตรวจทางโบราณคดี ผลการศึกษา สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยวัฒนธรรมเขมร เพื่อเป็นพื้นที่ชลประทานและใช้ในการอุปโภคบริโภคภายในชุมชน อาจหมายถึงพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเขว้าในปัจจุบันก็เป็นได้ เทคนิคการก่อสร้าง เป็นการก่อคันดินขึ้นทั้งสี่ด้าน โดยพื้นดินภายในบารายมีระดับใกล้เคียงกับพื้นที่รอบนอก มีข้อสังเกตว่าไม่ปรากฏทางระบายน้ำจากภายนอกเข้าสู่บาราย จึงอาจรับน้ำจากน้ำฝนเป็นหลัก จากการสำรวจขณะนั้นยังพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร ทั้งชนิดเนื้อดินธรรมดา และชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบซึ่งสันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาในพื้นที่อำเภอบ้านกรวด และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 ในรายงานฉบับดังกล่าวเรียกบารายแห่งนี้ว่า**แหล่งโบราณคดีบ้านหนองคู** และกำหนดชื่อเรียกที่ตั้งหมู่บ้านเขว้าว่า**แหล่งโบราณคดีบ้านเขว้า** โดยผลการสัมภาษณ์จากประชาชนในขณะนั้น ระบุว่าเคยพบชิ้นส่วนเครื่องมือหิน ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ และชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ภายในหมู่บ้าน จึงมีข้อสันนิษฐานว่าเนินดินที่ตั้งหมู่บ้านเป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

สภาพปัจจุบัน ภายในบารายไม่ได้มีการกักเก็บน้ำแล้ว มีการใช้ประโยชน์เป็นพื้นที่เกษตรกรรม แนวคันดินขอบบารายยังปรากฏชัดเจนทางด้านตะวันตกและบางส่วนของด้านเหนือ ส่วนด้านใต้มีการรบกวนจากการเพาะปลูกพืชขนาดเล็ก ด้านตะวันออกปรับพื้นที่เป็นถนน มุมตะวันออกเฉียงใต้และภายในกึ่งกลางมีการขุดสระน้ำขนาดเล็ก

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๔๘). “รายงานการขุดตรวจโบราณสถานบารายบ้านเขว้า ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๔๘). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านเขว้า หมู่ ๘ ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

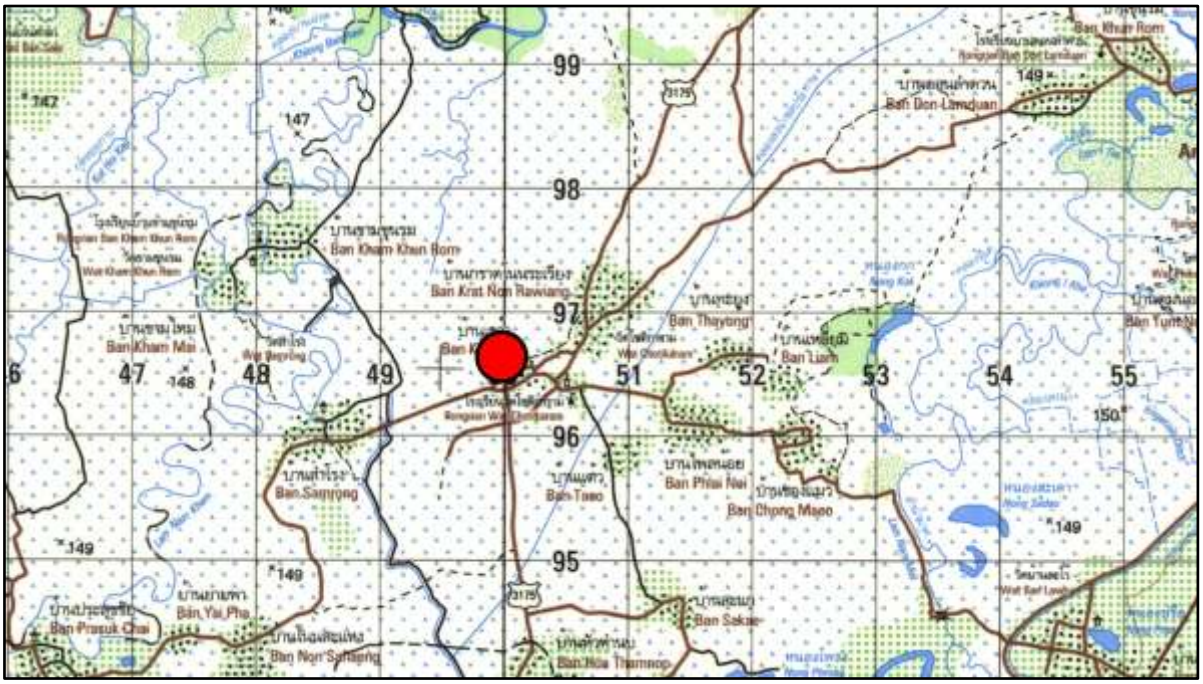

ภาพที่ ๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านเขว้า

ภาพที่ ๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านเขว้า

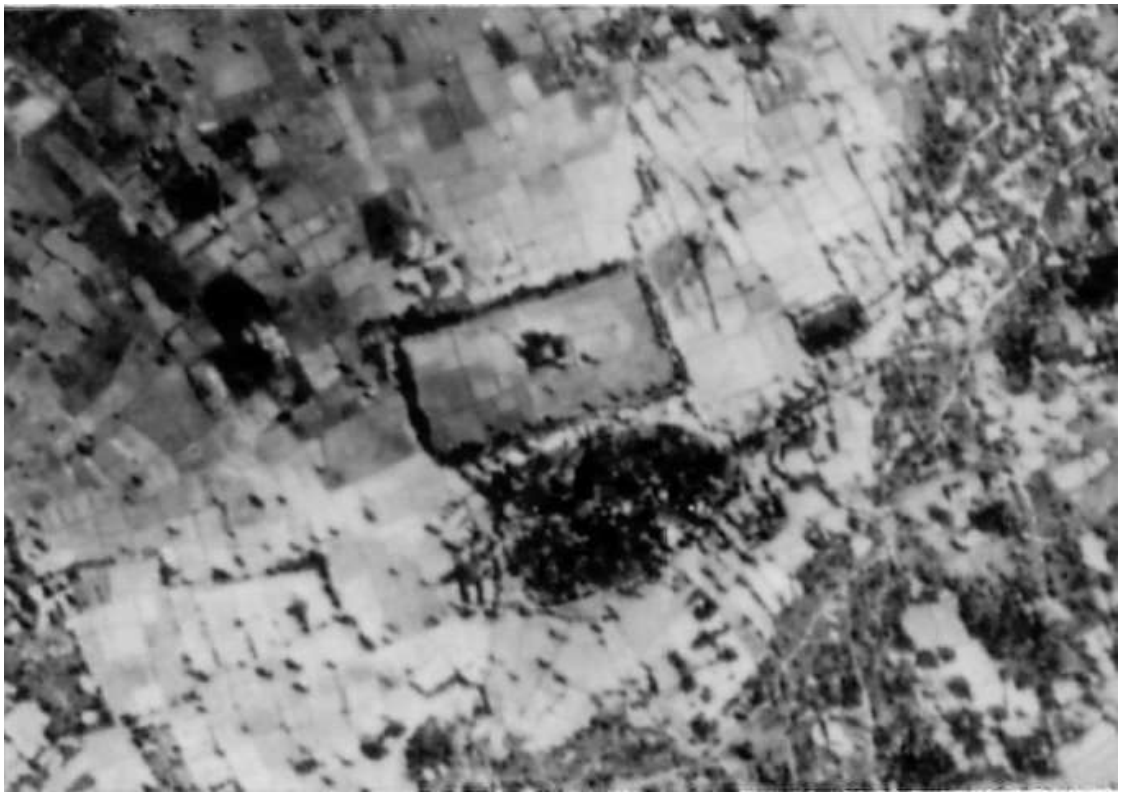

ภาพที่ ๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘ แสดงภาพบารายบ้านเขว้า

ภาพที่ ๘.๔ พื้นที่ภายในบารายบ้านเขว้า ปัจจุบันเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว

ภาพที่ ๘.๕ แนวคันดินขอบบารายด้านตะวันตกของบารายบ้านเขว้า

ภาพที่ ๘.๖ สระน้ำที่ขุดใหม่บริเวณมุมตะวันออกเฉียงใต้ภายในบารายบ้านเขว้า

ภาพที่ ๘.๗ ถนนทางสร้างทับบนคันดินขอบบารายด้านตะวันออกของบารายบ้านเขว้า

๙. อุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านเขว้า ตำบลประสุข อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0250498 ตะวันออก 1696409 เหนือ (15°19’55.96” N, 102°40’34.09” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดโชติการาม ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านเขว้า ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ แต่ไม่ปรากฏข้อมูลการก่อสร้างอุโบสถหลังนี้

อุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม มีลักษณะเป็นอาคารแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาด ๕ ห้อง แต่เดิมเป็นอาคารผนังไม้มุงหลังคาสังกะสี แต่ได้เปลี่ยนเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนในภายหลัง ด้านตะวันออกมีประตู ๒ ช่อง (เดิมมี ๓ ช่อง) ด้านตะวันตกมีประตู ๒ ช่อง ด้านเหนือและด้านใต้มีหน้าต่างด้านละ ๕ ช่อง หลังคาทรงจั่วซ้อน ๒ ชั้น มีตับหลังคา ๓ ตับ ประดับเครื่องลำยองแบบภาคกลาง แต่เดิมมุงด้วยหลังคาสังกะสี คราวบูรณะได้เปลี่ยนเป็นกระเบื้องดินขอแทน ภายในมีเสารับหลังคาในประธานจำนวน ๖ ต้น (รวมเสาติดผนังด้านตะวันออกและตะวันตก) หัวเสาสลักเป็นลายกลีบบัว เบื้องต้นตะวันตกภายในอาคารเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปประธานสมัยปัจจุบัน ขนาบข้างด้วยประติมากรรมรูปบุคคลอดีตเจ้าอาวาส ที่ฐานชุกชีพระพุทธรูปประธานมีข้อความระบุชื่อผู้สร้าง และปี ๒๕๐๖ จึงสันนิษฐานว่าเป็นปีก่อสร้างอุโบสถหลังนี้

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ได้เปลี่ยนสภาพเป็นวิหาร เนื่องจากทางวัดก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนตัวอาคารผ่านการบูรณะเปลี่ยนวัสดุในส่วนของพื้น ผนังและโครงสร้างหลังคา โดยส่วนที่เป็นของเดิมคือเสาไม้รับโครงสร้างหลังคา และฐานชุกชีเฉพาะพระพุทธรูปประธาน

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๖

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๓-๔ ภาพถ่ายเก่าของอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม
(ที่มา: กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา)

ภาพที่ ๙.๕ ภาพถ่ายเก่าของอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม
(ที่มา: กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา)

ภาพที่ ๙.๖ อุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๗ อุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๘ สภาพภายในอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๙ พระพุทธรูปประธานภายในอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

ภาพที่ ๙.๑๐ ฐานชุกชีพระพุทธรูปประธาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบเดิมของอุโบสถหลังเก่าก่อนบูรณะ

ภาพที่ ๙.๑๑ โครงสร้างหลังคาอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม
เป็นงานบูรณะใหม่ แต่สันนิษฐานว่าอาศัยเค้าโครงเดิม

ภาพที่ ๙.๑๒ รายละเอียดหัวเสาไม้ของอุโบสถหลังเก่า วัดโชติการาม

๑๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองไผ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านเมืองไผ่ ตำบลหนองหลัก อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0254620 ตะวันออก 1708358 เหนือ (15°26’25.98” N, 102°42’47.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองไผ่ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเมืองไผ่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๔๘๐ x ๖๕๖ เมตร ภายในเมืองประกอบด้วยเนินดินรูปวงกลม จำนวน ๒ เนิน เรียงกันในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒ ชั้น โดยขุดคูน้ำล้อมรอบเนินดินทั้งสองเนิน

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๘๙ ในชื่อ บ้านเมืองไผ่

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านเมืองไผ่** อำเภอขามสะแกแสง (ปัจจุบันคืออำเภอชุมพวง) ผลการสำรวจภายในเมืองพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรทั้งแบบเคลือบและไม่เคลือบ

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์

พ.ศ. ๒๕๓๕ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ในจำนวนนี้พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาแบบพิมายดำ และรายงานว่าเคยขุดพบโครงกระดูกมนุษย์ฝังร่วมกับภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ

พ.ศ. ๒๕๔๕ กรมธนารักษ์ ดำเนินการสำรวจเมืองโบราณแห่งนี้เพื่อประกอบการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง รายงานผลการศึกษาว่าเมืองแห่งนี้มีคันดินคูคลองจาก**บ้านโนนท่อ**ผ่านมายัง**บ้านโนนพุทรา**เข้ามาเชื่อมกับคูน้ำด้านใต้ของเมืองไผ่ แสดงให้เห็นว่าเมืองโบราณทั้งสามแห่งมีความสัมพันธ์กัน

พ.ศ. ๒๕๔๙ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ทั้งแบบผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ รวมทั้งพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาผิวสีดำขัดมันเป็นเส้นแบบพิมายดำ และพบดินเผาไฟ ซึ่งบางก้อนมีรอยประทับของแกลบข้าว

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นครบทุกด้าน ภายในคูน้ำมีการขุดลอกพัฒนาเพื่อการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๐). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี บ.เมืองไผ่ ต.หนองหลัก อ.ชุมพวง จ.นครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๓๐/๒๕๓๐.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

คณะกรรมการพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง. (๒๕๔๕). “การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง เมืองไผ่ เลขที่ทะเบียน ๒๐-๘๙ บ้านเมืองไผ่ ตำบลหนองหลัก อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ร่วมกับ โครงการวิจัยชุมชนโบราณ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๔๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านเมืองไผ่ หมู่ ๗ ตำบลหนองหลัก อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

อำพัน กิจงาม และคนอื่น ๆ. (๒๕๓๕). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล.” เอกสารอัดสำเนา. งานโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

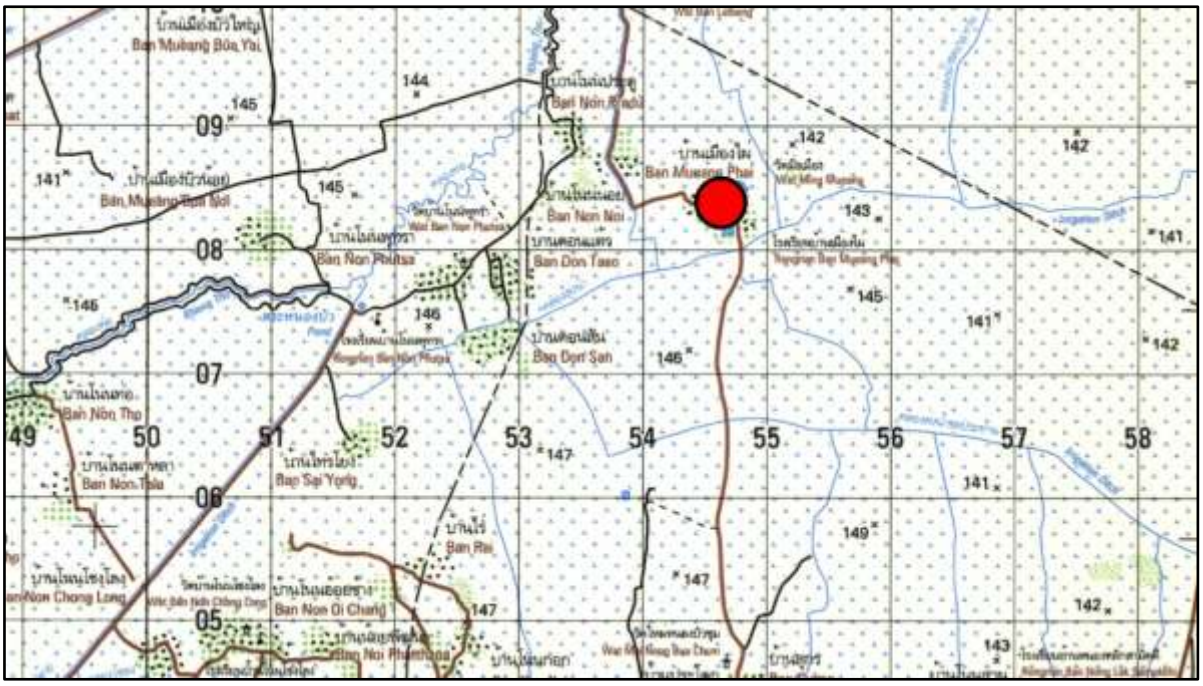

ภาพที่ ๑๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองไผ่

ภาพที่ ๑๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองไผ่

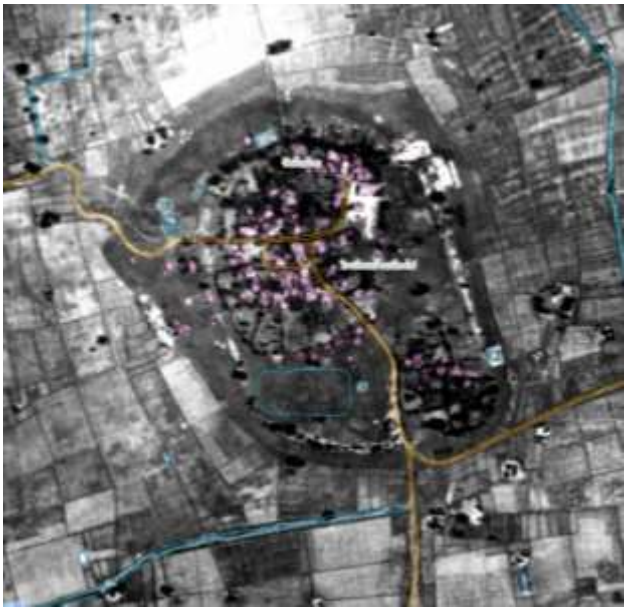

ภาพที่ ๑๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองไผ่
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๑๐.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองไผ่
(ที่มา: โครงการวิจัยชุมชนโบราณ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ภาพที่ ๑๐.๕ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองไผ่

ภาพที่ ๑๐.๖ คูน้ำด้านเหนือของเมืองไผ่

ภาพที่ ๑๐.๗ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองไผ่

ภาพที่ ๑๐.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ (ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๔๙: ไม่ปรากฏเลขหน้า, ภาพที่ ๑๙)

๑๑. บารายหนองสะแก

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านเมืองไผ่ ตำบลหนองหลัก อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0256503 ตะวันออก 1708317 เหนือ (15°26’25.30” N, 102°43’51.13” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองสะแก ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านเมืองไผ่ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๕๐ เมตร คันดินขอบบารายสูงจากที่นาโดยรอบประมาณ ๒ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๘๕ ในชื่อ บ้านไม่มีชื่อ

จากการสำรวจในปัจจุบัน ไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีบริเวณโดยรอบบาราย ภายในบารายยังมีการกักเก็บน้ำเพื่อประโยชน์ในด้านชลประทานและการเกษตร ด้านเหนือของบารายมีคลองส่งน้ำตัดผ่าน น่าสังเกตว่าบารายแห่งนี้ไม่มีศาสนสถานหรือปราสาทในวัฒนธรรมเขมรบริเวณใกล้เคียง จึงสันนิษฐานว่าอาจมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่**เมืองไผ่** ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันตกของโบราณสถานแห่งนี้ ประกอบกับขนาดของบารายค่อนข้างเล็ก จึงอาจสะท้อนถึงขนาดชุมชนที่ไม่หนาแน่นเมื่อเทียบกับบารายแห่งอื่น

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

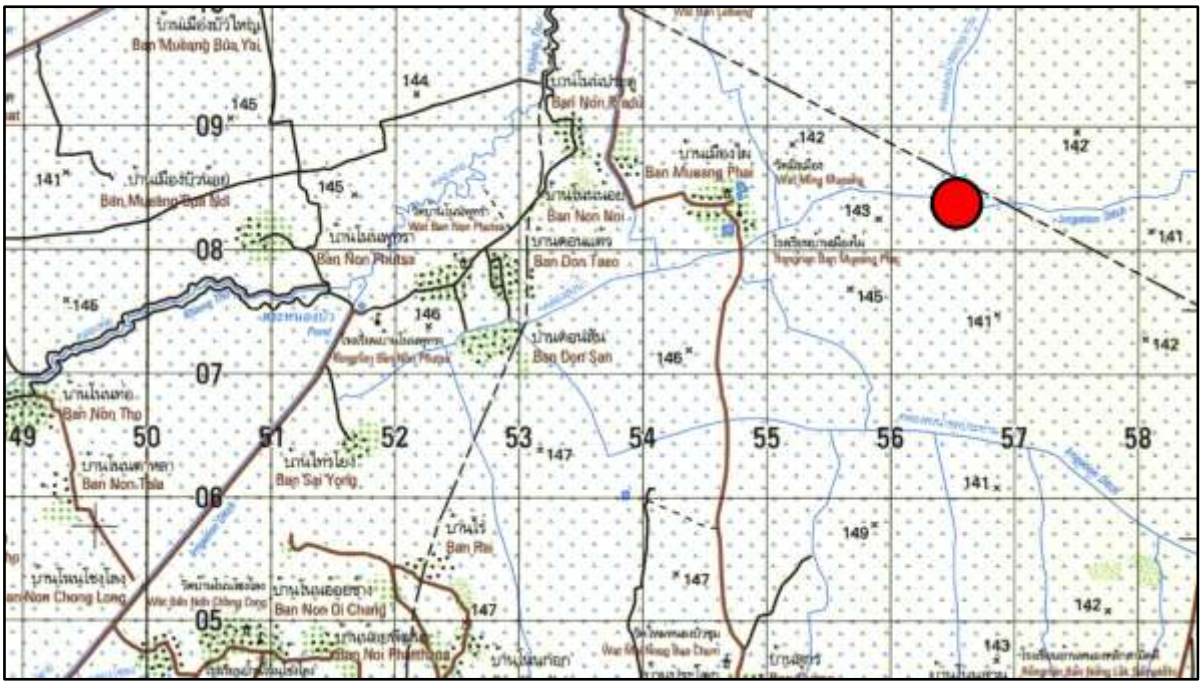
บ้านเมืองบัวใหญ่
Ban Mueang Bua Yai
บ้านเมืองบัวน้อย
Ban Mueang Bua Noi
บ้านโนนสะอาด
Ban Non Sa At
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai
บ้านโนนทอง
Ban Non Thong
บ้านโนนตาหล่า
Ban Non Tala
บ้านไทรโยง
Ban Sai Yong
บ้านโนนโพธิ์โยง
Ban Non Chong Long
บ้านโนนออยราง
Ban Non Oi Chang
บ้านเมืองใหม่
Ban Mueang Phai
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai
บ้านดอนสิงห์
Ban Don Sing
บ้านดอนแสง
Ban Don Saeo
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai
บ้านโนนหนองไผ่
Ban Non Nong Phai

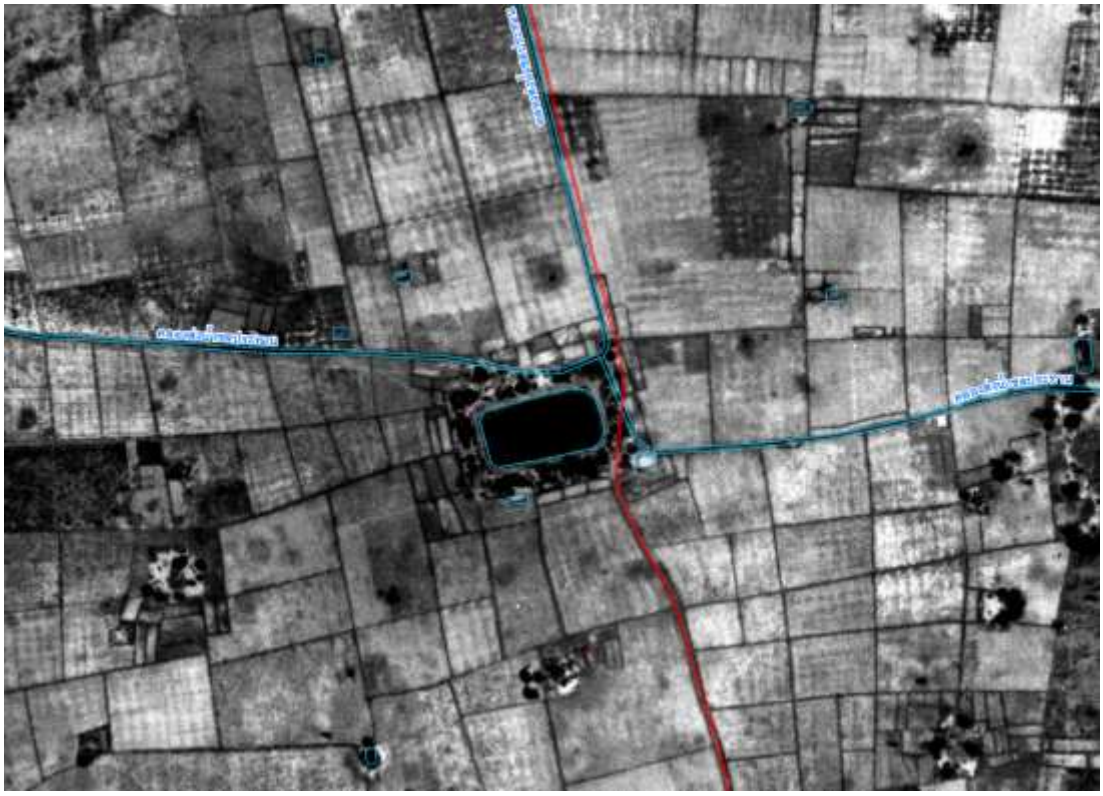

ภาพที่ ๑๑.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพบารายหนองสะแก
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๑๑.๔ บารายหนองสระแก

ภาพที่ ๑๑.๕ บารายหนองสระแก

ภาพที่ ๑๑.๖ บารายหนองสระแก

๑๒. ปราสาทบ้านบึงไทย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านบึงไทย ตำบลท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด จุดที่ ๑: UTM 48P 0193088 ตะวันออก 1622066 เหนือ (14°39’16.90” N, 102°09’02.72” E)
จุดที่ ๒: UTM 48P 0192996 ตะวันออก 1621995 เหนือ (14°39’14.55” N, 102°08’59.68” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

ปราสาทบ้านบึงไทย ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้านบึงไทย บริเวณที่ดินของประชาชน จำนวน ๒ จุด ได้แก่ ที่ดินนางสงวน ไตรกิ่ง ทางตะวันออกของวัดบึงไทย และที่ดินนางสุพัตรา จันทร์ตุ้ม ทางใต้ของวัดบึงไทย โบราณสถานทั้งสองจุดได้เปลี่ยนสภาพกลายเป็นบ้านเรือนของราษฎรไปแล้ว มีการนำดินมาถมปรับพื้นที่และเคลื่อนย้ายชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมหินทรายไปเก็บรักษาภายในวัดบึงไทย จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๐ ยังพบแท่งหินทราย ภายในที่ดินของนางสงวน ไตรกิ่ง ชิ้นส่วนกรอบประตูหินทรายและฐานประติมากรรมหินทรายภายในที่ดินของนางสุพัตรา จันทร์ตุ้ม ภายในที่ดินของนางสุพัตรายังมีสระน้ำเก่า ซึ่งมีข้อสังเกตว่าอาจเป็นสระน้ำของโบราณสถานก็เป็นได้

ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมและโบราณวัตถุที่เก็บรักษาภายในวัดบึงไทย อยู่บริเวณริมกำแพงด้านตะวันออกเฉียงใต้ของวัด โดยอยู่ในลักษณะนำมาวางเรียงแผ่ บางกลุ่มวางเรียงซ้อนกัน มีอยู่หลายรายการ เช่น ทับหลังหินทราย ฐานประติมากรรมหินทราย ปราสาทจำลองสำหรับประดับชั้นหลังคา บัวยอดปราสาท กรอบประตู-หน้าต่างหินทราย แท่งศิลาแลง เป็นต้น โบราณวัตถุชิ้นสำคัญคือ ทับหลังหินทรายสลักภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณสามเศียร มีท่อนพวงมาลัยออกจากเบื้องล่างของช้างยกขึ้นเป็นวงโค้งทั้งสองข้าง ปลายม้วนออกเป็นลายกระหนก ด้านบนของท่อนพวงมาลัยมีลายใบไม้สามเหลี่ยมตั้งขึ้น ปลายใบไม้แผ่ออกจากศูนย์กลาง ด้านล่างของท่อนพวงมาลัยเป็นลายใบไม้ม้วน ตอนบนของทับหลังเป็นแถบลายใบไม้รูปสามเหลี่ยม ส่วนตอนล่างของท่อนพวงมาลัยเป็นแถวลายกลีบบัวตลอดแนว กำหนดรูปแบบศิลปะเขมรแบบแปรรูป ประมาณ พ.ศ. ๑๔๙๐-๑๕๑๐ หรือปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๖

นอกจากทับหลังแล้ว การใช้ปราสาทจำลองประดับชั้นหลังคายังช่วยสนับสนุนอายุของปราสาทหลังนี้ เนื่องจากครึ่งหลังพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ความนิยมใช้ปราสาทจำลองประดับหลังคาได้ลดลง แล้วเปลี่ยนไปใช้นาคปักบรรพแถลงประดับชั้นหลังคาแทน จึงกำหนดอายุปราสาทบ้านบึงไทยทั้งสองหลังอยู่ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๖ อนึ่ง เนื่องจากไม่ปรากฏภาพถ่ายหรือข้อมูลแผนผังอาคารของโบราณสถานทั้งสองหลัง จึงมีข้อสงสัยว่าปราสาททั้งสองหลังตามข้อมูลการสำรวจเดิมจะเป็นปราสาทหลังเดียวกันที่มีหลายอาคารได้หรือไม่

กรมศิลปากร ออกประกาศเรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ โดยขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุที่เก็บรักษาภายในวัดบึงไทย ได้แก่ ทับหลังหินทราย ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๒๙ ตอนพิเศษ ๑๖๗ ง หน้า ๑๖ (รายการที่ ๓๗) ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร (เสื่อมสภาพ)

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๕ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๖

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๖๐). “รายงานการสำรวจโบราณสถานบ้านบึงไทย ตำบลท่าลาดขาว อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘, ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๘

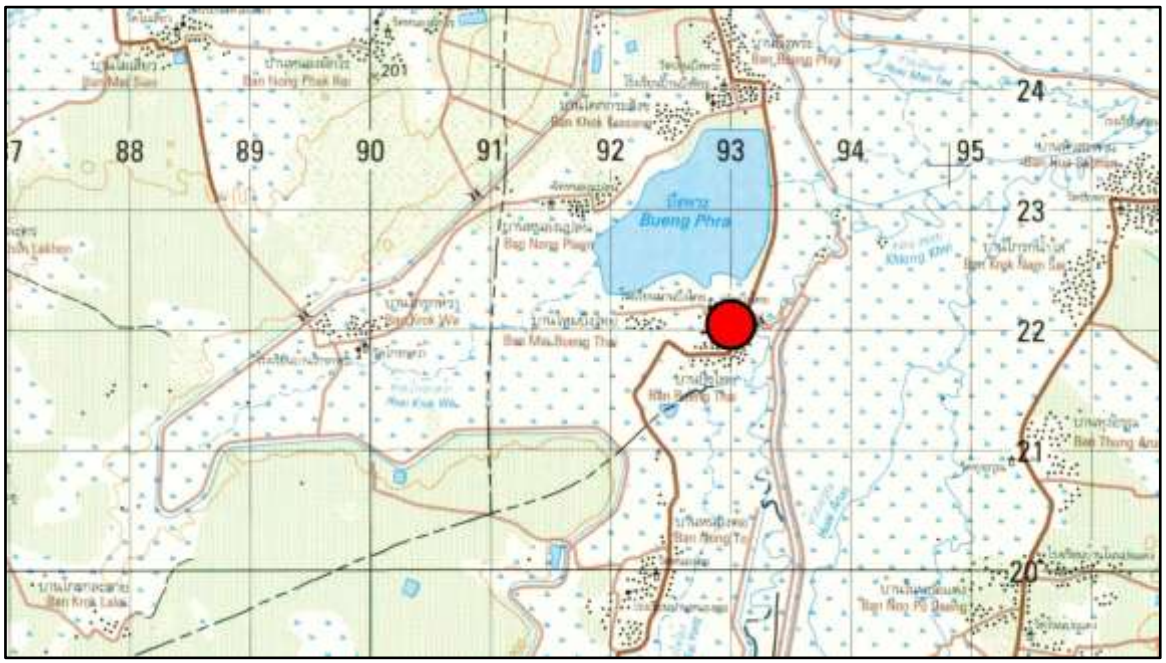

ภาพที่ ๑๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5438 III อำเภอปักธงชัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๓ โบราณวัตถุจากปราสาทบ้านบึงไทย ที่เก็บรักษาภายในวัดบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๔ โบราณวัตถุจากปราสาทบ้านบึงไทย ที่เก็บรักษาภายในวัดบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๕ ทับหลังหินทรายสลักภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ จากปราสาทบ้านบึงไทย เป็นโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรขึ้นทะเบียน

ภาพที่ ๑๒.๖ ฐานประติมากรรมหินทราย จากปราสาทบ้านบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๗-๘ ปราสาทจำลองหินทราย จากปราสาทบ้านบึงไทย

ภาพที่ ๑๒.๙ บัวยอดปราสาทหินทราย จากปราสาทบ้านบึงไทย

๑๓. โบราณสถานหลุมไห

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านหนองน้ำขาว ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0232179 ตะวันออก 1710611 เหนือ (15°27’31.13” N, 102°30’14.75” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

โบราณสถานหลุมไห ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านหนองน้ำขาว บริเวณแยกโนนตาเถร ด้านตะวันตกติดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒ (ถนนมิตรภาพ) ลักษณะเป็นเนินโบราณสถานขนาดเล็ก ปรากฏแท่งศิลาแลงและก้อนอิฐอยู่ทั่วไป โดยมีบางส่วนที่ปรากฏเป็นแนวศิลาแลง สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ พื้นที่ตั้งโบราณสถานมีศาลขนาดเล็กตั้งอยู่ ทางชุมชนได้สงวนพื้นที่แห่งนี้ไว้โดยไม่มีการรุกล้ำ

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

ที่มาของข้อมูล

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๓ สภาพทั่วไปของโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๔ สภาพทั่วไปของโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๕ สภาพทั่วไปของโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๖ แนวศิลาแลงที่พบบริเวณโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๗ ก้อนศิลาแลงที่พบกระจัดกระจายบริเวณโบราณสถานหลุมไห

ภาพที่ ๑๓.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณโบราณสถานหลุมไห

๑๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนปู

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านหินเงิ้ม ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0236433 ตะวันออก 1708989 เหนือ (15°26’39.98” N, 102°32’37.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนปู (บางแห่งเรียกบ้านโนนปู, โนนปูใหญ่, โนนประหร) ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านหินเงิ้ม ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดประมาณ ๓๖๐ x ๔๔๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๖๒ ในชื่อ บ้านโนนประหร

พ.ศ. ๒๕๔๘ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ ขัดมัน และกดประทับเป็นช่องรูปวงรีต่อเนื่องใต้ส่วนคอภาชนะ

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎร คูน้ำ-คันดินยังปรากฏร่องรอยชัดเจน ภายในคูมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน บนแนวคันดินมีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่ไม่มากนัก

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

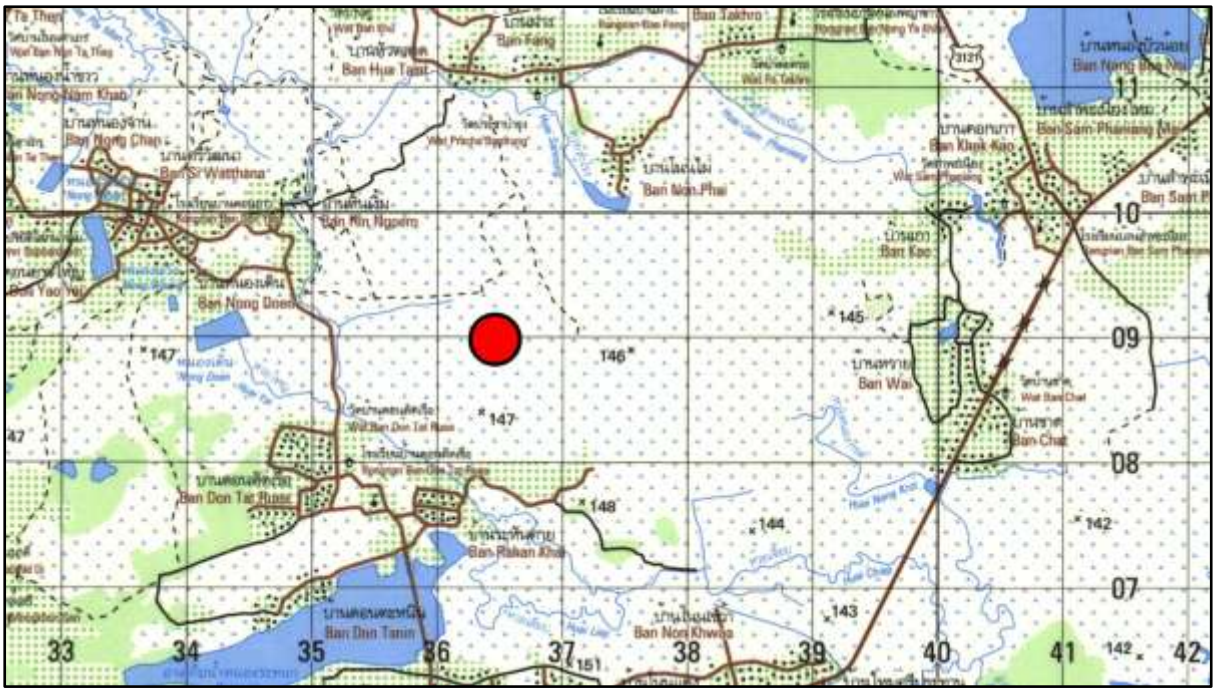

ภาพที่ ๑๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนปู

ภาพที่ ๑๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนปู

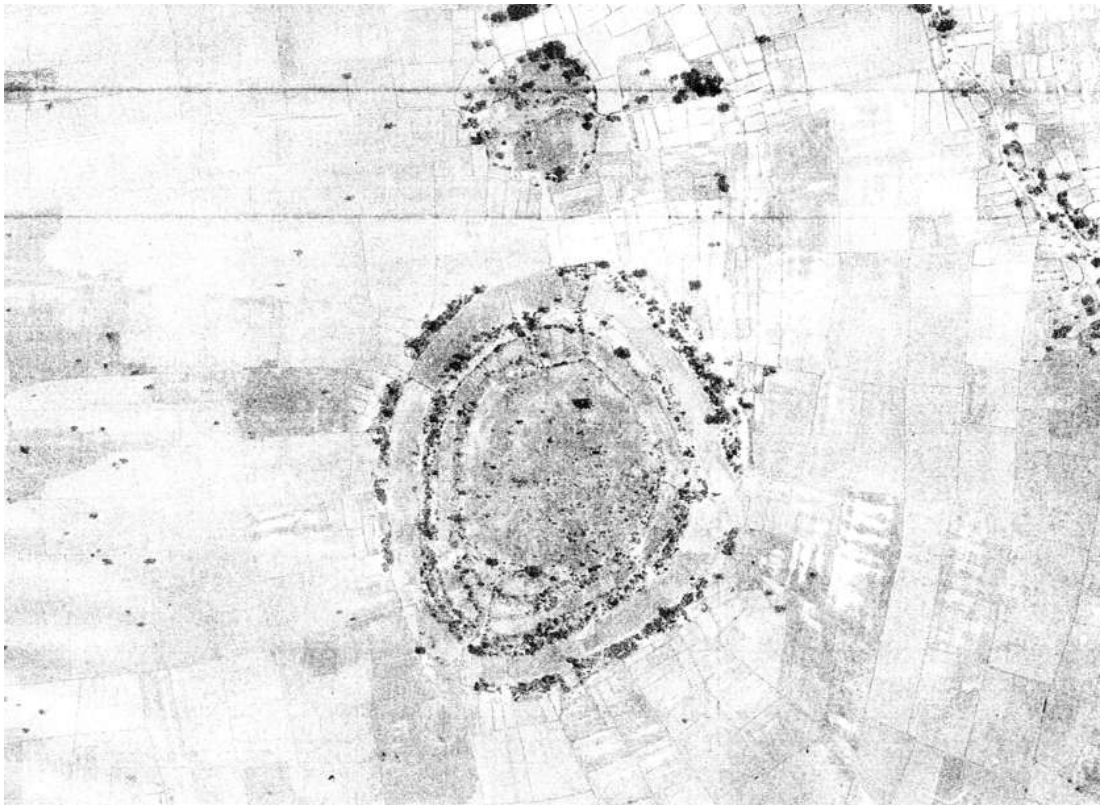

ภาพที่ ๑๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองโบราณโนนปู

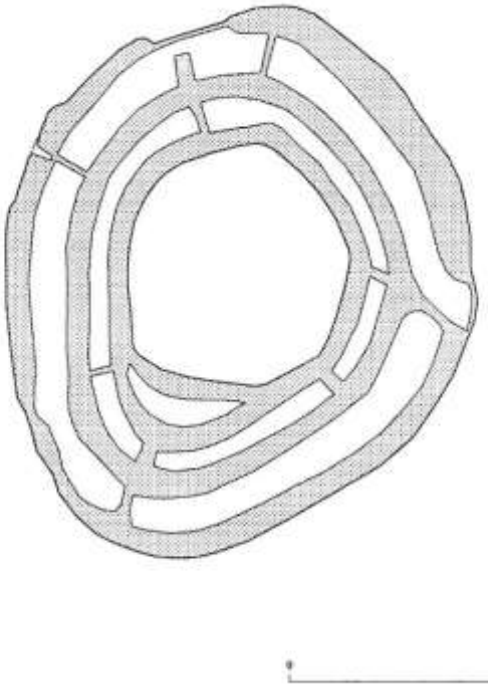

ภาพที่ ๑๔.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนปู
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๑๔.๕ คูน้ำด้านเหนือ (ชั้นนอก) ของเมืองโบราณโนนปู

ภาพที่ ๑๔.๖ แนวคูน้ำด้านเหนือ (ชั้นใน) ของเมืองโบราณโนนปู

ภาพที่ ๑๔.๗ สภาพทั่วไปภายในเมืองโบราณโนนปู

ภาพที่ ๑๔.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณโนนปู จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๓๔๔)

๑๕. แหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านหินเงิ้ม ตำบลดอนยาวใหญ่ อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0236437 ตะวันออก 1709321 เหนือ (15°26’50.78” N, 102°32’38.00” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านหินเงิ้ม และอยู่ทางเหนือของเมืองโบราณโนนปู ลักษณะเป็นเนินดินขนาดเล็ก เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๗๐ เมตร สูงจากที่นาโดยรอบประมาณ ๒ เมตร

พ.ศ. ๒๕๔๘ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดงขัดมันเป็นเส้นวาว

ผลการสำรวจในปัจจุบันยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาตามหน้าตัดดิน รูปแบบเดียวกับที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ นอกจากนี้ยังพบชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ด้วย สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก และอาจมีความสัมพันธ์กับเมืองโบราณโนนปู ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี บนเนินดินไม่มีบ้านเรือนราษฎรอาศัย

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

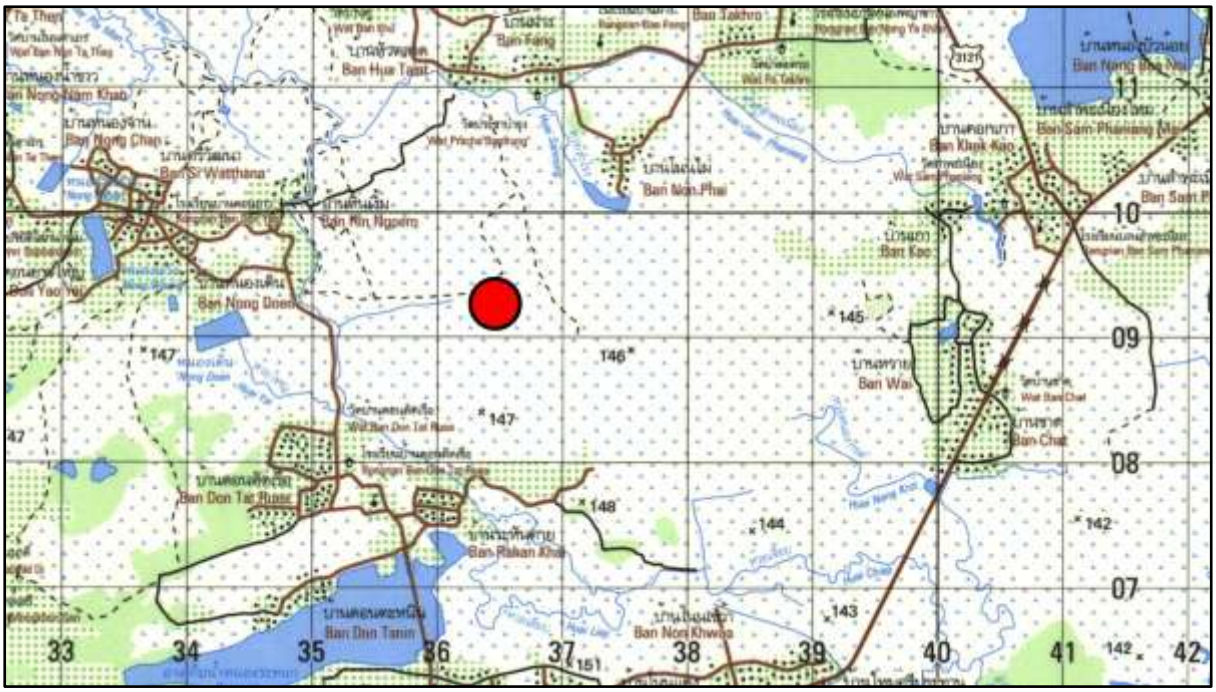

ภาพที่ ๑๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ภาพที่ ๑๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ภาพที่ ๑๕.๓ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ภาพที่ ๑๕.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ภาพที่ ๑๕.๕ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบตามหน้าตัดดินบริเวณแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

ภาพที่ ๑๕.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบตามหน้าตัดดินบริเวณแหล่งโบราณคดีโนนปูน้อย

๑๖. โบราณสถานโนนวัด

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านระหันค่าย ตำบลโนนแดง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0237079 ตะวันออก 1707927 เหนือ (15°26’05.69” N, 102°33’00.05” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานโนนวัด ตั้งอยู่ภายในวัดธรรมานุสรณ์ญาณวิสุทธิ ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านระหันค่าย ลักษณะเป็นเนินดินขนาดใหญ่ บนเนินดินเป็นที่ตั้งของโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลงและอิฐ จากแนวศิลาแลงที่คาดว่าอยู่บนตำแหน่งเดิม สันนิษฐานว่ามีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม กึ่งกลางมีสภาพเป็นหลุม น่าจะเกิดจากการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ บริเวณโบราณสถานมีฐานประติมากรรมหินทราย สันนิษฐานว่าโบราณสถานหลังนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร

พ.ศ. ๒๕๔๓ และ ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดงขัดมัน กดประทับเป็นช่องรูปวงกลม วัตถุดินเผาทรงกรวยตันยอดแหลม ชิ้นส่วนเครื่องมือเหล็ก ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ โบราณวัตถุส่วนหนึ่งพบจากการขุดคลองทางใต้ของโบราณสถาน ผลการสำรวจขณะนั้นสันนิษฐานว่าอาจมีการใช้พื้นที่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายสมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๐๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว จากนั้นจึงมีการใช้พื้นที่ก่อสร้างศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณโดยรอบโบราณสถานมีต้นไม้และวัชพืชปกคลุม

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘ (เฉพาะโบราณสถาน)

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๔๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านระหันค่าย บ้านระหันค่าย ตำบลโนนแดง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๓ สภาพทั่วไปของโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๔ แนวสิ่งก่อสร้างศิลาแลงของโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๕-๖ ฐานประติมากรรมหินทรายที่พบบริเวณโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๗ ตัวอย่างอิฐที่พบบริเวณโบราณสถานโนนวัด

ภาพที่ ๑๖.๘ โบราณสถานโนนวัด จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖

(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๓๓๙)

๑๗. ปราสาทโนนโบสถ์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านหนองไผ่ ตำบลโนนตาเถร อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0229476 ตะวันออก 1708404 เหนือ (15°26’18.34” N, 102°28’44.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์, ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

ปราสาทโนนโบสถ์ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านหนองไผ่ โบราณสถานประกอบไปด้วยเนินดินโบราณสถานและบาราย รายละเอียดดังนี้

๑. เนินดินโบราณสถาน ลักษณะเป็นดินขนาดประมาณ ๓๐ x ๓๐ เมตร มีคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบเว้นทางเข้าด้านตะวันออก คูน้ำกว้างประมาณ ๒๐ เมตร บนเนินดินสันนิษฐานว่าเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลง เนื่องจากเคยพบก้อนศิลาแลงจำนวนหนึ่งบนเนินดิน แต่ได้ขนย้ายไปสร้างอุโบสถวัดบ้านหนองแวงเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๗

๒. บาราย ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเนินดินโบราณสถาน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๙๐ เมตร ชาวบ้านเรียกว่า สระสี่เหลี่ยม

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๓๒ ในชื่อ บ้านหนองไผ่

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี ได้บันทึกข้อมูลว่าเคยขุดพบภาชนะทรงไหเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาลบริเวณมุมตะวันออกเฉียงเหนือของคูน้ำล้อมรอบเนิน ภายในภาชนะบรรจุกระดูกมนุษย์

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ บนเนินโบราณสถานมีวัชพืชปกคลุม ไม่ปรากฏสิ่งก่อสร้างเหนือผิวดิน แนวคูน้ำยังปรากฏ มีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน ส่วนบารายได้รับการขุดลอกพัฒนาเพื่อการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

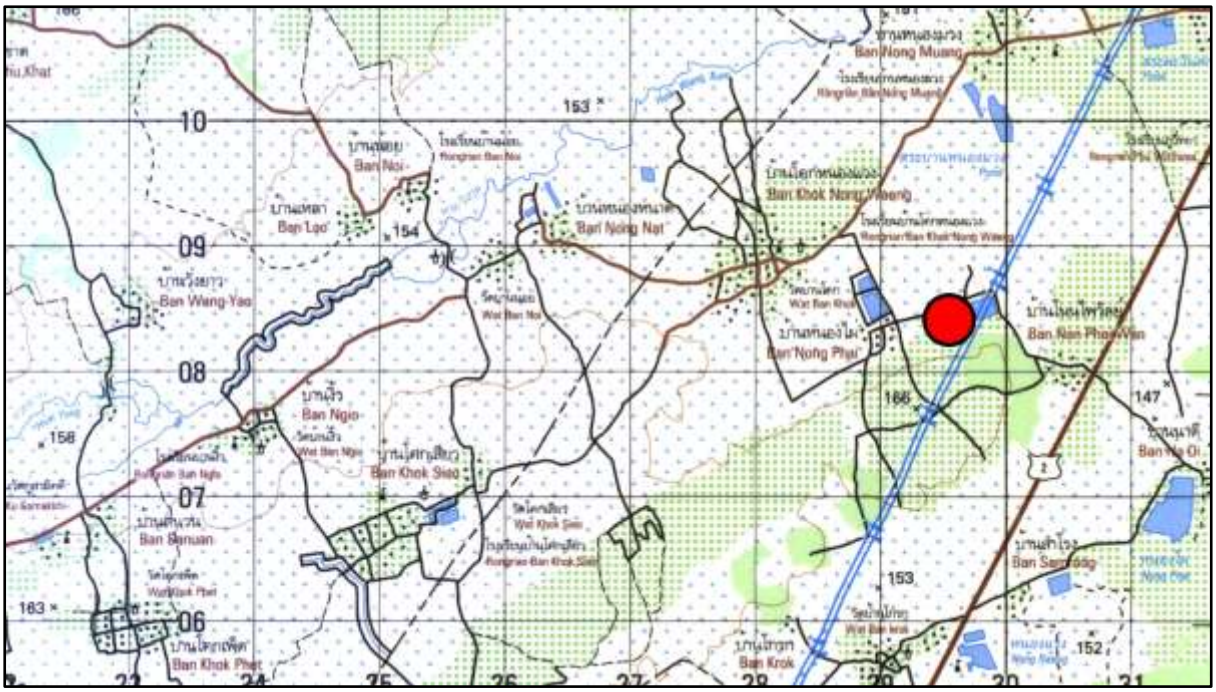

ภาพที่ ๑๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 I อำเภอคง แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๑๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๑๗.๓ เนินดินที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๑๗.๔ สภาพทั่วไปของปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๑๗.๕ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๑๗.๖ บารายของปราสาทโนนโบสถ์

๑๘. อุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านตลาดแค ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0222145 ตะวันออก 1688934 เหนือ (15°15’42.46” N, 102°24’47.05” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

อุโบสถหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดตลาดแค ทางเหนือของหมู่บ้านตลาดแค ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ แต่ไม่ปรากฏข้อมูลการก่อสร้างอุโบสถหลังนี้

ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ส่วนฐานจมอยู่ใต้พื้นที่ถมปรับใหม่เหลือเฉพาะบัวหงายและหน้ากระดานบน ด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่องอยู่กึ่งกลาง ด้านตะวันตกมีประตู ๒ ช่อง ด้านเหนือและด้านใต้มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง ส่วนหลังคาเป็นงานบูรณะใหม่ทั้งหมด ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประธานศิลปะพื้นบ้านนามว่า พระพุทธสุพรรณรังสี บนฝาผนังมีภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธประวัติ ลักษณะแบ่งเป็นช่อง ๆ ละ ๑ ตอน

ประเภทโบราณสถาน ไม่เป็นโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 I อำเภอคง แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

ภาพที่ ๑๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

ภาพที่ ๑๘.๓ อุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๑๘.๔ อุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๑๘.๕ อุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

ภาพที่ ๑๘.๖ พระพุทธสุพรรณรังสี พระประธานภายในอุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

ภาพที่ ๑๘.๗-๘ ตัวอย่างภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธประวัติภายในอุโบสถหลังเก่า วัดตลาดแค

๑๙. แหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านพะไล ตำบลเมืองพะไล อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0234969 ตะวันออก 1730128 เหนือ (15°38’06.80” N, 102°31’40.71” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านพะไล ลักษณะเป็นสระน้ำแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดกว้างประมาณ ๑๑๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๖๕ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีพื้นที่อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการสำรวจขณะนั้นพบโบราณวัตถุบริเวณทางใต้ของสระสี่เหลี่ยม ได้แก่ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อแกร่งทั้งชนิดผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยวิธีการเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล โบราณวัตถุที่พบเป็นเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมเขมร สันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาในพื้นที่อำเภอบ้านกรวดหรืออำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่แหล่งส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ชลประทาน มีการขุดลอกและพัฒนาแล้ว โดยรอบสระเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

ที่มาของข้อมูล

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๕ก). “ต้นฉบับหนังสือ ‘โบราณคดีบัวลาย’ ชวนรู้จักอำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา ผ่านหลักฐานทางโบราณคดี.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๕ข). “รายงานการสำรวจทางโบราณคดีในเขตพื้นที่อำเภอบัวลาย จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5540 III อำเภอประทาย แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๙.๓ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๙.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๙.๕ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๙.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๕
(ที่มา: วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา ๒๕๖๕ก: ๗๑, ภาพที่ ๒.๓.๒.๔)

๒๐. ปราสาทบ้านคูมะค่า

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ บ้านคูมะค่า ตำบลกุดจอก อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0228386 ตะวันออก 1722683 เหนือ (15°34’02.21” N, 102°28’02.79” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

ปราสาทบ้านคูมะค่า ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านคูมะค่า สภาพพื้นที่เป็นลานตะพักน้ำ โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ราษฎรในพื้นที่เรียกเนินดินที่ตั้งโบราณสถานว่า “โนนกอก” ลักษณะเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลง เนินโบราณสถานสูงจากที่นาโดยรอบประมาณ ๒-๓ เมตร มีคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบเว้นทางเข้าด้านตะวันออก

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบ และชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง-หยวน

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗ และอาจมีการใช้งานจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ก่อนที่จะเลิกใช้งานและทิ้งร้างไป อนึ่ง หมู่บ้านคูมะค่าทางเหนือของโบราณสถานเป็นที่ตั้งของ**แหล่งโบราณคดีบ้านคูมะค่า ๑** ซึ่งผลการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ สันนิษฐานว่าเป็นพื้นที่ตั้งชุมชนในวัฒนธรรมเขมร โดยอาจเป็นเป็นชุมชนที่เกี่ยวข้องกับปราสาทบ้านคูมะค่า

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานยังปรากฏร่องรอยแนวศิลาแลงมุมฐานหรือกำแพงทางด้านตะวันตกของเนินดิน มีการนำก้อนศิลาแลงของโบราณสถานมาก่อเรียงใหม่ในสมัยปัจจุบัน ร่องรอยคูน้ำยังปรากฏให้เห็นทางด้านเหนือและด้านตะวันออก

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5440 II อำเภอบัวใหญ่ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านคูมะค่า

ภาพที่ ๒๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านคูมะค่า

ภาพที่ ๒๐.๓ สภาพทั่วไปของเนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านคูมะค่า

ภาพที่ ๒๐.๔ ร่องรอยแนวคูน้ำด้านเหนือของปราสาทบ้านคูมะค่า

ภาพที่ ๒๐.๕ แนวศิลาแลงด้านตะวันตกของเนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านคูมะค่า

ภาพที่ ๒๐.๖ แนวศิลาแลงด้านตะวันตกของเนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านคูมะค่า
ในภาพจะเห็นก้อนศิลาแลงที่ก่อเรียงใหม่อยู่ทางด้านบนของภาพ

๒๑. ปราสาทโนนโบสถ์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านน้ำบ่า ตำบลดอนตะหนิน อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0226917 ตะวันออก 1713327 เหนือ (15°28’57.43” N, 102°27’17.25” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์, ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

ปราสาทโนนโบสถ์ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านน้ำบ่า ทางเหนือของโบราณสถานมีลำห้วยยางไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๑๐๐ เมตร ลักษณะเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลง ปรากฏแนวศิลาแลงบนเนินดินเรียงกันในแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ ๒๕ x ๓๐ เมตร สันนิษฐานว่าเคยมีคูน้ำล้อมรอบด้วย แต่เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมไปแล้ว ที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของแนวคูน้ำมีการขุดสระในร่องคูน้ำเดิม ถัดจากโบราณสถานมาทางตะวันออก ระยะทางประมาณ ๑๐๐ เมตร มีบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๑๐ เมตร ด้านเหนือของคันดินขอบบารายอยู่ติดกับลำห้วยยาง ราษฎรในพื้นที่เรียกกันว่าสระสี่เหลี่ยม จากการสำรวจบริเวณคันดินขอบบารายยังปรากฏชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่งอยู่บ้าง

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ เนินดินที่ตั้งโบราณสถานเป็นที่ดินของราษฎร ซึ่งเจ้าของที่ดินได้เว้นพื้นที่เนินดินที่ตั้งโบราณสถานโดยไม่มีการปลูกสร้างอาคารเพิ่มเติม ร่องรอยแนวศิลาแลงยังปรากฏให้เห็น บนเนินดินและโดยรอบมีก้อนศิลาแลงวางกระจัดกระจาย คูน้ำล้อมรอบเสื่อมสภาพจากกิจกรรมการเกษตรและการขุดสระน้ำทับร่องคูน้ำเดิม ส่วนบารายยังมีการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนอยู่

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

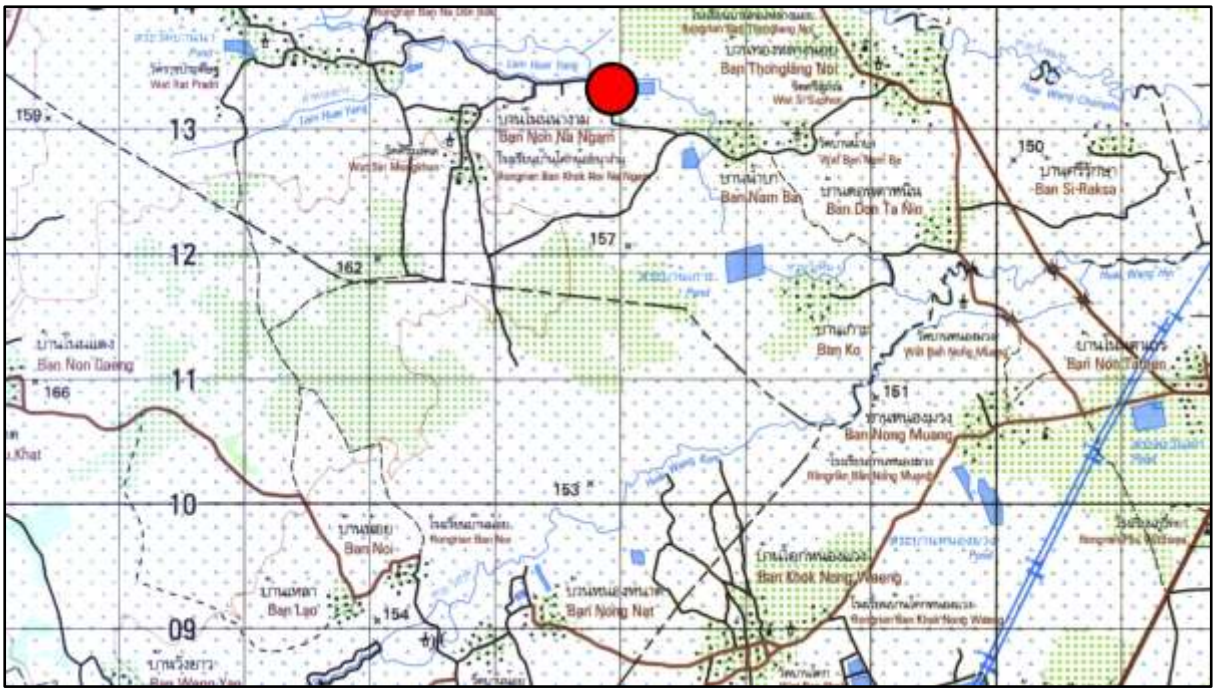

ภาพที่ ๒๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 I อำเภอคง แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๓ สภาพทั่วไปบริเวณเนินดินที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๔ ร่องรองแนวศิลาแลงบนเนินดินที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๕ ก้อนศิลาแลงที่บริเวณเนินดินที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๖-๗ ก้อนศิลาแลงที่บริเวณเนินดินที่ตั้งปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๘ ร่องแนวคูน้ำด้านตะวันตกของปราสาทโนนโบสถ์ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๒๑.๙ สระน้ำที่มุมตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาทโนนโบสถ์ เป็นสระที่ขุดทับร่องคูน้ำเดิม

ภาพที่ ๒๑.๑๐ บารายทางตะวันออกของปราสาทโนนโบสถ์

ภาพที่ ๒๑.๑๑ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณคันดินขอบบารายปราสาทโนนโบสถ์

๒๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบัวน้อย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านบัวน้อย ตำบลโนนทองหลาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0220293 ตะวันออก 1716222 เหนือ (15°30’28.97” N, 102°23’33.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบัวน้อย ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านบัวน้อย ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยยางไหลผ่านด้านตะวันออกของเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๘๖ ในชื่อ บ้านบัวน้อย

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผายุคก่อนประวัติศาสตร์ ชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ ขัดมัน รมควัน รมควันขัดมัน ในจำนวนนี้มีชิ้นส่วนภาชนะแบบพิมายดำ นอกจากนี้ยังสำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผายุคประวัติศาสตร์ กลุ่มเครื่องถ้วยเขมร ชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีเขียว ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ชิง ตกแต่งด้วยการเขียนลายครามใต้เคลือบ

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน จากนั้นจึงมีการอยู่อาศัยต่อมาในสมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยไม่หนาแน่น คูน้ำ-คันดินยังปรากฏร่องรอยชัดเจนทางด้านใต้และด้านตะวันตก ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘
และมีการอยู่อาศัยอีกครั้งในสมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ถึงปัจจุบัน

ที่มาของข้อมูล

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๘). “แหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

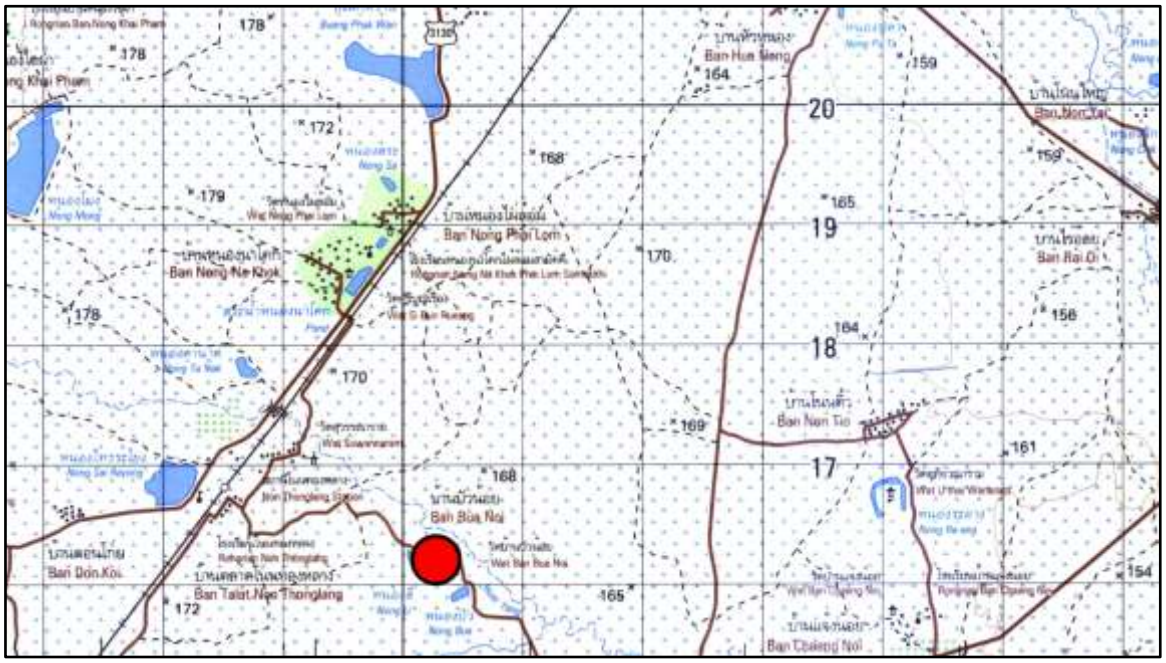

ภาพที่ ๒๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5440 II อำเภอบัวใหญ่ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านบัวน้อย

ภาพที่ ๒๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านบัวน้อย

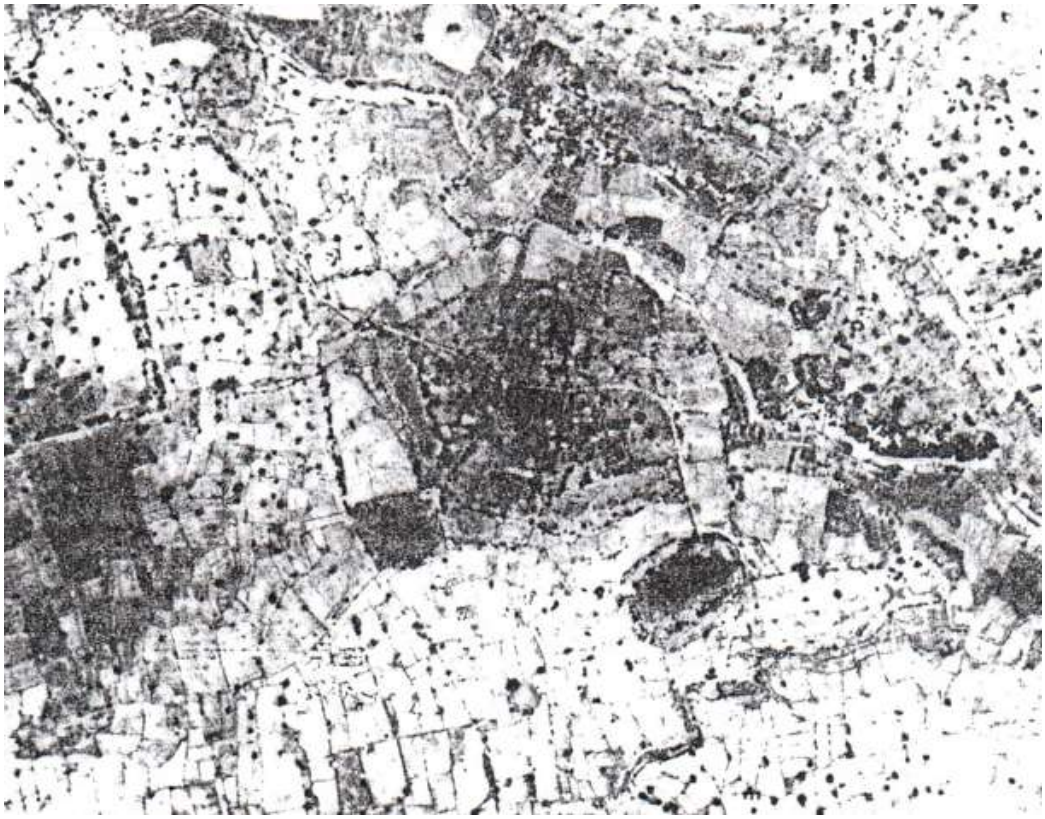

ภาพที่ ๒๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านบัวน้อย (ที่มา: ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ๒๕๒๕)

ภาพที่ ๒๒.๔ แนวคูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านบัวน้อย

ภาพที่ ๒๒.๕ แนวคูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านบัวน้อย

ภาพที่ ๒๒.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านบัวน้อย จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๙๖)

๒๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านเสมาใหญ่, หมู่ที่ ๒ บ้านหญ้าคา ตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0222153 ตะวันออก 1714693 เหนือ (15°29’39.99” N, 102°24’36.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเสมาใหญ่และหมู่บ้านหญ้าคา ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี กว้างประมาณ ๘๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๑ กิโลเมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองมีลำห้วยยางไหลเชื่อมเป็นส่วนหนึ่งของคูน้ำ สันนิษฐานว่าคูน้ำของเมืองโบราณแห่งนี้รับและผันน้ำจากห้วยดังกล่าว

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๙๒ ในชื่อ บ้านเสมาใหญ่

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ทั้งแบบผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เขียนสี ขัดมัน เป็นต้น ภาชนะดินเผาบรรจุกระดูก เครื่องประดับสำริด ตะกรัน เสมาหินทรายแบบแผ่น ซึ่งพบอยู่บนเนินดินนอกหมู่บ้านทางตะวันออกเฉียงเหนือ อันเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้าน ภายหลังได้เคลื่อนย้ายไปเก็บรักษาภายในวัด

พ.ศ. ๒๕๓๖ หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี โดยให้ชื่อว่า**แหล่งโบราณคดีบ้านหญ้าคา** การสำรวจขณะนั้นพบร่องรอยการฝังศพมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากการขุดพบโดยราษฎรในพื้นที่ มีกำไลเปลือกหอยฝังร่วมกับโครงกระดูก

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ ขัดมัน รมควันขัดมัน ในจำนวนนี้มีชิ้นส่วนภาชนะแบบพิมายดำ ลูกปัดแก้วสีส้ม ก้อนดินเผาไฟมีรอยประทับเส้นใยพืช ชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทราย ซึ่งพบบริเวณเดียวกับเสมาหินทราย พร้อมได้รายงานว่าเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุไปเก็บรักษาภายในวัดแล้ว

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก คูน้ำ-คันดินมีการเปลี่ยนสภาพจากกิจกรรมสมัยปัจจุบัน มีบางส่วนที่ขุดสระน้ำทับร่องคูน้ำเดิม

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๐). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี บ.เสมาใหญ่ ต.เสมาใหญ่ อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๓๗/๒๕๓๐.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๖). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านหญ้าคา ตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๘). “แหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

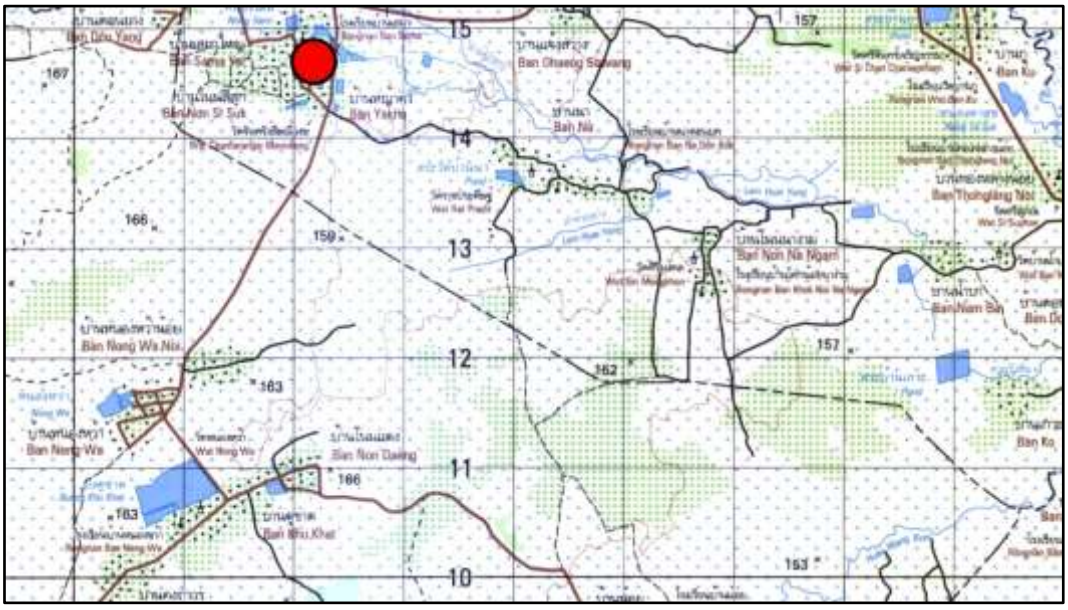

ภาพที่ ๒๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 I อำเภอคง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่

ภาพที่ ๒๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่

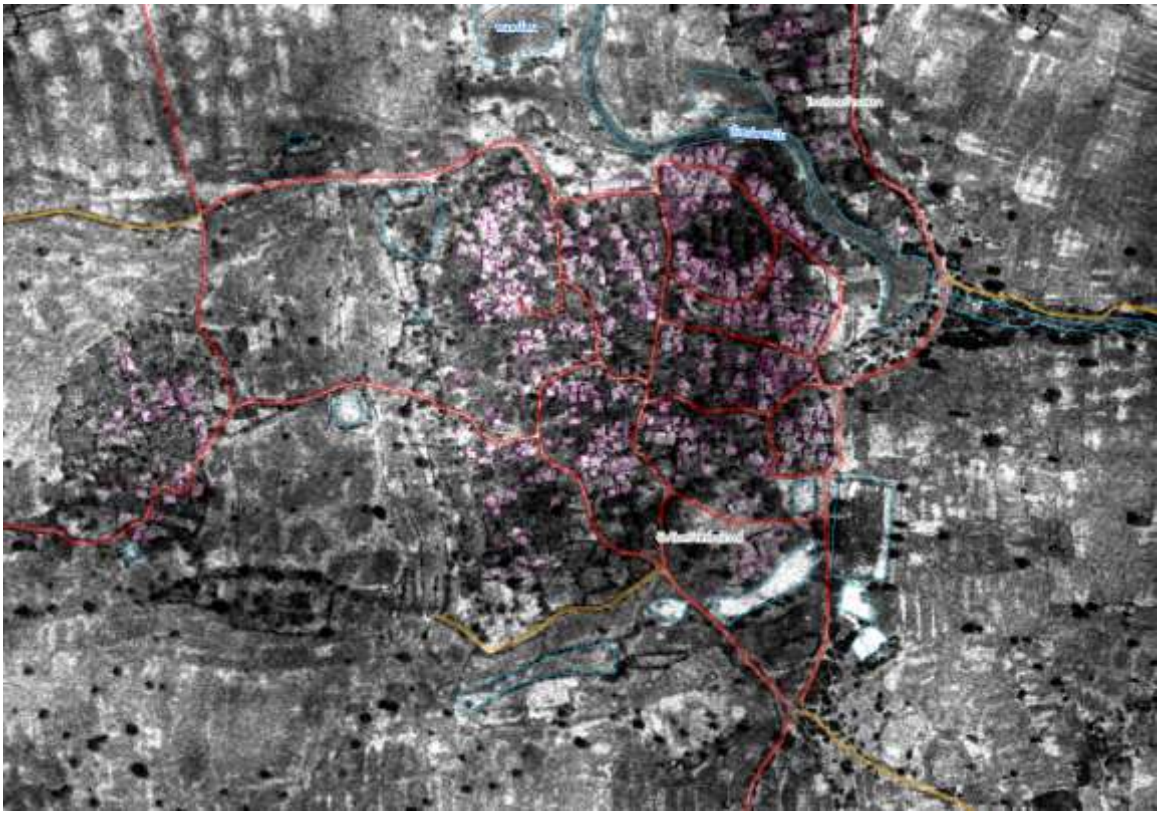

ภาพที่ ๒๓.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๒๓.๔ สระมะค่าใหญ่ ซึ่งสันนิษฐานว่าขุดทับคูน้ำด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่

ภาพที่ ๒๓.๕ ลำห้วยยาง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่

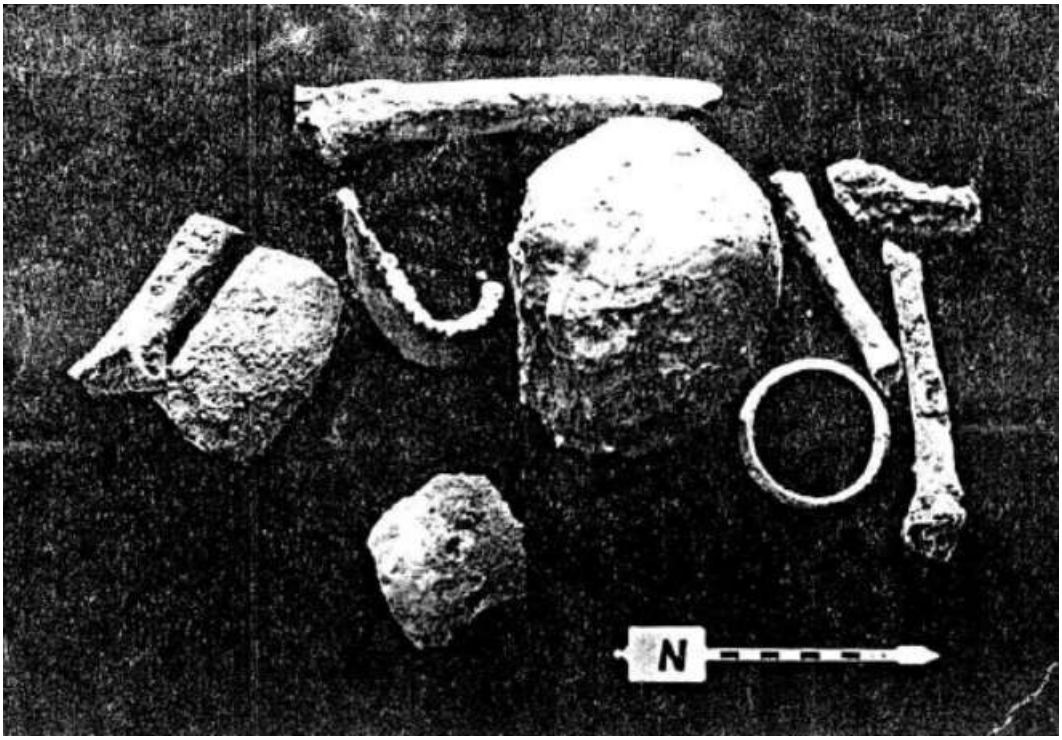

ภาพที่ ๒๓.๖ ชิ้นส่วนกะโหลกมนุษย์และกำไลเปลือกหอย พบบริเวณหมู่บ้านหญ้าคา
ภายในเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่ จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖
(ที่มา: ดุสิต ทุมมากรณ์ ๒๕๓๖)

ภาพที่ ๒๓.๗ ชิ้นส่วนพระพุทธรูปหินทรายและเสมาหินทรายที่พบบริเวณเนินดินด้านนอกหมู่บ้าน
ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านเสมาใหญ่ ปัจจุบันนำมาเก็บรักษาที่วัด
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๑๔๔)

๒๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๖ บ้านโนนติ้ว ตำบลเสมาใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0224056 ตะวันออก 1716669 เหนือ (15°30’44.98” N, 102°25’39.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด) (บางแห่งสะกดว่า หนองละอัง) ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งวัดอุทัยวนาราม ทางใต้ของหมู่บ้านโนนติ้ว ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปรี วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดประมาณ ๔๑๐ x ๕๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยยางอยู่ห่างจากเมืองไปทางใต้ประมาณ ๒ กิโลเมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๕๙ ในชื่อ บ้านหนองละอัง

พ.ศ. ๒๕๒๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ ขูดขีด แท่งหินบดยาหินทราย ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผา โครงกระดูกมนุษย์และกำไลสำริด

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดงขัดมัน ในจำนวนนี้มีชิ้นส่วนภาชนะแบบพิมายดำ ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองเป็นที่ตั้งของวัดอุทัยวนาราม มีสิ่งปลูกสร้างไม่หนาแน่น คูน้ำ-คันดินยังปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน มีการกักเก็บน้ำเฉพาะคูน้ำชั้นใน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจแหล่งเมืองโบราณโนนเมืองเก่า-หนองละอาง บ.ติ้ว / บ.หนองแจ้งน้อย ต.เสมาใหญ่ อ.บัวใหญ่ จ.นครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๗/๒๕๒๖.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๘). “แหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

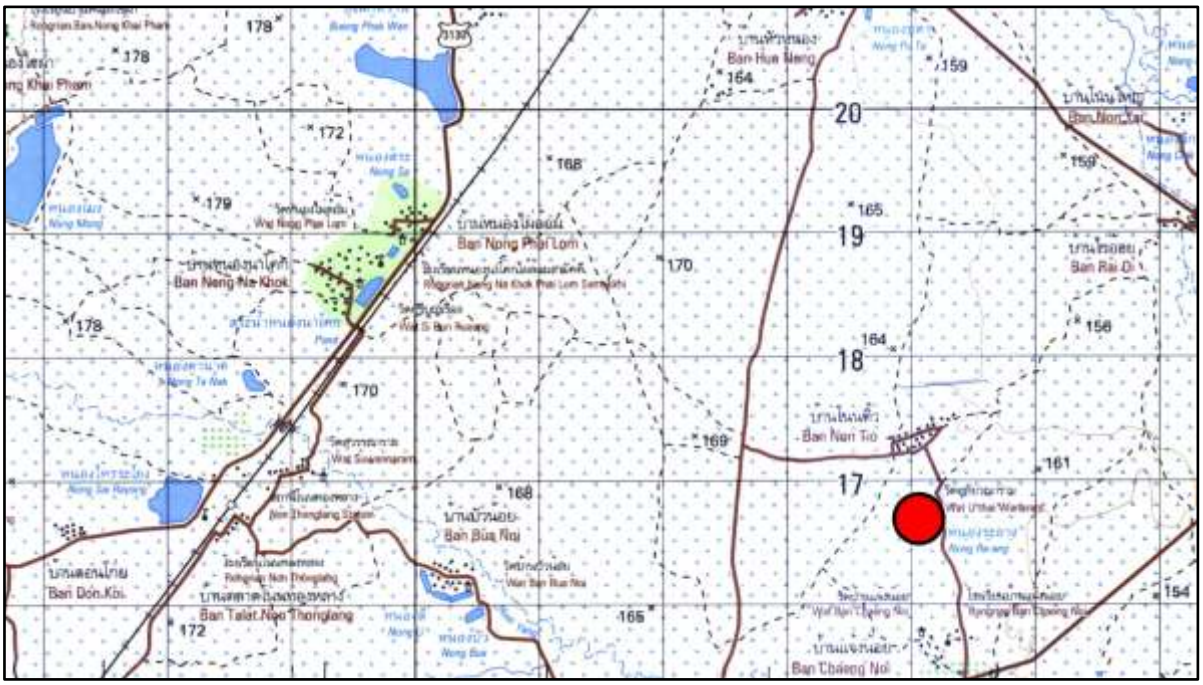

ภาพที่ ๒๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5440 II อำเภอบัวใหญ่ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)

ภาพที่ ๒๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)

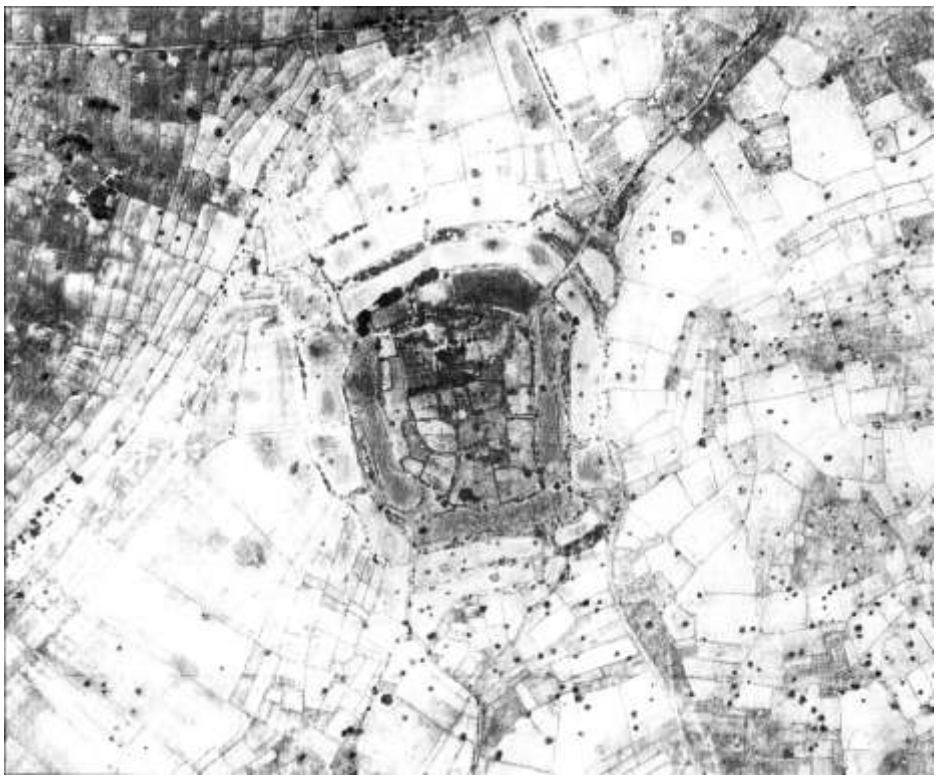

ภาพที่ ๒๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗
แสดงภาพเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)

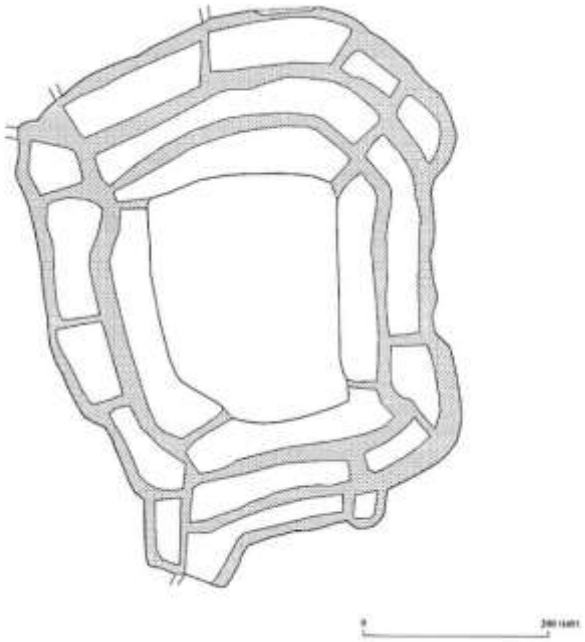

ภาพที่ ๒๔.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง (โนนวัด)
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๒๔.๕ ร่องรอยคูน้ำชั้นนอกด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง
ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๒๔.๖ คูน้ำชั้นในด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง

ภาพที่ ๒๔.๗ คูน้ำชั้นในด้านเหนือของเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง

ภาพที่ ๒๔.๘ คูน้ำชั้นในด้านตะวันออกของเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง

ภาพที่ ๒๔.๙ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา (บน) และชิ้นส่วนภาชนะดินเผาแบบพิมายดำ (ล่าง) ที่พบบริเวณเมืองโบราณโนนเมืองเก่าหนองละอาง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ (ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๑๔๘)

๒๕. บารายบ้านด่านช้าง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านด่านช้าง ตำบลห้วยยาง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0218127 ตะวันออก 1728417 เหนือ (15°37’04.60” N, 102°22’16.31” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์, ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านด่านช้าง ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านด่านช้าง ลักษณะเป็นแนวคันดินแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ กว้างประมาณ ๒๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๗๓๐ เมตร คันดินสูงจากที่นาโดยรอบประมาณ ๒-๓ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๕๒ ในชื่อ บ้านด่านช้าง

จากลักษณะที่ปรากฏ สันนิษฐานว่าเป็นบารายในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างสำหรับการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ประโยชน์ด้านชลประทานภายในชุมชนหรือศาสนสถาน โดยชุมชนในที่นี้อาจเป็นพื้นที่เดียวกับที่ตั้งหมู่บ้านด่านช้าง อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจในปัจจุบันยังไม่ปรากฏศาสนสถานหรือปราสาทในวัฒนธรรมเขมรที่อยู่ใกล้เคียง แต่พบโบราณวัตถุสมัยวัฒนธรรมเขมรบริเวณ**หมู่บ้านคูขาด** ทางตะวันตกของโบราณสถานแห่งนี้ ระยะห่างประมาณ ๒.๔ กิโลเมตร โบราณวัตถุที่พบมีชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรและฐานประติมากรรมหินทราย ขณะที่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของโบราณสถาน ระยะห่างประมาณ ๑.๔ กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของ**แหล่งโบราณคดีโนนรัง** ซึ่งผลการสำรวจพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรเช่นเดียวกัน จึงสันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้เป็นสิ่งก่อสร้างที่สัมพันธ์กับการชลประทานในชุมชนดังกล่าว

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ยังปรากฏคันดินขอบบารายอย่างชัดเจน ภายในบารายฝั่งตะวันออกได้รับการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำภายในชุมชน ขณะที่ฝั่งตะวันตกมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๘). “แหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร และนภัสสร แย้มคงเมือง. (๒๕๖๘). “รายงานผลการตรวจสอบหลักฐานทางโบราณคดีในท้องที่บ้านคูขาด หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองบัวสะอาด อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

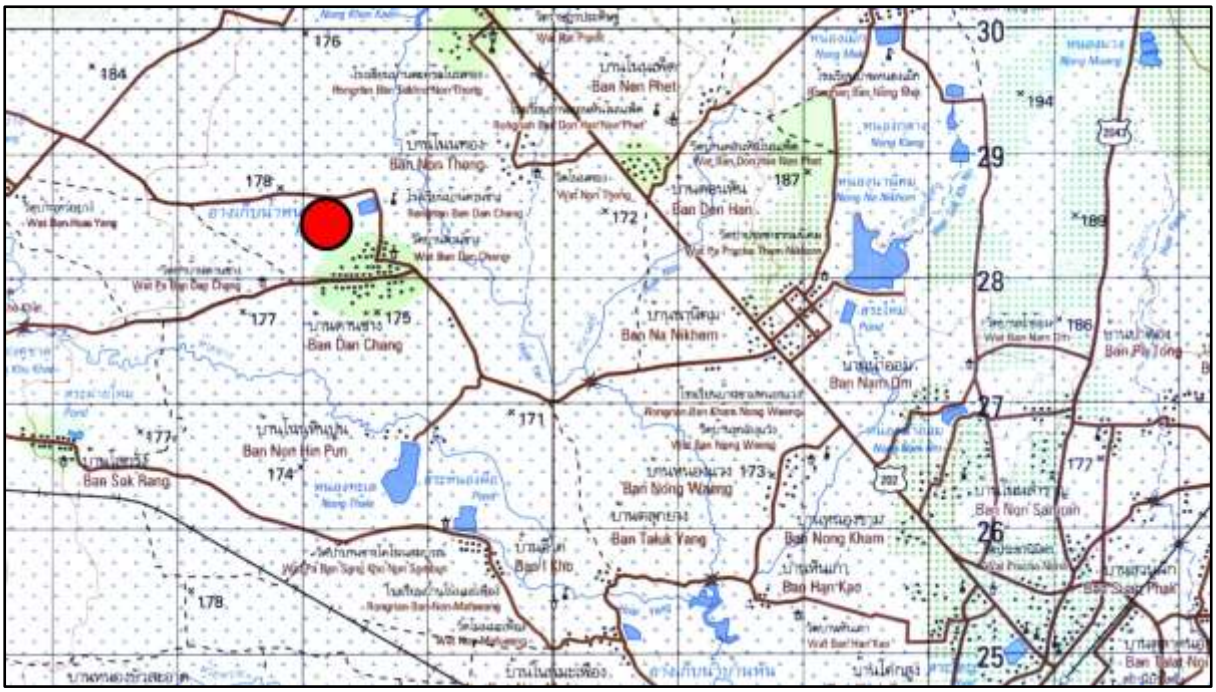

ภาพที่ ๒๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5440 II อำเภอบัวใหญ่ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านด่านช้าง

ภาพที่ ๒๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านด่านช้าง

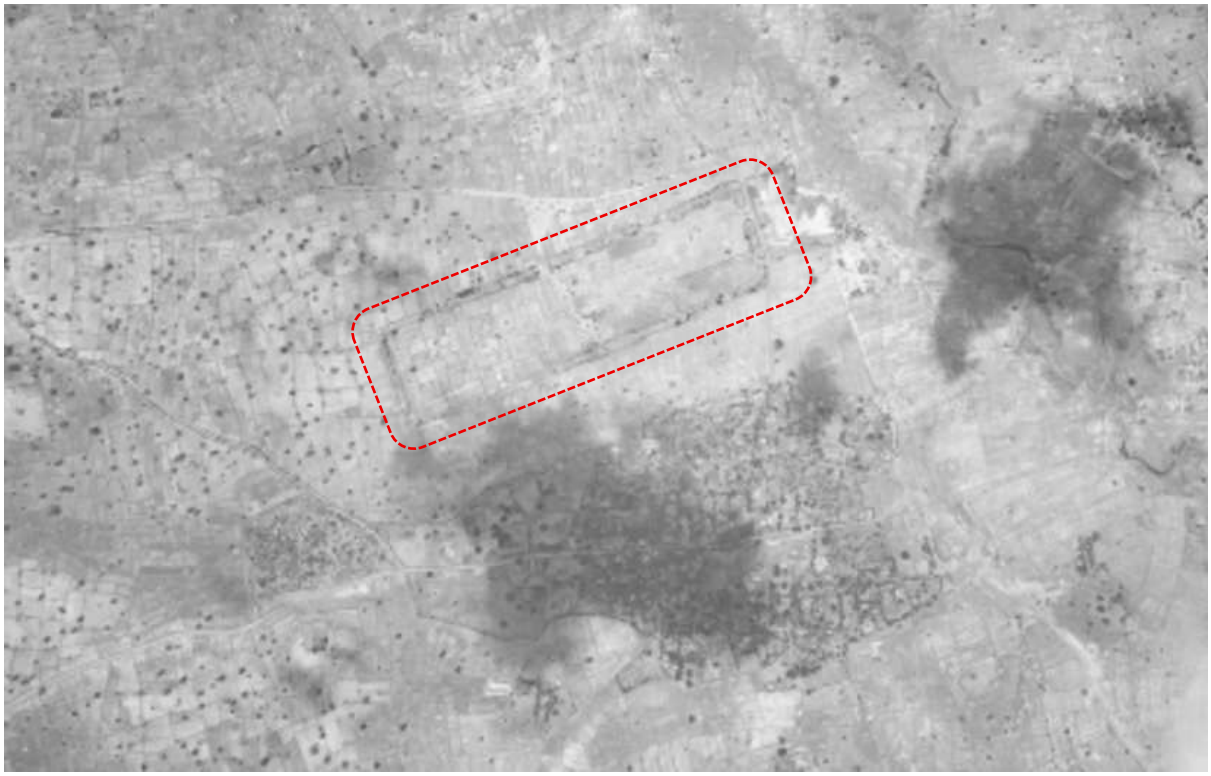

ภาพที่ ๒๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพบารายบ้านด่านช้าง

ภาพที่ ๒๕.๔ บารายบ้านด่านช้าง ฝั่งตะวันออกได้รับการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำ

ภาพที่ ๒๕.๕ บารายบ้านด่านช้าง ฝั่งตะวันตกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๒๕.๖ คันดินขอบบารายบ้านด่านช้าง ปัจจุบันมีการนำดินจากการขุดลอกมาถมเป็นทางสาธารณะ

๒๖. บารายหนองสี่เหลี่ยม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านนางรำ ตำบลนางรำ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0246043 ตะวันออก 1715498 เหนือ (15°30’15.15” N, 102°37’57.77” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านนางรำ และอยู่ทางตะวันออกของปราสาทบ้านนางรำและกู่พราหมณ์จำศีล ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๓๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๗๐๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๓-๕ เมตร สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้รับน้ำจากห้วยแยะ ซึ่งไหลผ่านทางตะวันตกของบาราย

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าสระน้ำแห่งนี้เป็นอ่างเก็บน้ำโบราณ สันนิษฐานว่าเป็นบารายที่สัมพันธ์กับปราสาทบ้านนางรำ

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48

พ.ศ. ๒๕๕๕ ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์ ดำเนินการสำรวจเพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การศึกษาร่องรอยของบ้านเมืองโบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถานประจำโรงพยาบาล สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์” ขณะนั้นพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรบริเวณบาราย

จากตำแหน่งที่ตั้ง สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบชลประทานของชุมชนบริเวณ**เมืองโบราณบ้านนางรำ** ซึ่งมีกู่พราหมณ์จำศีลเป็นศูนย์กลางของเมือง

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกเพื่อการกักเก็บน้ำแล้ว บางส่วน มีสภาพตื้นเขิน มีวัชพืชปกคลุม

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์. (๒๕๕๕). “การศึกษาร่องรอยของบ้านเมืองโบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถานประจำโรงพยาบาล สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

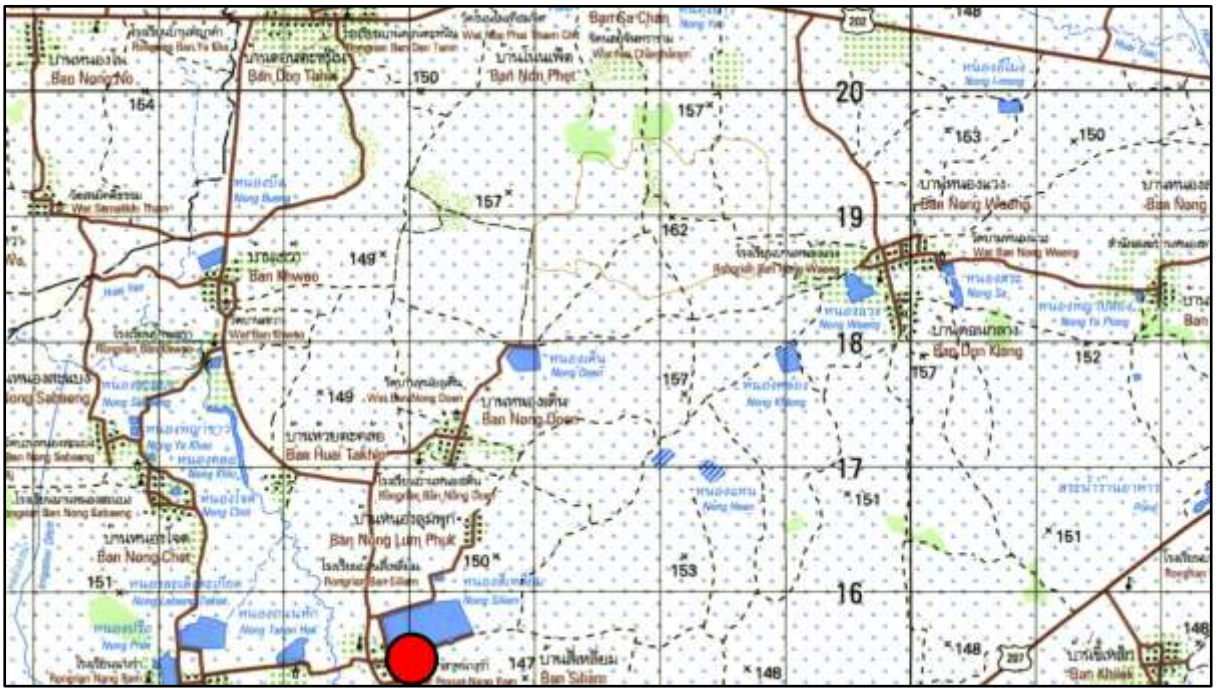

ภาพที่ ๒๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5540 III อำเภอประทาย แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๒๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๒๖.๓ สภาพทั่วไปของบารายหนองสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๒๖.๔ คันดินขอบบารายหนองสี่เหลี่ยม มีสภาพเป็นทางสาธารณะ

๒๗. บารายบ้านตะคุ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0822125 ตะวันออก 1629965 เหนือ (14°43’27.27” N, 101°59’28.72” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

บารายบ้านตะคุ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านตะคุ และอยู่ทางเหนือของปราสาทสระหิน ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๔๗๐ เมตร ยาวประมาณ ๘๔๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๓ เมตร มีร่องน้ำไหลเข้าสู่บารายทางตะวันตกเฉียงใต้

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๖๔ ในชื่อ บ้านตะคุ

พ.ศ. ๒๕๐๒ กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี โดยเรียกโบราณสถานแห่งนี้ว่าเมืองตะโปะ หรือเมืองปักธงไชยเก่า ด้วยเข้าใจว่าบารายแห่งนี้เป็นเมืองโบราณ และให้ข้อมูลว่าชื่อเรียก “ตะโปะ” น่าจะมาจากภาษามอญแปลว่าเจ็ด หรืออาจมาจากภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แปลว่าบ่อน แหล่ง ที่ประชุม

พ.ศ. ๒๕๒๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผา แท่งหินทรายคล้ายศิวลึงค์ ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบประติมากรรมสำริด และภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ การสำรวจคราวนั้นได้มีข้อคิดเห็นว่าพื้นที่โบราณสถานแห่งนี้ไม่น่าจะใช่เมืองโบราณ เนื่องจากพื้นที่ภายในคันดินอยู่ในระดับต่ำกว่าพื้นที่ด้านนอก และพบโบราณวัตถุค่อนข้างน้อย

ในปีเดียวกัน ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าโบราณสถานแห่งนี้เป็นอ่างเก็บน้ำโบราณหรือบาราย สภาพขณะนั้นตื้นเขิน ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าคันดินคือกำแพงเมืองโบราณ

พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานว่าโบราณสถานแห่งนี้เป็นบารายหรือสระน้ำขนาดใหญ่ในวัฒนธรรมเขมร สภาพขณะนั้นตื้นเขินกลายเป็นที่นา แต่ยังปรากฏแนวคันดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าอยู่

พ.ศ. ๒๕๖๔ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการตรวจสอบโบราณสถาน ผลการตรวจสอบรายงานเพิ่มเติมว่าโดยรอบยังปรากฏบารายในพื้นที่ใกล้เคียงอีกสองแห่ง ได้แก่ บารายน้อยบ้านตะคุ และบารายปราสาทสระหิน ซึ่งตั้งอยู่ทางตะวันออกและทางใต้ของบารายบ้านตะคุ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ไม่มีการกักเก็บน้ำแล้ว แนวคันดินขอบบารายยังคงสภาพอย่างชัดเจน โดยมีสถานะเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ แปลง “คูเมืองใหญ่” ขณะที่ภายในและภายนอกบารายเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๐๓). **โครงการและรายงานการสำรวจและขุดแต่งโบราณวัตถุสถานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. ๒๕๐๒**. พระนคร: กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจแหล่งเมืองโบราณ บ.ตะคุ อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๘/๒๕๒๖.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตผังเมืองรวม อ.ปักธงชัย จ.นครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๔). “รายงานการตรวจสอบข้อมูลโบราณสถานบารายบ้านตะคุ บริเวณที่สาธารณประโยชน์แปลง “คูเมืองใหญ่” ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๓๘๗ ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

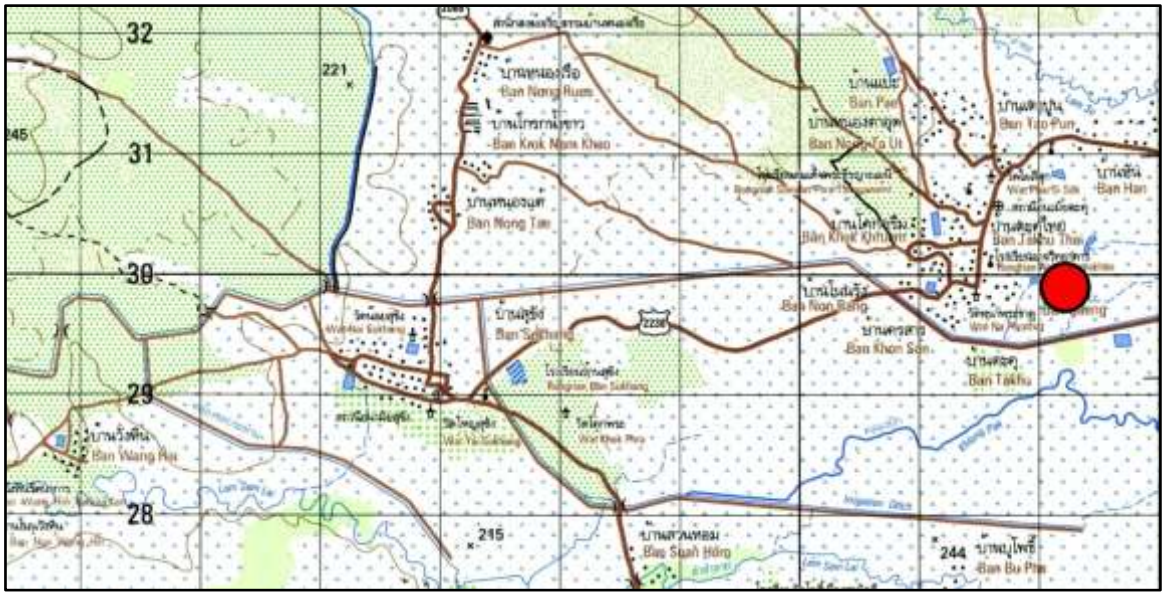

ภาพที่ ๒๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5338 II บ้านสุขัง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านตะคุ

ภาพที่ ๒๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านตะคุ (ด้านซ้ายของภาพ)

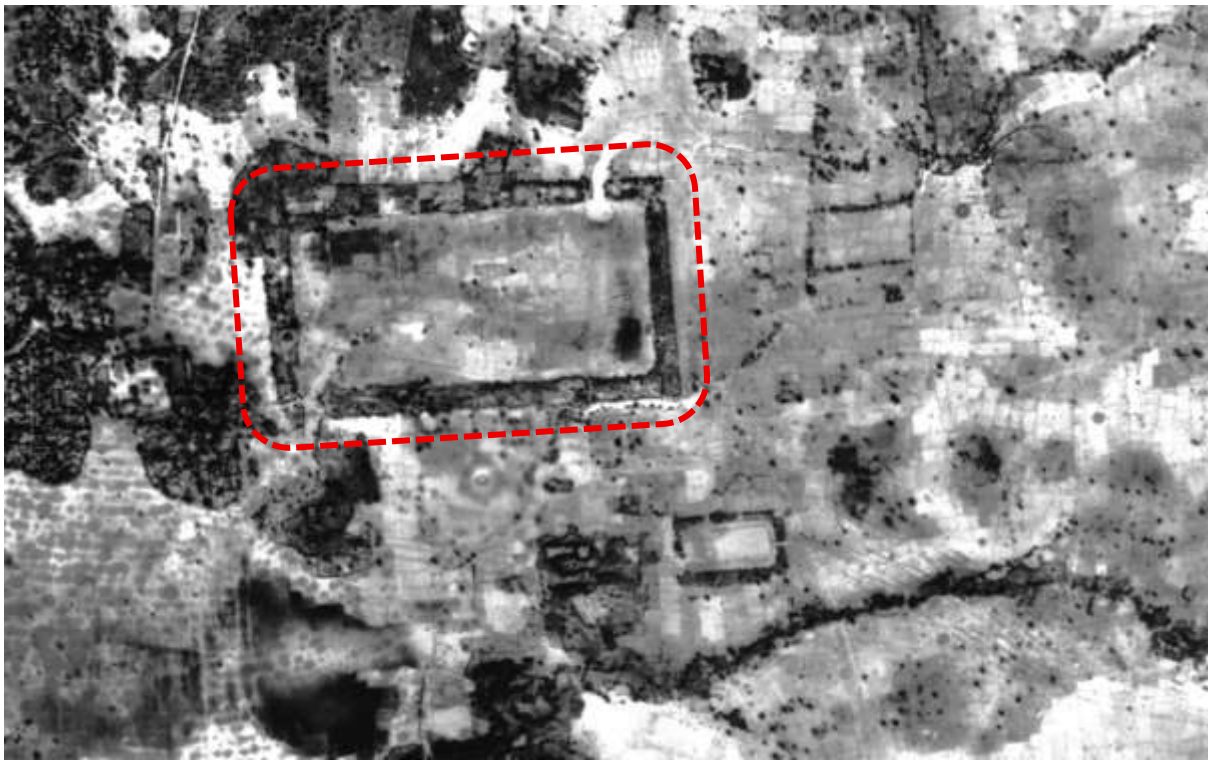

ภาพที่ ๒๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๖ แสดงภาพบารายบ้านตะคุ (กรอบสีแดง)

ภาพที่ ๒๗.๔ สภาพทั่วไปของบารายบ้านตะคุ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๒๗.๕ แนวคันดินขอบบารายด้านตะวันออก

ภาพที่ ๒๗.๖ แนวคันดินขอบบารายด้านใต้ ปัจจุบันเป็นทางสาธารณะ

ภาพที่ ๒๗.๗ ร่องน้ำที่ไหลเข้าสู่บารายบ้านตะคุ ด้านตะวันตกเฉียงใต้

๒๘. บารายน้อยบ้านตะคุ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0822923 ตะวันออก 1630046 เหนือ (14°43’29.56” N, 101°59’55.41” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

บารายน้อยบ้านตะคุ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของบารายบ้านตะคุ ระยะห่างประมาณ ๒๗๐ เมตร ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๒๐ เมตร

จากตำแหน่งที่ตั้ง สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบชลประทานในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งอาจสร้างขึ้นคราวเดียวกันหรือหลังจากการสร้างบารายบ้านตะคุ โดยสร้างขึ้นเพื่อใช้กักเก็บน้ำภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ไม่มีการกักเก็บน้ำแล้ว พื้นที่ภายในและภายนอกเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน แนวคันดินขอบบารายเสื่อมสภาพจากการปรับไถ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๔). “รายงานการตรวจสอบข้อมูลโบราณสถานบารายบ้านตะคุ บริเวณที่สาธารณประโยชน์แปลง “คูเมืองใหญ่” ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๓๘๗ ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

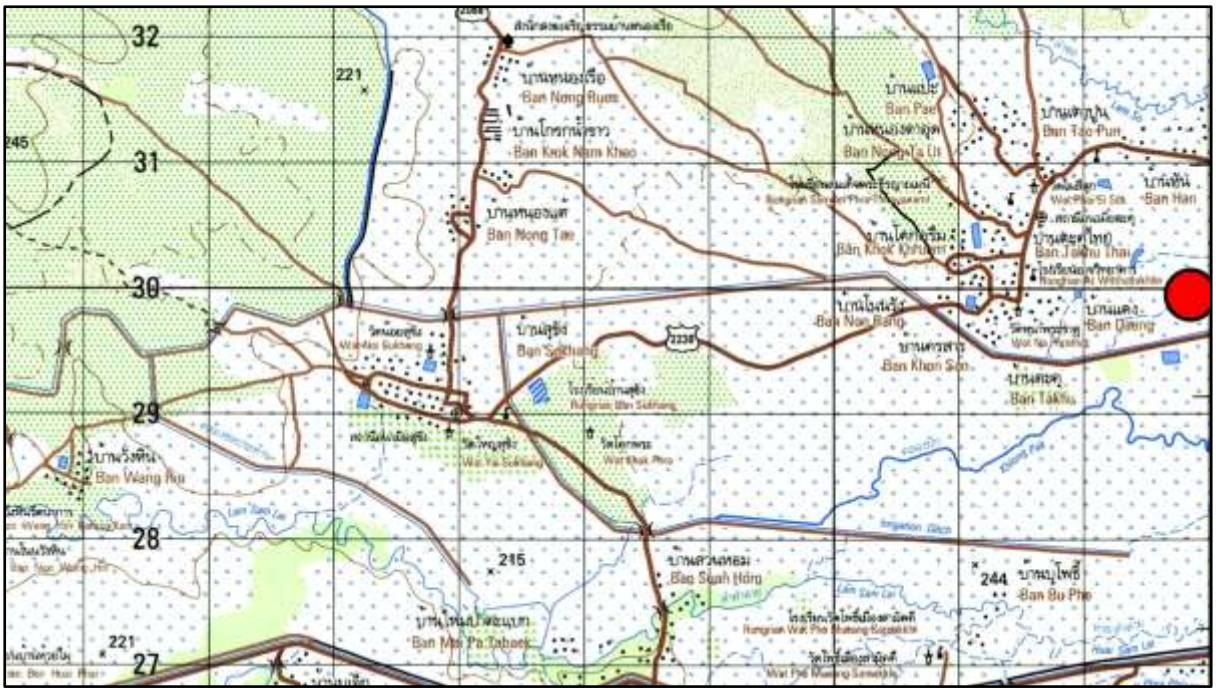

ภาพที่ ๒๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5338 II บ้านสุขัง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายน้อยบ้านตะคุ

ภาพที่ ๒๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายน้อยบ้านตะคุ (ด้านขวาของภาพ)

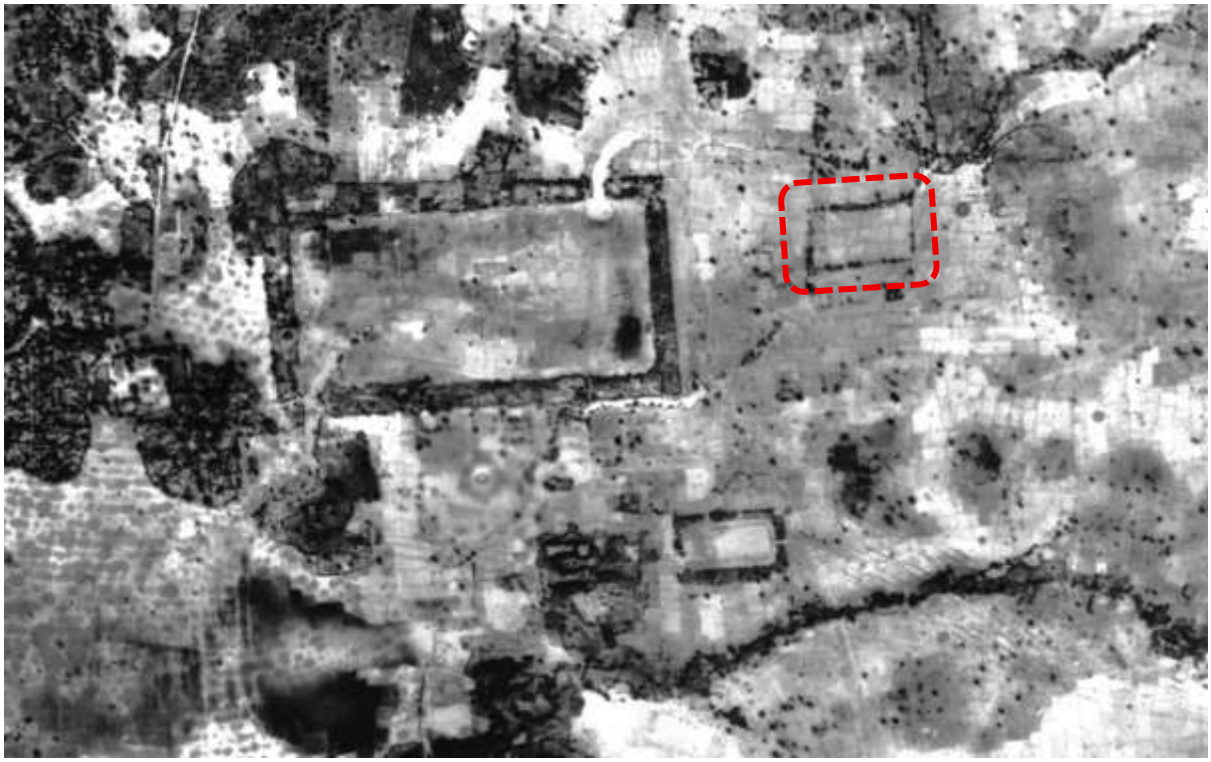

ภาพที่ ๒๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๖ แสดงภาพบารายน้อยบ้านตะคุ (กรอบสีแดง)

ภาพที่ ๒๘.๔ ด้านเหนือของบารายน้อยบ้านตะคุ

๒๙. บารายปราสาทสระหิน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0822563 ตะวันออก 1629416 เหนือ (14°43’09.24” N, 101°59’43.10” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

บารายปราสาทสระหิน ตั้งอยู่ทางใต้ของบารายบ้านตะคุ ระยะห่างประมาณ ๒๐๐ เมตร ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๒๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายประจำปราสาทสระหิน ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของบารายแห่งนี้

อนึ่ง กรมศิลปากรขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานในส่วนของปราสาทสระหินแล้ว ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๔๗ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ แต่การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานนั้นมิได้รวมถึงบาราย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ไม่มีการกักเก็บน้ำภายในบารายแล้ว พื้นที่ภายในและภายนอกเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน คันดินขอบบารายยังปรากฏให้เห็น มีการไถปรับเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๗

ที่มาของข้อมูล

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๔). “รายงานการตรวจสอบข้อมูลโบราณสถานบารายบ้านตะคุ บริเวณที่สาธารณประโยชน์แปลง “คูเมืองใหญ่” ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๓๘๗ ลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๖๔.

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

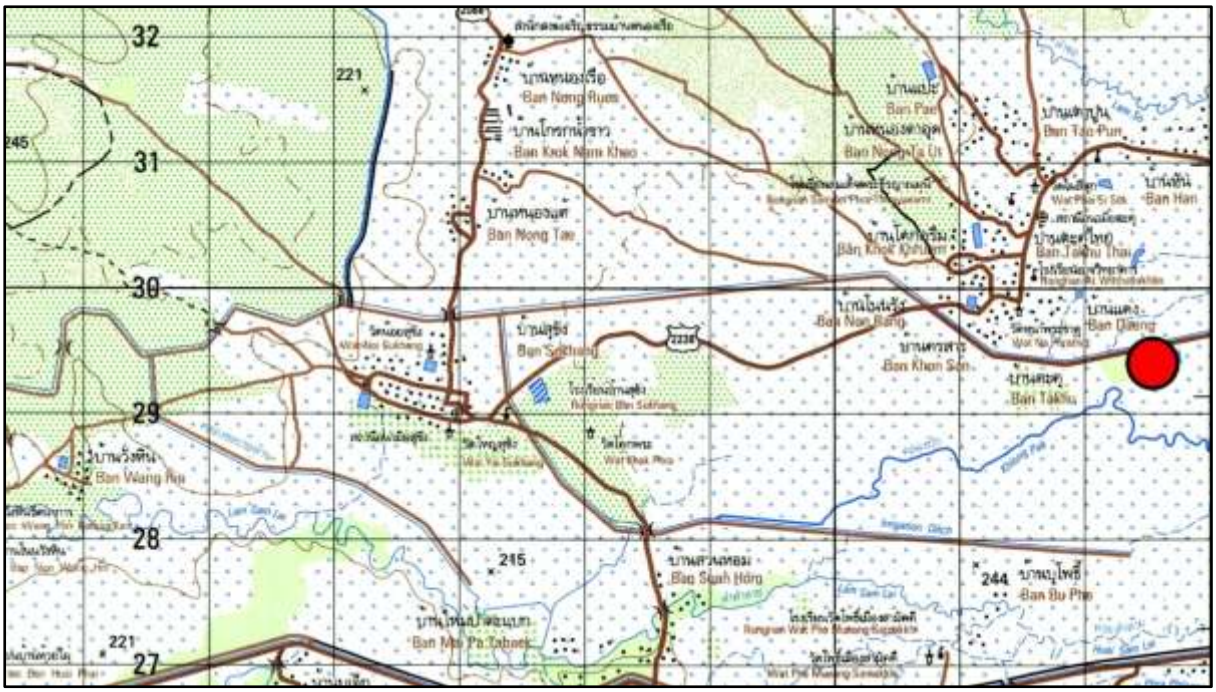

ภาพที่ ๒๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5338 II บ้านสุขัง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปราสาทสระหิน

ภาพที่ ๒๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปราสาทสระหิน

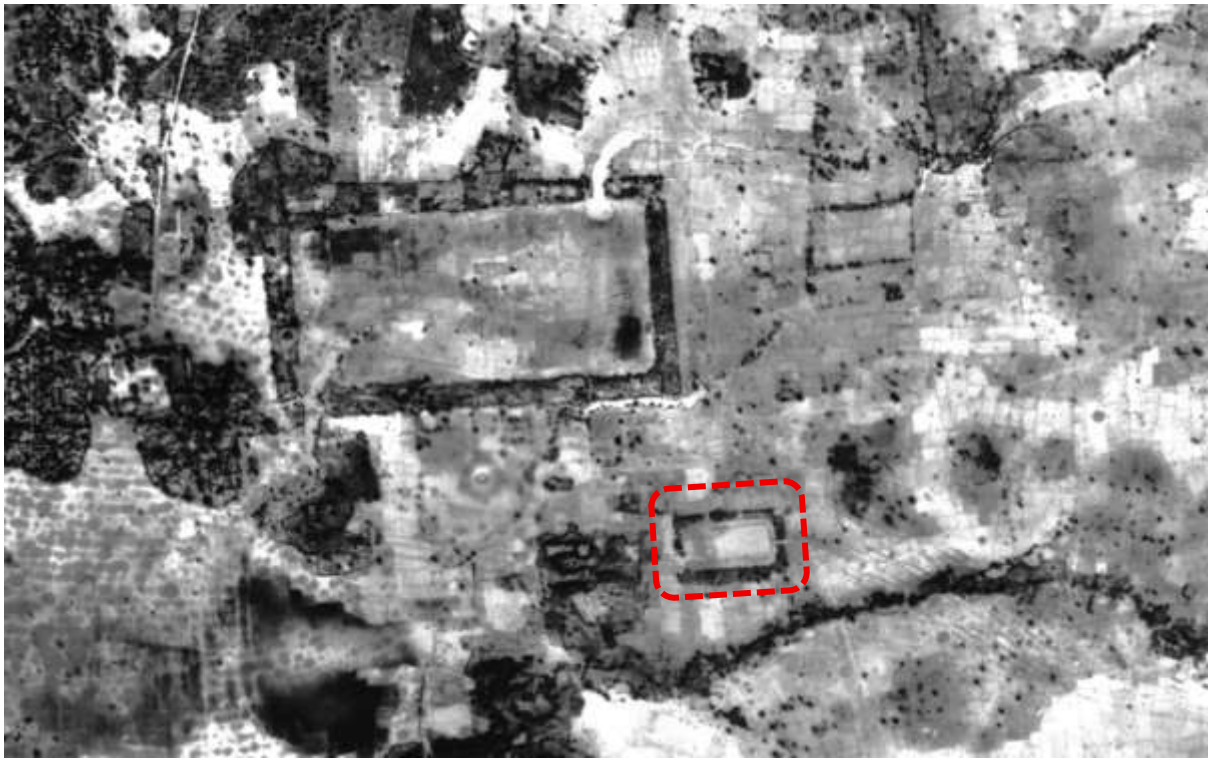

ภาพที่ ๒๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๖ แสดงภาพบารายปราสาทสระหิน (กรอบสีแดง)

ภาพที่ ๒๙.๔ สภาพทั่วไปของบารายปราสาทสระหิน

ภาพที่ ๒๙.๕ แนวคันดินขอบบารายด้านตะวันออกของบารายปราสาทสระหิน

ภาพที่ ๒๙.๖ ปราสาทสระหิน

๓๐. ปราสาทหลุมเงิน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านหลุมเงิน ตำบลภูหลวง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0822661 ตะวันออก 1614396 เหนือ (14°35’00.98” N, 101°59’39.74” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์ของนายประสิทธิ์ สิงห์กิ่ง

รายละเอียด

ปราสาทหลุมเงิน ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านหลุมเงิน ลักษณะเป็นโบราณสถานขนาดเล็ก ก่อสร้างด้วยศิลาแลง พื้นที่มีขนาดประมาณ ๑๐ x ๑๐ เมตร กึ่งกลางพื้นที่มีลักษณะเป็นหลุมขุดลงไป สันนิษฐานว่าเป็นหลุมลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ ศิลาแลงบางก้อนมีลักษณะบากเป็นร่อง อาจเป็นส่วนที่บากไว้สำหรับรองรับศิลาแลงก้อนถัดไป

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าโบราณสถานหลังนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร โดยพิจารณาจากวัสดุที่ใช้ก่อสร้าง และความหนาแน่นของโบราณสถานที่พบบริเวณพื้นที่อำเภอปักธงชัย เมื่อพิจารณาจากขนาดและจำนวนก้อนศิลาแลงแล้ว สันนิษฐานว่าน่าจะมีการใช้ไม้เป็นวัสดุก่อสร้างในส่วนของเรือนธาตุและหลังคาด้วย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ พื้นที่โดยรอบโบราณสถานเป็นที่ตั้งชุมชน ตัวโบราณสถานยังปรากฏแนวฐานรูปสี่เหลี่ยม กึ่งกลางโบราณสถานปรากฏหลุมลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

นายประสิทธิ์ สิงห์กิ่ง. ราษฎรบ้านเลขที่ ๑๖๙ หมู่ที่ ๕ บ้านหลุมเงิน. สัมภาษณ์, ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

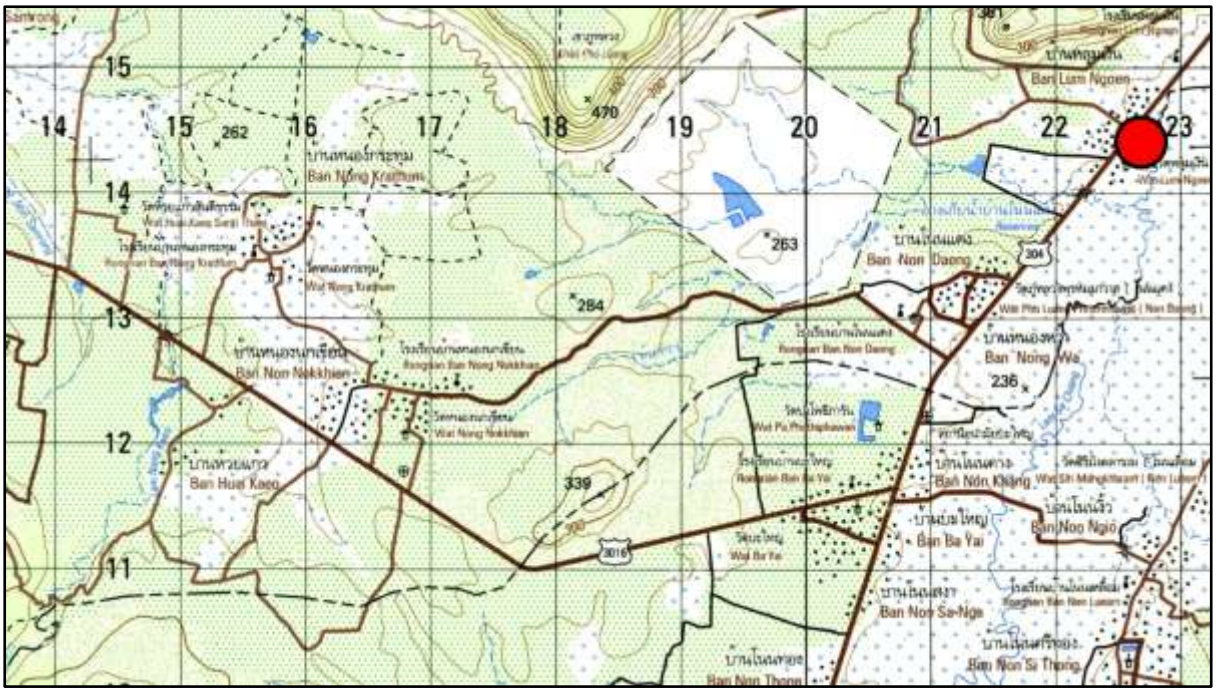

ภาพที่ ๓๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5338 II บ้านสุขัง แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทหลุมเงิน

ภาพที่ ๓๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทหลุมเงิน

ภาพที่ ๓๐.๓ สภาพทั่วไปของปราสาทหลุมเงิน

ภาพที่ ๓๐.๔ สภาพทั่วไปของปราสาทหลุมเงิน

ภาพที่ ๓๐.๕ ศิลาแลงที่มีร่องรอยการบากเป็นร่อง บริเวณปราสาทหลุมเงิน

ภาพที่ ๓๐.๖ ศิลาแลงที่มีร่องรอยการบากเป็นร่อง บริเวณปราสาทหลุมเงิน

๓๑. บารายปราสาทนาแค

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านนาแค ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0181740 ตะวันออก 1629071 เหนือ (14°42’59.87” N, 102°02’40.76” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายปราสาทนาแค ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านนาแค และอยู่ทางตะวันออกของปราสาทนาแค ห่างจากปราสาทนาแค ระยะทางประมาณ ๒๐๐ เมตร ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๔๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๔๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๓ เมตร จากตำแหน่งที่ตั้งสันนิษฐานว่าเป็นบารายประจำปราสาทนาแค ซึ่งเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมรกำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ จึงสันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้ก่อสร้างในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

อนึ่ง กรมศิลปากร ออกประกาศเรื่อง กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทนาแคเป็นโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ หน้า ๑๕๒๙ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙ แต่การประกาศดังกล่าวมิได้กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ดังนั้นสถานะการขึ้นทะเบียนโบราณสถานจึงครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ปราสาท

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและยังมีการกักเก็บน้ำอยู่ แนวคันดินยังปรากฏให้เห็นชัดเจน โดยชุมชนใช้เป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

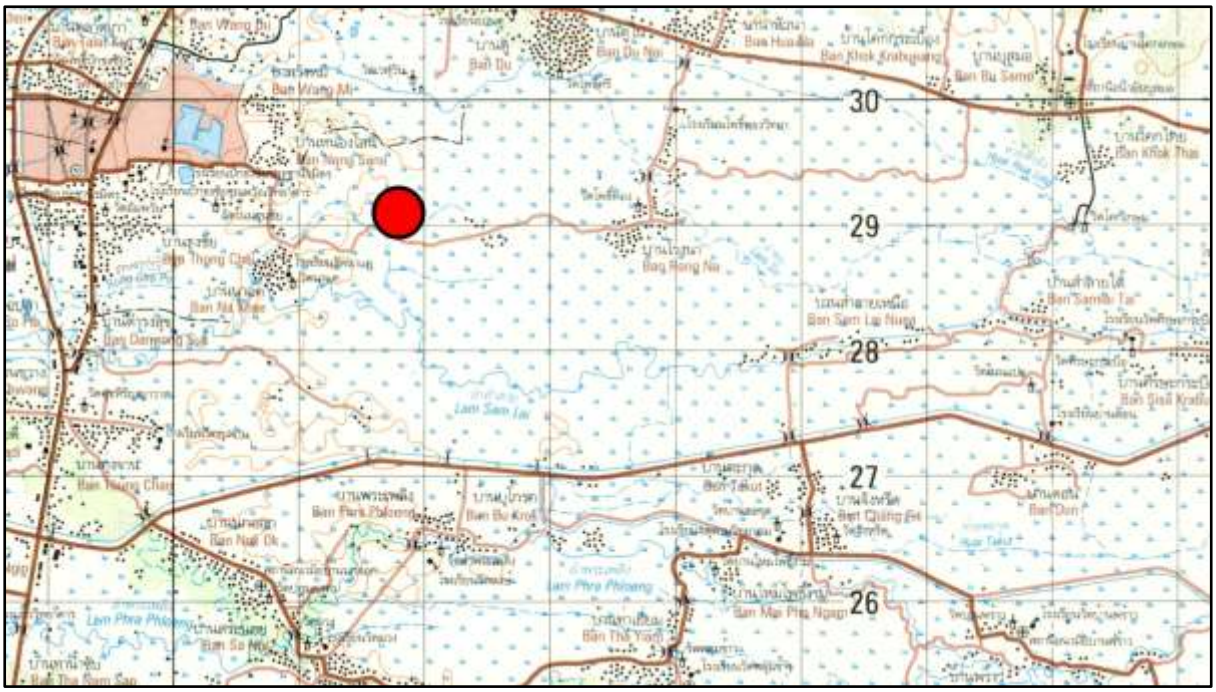

ภาพที่ ๓๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5438 III อำเภอปักธงชัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปราสาทนาแค

ภาพที่ ๓๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปราสาทนาแค

ภาพที่ ๓๑.๓ สภาพทั่วไปของบารายปราสาทนาแค

ภาพที่ ๓๑.๔ สภาพทั่วไปของบารายปราสาทนาแค

ภาพที่ ๓๑.๕ ปราสาทนาแค

๓๒. บารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านหนองชุมแสง ตำบลสุขเกษม อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0817062 ตะวันออก 1625004 เหนือ (14°40’48.18” N, 101°56’37.46” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านหนองชุมแสง และอยู่ทางตะวันออกของปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง ระยะห่างปัจจุบันประมาณ ๘๐ เมตร ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๔๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร แต่สันนิษฐานว่าความยาวปัจจุบันเกิดขึ้นจากการขุดลอกในภายหลัง ทำให้ขนาดเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยสันนิษฐานว่าเดิมมีความยาวประมาณ ๒๓๐ เมตร ไม่ปรากฏสภาพของคันดิน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการขุดลอกด้วยเช่นเดียวกัน

จากตำแหน่งที่ตั้งสันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้เป็นบารายประจำปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง ซึ่งกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนและกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานแล้ว ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๗๒ หน้า ๑๗ ลงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๒๕ แต่การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานนั้นมิได้รวมถึงบาราย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและยังมีการกักเก็บน้ำอยู่ ผลจากการขุดลอกทำให้ขนาดรูปทรงของบารายเปลี่ยนแปลงไป โดยขยายพื้นที่กักเก็บน้ำมาทางตะวันออกจรดขอบถนน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

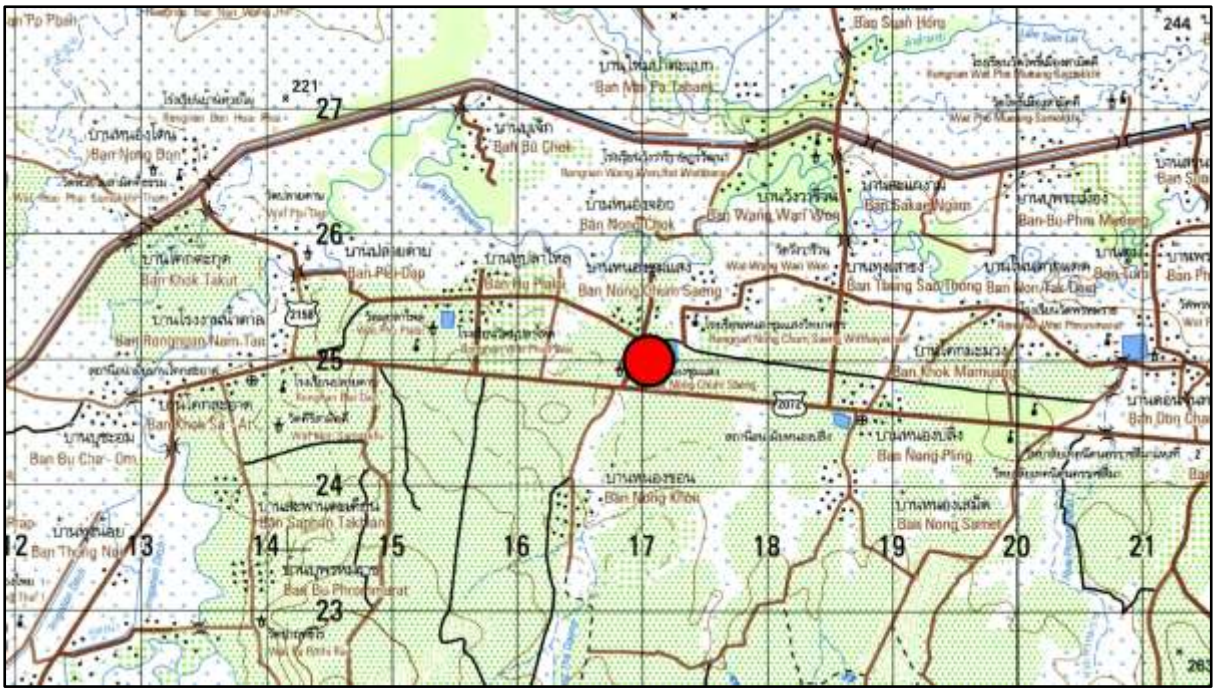

ภาพที่ ๓๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5338 II บ้านสุขัง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

ภาพที่ ๓๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕
แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

ภาพที่ ๓๒.๓ สภาพทั่วไปของบารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

ภาพที่ ๓๒.๔ สภาพทั่วไปของบารายปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

ภาพที่ ๓๒.๕ ปรางค์ (ศิลาแลง) วัดหนองชุมแสง

๓๓. อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านดอนแซะ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0228970 ตะวันออก 1679134 เหนือ (15°10'26.41" N, 102°28'39.44" E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดดอนแซะ ทางเหนือของหมู่บ้านดอนแซะ ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗

อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๕ ห้อง ส่วนฐานเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ผนังด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง ด้านตะวันตกมีประตู ๒ ช่อง ประตูแต่ละช่องมีบันไดต่อยื่นออกมาข้างหน้า แต่จมอยู่ใต้พื้นดินถมปรับเหลือเฉพาะสองคั่นบน ผนังด้านตะวันออกและตะวันตกมีเสาติดผนังด้านละ ๔ ต้น โดยสองต้นด้านนอกรองรับหลังคาปีกนก ส่วนสองต้นด้านในอยู่ในแนวเดียวกับเสาในประธาน ผนังด้านเหนือและด้านใต้มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง มีเสาติดผนังด้านละ ๖ ต้น ซุ้มประตูและหน้าต่างเป็นซุ้มบรรพแถลงปูนปั้น ภายในหน้าบันปั้นเป็นลายกระหนกคดโค้ง ส่วนหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่วซ้อนกัน ๒ ชั้น มีหลังคาปีกนกยื่นออกมาทางด้านเหนือและด้านใต้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องสังกะสี ซึ่งเป็นวัสดุที่บูรณะใหม่ หน้าบันแต่ละด้านเป็นภาพเทพพนมปรากฏครึ่งองค์อยู่กึ่งกลาง มีกรอบลายกระหนกล้อมรอบ ถัดออกมาเป็นลายกระหนกคดโค้งแทรกภาพพญานาคในลาย ด้านล่างมีแถบลายประดับกระจัง

ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน พุทธลักษณะประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ที่ฐานมีข้อความว่า *“พระชินานุสาศน์ พ.ศ. ๒๔๖๓”* นอกจากนี้ภายในอุโบสถยังมีพระพุทธรูปปูนปั้น ศิลปะพื้นบ้าน พุทธลักษณะประทับขัดสมาธิราบ ปางสมาธิ ซึ่งตั้งเบื้องขวาพระพุทธรูปประธาน และพระพุทธรูปประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ครองจีวรลายดอก ศิลปะรัตนโกสินทร์ สภาพชำรุดอีกหนึ่งองค์

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าอุโบสถหลังนี้สร้างขึ้นราวทศวรรษ ๒๔๖๐ โดยพิจารณาจากประวัติการพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ประกอบกับปีสร้างพระพุทธรูปประธาน พ.ศ. ๒๔๖๓ เนื่องจากพระพุทธรูปดังกล่าวเป็นพระพุทธรูปโลหะ สามารถเคลื่อนย้ายได้ จึงมีความเป็นไปได้ว่าอาจสร้างพระพุทธรูปขึ้นก่อน หรือสร้างคราวเดียวกับอุโบสถ โดยสร้างอุโบสถแล้วเสร็จ พ.ศ. ๒๔๖๗ ก็เป็นได้

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ไม่ได้ใช้เป็นอุโบสถของทางวัด แต่เปลี่ยนเป็นวิหาร ทางวัดยังทำนุบำรุงรักษาสภาพอาคารเป็นอย่างดี มีการบูรณะทาสีและเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคาใหม่แล้ว

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๓๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5439 II อำเภอโนนสูง แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๓ อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๓๓.๔ อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๓๓.๕ อุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ ด้านเหนือ

ภาพที่ ๓๓.๖ รายละเอียดซุ้มประตูด้านตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๗ หน้าบันด้านตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๘ หน้าบันด้านตะวันตกของอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๙ สภาพภายในอุโบสถหลังเก่า วัดดอนแซะ

ภาพที่ ๓๓.๙ พระพุทธรูปประธานนามว่า “พระชินานุสาศน์”

ภาพที่ ๓๓.๑๐ ข้อความที่ฐาน
พระพุทธรูปประธาน
ระบุนามพระและศักราช

ภาพที่ ๓๓.๑๑ พระพุทธรูป
ปูนปั้น ศิลปะพื้นบ้าน
เบื้องขวาของพระพุทธรูป
ประธาน

ภาพที่ ๓๓.๑๒ พระพุทธรูป
ครองจีวรลายดอก
ศิลปะรัตนโกสินทร์
(สภาพชำรุด)

๓๔. บารายบ้านหนองนกเป็ด

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านหนองนกเป็ด ตำบลบ้านยาง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0275151 ตะวันออก 1682219 เหนือ (15°12’22.60” N, 102°54’24.88” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

บารายบ้านหนองนกเป็ด ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านหนองนกเป็ด ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๑๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๙๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๓ เมตร ด้านเหนือของบารายมีลำห้วยไหไหลผ่านเข้ามาภายในบาราย โดยลำห้วยนี้จะไหลไปรวมกับคลองทะเมนชัยทางตะวันออก

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๔๒ ในชื่อ บ้านหนองนกเป็ด

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ไม่มีการกักเก็บน้ำแล้ว โดยพื้นที่ภายในและภายนอกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แนวคันดินยังปรากฏชัดเจน โดยด้านตะวันตกมีถนนลาดยางตัดผ่าน ส่วนด้านใต้ใช้เป็นทางสาธารณะ มีบ้านเรือนราษฎรจำนวน ๑ หลัง

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๓๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5539 II อำเภอลำปลายมาศ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านหนองนกเป็ด

ภาพที่ ๓๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านหนองนกเป็ด

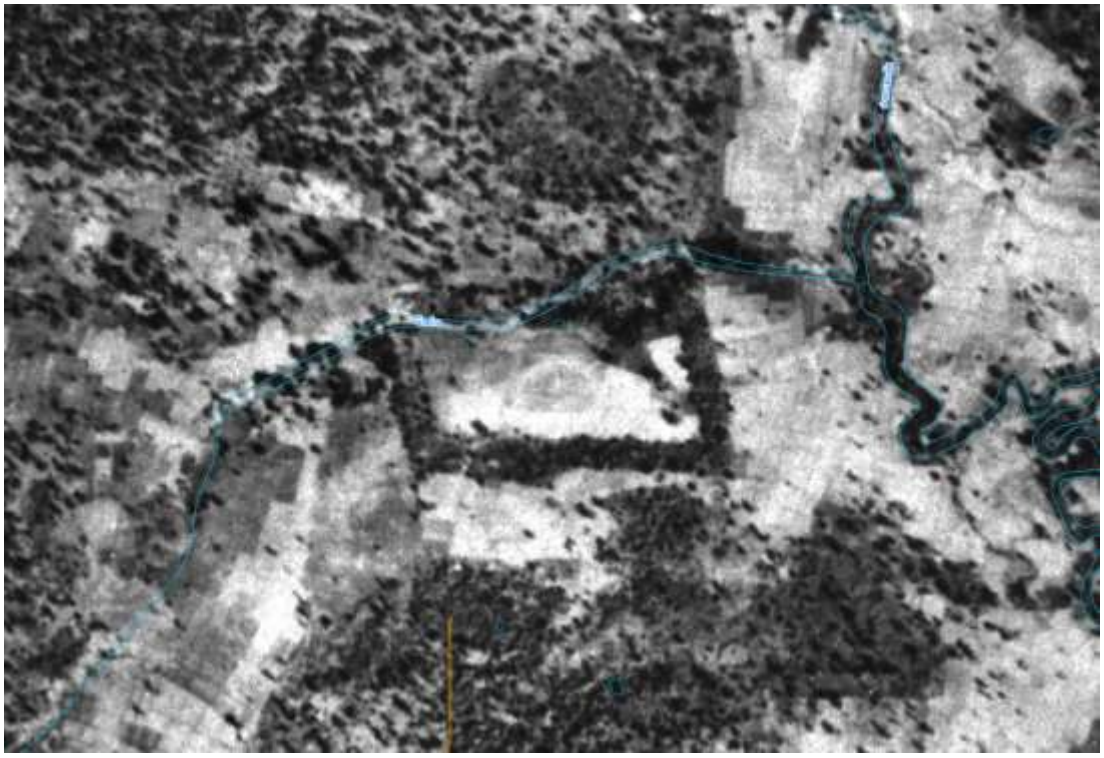

ภาพที่ ๓๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพบารายบ้านหนองนกเป็ด (ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๓๔.๔ สภาพทั่วไปของบารายบ้านหนองนกเป็ด

ภาพที่ ๓๔.๕ สภาพทั่วไปของบารายบ้านหนองนกเป็ด

ภาพที่ ๓๔.๖ ลำห้วยไห ซึ่งผันน้ำเข้าสู่บารายบ้านหนองนกเป็ดทางด้านเหนือ

๓๕. บารายสระสี่เหลี่ยม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านไพล ตำบลบ้านไพล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0282895 ตะวันออก 1699716 เหนือ (15°21’54.10” N, 102°58’38.82” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณะประโยชน์

รายละเอียด

บารายสระสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านไพล ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๑๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๒ เมตร ทางใต้มีลำห้วยไฉนไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๑๔๐ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๕๔ ในชื่อ บ้านโนนปราสาท

จากการทบทวนข้อมูลการศึกษาทางโบราณคดีบริเวณใกล้เคียงพบข้อมูลที่น่าสนใจดังนี้

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านโนนปราสาท** อำเภอชุมพวง (ปัจจุบันคือ อำเภอลำทะเมนชัย) พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาแบบขอมและฐานปราสาท อย่างไรก็ตาม รายงานฉบับดังกล่าวไม่ได้ระบุพิกัดภูมิศาสตร์ที่แน่ชัด

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย โดยขณะนั้นสำรวจบริเวณเนินดินที่ตั้งหมู่บ้าน กำหนดชื่อ**แหล่งโบราณคดีบ้านโนนขวาง** พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ และชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีเขียว ขาว การสำรวจดังกล่าวไม่ได้กำหนดอายุแหล่ง ในที่นี้สันนิษฐานว่าอาจเป็นเครื่องถ้วยเขมรหรือเครื่องถ้วยจีน

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 ดำเนินการสำรวจบริเวณใกล้เคียงกับบารายสระสี่เหลี่ยม ปรากฏแหล่งโบราณคดีจำนวน ๓ แหล่งดังนี้

- แหล่งโบราณคดีโนนนางรำ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของบาราย ระยะห่างประมาณ ๗๕๐ เมตร สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง เศษเปลือกหอยกระจายหนาแน่นทั่วเนินดิน กำหนดอายุแหล่งในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

- แหล่งโบราณคดีบ้านโนนขวาง[*] ตั้งอยู่ทางเหนือของบาราย ระยะห่างประมาณ ๑.๔๔ กิโลเมตร สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เศษก้อนดินเผา ตะกรันโลหะ กำหนดอายุแหล่งในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

[*] ภายหลังกลุ่มโบราณคดีได้ตรวจสอบแล้วพบว่า “โนนขวาง” เป็นชื่อของคุ้มหนึ่งในหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ จึงกำหนดชื่อในทะเบียนว่าแหล่งโบราณคดีโนนขวาง อนึ่ง การสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ และ พ.ศ. ๒๕๔๘ ระบุชื่อแหล่งโบราณคดี

- แหล่งโบราณคดีบ้านโนนสมบูรณ์ (โบราณสถานบ้านโนนสมบูรณ์) ตั้งอยู่ทางเหนือของบารายระยะห่างประมาณ ๑.๒๕ กิโลเมตร สำรวจพบร่องรอยโบราณสถานก่อสร้างด้วยอิฐ (อาจเป็นศาสนสถาน) บริเวณเนินดินปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่ง และเนื้อแกร่งเคลือบกระจายตัวหนาแน่น สันนิษฐานว่าเป็นโบราณสถานสมัยวัฒนธรรมทวารวดีหรืออยุธยา กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๒๑

ผลการสำรวจทางโบราณคดีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณโดยรอบบารายเป็นที่ตั้งชุมชนตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว มีการอยู่อาศัยเรื่อยมากระทั่งมีการก่อสร้างบารายหรืออ่างเก็บน้ำในวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ และหลังจากนั้นจึงปรากฏหลักฐานการก่อสร้างศาสนสถานในสมัยวัฒนธรรมทวารวดีหรืออยุธยา กระทั่งพัฒนาเป็นที่ตั้งอำเภอลำทะเมนชัยในปัจจุบัน

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและยังกักเก็บน้ำอยู่ มีการพัฒนาเป็นพื้นที่ชลประทานของชุมชน คันดินยังปรากฏอยู่ แต่มีการเปลี่ยนสภาพเป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

บ้านโนนขวางเหมือนกัน แต่กำหนดพิกัดภูมิศาสตร์ไม่ตรงกัน โดยการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ กำหนดพิกัดบริเวณทางใต้ของบาราย ขณะที่การสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ กำหนดพิกัดบริเวณทางเหนือของโบราณสถานบ้านโนนสมบูรณ์

ภาพที่ ๓๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5539 I กิ่งอำเภอเมืองยาง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๓๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายสระสี่เหลี่ยม

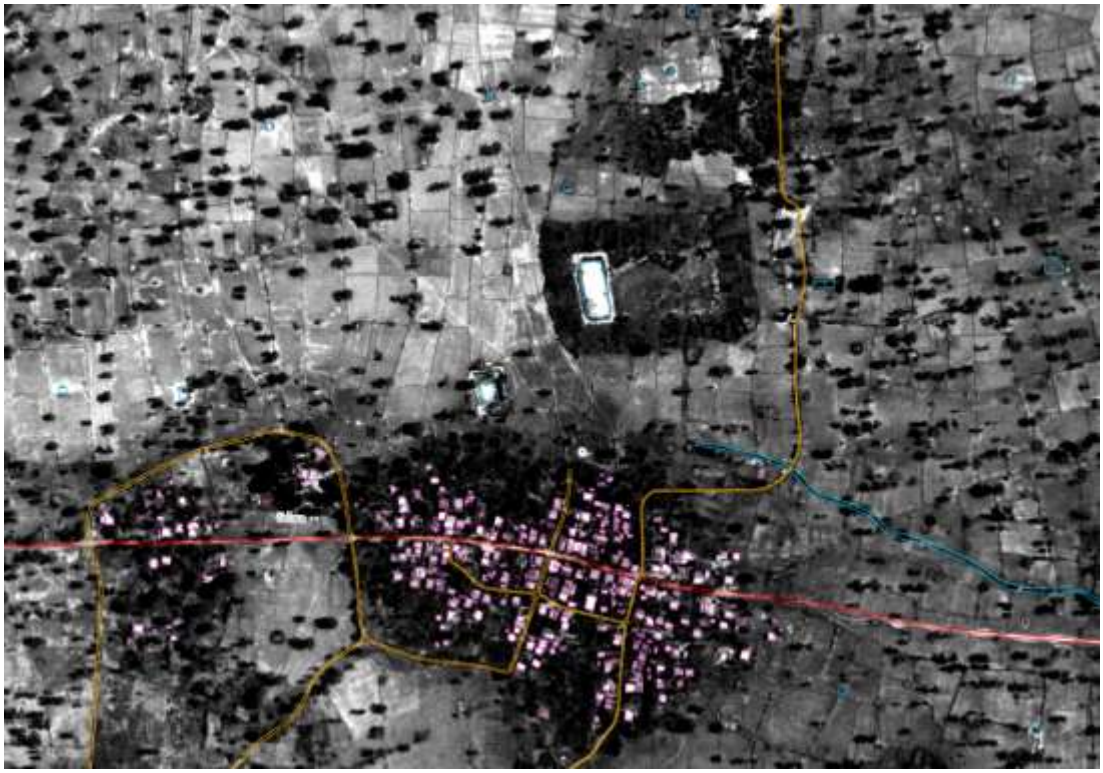

ภาพที่ ๓๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพบารายสระสี่เหลี่ยม
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๓๕.๔ สภาพทั่วไปบารายสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๓๕.๕ สภาพทั่วไปบารายสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๓๕.๖ แนวคันดินด้านใต้ของบารายสระสี่เหลี่ยม
ปัจจุบันเป็นทางสาธารณะ มีสิ่งปลูกสร้างสำหรับงานชลประทานตั้งอยู่

๓๖. แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านยุบอีปูน ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0796667 ตะวันออก 1601997 เหนือ

ประเภทที่ดิน เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านยุบอีปูน ลักษณะเป็นภูเขาลูกหนึ่งในภูเขาลูกระนาด มีลำห้วยสาธารณประโยชน์ไหลผ่านทางเหนือและทางตะวันตกของแหล่ง ซึ่งลำห้วยดังกล่าวเป็นลำห้วยสาขาของคลองลำพระญาไม้ ซึ่งแยกมาจากคลองพระเพลิงอันมีต้นน้ำมาจากภูเขาโซ่และเขาภูหลวงอีกทีหนึ่ง พื้นที่บริเวณแหล่งโบราณคดีและบริเวณโดยรอบมีประวัติการศึกษาทางโบราณคดีดังนี้

พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙.นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ซึ่งขณะนั้นอยู่ทางเหนือของพื้นที่ขอประทานบัตรทำเหมืองหินแกรนิตของบริษัท วังน้ำเขียวแกรนิต จำกัด การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา หินดุ ตะคันดินเผา เบี้ยดินเผา ลูกกระสุนดินเผา ชิ้นส่วนอิฐ โดยมีข้อสังเกตในส่วนของเนื้อภาชนะดินเผาว่ามีเศษหินแกรนิตสีขาวก้อนเล็ก ๆ ปะปน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของดินบริเวณดังกล่าว

ในปีเดียวกัน ได้มีการสำรวจพบ**แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว** ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ระยะห่างประมาณ ๒.๕ กิโลเมตร ผลการสำรวจพบหินดุดินเผาสีแดงมีเศษหินแกรนิตปะปนในเนื้อดิน และชิ้นส่วนไหเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาลปนเขียว สันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาเผาในลุ่มแม่น้ำสงคราม

พ.ศ. ๒๕๕๘ บริษัท แอล.เค.พี เหมืองแร่ จำกัด ยื่นคำขอประทานบัตรที่ ๑๕/๒๕๕๘ ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานขณะนั้นกำหนดให้มีการขุดศึกษาทางโบราณคดี ผลการศึกษาพบหลักฐานชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาบริเวณภายในแปลงด้านใต้ (UTM 47P 0796547 ตะวันออก 1600049 เหนือ) ลักษณะของชิ้นส่วนภาชนะดินเผาดังกล่าวมีเศษกรวดปะปนในเนื้อภาชนะ

พ.ศ. ๒๕๕๙ บริษัท แอล.เค.พี เหมืองแร่ จำกัด ยื่นคำขอประทานบัตรที่ ๑/๒๕๕๙ ซึ่งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมาจึงแจ้งต่อสำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) เพื่อดำเนินการตรวจสอบพื้นที่ว่าเป็นโบราณสถานหรือไม่ ผลการตรวจสอบปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดากระจายตัวอย่างเบาบางบริเวณภายในแปลงด้านตะวันออก (UTM 47P 0797081 ตะวันออก 1602139 เหนือ) ดังนั้น สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา จึงให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครราชสีมา แจ้งบริษัท แอล.เค.พี. เหมืองแร่ จำกัด ให้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีบริเวณพื้นที่คำขอประทานบัตรดังกล่าว ผลการขุดค้นขณะนั้นไม่พบหลักฐานทางโบราณคดี

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าวมีการตั้งถิ่นฐานอย่างกระจัดกระจายมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก มีการผลิตและใช้ภาชนะดินเผา ดังที่พบหินดุดินเผาจากแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ เมื่อประมวลข้อมูลการสำรวจและขุดค้นจากพื้นที่ใกล้เคียง พบว่าชิ้นส่วนภาชนะดินเผามีลักษณะร่วมกันที่เห็นได้ชัดคือ เนื้อดินค่อนข้างหยาบ สีเนื้อภาชนะเป็นสีน้ำตาลแดง มีเศษเม็ดกรวดปะปน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของดินบริเวณนี้

แม้ว่าหลักฐานทางโบราณคดีในพื้นที่วังน้ำเขียวจะปรากฏอย่างเบาบาง เนื่องด้วยยังมิได้มีการศึกษาทางโบราณคดีเชิงพื้นที่ หากพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์จะพบว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นภูเขาลูกระนาดอยู่ระหว่างเขาโซ่-เขาภูหลวง และเทือกเขาสันกำแพง ด้วยสภาพที่มีภูเขาโอบล้อมนี้เองทำให้พื้นที่ชุมชนในอดีตแทบจะตัดขาดจากชุมชนอื่น ๆ ประกอบกับมีพื้นที่ราบน้อย ทำให้ไม่เหมาะสมต่อการทำเกษตรขนาดใหญ่ อย่างก็ตามผลการศึกษาในขณะนี้อาศัยข้อมูลจากฐานข้อมูลที่เคยมีการสำรวจมาก่อน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมหรือรอการค้นพบหลักฐานใหม่ในอนาคต

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นภูเขามีต้นไม้ปกคลุม โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเพาะปลูกพืชไร่ของราษฎร ผลการสำรวจในปัจจุบัน บริเวณเชิงเขาด้านใต้ยังปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดารูปแบบเดียวกับที่เคยพบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ และเป็นรูปแบบเดียวกับที่พบจากพื้นที่สำรวจโดยรอบแหล่งโบราณคดี

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก. (๒๕๕๙). “แจ้งการขอประทานบัตรแปลง ๑/๒๕๕๙.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๖.๐๒/๗๘๔ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๕๙.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน หมู่ที่ ๔ ตำบลวังหมี กิ่งอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (บริเวณพื้นที่ประทานบัตร เหมืองแร่หินประดับชนิดแกรนิต).” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

ทรงวุฒิ ธรรมขันติพงศ์. (๒๕๖๐). “รายงานการสำรวจและขุดค้น คำขอประทานบัตรที่ ๑/๒๕๕๙ หมายเลขหลักหมายเลขเหมืองแร่ที่ ๒๘๘๕๑ ชนิดแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินแกรนิตเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างของบริษัท แอล.เค.พี. เหมืองแร่ จำกัด ที่ ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

อภิชาติ อ่วมทอง, อนนท์ เรืองเทศ และวรพจน์ หิรัณยวุฒิกุล. (๒๕๕๙). “รายงานผลการขุดศึกษาทางโบราณคดี โครงการเหมืองหินประดับชนิดหินแกรนิต คำขอประทานบัตรที่ ๑๕/๒๕๕๘ หมายเลขหลักหมายเลขเหมืองแร่ที่ ๒๘๘๔๗.” เอกสารอัดสำเนา. บริษัท แอล.เค.พี เหมืองแร่ จำกัด.

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘, ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๘

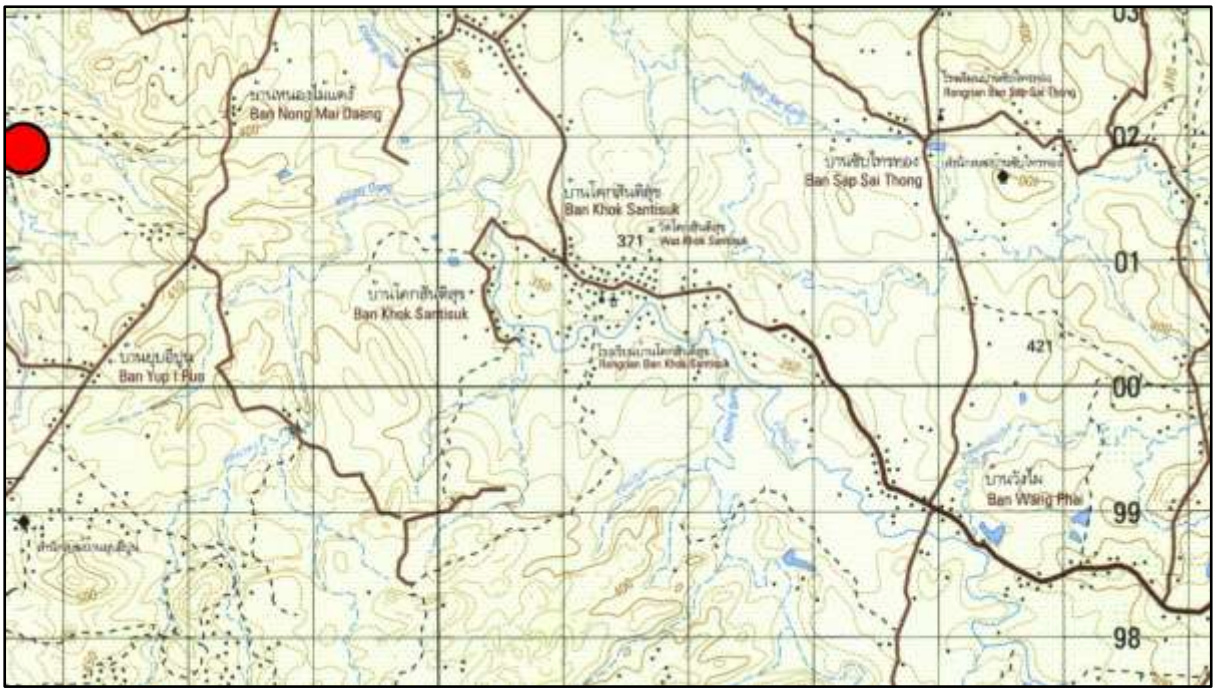

ภาพที่ ๓๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5337 I อำเภอวังน้ำเขียว แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน

ภาพที่ ๓๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน

ภาพที่ ๓๖.๓ แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙
(ที่มา: ดุสิต ทุมมากรณ์ ๒๕๓๙: ไม่ปรากฏเลขหน้า, รูปที่ ๔)

ภาพที่ ๓๖.๔ สภาพทั่วไปบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน เป็นภูเขาลูกระนาด
พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ของราษฎร

ภาพที่ ๓๖.๕ แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ด้านตะวันออกเฉียงใต้

ภาพที่ ๓๖.๖ แหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๓๖.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙

ภาพที่ ๓๖.๘-๙ ขวานหินขัด (ซ้าย) และหินดุดินเผา (ขวา) ที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙

ภาพที่ ๓๖.๑๐ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน

ภาพที่ ๓๖.๑๑ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านยุบอีปูน

๓๗. แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 47P 0798967 ตะวันออก 1600804 เหนือ (14°27’48.85” N, 101°46’23.33” E)

ประเภทที่ดิน ที่ป่าไม้

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านโคกสันติสุข ลักษณะเป็นเพิงผาบนภูเขาหินแกรนิต บนภูเขามีเพิงหินแกรนิตปรากฏอยู่ ทางตะวันตกมีคลองมะนาวใหญ่ไหลผ่าน ส่วนทางตะวันออกมีคลองมะนาวน้อย (ห้วยดง) ไหลผ่าน โดยคลองทั้งสองจะไหลไปรวมกับคลองไผ่ทางเหนือระยะทางประมาณ ๑ กิโลเมตร

พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙.นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว ซึ่งขณะนั้นอยู่ภายในพื้นที่ขอประทานบัตรทำเหมืองหินแกรนิตของบริษัท วังน้ำเขียวแกรนิต จำกัด การสำรวจขณะนั้นพบหินดุดินเผา เนื้อดินสีแดงมีเศษสะเก็ดหินแกรนิตขนาดเล็กปะปน และชิ้นส่วนไหเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาลปนเขียว สันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาเผาในลุ่มแม่น้ำสงคราม

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีป่าไม้ปกคลุม ทำให้ไม่สามารถเข้าพื้นที่สำรวจได้ทั้งหมด พื้นที่แหล่งเป็นเพิงผา โดยรอบเพิงเป็นป่าไม้และพื้นที่ปลูกพืชไร่ของราษฎร

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว และมีการใช้พื้นที่ในยุคประวัติศาสตร์ด้วย

ที่มาของข้อมูล

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว หมู่ที่ ๙ ตำบลวังหมี กิ่งอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (บริเวณพื้นที่ประทานบัตร เหมืองแร่หินประดับชนิดแกรนิต).” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

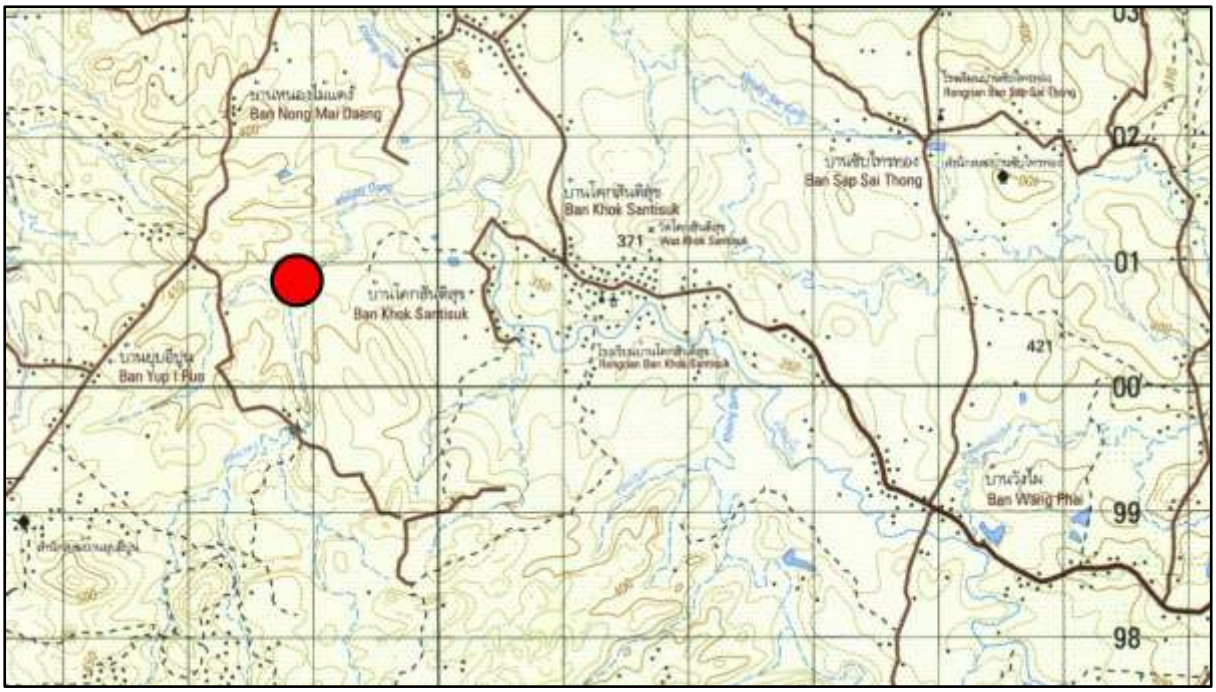

ภาพที่ ๓๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5337 I อำเภอวังน้ำเขียว แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว

ภาพที่ ๓๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว

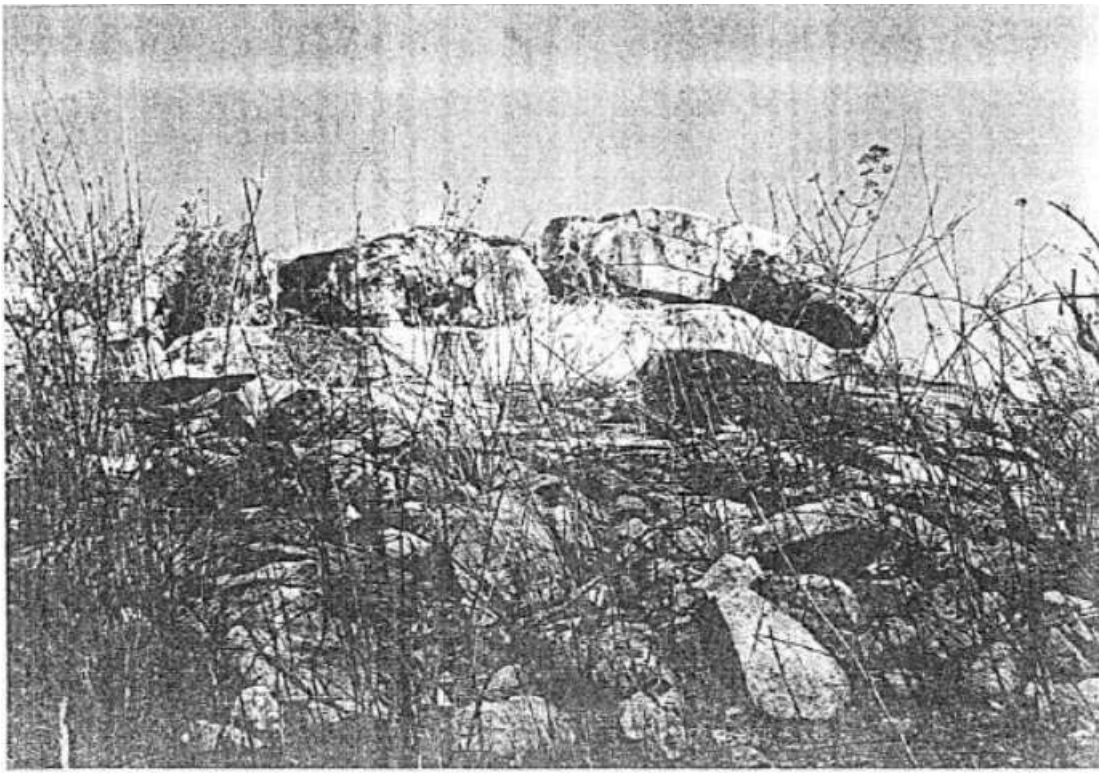

ภาพที่ ๓๗.๓ แหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙
(ที่มา: ดุสิต ทุมมากรณ์ ๒๕๓๙: ไม่ปรากฏเลขหน้า, รูปที่ ๓)

ภาพที่ ๓๗.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว

ภาพที่ ๓๗.๕ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีเพิงผาเขาคลองมะนาว

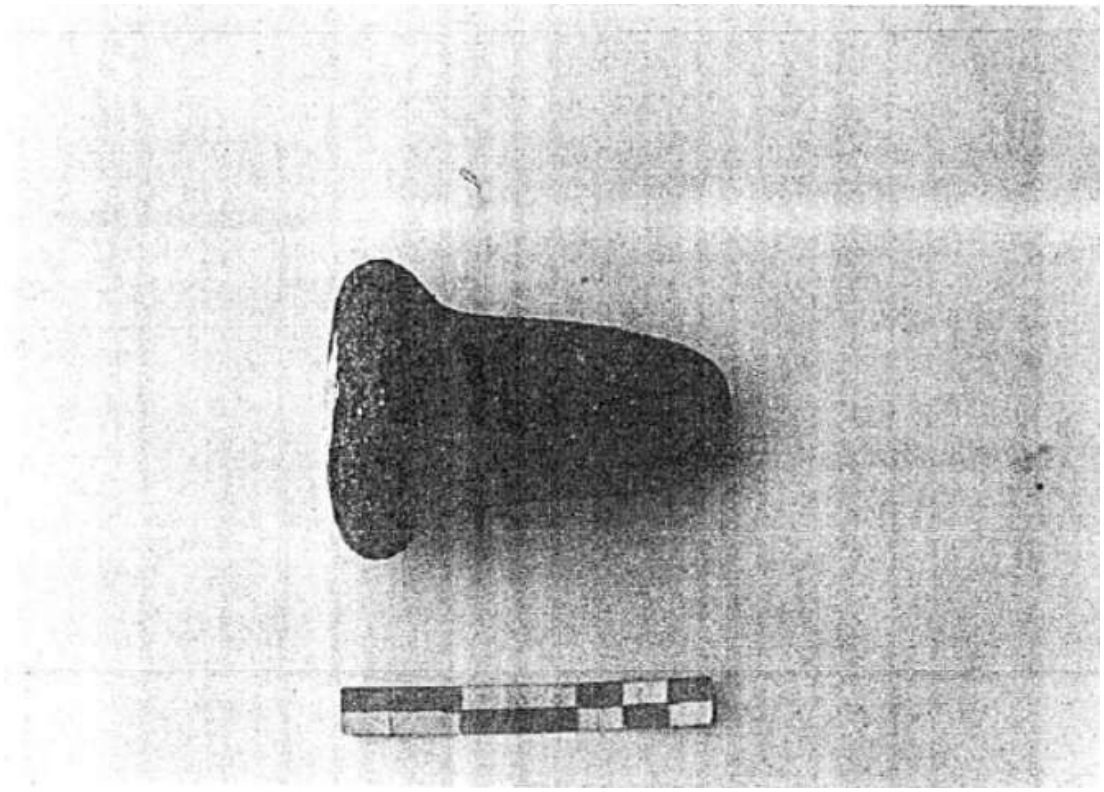

ภาพที่ ๓๗.๖ หินดุดินเผาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙
(ที่มา: ดุสิต ทุมมากรณ์ ๒๕๓๙: ไม่ปรากฏเลขหน้า, รูปที่ ๕)

๓๘. ปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านโนนงิ้ว ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0822973 ตะวันออก 1610809 เหนือ (14°33’04.25” N, 101°59’48.58” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

ปราสาทบ้านโนนงิ้ว ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านโนนงิ้ว ลักษณะเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลง ปรากฏสิ่งสำคัญของโบราณสถานดังนี้

๑. เนินดินที่ตั้งโบราณสถาน วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๕ เมตร ยาวประมาณ ๔๕ เมตร สูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒-๓ เมตร บนเนินดินปรากฏฐานศิลาแลง แผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ ๘ x ๘ เมตร ศิลาแลงก่อเรียงเป็นกรอบ ๒-๓ ชั้น สูงจากพื้นดินปัจจุบันประมาณ ๔๐-๖๐ เซนติเมตร

๒. ร่องรอยคูน้ำล้อมรอบโบราณสถาน ปรากฏเฉพาะด้านใต้ จึงไม่แน่ชัดว่าเป็นคูน้ำรูปตัวยู (U) หรือรูปปีกกา ([ ])

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าโบราณสถานหลังนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร เนื่องจากไม่ปรากฏชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมหรือโบราณวัตถุที่สามารถกำหนดอายุแน่ชัดได้ จึงกำหนดอายุอย่างกว้างประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ อันเป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมเขมรแผ่เข้ามายังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอย่างเด่นชัด

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ พื้นที่โบราณสถานมีมูลดินและต้นไม้ขนาดกลางและเล็กปกคลุม กึ่งกลางโบราณสถานมีร่องรอยการลักลอบขุด คูน้ำล้อมรอบมีสภาพตื้นเขิน ชุมชนยังใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อบางโอกาส

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๒). “รายงานการสำรวจ รวบรวมข้อมูลโบราณสถานเบื้องต้น โบราณสถานปราสาทบ้านโนนงิ้ว ตำบลอุดมทรัพย์ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โครงการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถานและแหล่งโบราณคดี ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

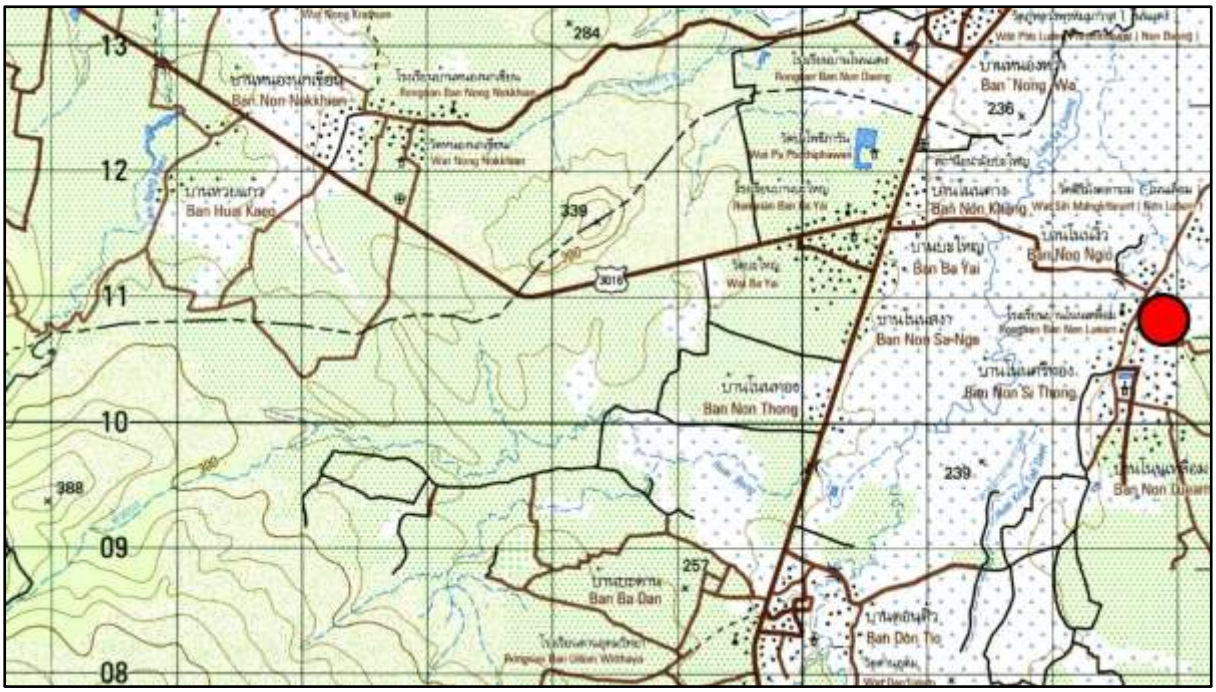

ภาพที่ ๓๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5338 II อำเภอวังน้ำเขียว แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพที่ ๓๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพที่ ๓๘.๓ สภาพทั่วไปของเนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพที่ ๓๘.๔ สภาพทั่วไปของเนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพที่ ๓๘.๕ สภาพทั่วไปของปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพที่ ๓๘.๖ สภาพทั่วไปของปราสาทบ้านโนนงิ้ว

ภาพ ๓๘.๗ ร่องรอยฐานศิลาแลงของปราสาทบ้านโนนงิ้ว จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๒
(ที่มา: นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา ๒๕๖๒: ๑๔)

ภาพที่ ๓๘.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณปราสาทบ้านโนนงิ้ว

๓๙. แหล่งโบราณคดีวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านโพนทอง ตำบลโพนทอง อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0235364 ตะวันออก 1714200 เหนือ (15°29’29.03” N, 102°32’00.15” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีวัดพฤกษาศิลาอาสน์ ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านโพนทอง ลักษณะเป็นเนินดินสูง ด้านตะวันออกติดกับลำห้วยยาง บนเนินดินเป็นที่ตั้งของวัดพฤกษาศิลาอาสน์ ส่วนฐานด้านตะวันออกของอุโบสถปรากฏก้อนศิลาแลงที่ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งย้ายมาจากทางใต้ของอุโบสถ ระยะห่างประมาณ ๑๐๐ เมตร (UTM 48P 0235399 ตะวันออก 1714101 เหนือ) โดยย้ายมาก่อสร้างอุโบสถเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๓๙

พ.ศ. ๒๕๓๙ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี ได้รายงานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ปรากฏโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลงวางเรียงเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด ๔ x ๕ เมตร เรียงซ้อนกัน ๓ ชั้น ภายในก่อเป็นดินอัด

พ.ศ. ๒๕๔๖ สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี โดยเป็นการสำรวจประกอบโครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่

พ.ศ. ๒๕๖๕ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีพื้นที่อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการสำรวจขณะนั้นได้รายงานสภาพปัจจุบันของแหล่งโบราณคดี และรายงานว่าภายในวัดยังเก็บรวบรวมโบราณวัตถุประเภทชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง แต่ไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่านำมาจากแหล่งใด

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าก้อนศิลาแลงดังกล่าวเป็นวัสดุสำหรับก่อสร้างอาคารในวัฒนธรรมเขมร ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวอาจเป็นที่ตั้งของศาสนสถาน โดยอาจมีความสัมพันธ์กับ**แหล่งโบราณคดีบ้านโพนทอง** ทางเหนือของแหล่งโบราณคดี ซึ่งเคยสำรวจพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตจากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๖๕ ว่าไม่พบชิ้นส่วนประติมากรรมหรือชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมอื่น ๆ เลย

สภาพปัจจุบัน พื้นที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นที่ตั้งวัดพฤกษาศิลาอาสน์ มีสิ่งปลูกสร้างของทางวัดกระจายตามบริเวณต่าง ๆ ทั่วเนินดิน พื้นที่ที่เคยรายงานว่าเป็นจุดพบก้อนศิลาแลงแต่เดิมได้มีการถมปรับพื้นที่ใหม่ จนไม่ปรากฏหลักฐานบริเวณดังกล่าวแล้ว

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๓๘). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านโพนทอง ตำบลโพนทอง อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๕). “รายงานการสำรวจทางโบราณคดีในเขตพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๓๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 IV อำเภอชุมพวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ภาพที่ ๓๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ภาพที่ ๓๙.๓ ก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเป็นฐานอุโบสถวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ภาพที่ ๓๙.๔ ก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเป็นฐานอุโบสถวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ภาพที่ ๓๙.๕ ตำแหน่งที่ข้อมูลสัมภาษณ์ระบุว่าเป็นตำแหน่งเดิมของก้อนศิลาแลงที่นำไปก่อเป็นฐานอุโบสถ

ภาพที่ ๓๙.๖ โบราณสถานศิลาแลงภายในวัดพฤกษาศิลาอาสน์
ในที่นี้สันนิษฐานว่าเป็นตำแหน่งเดียวกับภาพที่ ๓๙.๕
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๒๓๕)

ภาพที่ ๓๙.๗ โบราณวัตถุที่เก็บรักษาภายในวัดพฤกษาศิลาอาสน์

ภาพที่ ๓๙.๘ ตัวอย่างชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรที่พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านโพนทอง
ทางเหนือของวัดพฤกษาศิลาอาสน์
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๓: ๒๓๕)

๔๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนเมือง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านโนนเมือง ตำบลสามเมือง อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0233446 ตะวันออก 1726615 เหนือ (15°36’12.00” N, 102°30’50.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนเมือง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านโนนเมือง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดประมาณ ๓๗๐ x ๔๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น ทางตะวันออกของเมืองมีคลองยางไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๘๐๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๒๑๙ ในชื่อ บ้านโนนเมือง (๒)

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านโนนเมือง** อำเภอบัวใหญ่ (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอสีดา) สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาแบบหยาบ ๆ ไม่ตกแต่งและตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ ขูดขีด ภาชนะดินเผาบางใบมีเศษกระดูกมนุษย์รวมอยู่ด้วย

พ.ศ. ๒๕๖๕ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีพื้นที่อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา ผลการสำรวจขณะนั้นพบโบราณวัตถุบริเวณแนวคูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นที่นา โบราณวัตถุที่พบขณะนั้น ได้แก่ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดง รมควันขัดมัน ในจำนวนนี้มีบางชิ้นที่ลักษณะคล้ายภาชนะดินเผาแบบพิมายดำ หินดุดินเผา

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏเป็นบางส่วนเฉพาะทางด้านใต้และด้านตะวันตก ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๕). “รายงานการสำรวจทางโบราณคดีในเขตพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๔๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5540 III อำเภอประทาย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโนนเมือง

ภาพที่ ๔๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโนนเมือง

ภาพที่ ๔๐.๓ คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านโนนเมือง

ภาพที่ ๔๐.๔ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านโนนเมือง

ภาพที่ ๔๐.๕ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๕
(ที่มา: วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา ๒๕๖๕: ๒๓๕, ภาพที่ ๕.๑.๖)

๔๑. แหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้ว

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ บ้านดอนโก่ย ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0238246 ตะวันออก 1723167 เหนือ (15°34’21.68” N, 102°33’33.36” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้ว ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านดอนโก่ย ลักษณะเป็นเนินดิน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดบ่อไก่แก้ว บนเนินดินปรากฏบ่อศิลาแลง ขนาดกว้างตามแนวเหนือ-ใต้ประมาณ ๔๐ เมตร ยาวตามแนวตะวันออก-ตะวันตกประมาณ ๙๐ เมตร ลึกประมาณ ๕ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งตัดศิลาแลงสำหรับนำไปใช้ประโยชน์ ปัจจุบันราษฎรในพื้นที่เรียกว่า “บ่อไก่แก้ว”

ทางตะวันตกของบ่อไก่แก้วมีบ่อศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ ๖๒ x ๗๕ เซนติเมตร ลึกประมาณ ๗๐ เซนติเมตร ปัจจุบันราษฎรในพื้นที่เรียกว่า “บ่อแล้ง” บริเวณบ่อดังกล่าวมีหลักหินทราย ลักษณะเป็นแท่งหินทรายทรงสี่เหลี่ยม ขนาดประมาณ ๓๐ x ๓๔ เซนติเมตร ที่ผิวหน้าทั้งสี่ด้านแกะสลักภาพพระพุทธรูปประทับนั่ง แสดงธรรมทั้งสองพระหัตถ์ สันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร จากข้อมูลสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ รายงานไว้ว่าหลักหินดังกล่าวพบอยู่ที่วัดดอนโก่ย บ้านดอนโก่ย ทางเหนือของวัดบ่อไก่แก้ว ต่อมาถูกโจรกรรมแต่สามารถนำกลับมาได้ และนำมาไว้ที่วัดบ่อไก่แก้ว

นอกจากนี้ ข้อมูลการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวสีดำขัดมันเป็นสีดำวาว หรือที่เรียกว่าภาชนะดินเผาแบบพิมายดำ ซึ่งเป็นรูปแบบภาชนะในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๒๐๐-๑,๗๐๐ ปีมาแล้ว แสดงว่าพื้นที่บริเวณแหล่งโบราณคดีเคยมีกิจกรรมของมนุษย์มาตั้งแต่ช่วงระยะเวลาดังกล่าว กระทั่งยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ ชุมชนหลายแหล่งรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา มีการก่อสร้างศาสนสถานตามรูปแบบศิลปะเขมรจากเมืองพระนคร (ประเทศกัมพูชาในปัจจุบัน) ดังเช่น **ปรางค์บ้านสีดา**ภายในเมืองสีดา และบริเวณแหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้วก็ปรากฏหลักฐานการปักหลักเขตของชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมรเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ ศิลาแลงเป็นวัสดุชนิดหนึ่งที่นิยมนำมาก่อสร้างศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร ดังนั้น บ่อศิลาแลงที่วัดบ่อไก่แก้วนี้จึงอาจเป็นแหล่งวัตถุดิบสำคัญในการก่อสร้างศาสนสถานตลอดจนอาคารต่าง ๆ ในสมัยนั้นด้วย

อนึ่ง ชื่อเรียกแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีที่มาจากตำนานมุขปาฐะของชุมชน โดยเล่าว่าเป็นบ่อที่ท้าวกำพร้าขุดตามไก่แก้วหรือนางสีดา ธิดาพญานาค ซึ่งได้จำแลงกายมาบนโลกมนุษย์ ขณะนั้นไก่แก้วได้วิ่งลงไปในรูแห่งนี้ ท้าวกำพร้าจึงขุดตามเพื่อหวังจับไก่แก้วดังกล่าว จนกลายเป็นบ่อดังทุกวันนี้

สภาพปัจจุบัน บ่อศิลาแลงที่วัดบ่อไก่แก้วยังอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ภายในบ่อมีการกักเก็บน้ำ พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งวัด มีเสนาสนะของทางวัดไม่หนาแน่น

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๕). “รายงานการสำรวจทางโบราณคดีในเขตพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๓). **รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยแหล่งโบราณคดีในเขตอำเภอบัวใหญ่**. นครราชสีมา: สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๘

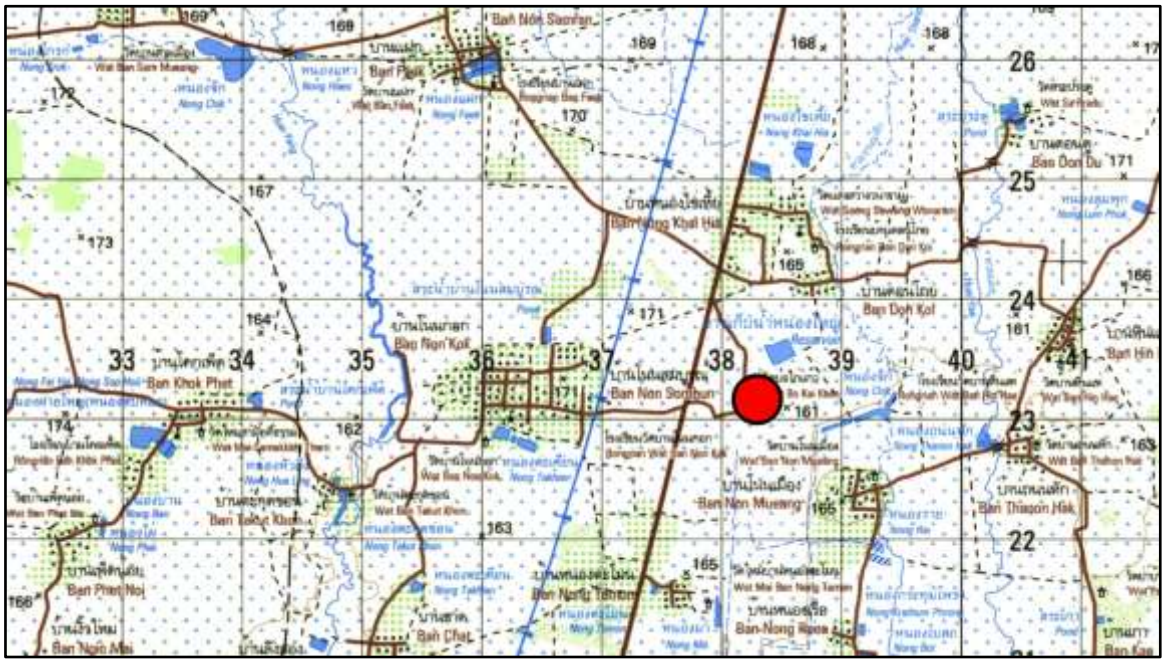

ภาพที่ ๔๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5540 III อำเภอประทาย แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้ว

ภาพที่ ๔๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดบ่อไก่แก้ว

ภาพที่ ๔๑.๓ สภาพทั่วไปของบ่อไก่แก้ว

ภาพที่ ๔๑.๔ ก้อนศิลาแลงที่ปรากฏตามผนังของบ่อไก่แก้ว

ภาพที่ ๔๑.๕ บ่อแล้ง เป็นบ่อรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเล็ก อยู่ทางตะวันตกของบ่อไก่แก้ว

ภาพที่ ๔๑.๖-๙ หลักหินทรายที่พบบริเวณบ้านดอนโก่ย ปัจจุบันอยู่ที่วัดบ่อไก่แก้ว (บันทึกภาพทุกด้าน)

๔๒. บารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านสระประทีป ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0219092 ตะวันออก 1596101 เหนือ (14°25’22.82” N, 102°23’41.04” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่) ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านสระประทีป ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๒ เมตร พื้นที่โดยรอบไม่มีลำน้ำธรรมชาติไหลผ่าน จึงสันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้รับน้ำจากน้ำฝนหรือน้ำจากใต้ดินเป็นหลัก

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๗๕ ในชื่อ บ้านสระประทีป

พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดีบริเวณพื้นที่ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง โดยผลการสำรวจขณะนั้นพบแหล่งโบราณคดีโดยรอบโบราณสถานแห่งนี้ ได้แก่

- แหล่งโบราณคดีบ้านสระประทีป ๑ ตั้งอยู่ทางใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๖๒๐ เมตร ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม สำรวจพบเครื่องถ้วยเขมรชนิดเนื้อแกร่งทั้งแบบผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยวิธีเคลือบน้ำเคลือบ ขูดขีดลวดลาย

- บ้านหนองหลักศิลา ตั้งอยู่ทางใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๓ กิโลเมตร บริเวณหมู่บ้านสำรวจพบหลักหินทราย ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตของชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร

- แหล่งโบราณคดีบ้านไผ่สามัคคี ๑ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของบาราย ระยะห่างประมาณ ๔ กิโลเมตร สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ สันนิษฐานว่าเป็นแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ทั้งนี้ ทางใต้ของแหล่งโบราณคดีในท้องที่ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอเสิงสาง มี**แหล่งโบราณคดีโนนสมบูรณ์** ซึ่งพบหลักฐานกิจกรรมการฝังศพมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ด้วย

ผลการสำรวจข้างต้น แสดงให้เห็นว่าพื้นที่โดยรอบบารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่) มีกิจกรรมของมนุษย์มาอย่างน้อยยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว กระทั่งพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ มีการติดต่อกับชุมชนวัฒนธรรมเขมร ดังพบหลักฐานเครื่องถ้วยเขมรจากแหล่งโบราณคดีใกล้เคียง การปักหลักเขตชุมชนหรือศาสนสถาน รวมถึงการขุดบารายเพื่อใช้ประโยชน์ด้านชลประทานของชุมชน

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและยังมีการกักเก็บน้ำอยู่ สภาพโดยรวมค่อนข้างสมบูรณ์ สัณฐานและขอบเขตของบารายมีความใกล้เคียงกับภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๗

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๗). “รายงานผลการสำรวจแหล่งโบราณคดีและโบราณวัตถุในพื้นที่ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

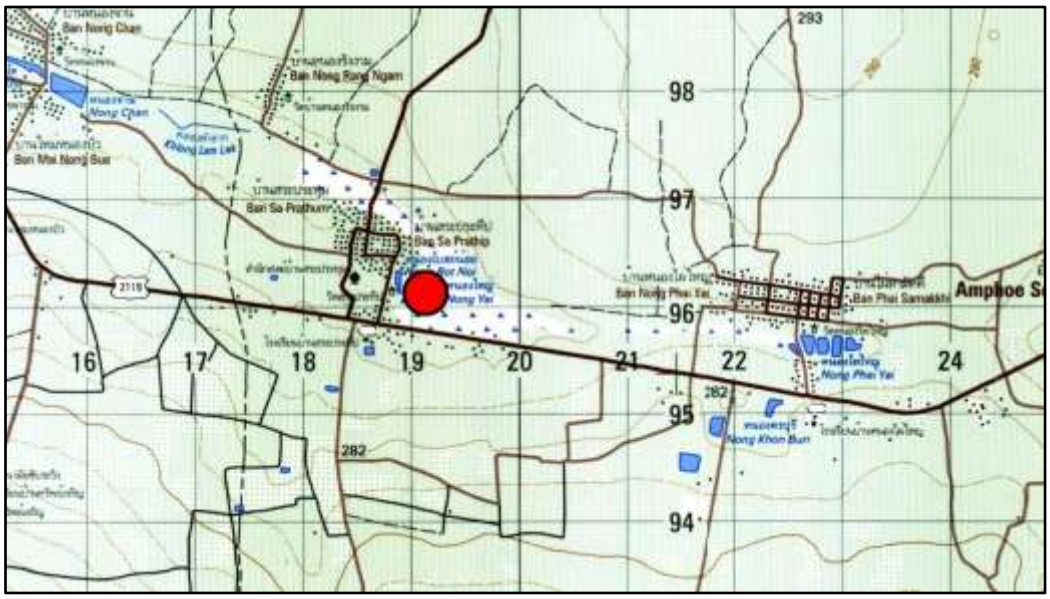

ภาพที่ ๔๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5437 I อำเภอเสิงสาง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่)

ภาพที่ ๔๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่)

ภาพที่ ๔๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพบารายบ้านสระประทีป
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๔๒.๔ สภาพทั่วไปของบารายบ้านสระประทีป (หนองใหญ่)

๔๓. บ้านหนองหลักศิลา

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านหนองหลัก ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด จุดที่ ๑: UTM 48P 0218876 ตะวันออก 1592051 เหนือ (14°23’11.05” N, 102°23’35.36” E)
จุดที่ ๒: UTM 48P 0218269 ตะวันออก 1592957 เหนือ (14°23’40.29” N, 102°23’14.77” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด, ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ป่าไม้

รายละเอียด

บ้านหนองหลักศิลา ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเสิงสาง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ รายงานการพบหลักหินทรายบริเวณหมู่บ้าน จำนวน ๒ จุด ดังนี้

๑. ศาลทางเข้าป่าชุมชนบ้านหนองหลักศิลา ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ตามคำบอกเล่ากล่าวว่าหลักหินหลักนี้พบที่หนองไผ่ ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำทางใต้ของหมู่บ้าน และอยู่ทางตะวันตกของสถานที่เก็บหลักหินในปัจจุบัน ลักษณะเป็นแท่งหินทรายทรงสี่เหลี่ยม แกะสลักสองด้านเป็นภาพฤๅษีนั่งพนมมือในท่าโยคาสนะ ภายในซุ้มเรือนแก้ว จากข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าค้นพบเมื่อประมาณ ๕๐ ปีมาแล้ว โดยพบร่วมกับชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบหลายชิ้น สันนิษฐานว่าหลักหินดังกล่าวเป็นหลักเขตของชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร

๒. วัดหนองหลักศิลา ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน ลักษณะเป็นแท่งหินทราย ซึ่งแตกหักมาจากหลักหินจากจุดที่ ๑

ประเภทโบราณสถาน สถานที่เก็บโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

วรรณพงษ์ ปาละกะวงษ์ ณ อยุธยา. (๒๕๖๗). “รายงานผลการสำรวจแหล่งโบราณคดีและโบราณวัตถุในพื้นที่ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

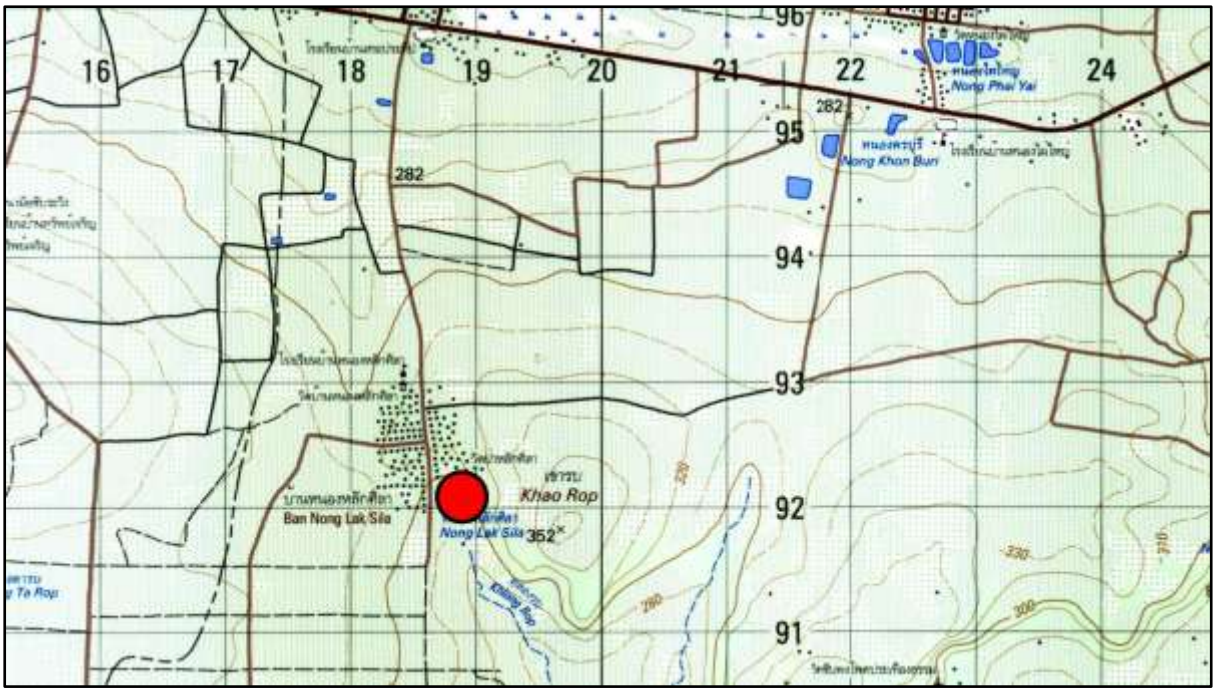

ภาพที่ ๔๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5437 I อำเภอเสิงสาง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านหนองหลักศิลา

ภาพที่ ๔๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๒ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบ้านหนองหลักศิลา

ภาพที่ ๔๓.๓ ศาลทางเข้าป่าชุมชนบ้านหนองหลักศิลา

ภาพที่ ๔๓.๔-๕ หลักหินที่ศาลทางเข้าป่าชุมชนบ้าหนองหลักศิลา (บันทึกภาพสองด้าน)

ภาพที่ ๔๓.๖ หนองไผ่ ทางใต้ของหมู่บ้านหนองหลักศิลา เป็นสถานที่พบหลักหิน

ภาพที่ ๔๓.๗ หลักหินที่วัดหนองหลักศิลา

๔๔. วัดเสิงสาง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๒ บ้านทรัพย์อุดม ตำบลเสิงสาง อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0228059 ตะวันออก 1595650 เหนือ (14°25’11.41” N, 102°28’40.38” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

วัดเสิงสาง ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของตัวอำเภอเสิงสาง ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ขณะที่ป้ายประวัติของทางวัดให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าผู้ก่อตั้งคือ พระครูภูมิวุฒาจารย์ (สอน พุภะระมะ) ก่อสร้างอุโบสถเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ แล้วเสร็จ พ.ศ. ๒๕๐๕

จากการสำรวจภายในวัดเป็นสถานที่เก็บโบราณวัตถุหลายรายการ ดังนี้

๑. หลักหินทราย ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑ์หลวงปู่สอน ขนาดประมาณ ๓๕ x ๓๕ เซนติเมตร สูง ๑๑๔ เซนติเมตร แกะสลักสองด้านเป็นภาพฤาษีนั่งพนมมือในท่าโยคาสนะภายในกรอบซุ้มเรือนแก้ว สันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตของชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร

๒. ฐานประติมากรรมหินทราย จำนวน ๘ ฐาน ประดิษฐานภายในซุ้มทั้งแปดทิศล้อมรอบอุโบสถ ประหนึ่งเป็นเสมาล้อมรอบอุโบสถ ลักษณะเป็นฐานทรงสี่เหลี่ยม มีช่องสำหรับใส่เดือยประติมากรรมด้านบน รูปแบบที่พบมีหลายรูปแบบ แสดงให้เห็นว่าเป็นการรวบรวมมาจากโบราณสถานหรือแหล่งโบราณคดีหลายแหล่ง (รายละเอียดขนาดแต่ละชิ้นดูในภาพประกอบ)

นอกจากนี้บริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์หลวงปู่สอนยังมีแท่งหินทรายรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า จำนวน ๓ ชิ้น มีการแกะสลักเพิ่มเติมเป็นภาพพระพุทธรูปในสมัยปัจจุบัน จากการตรวจสอบสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมของอาคารในวัฒนธรรมเขมร

จากการสำรวจภายในวัด ไม่ปรากฏร่องรอยสิ่งปลูกสร้างของโบราณสถานในวัฒนธรรมเขมร ดังนั้นโบราณวัตถุที่พบจึงเป็นการรวบรวมมาจากพื้นที่อื่น อาจเป็นบริเวณใกล้เคียงกับวัดหรือไกลออกไป เมื่อพิจารณาจากผลการสำรวจทางโบราณคดีในพื้นที่อำเภอเสิงสาง ปรากฏโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีสมัยวัฒนธรรมเขมรจำนวนหนึ่ง ในกรณีของศาสนสถานหรือปราสาทในวัฒนธรรมเขมร ปรากฏข้อมูลจำนวน ๒ แหล่งคือ **กุฏิฤาษีบ้านดอนไร่** ตำบลกุดโบสถ์ และ**แหล่งโบราณคดีบ้านสระตะเคียน** ตำบลสระตะเคียน ทั้งสองแหล่งตั้งอยู่ทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงใต้ของวัดเสิงสาง ระยะห่างประมาณ ๓ กิโลเมตร และ ๔.๕ กิโลเมตร ตามลำดับ หากพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้ง อาจมีการเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุจากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีทั้งสองแห่งมาเก็บรักษาที่วัดนี้ ประกอบกับประวัติหลวงปู่สอน อดีตเจ้าอาวาสวัดเสิงสาง ท่านเคยธุดงค์ไปบ้านสระตะเคียนและก่อสร้างวัดสระตะเคียนด้วย ดังนั้นโบราณวัตถุที่พบอาจมีส่วนหนึ่งที่เคลื่อนย้ายมาจากแหล่งโบราณคดีบ้านสระตะเคียนก็เป็นได้

ประเภทโบราณสถาน สถานที่เก็บโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๒). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๗**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี (บันทึกโดยนางสาวสุภาวดี อินทรประเสริฐ)

ป้ายประวัติหลวงปู่สอน พระครูภูมิวุฒาจารย์ (สอน พุภะระมะ)

วันที่สำรวจ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

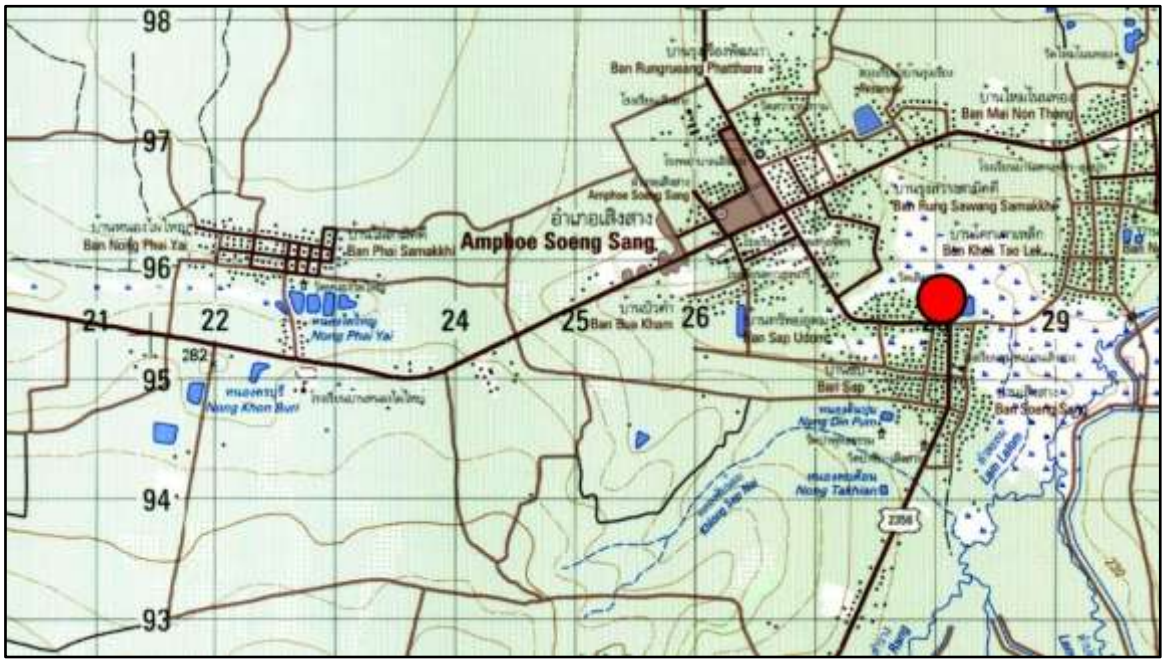

ภาพที่ ๔๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5437 I อำเภอเสิงสาง แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดเสิงสาง

ภาพที่ ๔๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดเสิงสาง

ภาพที่ ๔๔.๓-๔ หลักหินทรายบริเวณหน้าพิพิธภัณฑ์หลวงปู่สอน (บันทึกภาพสองด้าน)

ภาพที่ ๔๔.๕ อุโบสถวัดเสิงสาง โดยรอบมีซุ้มประดิษฐาน
ฐานประติมากรรมหินทรายในวัฒนธรรมเขมรทั้งแปดทิศ

ภาพที่ ๔๔.๖
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันออกของอุโบสถ
วัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๐ เซนติเมตร
สูง ๔๖ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๗
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันออกเฉียงใต้
ของอุโบสถวัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๐ เซนติเมตร
สูง ๔๓ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๘
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศใต้ของอุโบสถวัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๐ เซนติเมตร
สูง ๔๑ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๙
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุโบสถ
วัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๕ เซนติเมตร
สูง ๕๗ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๑๐
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันตกของอุโบสถ
วัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๐ เซนติเมตร
สูง ๔๐ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๑๑
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของ
อุโบสถวัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๔๕ เซนติเมตร
สูง ๓๕ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๑๒
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศเหนือของอุโบสถวัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๕๘ เซนติเมตร
สูง ๓๐ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๑๓
ฐานประติมากรรมหินทราย
ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ของอุโบสถวัดเสิงสาง
กว้าง-ยาว ๖๕ เซนติเมตร
สูง ๔๕ เซนติเมตร

ภาพที่ ๔๔.๑๔ ตัวอย่าง
ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม
หินทรายบริเวณด้านหน้า
พิพิธภัณฑ์หลวงปู่สอน
มีการแกะสลักพระพุทธรูป
สมัยปัจจุบัน

๔๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทับสวาย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านทับสวาย, หมู่ที่ ๒ ทับสวายพัฒนา ตำบลทับสวาย อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0244653 ตะวันออก 1661325 เหนือ (15°00’52.97” N, 102°37’30.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทับสวาย ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านทับสวายและหมู่บ้านทับสวายพัฒนา ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๘๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๑๕๒ ในชื่อ บ้านทับสวาย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการขุดลอกแล้ว ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

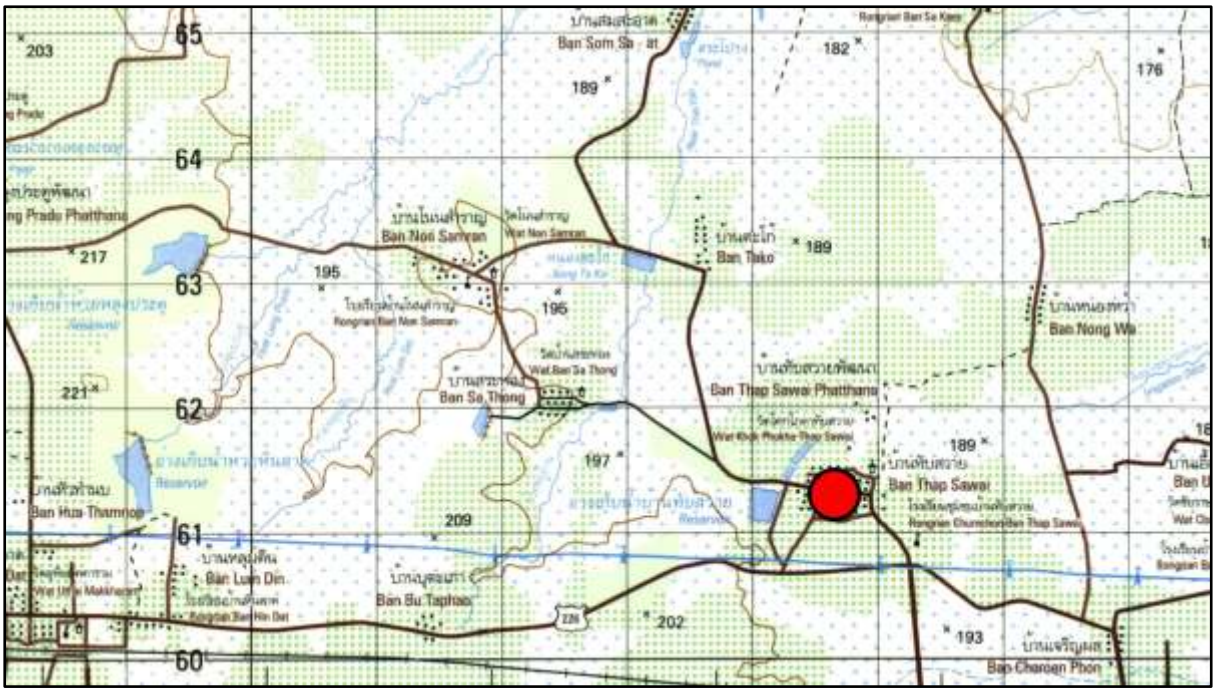

ภาพที่ ๔๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 III บ้านพุทรา แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านทับสวาย

ภาพที่ ๔๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านทับสวาย

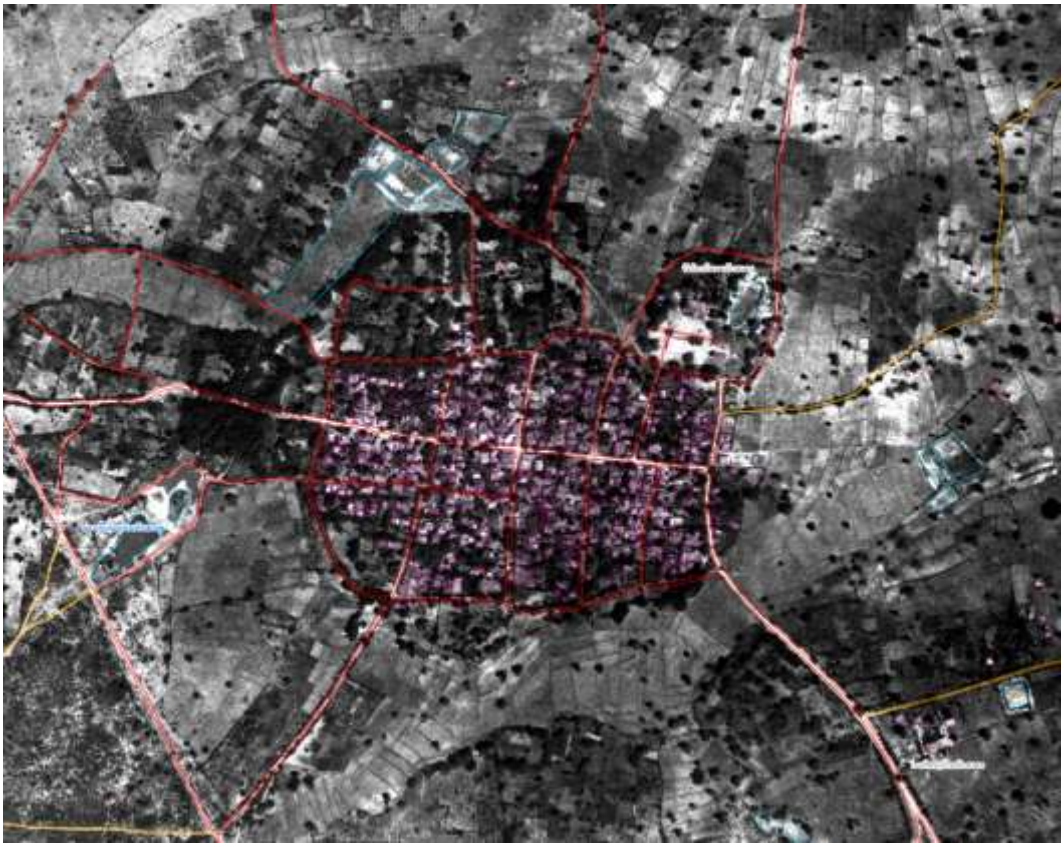

ภาพที่ ๔๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านทับสวาย
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๔๕.๔ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านทับสวาย

๔๖. บารายหนองตะโก

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านตะโกพัฒนา ตำบลห้วยแคน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0252684 ตะวันออก 1658064 เหนือ (14°59’09.68” N, 102°42’00.84” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองตะโก ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านตะโกพัฒนา ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๔๑๐ เมตร คันดินสูงจาพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒ เมตร บารายแห่งนี้สร้างคร่อมห้วยตะเคียน ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของลำปลายมาศ

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๘๔ ในชื่อ สระสี่เหลี่ยม

จากตำแหน่งที่ตั้ง สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับชุมชนที่**เมืองโบราณบ้านตะโกเขมร** ซึ่งเป็นชุมชนโบราณมีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ อยู่ทางเหนือของบาราย ระยะห่างประมาณ ๕๐๐ เมตร สันนิษฐานว่าชุมชนดังกล่าวเป็นชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว นอกจากนี้ห้วยตะเคียน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของบารายยังแยกสาขาเป็นลำห้วยแคนทางตะวันออกของบาราย ทางตะวันออกของลำห้วยดังกล่าวเป็นที่ตั้ง**ปราสาทห้วยแคน** ซึ่งเป็นศาสนสถานประจำที่พักคนเดินทาง (วหนิคฤหะ) ในวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๘ แสดงให้เห็นว่าชุมชนบริเวณดังกล่าวมีกิจกรรมของมนุษย์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ กระทั่งสมัยวัฒนธรรมเขมรเมื่อรับวัฒนธรรมจากเมืองพระนคร (ประเทศกัมพูชาปัจจุบัน) ได้มีการสร้างบารายและศาสนสถานในวัฒนธรรมดังกล่าว

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและมีการกักเก็บน้ำภายใน ขนาดและสัณฐานของบารายยังมีความใกล้เคียงกับภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๗ คันดินขอบบารายมีการเปลี่ยนสภาพเป็นทางสาธารณะของชุมชน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

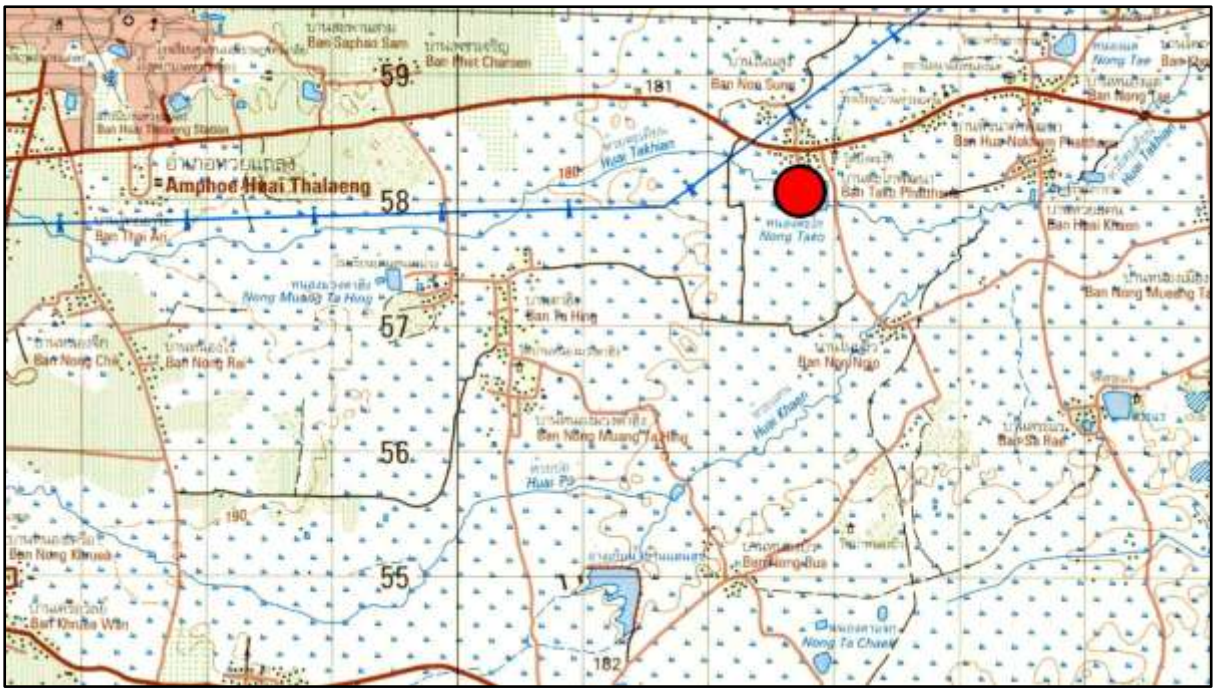

ภาพที่ ๔๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5538 IV อำเภอห้วยแถลง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองตะโก

ภาพที่ ๔๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองตะโก

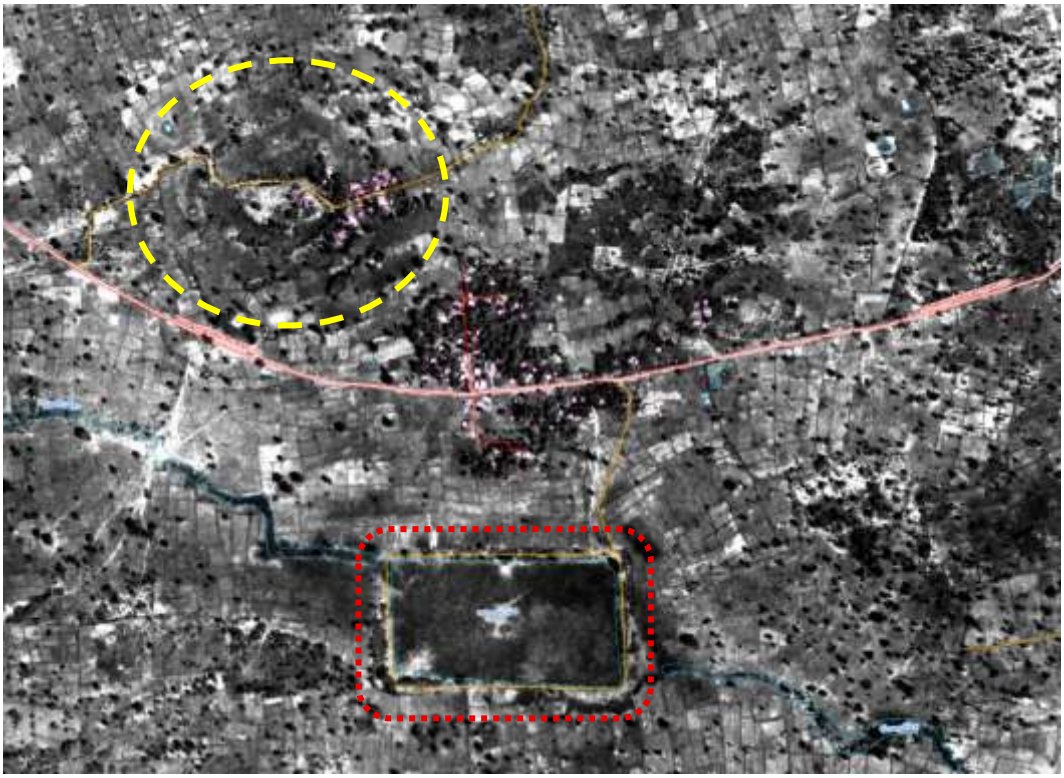

ภาพที่ ๔๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพบารายหนองตะโก (กรอบสีแดง) ทางตะวันตกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณบ้านตะโกเขมร (กรอบสีเหลือง)
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

ภาพที่ ๔๖.๔ บารายหนองตะโก

ภาพที่ ๔๖.๕ บารายหนองตะโก

ภาพที่ ๔๖.๖ ห้วยตะเคียน เป็นลำห้วยที่ผันน้ำเข้าสู่บารายหนองตะโกและผันน้ำออกเวลาเดียวกัน

๔๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านตะคร้อเหนือ, หมู่ที่ ๙ บ้านตะคร้อใต้ ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0233159 ตะวันออก 1662466 เหนือ (15°01’25.97” N, 102°31’05.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตะคร้อเหนือและหมู่บ้านตะคร้อใต้ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๕๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓ ชั้น ที่ตั้งเมืองโบราณอยู่บริเวณที่ลำห้วยยางและลำห้วยฉมวกไหลมาบรรจบกัน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ระยะห่างประมาณ ๕๐๐ เมตร ลำห้วยฉมวกนี้จะไหลขึ้นสู่ทิศเหนือไปรวมกับลำจักราชอีกทีหนึ่ง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๘๐ ในชื่อ บ้านตะคร้อ (๑)

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านตะคร้อ** อำเภอจักราช (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอห้วยแถลง) มีชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาทั้งเคลือบและไม่เคลือบ

พ.ศ. ๒๕๕๕ กรมธนารักษ์ ดำเนินการสำรวจเมืองโบราณแห่งนี้เพื่อประกอบการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง การสำรวจขณะนั้นพบหลักฐานประเภทตะกรันโลหะบริเวณนอกคูเมืองด้านตะวันออก

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

อนึ่ง คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง รับรองแนวเขตที่ดินกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๐ ตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๐ พื้นที่ ๘๒ ไร่ ๓ งาน ๙๗ ตารางวา

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบครบทุกด้าน บางส่วนมีการถมดินเพื่อปลูกสร้างอาคาร โดยเฉพาะด้านใต้ ขณะที่บางส่วนมีการขุดลอกจนสัณฐานเปลี่ยนไปจากเดิม ภายในคูน้ำที่คงสภาพยังมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง. (๒๕๕๕). “การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ เลขที่ทะเบียน ๒๐-๘๐ บ้านตะคร้อเหนือ ตำบลหินดาด

อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา.” เอกสารอัดสำเนา. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ร่วมกับสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๔๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 III บ้านพุทรา แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตะคร้อ

ภาพที่ ๔๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตะคร้อ

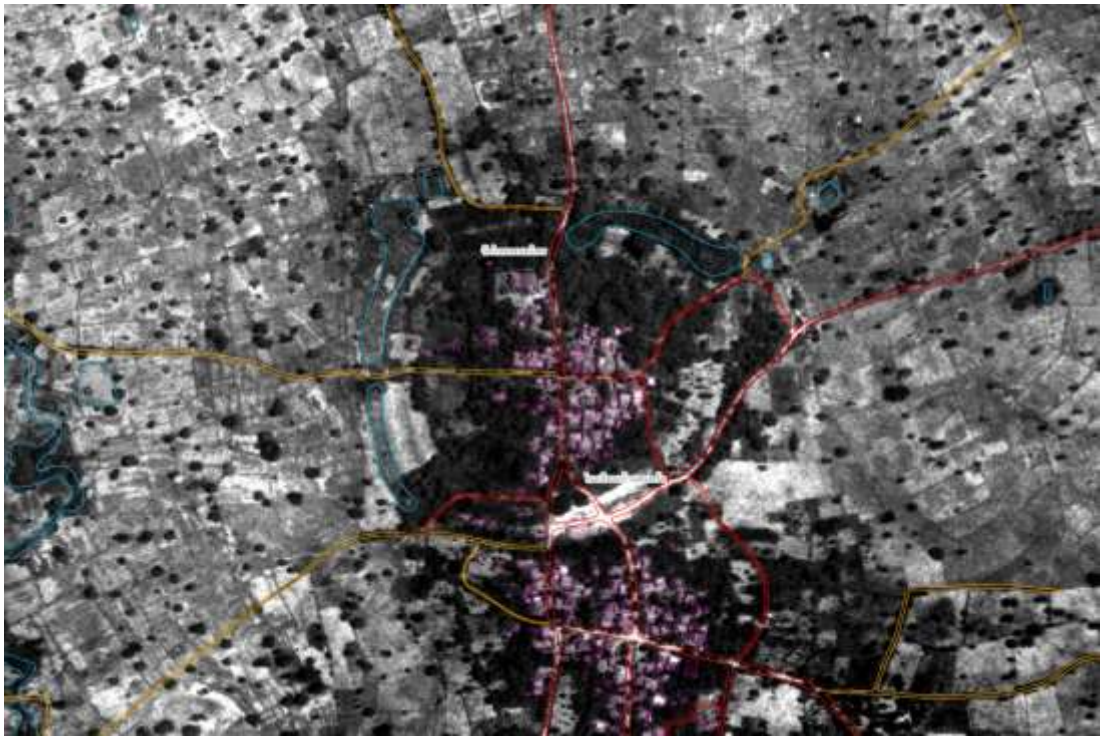

ภาพที่ ๔๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านตะคร้อ
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

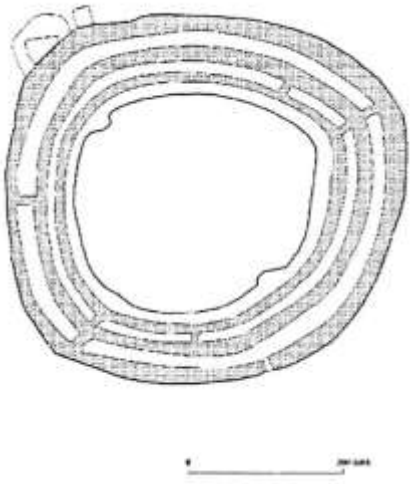

ภาพที่ ๔๗.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐาน
กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตะคร้อ
(ที่มา: คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดิน
กำแพงเมือง-คูเมือง ๒๕๕๕)

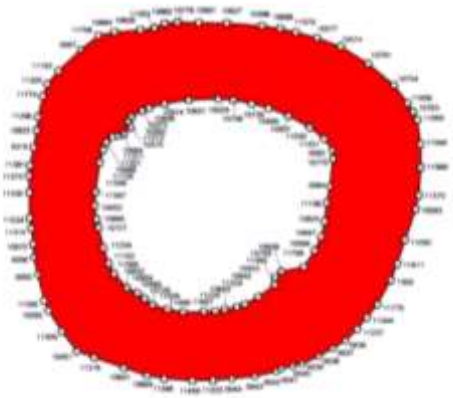

ภาพที่ ๔๗.๕ แผนผังแสดงขอบเขตที่ดิน
กำแพงเมืองคูเมืองที่กำหนดเป็นที่ราชพัสดุ

ภาพที่ ๔๗.๖ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านตะคร้อ

ภาพที่ ๔๗.๗ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านตะคร้อ
บริเวณนี้มีการขุดลอกจนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

๔๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแฝก

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านหัวสะพาน ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0235036 ตะวันออก 1656633 เหนือ (14°58’16.98” N, 102°32’10.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแฝก ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านหัวสะพาน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปทรงค่อนข้างเป็นสี่เหลี่ยม ขนาดประมาณ ๕๖๐ x ๕๖๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยฉมวกไหลผ่านทางตะวันตกของเมือง ระยะห่างประมาณ ๒๐๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๘๕ ในชื่อ บ้านหัวสะพาน

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าท้องที่**บ้านหัวสะพาน** อำเภอจักราช (ปัจจุบันอยู่ในอำเภอห้วยแถลง) พบชุมชนโบราณมีคูน้ำล้อมรอบ สำรวจพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเครื่องถ้วยเขมรตามผิวดิน ทั้งแบบไม่เคลือบและแบบเคลือบ

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

อนึ่ง คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง รับรองแนวเขตที่ดินกำแพงเมืองคูเมือง เมืองแฝก เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๑ พื้นที่ ๘๓ ไร่ ๒ งาน ๓๐ ตารางวา

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินไม่ปรากฏให้เห็นแล้ว ราษฎรใช้ประโยชน์พื้นที่ในด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก ด้านตะวันออกมีถนนคอนกรีตตัดผ่าน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

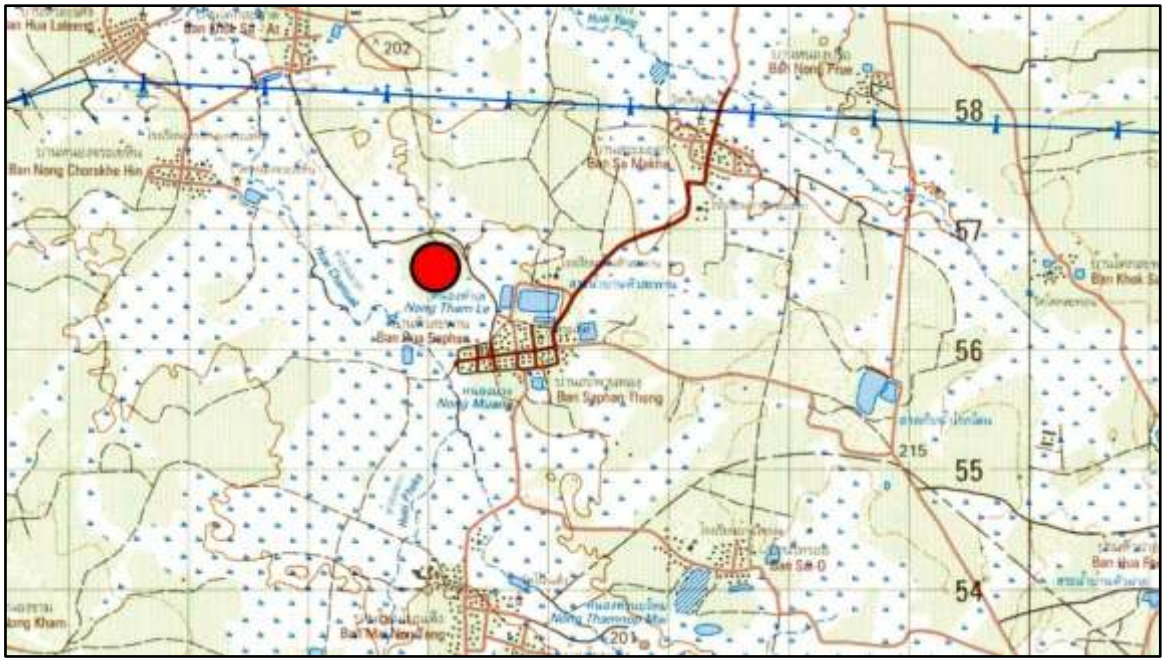

ภาพที่ ๔๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5538 IV อำเภอห้วยแถลง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแฝก

ภาพที่ ๔๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแฝก

ภาพที่ ๔๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองแฝก
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

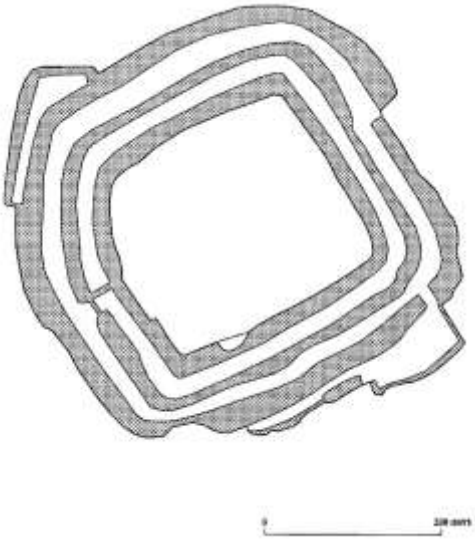

ภาพที่ ๔๘.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐาน
กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแฝก
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดิน
กำแพงเมือง-คูเมือง สำนักบริการวิชาการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

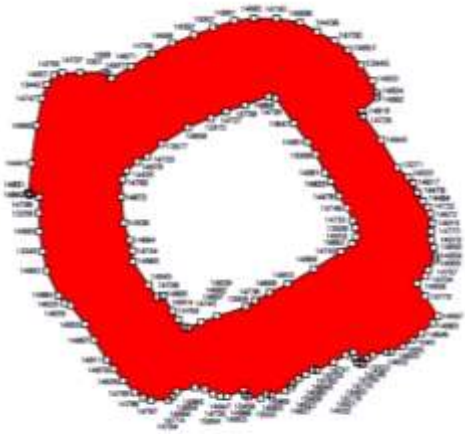

ภาพที่ ๔๘.๕ แผนผังแสดงขอบเขตที่ดิน
กำแพงเมืองคูเมืองที่กำหนดเป็นที่ราชพัสดุ

ภาพที่ ๔๘.๖ สภาพทั่วไป
บริเวณเมืองแฝก
เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๔๘.๗ แนวคูน้ำด้าน
ตะวันออกของเมืองแฝก

ภาพที่ ๔๘.๘ ถนนที่ตัดผ่าน
ด้านตะวันออกของเมืองแฝก

๔๙. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองเพชร

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านเมืองเพชร ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา

พิกัด UTM 48P 0238713 ตะวันออก 1659330 เหนือ (14°59’46.00” N, 102°34’12.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองเพชร ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเมืองเพชร ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๓๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓-๔ ชั้น มีห้วยยางไหลผ่านทางตะวันตกเฉียงใต้ของเมือง ระยะห่างประมาณ ๑.๒ กิโลเมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๐-๘๑ ในชื่อ บ้านเมืองเพ็ชร

พ.ศ. ๒๕๐๐ ควอริทช์ เวลส์ (Quaritch Wales) นักวิจัยจากสหราชอาณาจักร ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดี ผลการศึกษาขณะนั้นกำหนดอายุในยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ และสมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

พ.ศ. ๒๕๓๒ จูดิธ แมคนีล (Judith R. McNeill) นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาวาย สหรัฐอเมริกา ดำเนินการสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี โดยตั้งสมมติฐานการศึกษาว่าหลักฐานจากการขุดค้นของควอริทช์ เวลส์ น่าจะมีอายุเก่ากว่าสมัยวัฒนธรรมทวารวดี ผลการศึกษาขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เครื่องเคลือบเขมร ภาชนะเคลือบน้ำดินสีแดงและภาชนะสีดำแบบพิมายดำ ชิ้นส่วนอิฐ เปลือกหอย กระดูกสัตว์ ตะกรันเหล็ก กำหนดอายุในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายถึงยุคประวัติศาสตร์ตอนต้น พร้อมเสนออายุของคูน้ำ-คันดินไว้ประมาณ ๑,๙๐๐-๑,๘๐๐ ปีมาแล้ว มีข้อสังเกตว่าการขุดค้นครั้งนี้ไม่ปรากฏชั้นวัฒนธรรมที่แสดงถึงวัฒนธรรมเขมร

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่น้อย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนเฉพาะด้านตะวันตก ภายในคูน้ำไม่มีการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

McNeill, Judith R. (1997). “Muang Phet: Quaritch Wales’ moated site excavations re-appraised.” In **Indo-Pacific Prehistory Association Bulletin 15, 1997 (Chiang Mai Papers, Volume 3)**: 167-175.

Wales, H.G. Quaritch. (1957). “An early buddhist civilization in Eastern Siam.” In **The Journal of the Siam Society** 45, 1: 42-60.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

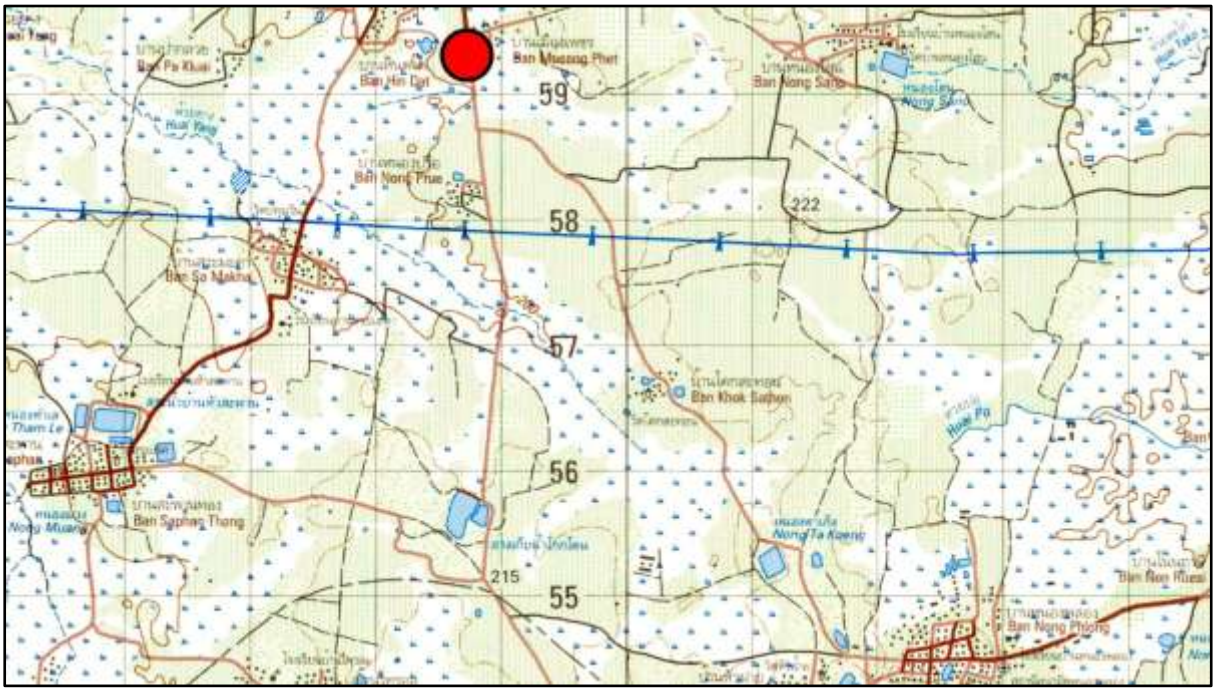

ภาพที่ ๔๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5538 IV อำเภอห้วยแถลง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองเพชร

ภาพที่ ๔๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองเพชร

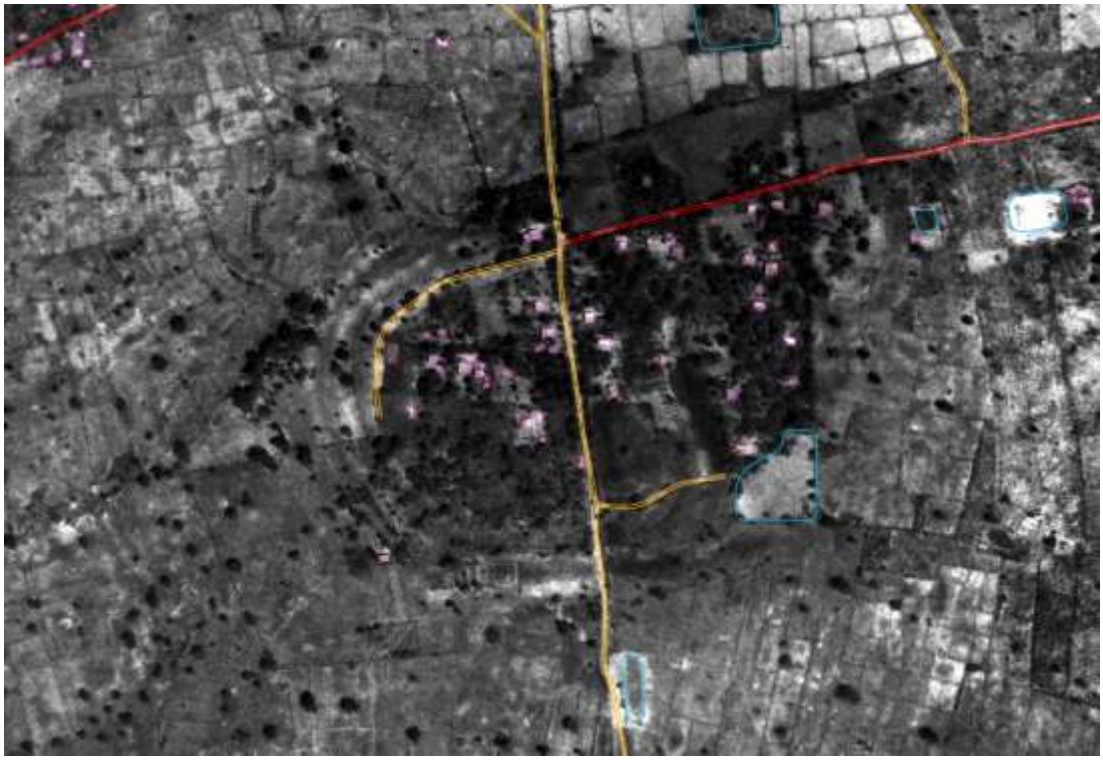

ภาพที่ ๔๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๗ แสดงภาพเมืองเพชร
(ที่มา: ระบบภูมิสารสนเทศ แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรม กรมศิลปากร (gis.finearts.go.th))

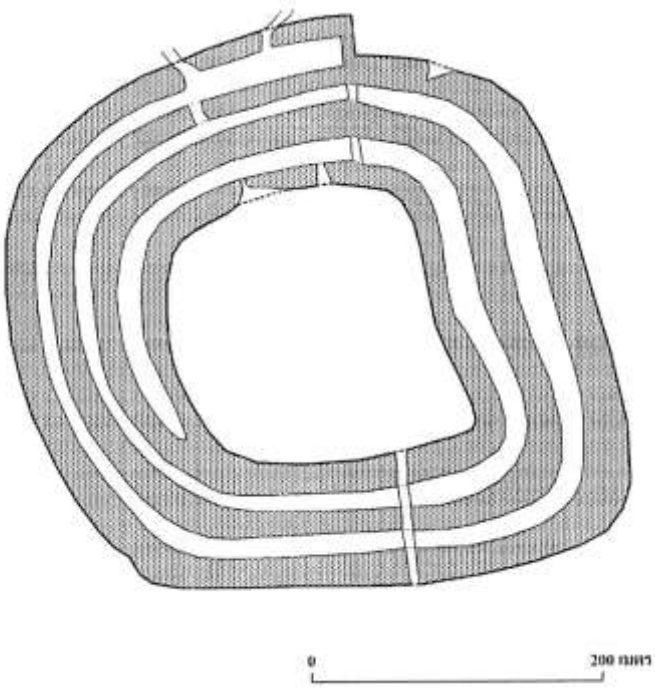

ภาพที่ ๔๙.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองเพชร
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๔๙.๕ ร่องคูน้ำด้านตะวันออกของเมืองเพชร

ภาพที่ ๔๙.๖ ร่องคูน้ำด้านตะวันออกของเมืองเพชร

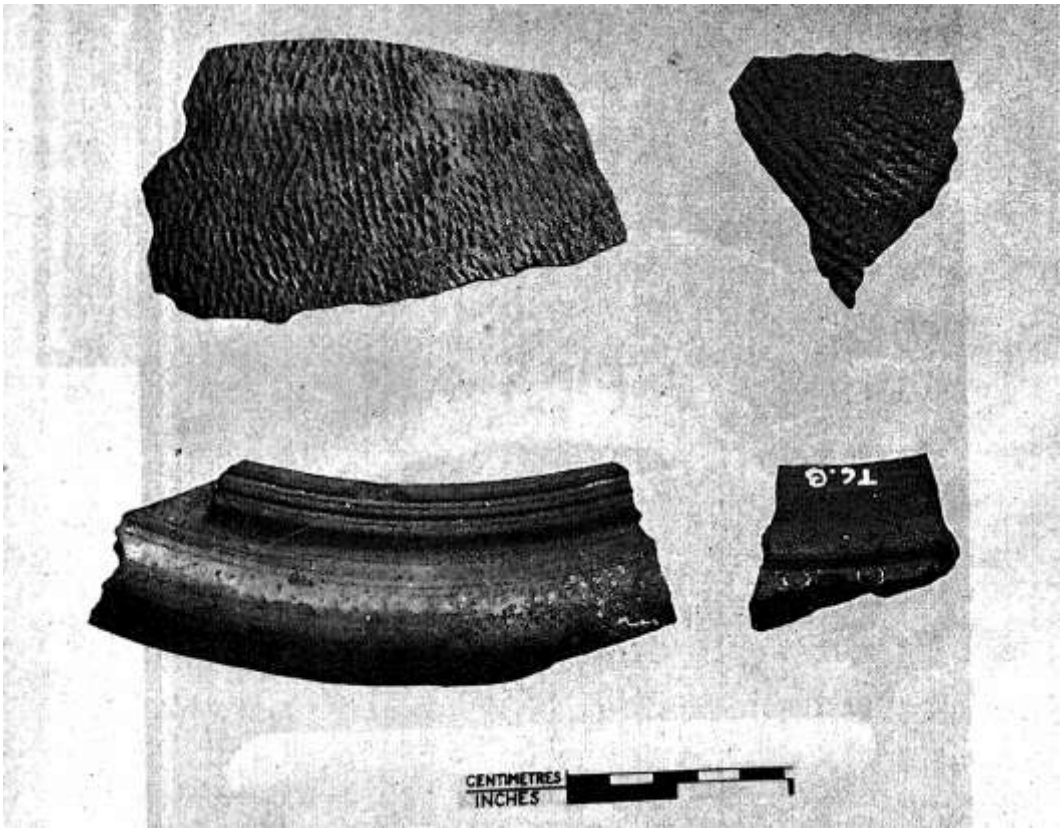

ภาพที่ ๔๙.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี พ.ศ. ๒๕๐๐
(ที่มา: H.G. Quaritch Wales 1957)

จังหวัดชัยภูมิ

๕๐. แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง

ที่ตั้ง ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

พิกัด UTM 47P 0820137 ตะวันออก 1761348 เหนือ (15°54’38.50” N, 101°59’22.86” E)

ประเภทที่ดิน ที่ป่าไม้

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง ตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาภูแลนคา ห่างจากวัดสระหงษ์มาทางตะวันตกเฉียงใต้ ระยะห่างประมาณ ๖๐๐ เมตร ลักษณะเป็นเพิงผาหินทราย รูปทรงคล้ายดอกเห็ด ปรากฏร่องรอยภาพเขียนสีบริเวณเพิงด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ภาพที่ปรากฏตั้งแต่ความสูงจากพื้นประมาณ ๒.๗ ถึง ๔ เมตร พื้นที่เขียนภาพกว้างประมาณ ๑๐ เมตร เป็นภาพเขียนสีแดงรูปฝ่ามือมนุษย์จำนวนประมาณ ๑๗ ภาพ โดยใช้เทคนิคทาบฝ่ามือลงบนผนังจากนั้นใช้พ่นสีแดงรอบ ๆ ฝ่ามือ นอกจากนี้ยังมีภาพเขียนสีทรงเรขาคณิตขีดเป็นเส้น ๓ เส้น เรียงกัน จำนวน ๓ ภาพ

จากการสำรวจ สันนิษฐานว่าภาพเขียนสีที่พบนั้นเป็นกิจกรรมเนื่องในพิธีกรรมหรือความเชื่อของมนุษย์ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว โดยแหล่งภาพเขียนสีที่พบในจังหวัดชัยภูมิยังมีอีกหลายแหล่ง เช่น แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีเพิงหินวัดสระหงษ์ อำเภอเมืองชัยภูมิ แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีถ้ำเงิน (ถ้ำเงิบ) ๑-๒ แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีถ้ำขาม และแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีถ้ำตั๊กม้อ อำเภอคอนสาร ซึ่งแต่ละแหล่งมีภาพเขียนสีหลายรูปแบบทั้งภาพฝ่ามือ ภาพมนุษย์ ภาพสัตว์ ภาพเรขาคณิต รวมถึงภาพนามธรรม โดยแหล่งที่พบภาพเขียนสีรูปฝ่ามือเป็นกลุ่มมีตัวอย่างที่แหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีเพิงหินวัดสระหงษ์ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ทว่าเทคนิควิธีเขียนของทั้งสองแหล่งมีความแตกต่างกัน โดยแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีเพิงหินวัดสระหงษ์จะเขียนโดยใช้ทาสีแดงบนฝ่ามือแล้วทาบบนผนัง

สภาพปัจจุบัน พื้นที่แหล่งโบราณคดีอยู่ในเขตป่าไม้ ไม่มีสิ่งปลูกสร้างหรือชุมชนบริเวณใกล้เคียง ภาพเขียนสีส่วนมากยังมีสภาพชัดเจน มีบางส่วนที่ลบเลือน โดยเฉพาะด้านขวามือ ซึ่งเกิดจากน้ำฝนชะล้าง

ประเภทโบราณสถาน แหล่งศิลปะถ้ำ

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๖๓). “รายงานผลการตรวจสอบแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ.” เอกสารอัดสำเนา. ปรับปรุงครั้งที่ ๒. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

ดุสิต ทุมมากรณ์. (๒๕๔๓). “รายงานผลการตรวจสอบภาพเขียนสีผาผึ้ง ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๙ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๖ สิงหาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๕๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5340 I อำเภอบ้านเขว้า แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง

ภาพที่ ๕๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง

ภาพที่ ๕๐.๓ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง

ภาพที่ ๕๐.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีภาพเขียนสีผาผึ้ง

ภาพที่ ๕๐.๕ ภาพเขียนสีผาผึ้ง

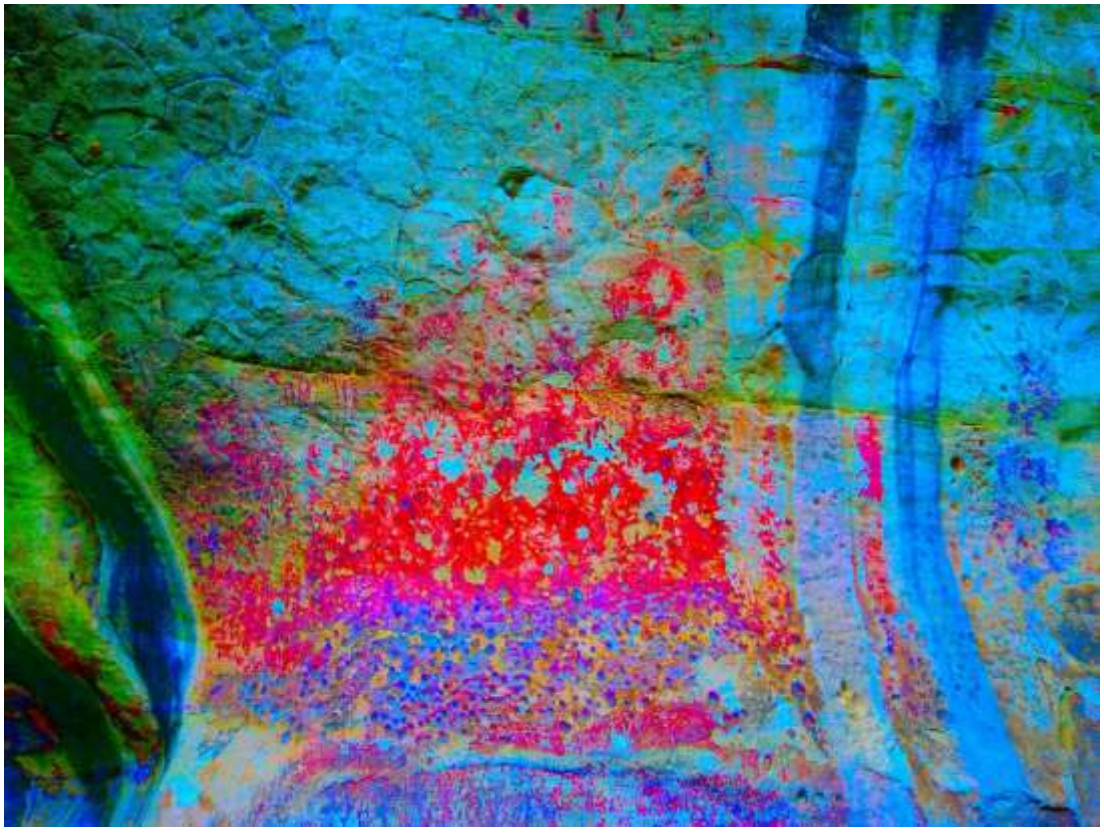

ภาพที่ ๕๐.๖ ภาพเขียนสีผาผึ้ง ภาพประมวลผลจากแอพลิเคชัน Rock Art Enhancer

จังหวัดบุรีรัมย์

๕๑. บารายบ้านพระครูน้อย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านพระครูน้อย ตำบลกลันทา อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0291956 ตะวันออก 1667604 เหนือ (15°04’32.23” N, 103°03’52.13” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านพระครูน้อย ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านพระครูน้อย ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๔๐ เมตร มีลำห้วยยางไหลทางเหนือของบาราย ระยะห่างประมาณ ๑ กิโลเมตร อย่างไรก็ตาม ขนาดเดิมของบารายน่าจะขยายลงมาทางใต้มากกว่านี้ โดยพิจารณาภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงสัณฐานของบารายมีแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประกอบกับปัจจุบันมีสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอยู่ทางใต้ ดังนั้นขอบเขตแนวเหนือ-ใต้ของบารายแห่งนี้จึงควรครอบคลุมมาถึงขอบด้านใต้ของสระน้ำดังกล่าวด้วย

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๑๓๓ ในชื่อ บ้านพระครูน้อย

โดยทั่วไปสิ่งก่อสร้างที่เป็นอ่างเก็บน้ำหรือบารายในวัฒนธรรมเขมรมักพบร่วมกับศาสนสถานหรือชุมชนในวัฒนธรรมเขมร จากการสำรวจในปัจจุบันไม่ปรากฏศาสนสถานหรือโบราณวัตถุในวัฒนธรรมเขมรบริเวณใกล้เคียงกับบารายแห่งนี้ แต่ปรากฏข้อมูลชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบทางตะวันตกเฉียงเหนือของบาราย ได้แก่ **เมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)** ระยะห่างประมาณ ๒.๒ กิโลเมตร ผลการศึกษาเมืองดังกล่าว สันนิษฐานว่าเป็นชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย และมีการใช้พื้นที่ในสมัยวัฒนธรรมเขมรด้วย ดังนั้นชุมชนบริเวณบารายบ้านพระครูน้อยจึงอาจเป็นชุมชนที่สัมพันธ์กับเมืองโบราณบ้านพระครู แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานที่สืบเนื่องมาจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย มีการติดต่อกับชุมชนภายนอก และรับวัฒนธรรมการก่อสร้างบารายเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบชลประทานในพื้นที่นอกเหนือจากคูน้ำ-คันดินที่มีมาแต่เดิม

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและยังมีการกักเก็บน้ำอยู่ พื้นที่ด้านใต้ที่สันนิษฐานว่าเป็นขอบเขตขอบบารายมาแต่เดิมมีการถมพื้นที่จนเหลือสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสอยู่มุมตะวันตกเฉียงใต้ คันดินขอบบารายมีสภาพเป็นถนนลาดยาง โดยด้านใต้ตัดแบ่งพื้นที่บารายที่ยังคงกักเก็บน้ำกับพื้นที่ที่ถมปรับออกจากกัน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๕๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านพระครูน้อย

ภาพที่ ๕๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านพระครูน้อย

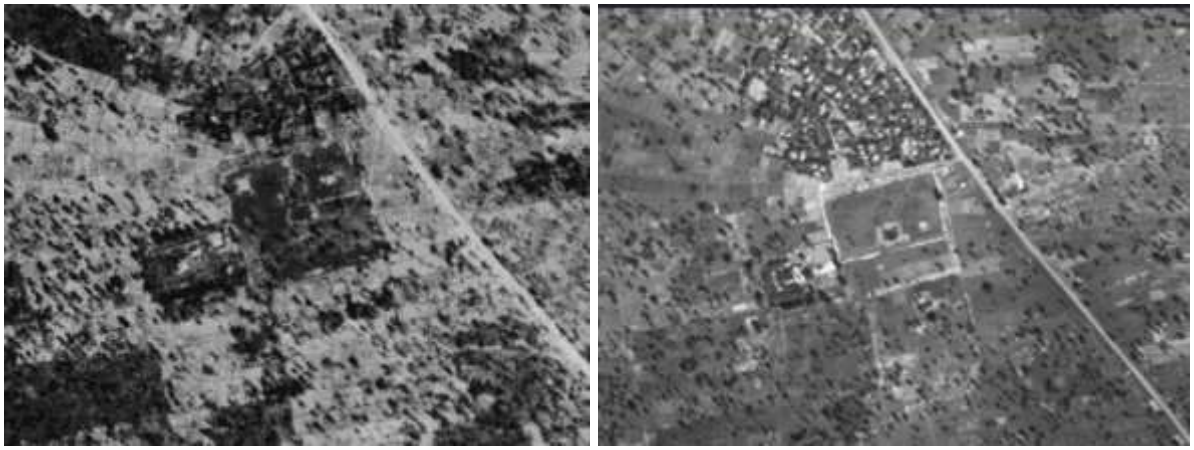

ภาพที่ ๕๑.๓-๔ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ (ซ้าย) แสดงให้เห็นสัณฐานเดิมของบารายเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส เปรียบเทียบกับภาพถ่าย พ.ศ. ๒๕๑๙ (ขวา) ซึ่งมีการก่อสร้างถนนตัดผ่านแบ่งพื้นที่บารายออกเป็นสองส่วน

ภาพที่ ๕๑.๕ สภาพทั่วไปของบารายบ้านพระครูน้อย

๕๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑, บ้านพระครูใหญ่, หมู่ที่ ๑๒ บ้านโพธิ์ทอง ตำบลพระครู อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0289998 ตะวันออก 1669612 เหนือ (15°05’36.98” N, 103°02’45.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่) ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านพระครูใหญ่และหมู่บ้านโพธิ์ทอง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๗๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยยางไหลผ่านทางใต้ของเมือง ระยะห่างประมาณ ๔๐๐ เมตร ภายในเมืองมีหนองน้ำขนาดใหญ่ชื่อหนองพระครู

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๔๙ ในชื่อ บ้านพระครู

พ.ศ. ๒๕๒๓ สรเชต วรคามวิชัย อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณ การสำรวจขณะนั้นบันทึกข้อมูลว่าเคยขุดพบโครงกระดูกมนุษย์

พ.ศ. ๒๕๒๗ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง ในจำนวนนี้เป็นชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร นอกจากนี้ยังบันทึกว่าเคยขุดพบกระพรวนสำริดและโครงกระดูกภายในหมู่บ้านด้วย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนเกือบทุกด้าน ด้านตะวันออกเฉียงเหนือและด้านตะวันตกขาดหายเป็นบางช่วง ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำบางส่วนได้รับการขุดลอกแล้ว

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๗). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี บ.พระครูใหญ่ ต.พระครู อ.เมือง จ.บุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๖/๒๕๒๗.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สรเชต วรคามวิชัย. (๒๕๒๘). “รายงานการศึกษาสำรวจเมืองและชุมชนโบราณในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๘

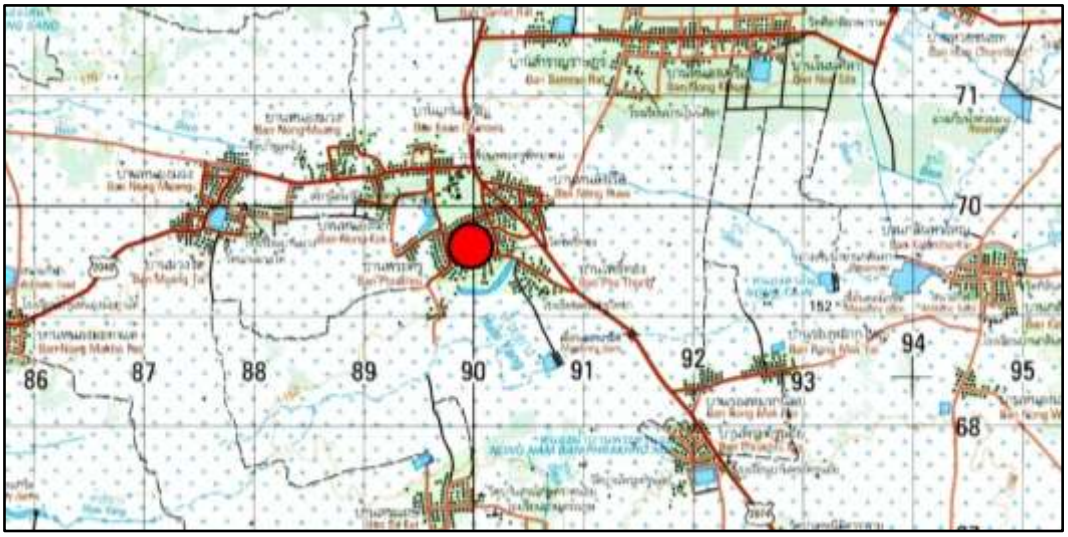

ภาพที่ ๕๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)

ภาพที่ ๕๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)

ภาพที่ ๕๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๒๐
แสดงภาพเมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)

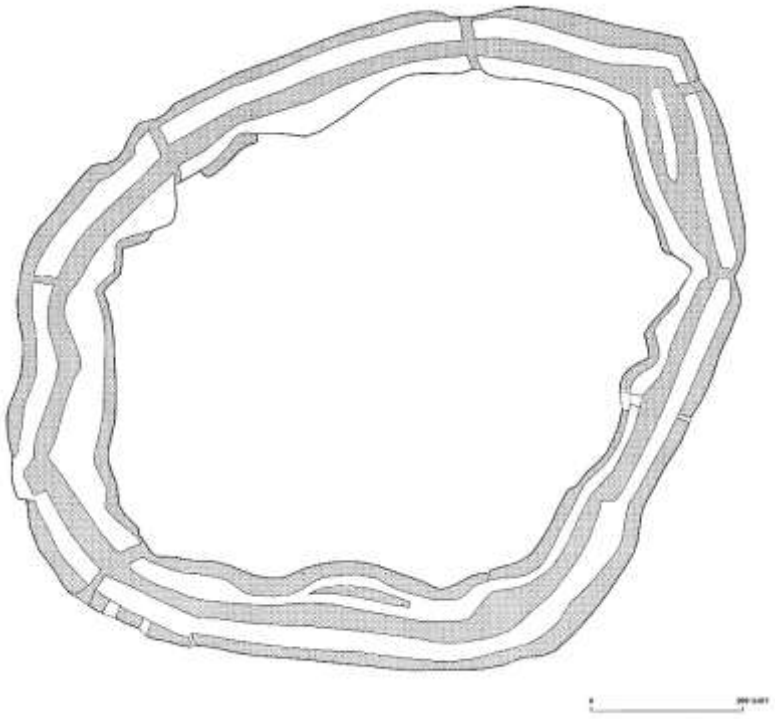

ภาพที่ ๕๒.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านพระครู (บ้านพระครูใหญ่)
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๕๒.๕ คูน้ำด้านตะวันออก (ชั้นนอก) ของเมืองโบราณบ้านพระครู

ภาพที่ ๕๒.๖ คูน้ำด้านตะวันออก (ชั้นนอก) ของเมืองโบราณบ้านพระครู

ภาพที่ ๕๒.๗ คูน้ำด้านใต้ (ชั้นนอก) ของเมืองโบราณบ้านพระครู

ภาพที่ ๕๒.๘ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงเหนือ (ชั้นนอก) ของเมืองโบราณบ้านพระครู

ภาพที่ ๕๒.๙ คูน้ำด้านเหนือ (ชั้นใน) ของเมืองโบราณบ้านพระครู

ภาพที่ ๕๒.๑๐ เครื่องถ้วยเขมรที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านพระครู จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ (ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๗: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

๕๓. อุโบสถหลังเก่าและเจดีย์ วัดโพธิ์ทอง

ที่ตั้ง เลขที่ ๑/๑ หมู่ที่ ๒ บ้านสวายจีก ตำบลสวายจีก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0300376 ตะวันออก 1648910 เหนือ (14°54’26.45” N, 103°08’39.27” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดโพธิ์ทอง ทางตะวันตกของหมู่บ้านสวายจีก ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๕ โดยผู้ก่อตั้งวัดคือ นายศิลา นางแจก และพระเรไร ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๖ โบราณสถานแห่งนี้ประกอบไปด้วยสิ่งก่อสร้าง ๒ หลังดังนี้

๑. อุโบสถหลังเก่า ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๓ ห้อง กว้างประมาณ ๘.๘๘ เมตร ยาวประมาณ ๙.๕๒ เมตร ด้านตะวันออกและตะวันตกมีประตูด้านละ ๑ ช่อง ด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างด้านละ ๑ ช่อง ประตูด้านตะวันตกยังปรากฏกรอบประตูไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษา ส่วนฐานแต่เดิมมีดินถมพื้นที่โดยรอบ แต่ได้ขุดออกเป็นช่องกว้างถึงพื้นอาคารเดิมสำหรับเดินรอบ กว้างประมาณ ๑.๕ เมตร แล้วก่อเป็นกำแพงแก้วล้อมรอบ ส่วนหลังคาเป็นงานบูรณะในสมัยหลังทั้งหมด จากข้อมูลสัมภาษณ์ ระบุว่าเดิมเป็นหลังคาทรงจั่วลดหลั่นกันสองชั้น มีเชิงชายไม้ติดอยู่โดยรอบ

๒. เจดีย์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า ระยะห่างประมาณ ๒๐ เมตร ลักษณะเป็นเจดีย์ก่ออิฐสอดิน ขนาดประมาณ ๒ x ๒ เมตร สูงประมาณ ๔ เมตร ส่วนฐานจมอยู่ใต้ดินประมาณ ๕๐ เซนติเมตร องค์ระฆังเป็นทรงบัวเหลี่ยมซ้อนกัน ๒ ชั้น มีลวดบัวคั่น สันนิษฐานว่าเป็นธาตุบรรจุอัฐิของอดีตเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุรูปสำคัญในอดีต

สภาพปัจจุบัน อุโบสถหลังนี้ไม่ได้ใช้ประกอบพิธีสังฆกรรมแล้ว เนื่องจากได้ก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้นแทน โดยเปลี่ยนมาใช้เป็นสถานที่นั่งสมาธิวิปัสนาของพระภิกษุในบางโอกาส ตัวอาคารมีการบูรณะซ่อมแซมหลายครั้ง เช่น พ.ศ. ๒๔๖๖ เปลี่ยนวัสดุหลังคาจากแป้นไม้เป็นกระเบื้อง พ.ศ. ๒๔๘๖ เปลี่ยนวัสดุหลังคาจากกระเบื้องเป็นแผ่นสังกะสี และบูรณะครั้งล่าสุด พ.ศ. ๒๕๕๗ จนมีสภาพตามปัจจุบัน ตามผนังยังปรากฏร่องรอยการซ่อมแซมโดยใช้ปูนซีเมนต์เสริมบางส่วน ส่วนเจดีย์อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม มีวัชพืชแทรกตามรอยต่ออิฐ ส่วนล่างของเจดีย์อิฐค่อนข้างผุกร่อน

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๓). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘**. กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา.

กิตติพงษ์ สนเล็ก. (๒๕๖๓). “รายงานการสำรวจวัดโพธิ์ทองสวายจีก ตำบลสวายจีก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๙๑๐ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๓.

วันที่สำรวจ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

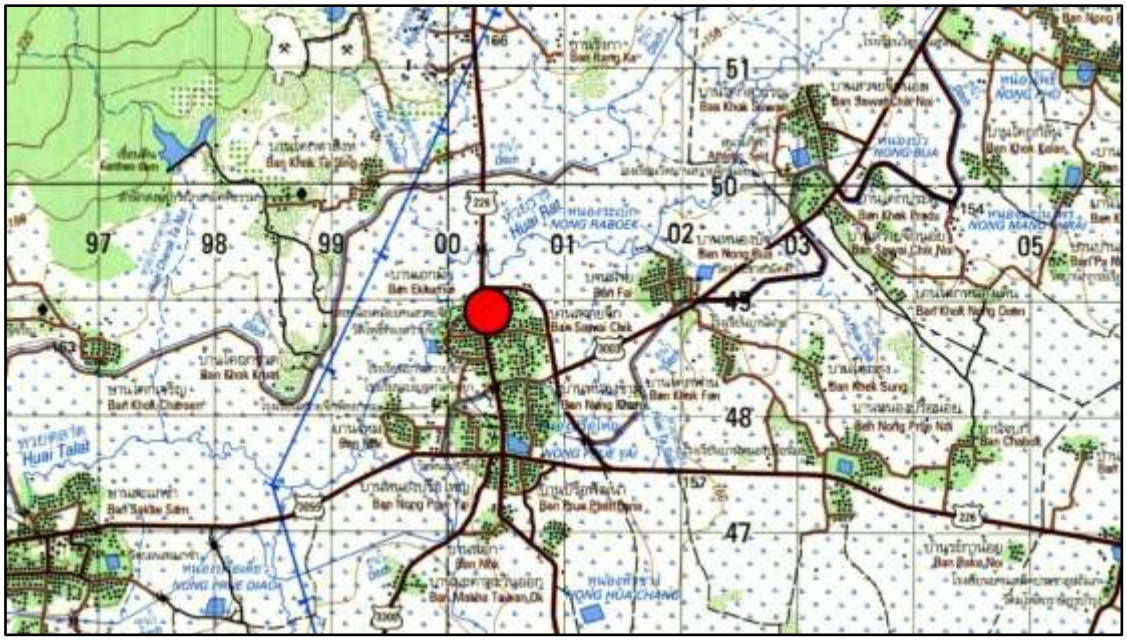

ภาพที่ ๕๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5638 IV จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดโพธิ์ทอง

ภาพที่ ๕๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดโพธิ์ทอง

ภาพที่ ๕๓.๓ ภาพถ่ายเก่าของอุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ก่อนบูรณะ ไม่ทราบปีบันทึกภาพ

ภาพที่ ๕๓.๔ ภาพถ่ายเก่าส่วนฐานของอุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ก่อนบูรณะ ไม่ทราบปีบันทึกภาพ

ภาพที่ ๕๓.๕-๖ ภาพถ่ายเก่าของประตูและกรอบประตูไม้แกะสลัก ไม่ทราบปีบันทึกภาพ ด้านตะวันออก (ซ้าย) และด้านตะวันตก (ขวา)

ภาพที่ ๕๓.๗ อุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๕๓.๘ อุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ด้านเหนือ

ภาพที่ ๕๓.๙ อุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ด้านใต้

ภาพที่ ๕๓.๑๐ อุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๕๓.๑๑ กรอบประตูไม้แกะสลักด้านตะวันตกของอุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง

ภาพที่ ๕๓.๑๒ ส่วนฐานอุโบสถหลังเก่า วัดโพธิ์ทอง ภายหลังการบูรณะ พ.ศ. ๒๕๕๗
มีการขุดเสมอพื้นอาคารเดิม แล้วก่อกำแพงแก้วโดยรอบ มีการซ่อมแซมส่วนฐานโดยใช้อิฐใหม่และปูนซีเมนต์

ภาพที่ ๕๓.๑๓-๑๔ เจดีย์ทางทิศตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า ภาพถ่ายเก่า (ซ้าย) และภาพปัจจุบัน (ขวา)

๕๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านถาวร

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านถาวร ตำบลหินเหล็กไฟ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0290502 ตะวันออก 1682642 เหนือ (15°12’40.98” N, 103°02’58.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านถาวร ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านถาวร ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำห้วยลึกไหลผ่านทางใต้ของเมือง ระยะห่างประมาณ ๙๐๐ เมตร และมีลำน้ำสาขาของลำห้วยน้อยไหลผ่านทางตะวันตกของเมือง ระยะห่างประมาณ ๔๐๐ เมตร โดยลำห้วยน้อยจะไหลไปรวมกับลำห้วยลึกทางใต้ของเมืองอีกทีหนึ่ง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๑๑๕ ในชื่อ บ้านถาวร

พ.ศ. ๒๕๒๓ สรเชต วรคามวิชัย อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณ

พ.ศ. ๒๕๒๙ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา มีรายงานว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ภายในหมู่บ้านด้วย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

นอกจากนี้ ทางตะวันตกของเมืองบริเวณบ้านหนองงูเหลือม ระยะห่างประมาณ ๘๔๐ เมตร ปรากฏแนวคันดิน วางตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ผ่านทางตะวันตกของเมืองโนนเมืองและเมืองสระบัว แนวคันดินดังกล่าวกว้างประมาณ ๒๐ เมตร สูงประมาณ ๖-๗ เมตร ยาวประมาณ ๓.๘ กิโลเมตร ปัจจุบันปรากฏความยาวประมาณ ๓.๕ กิโลเมตร ถัดจากแนวคันดินดังกล่าวไปทางตะวันตกออกไปประมาณ ๗๐-๘๐ เมตร มีแนวคันดินขนาดเล็กวางตัวขนานกับแนวคันดินใหญ่ ระหว่างแนวคันดินดังกล่าวมีลำห้วยน้อยและลำห้วยลึกไหลผ่าน เมื่อพิจารณาจากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ และ พ.ศ. ๒๕๑๙ พบว่ามีน้ำขังภายใน จึงมีข้อสันนิษฐานว่าแนวคันดินดังกล่าวเป็นคันดักน้ำจากลำห้วยทั้งสองเข้ามากักเก็บไว้ อาจเป็นโครงข่ายชลประทานที่สัมพันธ์กับชุมชนเมืองโบราณบ้านถาวร เมืองโนนเมืองและเมืองสระบัว

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่น มีการถมคูน้ำบางส่วนเพื่อก่อสร้างถนนคอนกรีตตลอดแนวรอบหมู่บ้าน ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเป็นบางส่วนทางด้านตะวันตกและด้านเหนือ แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่อง ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๙). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี บ.ถาวร ต.หินเหล็กไฟ อ.คูเมือง จ.บุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๓๙/๒๕๒๙.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๔๘). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านโนนเมือง (โนนขมิ้น) หมู่ ๑๓ ตำบลพรสำราญ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มวิชาการโบราณคดี สำนักงานศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

สรเชต วรคามวิชัย. (๒๕๒๘). “รายงานการศึกษาสำรวจเมืองและชุมชนโบราณในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

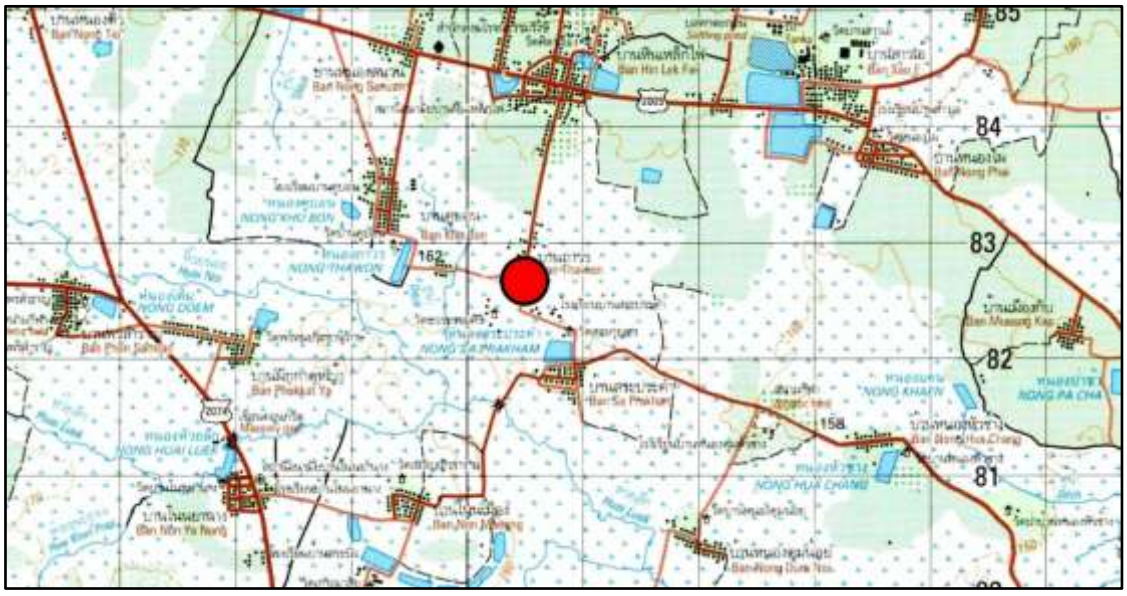

ภาพที่ ๕๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านถาวร

ภาพที่ ๕๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านถาวร

ภาพที่ ๕๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านถาวร

ภาพที่ ๕๔.๔ ถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน เป็นสิ่งก่อสร้างบนแนวคูน้ำเดิม

ภาพที่ ๕๔.๕ ร่องรอยคูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านถาวร

ภาพที่ ๕๔.๖ ร่องรอยคูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านถาวร

ภาพที่ ๕๔.๗ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙
แสดงตำแหน่งเมืองโบราณบ้านถาวร (กรอบสีแดง) เมืองโนนเมือง (กรอบสีเหลือง)
และแนวคันดินทางตะวันตก (กรอบสีขาว)

๕๕. แหล่งโบราณคดีเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑-๒

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านตาปาง ตำบลจันทบเพชร อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0301567 ตะวันออก 1594788 เหนือ (14°25’06.05” N, 103°09’33.84” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0301518 ตะวันออก 1594736 เหนือ (14°25’04.34” N, 103°09’32.22” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑-๒ ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านตาปาง ทางตะวันตกของถนนตัดจากทางหลวงชนบท บร. ๔๐๕๖ มุ่งไปตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๒๔ สภาพทั่วไปของพื้นที่เป็นสวนป่ายางพารา

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๒ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน พื้นที่บริเวณแหล่งเตาเป็นสวนป่ายางพารา ตำแหน่งที่สันนิษฐานว่าเป็นเตามีมูลดินปกคลุม ปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟกระจัดกระจาย

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๕๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๕๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๕๕.๓ เตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑

ภาพที่ ๕๕.๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๑

ภาพที่ ๕๕.๕ เตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๒

ภาพที่ ๕๕.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาตาปางใหญ่ หมายเลข ๒

๕๖. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านโคกใหญ่ หมายเลข ๑-๓

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านโคกใหญ่ ตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0301750 ตะวันออก 1600006 เหนือ (14°27’55.85” N, 103°09’38.56” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0301856 ตะวันออก 1600255 เหนือ (14°28’03.98” N, 103°09’42.03” E)
เตาหมายเลข ๓: UTM 48P 0302056 ตะวันออก 1600346 เหนือ (14°28’06.99” N, 103°09’48.68” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาบ้านโคกใหญ่ หมายเลข ๑-๓ ตั้งอยู่บริเวณชายเนินด้านตะวันตกของหมู่บ้านโคกใหญ่ สภาพทั่วไปของแต่ละเตามีมูลดินปกคลุม โดยรอบมีการไถปรับเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ผลการสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๔ จุด โดยการสำรวจคราวนั้นได้รวม**เตาสวาย**เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเตาบ้านโคกใหญ่ด้วย

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๓ จุด กำหนดชื่อว่า เตาตะนอบ เตาลุงหยัด และเตาประปาบ้านโคกใหญ่ (ในรายงานฉบับนี้กำหนดเป็นเตาหมายเลข ๑-๓ ตามลำดับ)

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

อนึ่ง การสำรวจในครั้งนี้อ้างอิงพิกัดที่กองโบราณคดีสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งมีความแตกต่างจากงานสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ รายงานว่ามีเตาเผาบริเวณหมู่บ้าน จำนวน ๑ จุด และเตาเผาทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน จำนวน ๓ จุด ทั้งนี้ เตาทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านอยู่บริเวณ**เตาสวาย** ซึ่งในรายงานฉบับนี้กำหนดเป็นแหล่งเตาอีกกลุ่มหนึ่ง

สภาพปัจจุบัน พื้นที่บริเวณแหล่งเตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ตำแหน่งที่สันนิษฐานว่าเป็นเตามีมูลดินและต้นไม้ปกคลุม ปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟกระจัดกระจาย สำหรับเตาหมายเลข ๓ (เตาประปาบ้านโคกใหญ่) มีถังน้ำประปาก่อสร้างบนเนินดิน

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

สุพจน์ พรหมมาโนช และสิริกุล พิชัยจุมพล. (๒๕๓๒). **เซระมิคส์ในประเทศไทย ชุดที่ ๔: เตาบ้านกรวด บุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๕๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านโคกใหญ่ หมายเลข ๑-๓

ภาพที่ ๕๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านโคกใหญ่ หมายเลข ๑-๓

ภาพที่ ๕๖.๓ เตาหมายเลข ๑ (เตาตะนอบ)

ภาพที่ ๕๖.๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาหมายเลข ๑ (เตาตะนอบ)

ภาพที่ ๕๖.๕ เตาหมายเลข ๒ (เตาลุงหยัด)

ภาพที่ ๕๖.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาหมายเลข ๒ (เตาลุงหยัด)

ภาพที่ ๕๖.๗ เตาหมายเลข ๓ (เตาประปาบ้านโคกใหญ่)

ภาพที่ ๕๖.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาหมายเลข ๓ (เตาประปาบ้านโคกใหญ่)

๕๗. แหล่งโบราณคดีเตาสวาย หมายเลข ๑-๖

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านโคกใหญ่ ตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0301521 ตะวันออก 1597757 เหนือ (14°26’42.63” N, 103°09’31.51” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0301394 ตะวันออก 1597748 เหนือ (14°26’42.30” N, 103°09’27.28” E)
เตาหมายเลข ๓: UTM 48P 0301463 ตะวันออก 1597744 เหนือ (14°26’42.21” N, 103°09’29.60” E)
เตาหมายเลข ๔: UTM 48P 0301395 ตะวันออก 1597934 เหนือ (14°26’48.35” N, 103°09’27.26” E)
เตาหมายเลข ๕: UTM 48P 0301413 ตะวันออก 1597949 เหนือ (14°26’48.84” N, 103°09’27.86” E)
เตาหมายเลข ๖: UTM 48P 0301410 ตะวันออก 1597855 เหนือ (14°26’45.79” N, 103°09’27.78” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินของรัฐ, ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาสวาย หมายเลข ๑-๖ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านโคกใหญ่ เป็นเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาในวัฒนธรรมเขมร

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ผลการสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๔ จุด โดยการสำรวจคราวนั้นได้รวมเตาสวายเป็นส่วนหนึ่งของ**กลุ่มเตาบ้านโคกใหญ่**ด้วย

พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๓๓ และ พ.ศ. ๒๕๓๔ กรมศิลปากรดำเนินการขุดแต่ง บูรณะ รวมไปถึงสร้างอาคารคลุมเตาสวาย (ตรงกับเตาหมายเลข ๑ ในรายงานฉบับนี้) ผลการขุดค้นเผยให้เห็นว่าเตาดังกล่าวมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) ตัวเตาสร้างด้วยดินเหนียวบนเนินดินธรรมชาติ ขนาดเตากว้างประมาณ ๕ เมตร ยาวประมาณ ๑๓ เมตร โดยตัวเตาแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะสำหรับเผา และด้านหลังเป็นปล่องไฟ ผลิตภัณฑ์ของแหล่งเตานี้ส่วนมากเป็นภาชนะดินเผาชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบ อาจเป็นภาชนะที่ใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในพิธีกรรม นอกจากนี้ยังพบกระเบื้องมุงหลังคาดินเผา ซึ่งรูปแบบเตาเผา ภาชนะ และกระเบื้องมุงหลังคาที่พบเป็นรูปแบบที่พบทั่วไปในวัฒนธรรมเขมร

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๖ จุด ในปีดังกล่าวได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีเตาหมายเลข ๒ ด้วย

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้มีการขุดค้นทางโบราณคดีเพียงสองเตา จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาที่เหลือว่ามีลักษณะแบบเดียวกับเตานายเจียนและเตาสวาย (หมายเลข ๑)

อนึ่ง การสำรวจในครั้งนี้อ้างอิงพิกัดที่กองโบราณคดีสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งมีความแตกต่างจากงานสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยการสำรวจครั้งล่าสุดยังไม่ได้พิจารณาเทียบเคียงตำแหน่งว่าเตาหมายเลข ๑-๖ ตรงกับเตาหมายเลขใดในรายงาน พ.ศ. ๒๕๓๐ บ้าง เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ที่เปลี่ยนไปจากเดิม

สภาพปัจจุบัน เตาหมายเลข ๑ เป็นเตาเดียวที่ได้รับการบูรณะและอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยการสร้างอาคารคลุมพื้นที่แหล่งเตา ขณะที่เตาอื่น ๆ ในกลุ่มเดียวกันอยู่ในสภาพเป็นเนินดิน มีต้นไม้และวัชพืชปกคลุม เตาหมายเลข ๔-๕ อยู่ในพื้นที่สวนยางพารา

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๖). “รายงานสรุปการดำเนินงานตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวพระราชดำริ (โครงการอีสานเขียว) ปีงบประมาณ ๒๕๓๓-๒๕๓๕.” เอกสารอัดสำเนา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี.

กิตติพงษ์ สนเล็ก, ธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร และพรนภา บุญถึง. (๒๕๖๖). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี-โบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๒๕๐ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

ณัฏฐภัทร จันทวิช และภุชชงค์ จันทวิช. (๒๕๓๒). **เครื่องถ้วยสมัยลพบุรีจากแหล่งเตาเผาบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

สุพจน์ พรหมมาโนช และสิริกุล พิชัยจุมพล. (๒๕๓๒). **เซระมิคส์ในประเทศไทย ชุดที่ ๔: เตาบ้านกรวดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด จักรทวีคอนสตรัคชั่น. (๒๕๕๕). “รายงานงานปรับปรุงอาคารคลุมหลุมเตาสวาย อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ ปีงบประมาณ ๒๕๕๕.” เอกสารอัดสำเนา. เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๖, ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖, ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

หมายเหตุ: กลุ่มโบราณคดีเคยสำรวจโบราณสถานแห่งนี้ในกิจกรรมสำรวจแหล่งโบราณคดีที่ยังไม่ประกาศขึ้นทะเบียนในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ แล้ว โดยกำหนดชื่อแหล่งในรายงานว่าเตาสวายและเตาสวาย ๒ สำหรับการสำรวจในปีงบประมาณ ๒๕๖๘ ได้เพิ่มเติมข้อมูลการสำรวจของกองโบราณคดีและรวบรวมเป็นหัวข้อเดียวกัน

ภาพที่ ๕๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาสวาย หมายเลข ๑-๖

ภาพที่ ๕๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาสวาย หมายเลข ๑-๖

ภาพที่ ๕๗.๓ อาคารคลุมเตาสวายหมายเลข ๑

ภาพที่ ๕๗.๔ เตาสวายหมายเลข ๑

ภาพที่ ๕๗.๕ เตาสวายหมายเลข ๒

ภาพที่ ๕๗.๖ เตาสวาย
หมายเลข ๓

ภาพที่ ๕๗.๗ เตาสวาย
หมายเลข ๓

ภาพที่ ๕๗.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาสวาย
หมายเลข ๓

ภาพที่ ๕๗.๙ เตาสวาย
หมายเลข ๔

ภาพที่ ๕๗.๑๐ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาสวาย
หมายเลข ๔

ภาพที่ ๕๗.๑๑ เตาสวาย
หมายเลข ๕

ภาพที่ ๕๗.๑๒ เตาสวาย
หมายเลข ๖

ภาพที่ ๕๗.๑๓ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณเตาสวาย
หมายเลข ๖

ภาพที่ ๕๗.๑๔ ตัวอย่าง
ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา
ที่พบจากการสำรวจ
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐

๕๘. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑-๒

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านปันเราะ ตำบลบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0296394 ตะวันออก 1600611 เหนือ (14°28’14.12” N, 103°06’39.57” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0296313 ตะวันออก 1600102 เหนือ (14°27’57.54” N, 103°06’37.01” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑-๒ ตั้งอยู่ทางตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านปันเราะ สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ ปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม อีกส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่วัดป่าบ้านปันเราะ ทางเหนือของแหล่งมีลำห้วยเสวไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๓๒๐ เมตร (วัดจากเตาหมายเลข ๑)

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๒ จุด กำหนดชื่อว่า เตาบ้านปันเราะ (ตะวันตก) และเตาวัดป่าบ้านปันเราะ (ในรายงานฉบับนี้กำหนดเป็นเตาหมายเลข ๑-๒ ตามลำดับ)

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี เตาหมายเลข ๑ มีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟกระจายตัวตามผิวดิน ส่วนเตาหมายเลข ๒ มีการเปลี่ยนสภาพพื้นที่เนื่องจากอยู่ภายในวัด ปัจจุบันไม่ปรากฏหลักฐานแล้ว

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๕ มีนาคม ๒๕๖๘

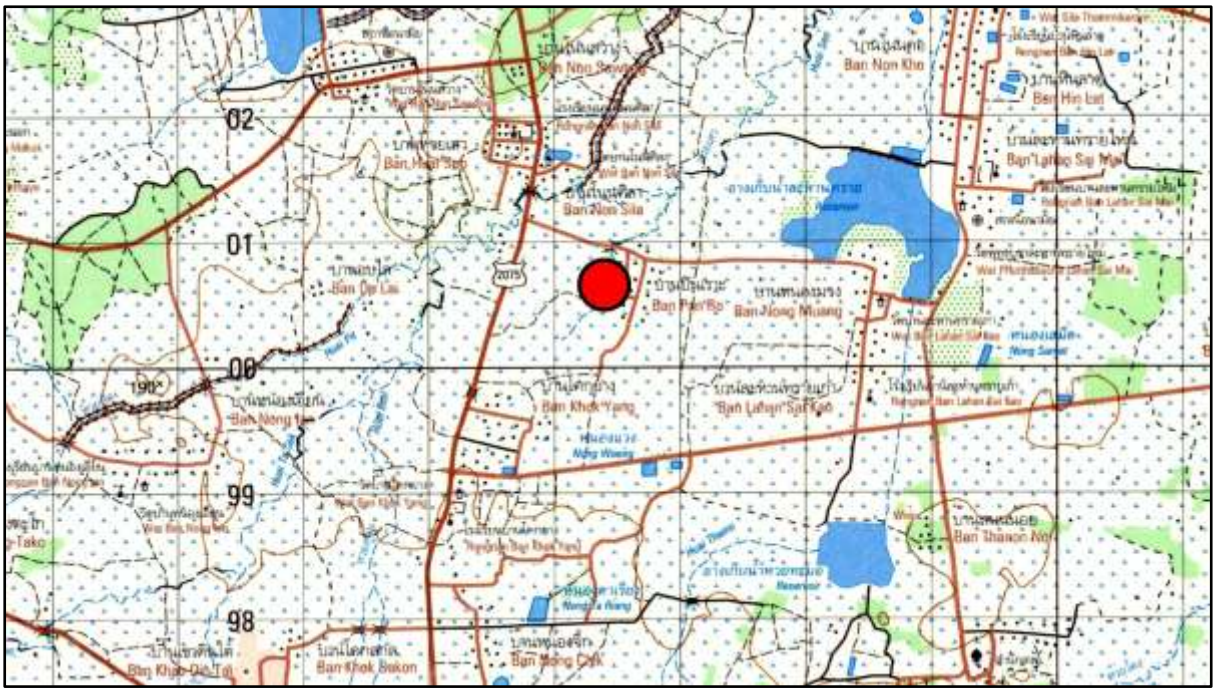

ภาพที่ ๕๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๕๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๕๘.๓ เตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๕๘.๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๑

ภาพที่ ๕๘.๕ สภาพทั่วไปบริเวณวัดป่าบ้านปันเราะ เป็นที่ตั้งเตาบ้านปันเราะ หมายเลข ๒

๕๙. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๑-๖

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองจิก ตำบลบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0295564 ตะวันออก 1598571 เหนือ (14°27’07.53” N, 103°06’12.42” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0295300 ตะวันออก 1598043 เหนือ (14°26’50.28” N, 103°06’03.76” E)
เตาหมายเลข ๓: UTM 48P 0296094 ตะวันออก 1598001 เหนือ (14°26’49.13” N, 103°06’30.27” E)
เตาหมายเลข ๔: UTM 48P 0295911 ตะวันออก 1597710 เหนือ (14°26’39.61” N, 103°06’24.24” E)
เตาหมายเลข ๕: UTM 48P 0295574 ตะวันออก 1597199 เหนือ (14°26’22.90” N, 103°06’13.14” E)
เตาหมายเลข ๖: UTM 48P 0295063 ตะวันออก 1597438 เหนือ (14°26’30.54” N, 103°05’56.01” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๑-๖ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม กระจายโดยรอบหมู่บ้านหนองจิก สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ

พ.ศ. ๒๕๔๙ คณะวิจัยโครงการค้นหาและพัฒนาสารสนเทศของราชมรรคาสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่าพื้นที่บริเวณบ้านหนองจิกมีร่องรอยกิจกรรมการผลิตภาชนะดินเผาและกิจกรรมการโลหกรรมบริเวณเดียวกัน ซึ่งต่างจากพื้นที่สำรวจอื่น

พ.ศ. ๒๕๖๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีเตาหนองจิก กระชาย (ตรงกับเตาหมายเลข ๕) ผลการขุดค้น สันนิษฐานว่าพื้นที่ที่ทำการขุดค้นเป็นพื้นที่ทิ้งขยะจากกิจกรรมเตาเผาภาชนะและกิจกรรมเตาถลุงเหล็ก โดยผลการขุดค้นครั้งนี้เป็นข้อพิสูจน์ว่ากิจกรรมถลุงเหล็กในพื้นที่อำเภอบ้านกรวดมีการดำเนินมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ร่วมสมัยวัฒนธรรมเขมรถึงสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งผลการศึกษาก่อนหน้านั้นมักพบหลักฐานทั้งสองกิจกรรมต่างบริเวณกัน และผลการกำหนดอายุกิจกรรมการถลุงเหล็กอยู่ที่ยุคประวัติศาสตร์ตอนปลาย

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๖ จุด กำหนดชื่อว่า เตาตากิจ บานโสง เตาตาแลด เตายายสาย เตาตาจอย (ตาไพ) เตาหนองจิก กระชาย และเตาโคกกระชาย (ในรายงานฉบับนี้กำหนดเป็นเตาหมายเลข ๑-๖ ตามลำดับ)

เนื่องจากการขุดค้นทางโบราณคดีเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นการขุดค้นเพื่อศึกษาจำแนกรูปแบบภาชนะดินเผาเชิงลึก และศึกษาความสัมพันธ์กับกิจกรรมอื่นในกลุ่มเดียวกัน จึงไม่ได้ขุดแต่งหรือศึกษารูปแบบเตาเผาภาชนะ ในที่นี้จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

อนึ่ง รายละเอียดข้างต้นเป็นข้อมูลเฉพาะเตาเผาเครื่องดินเผาโบราณบริเวณหมู่บ้านหนองจิกเท่านั้น ยังมีรายงานว่าพบเตาโลหกรรมบริเวณบ้านหนองจิกด้วย ซึ่งหัวข้อนี้ไม่ได้ศึกษาครอบคลุมเตาโลหกรรม

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดีแล้วเพียงเตาเดียว สภาพบริเวณเตาเผามีต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุม แต่ละเตามีรายละเอียดดังนี้

- เตาหมายเลข ๑ (เตาตากิจ บานโสง) มีการไถปรับหน้าดินไปเป็นพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อปลูกอ้อย
- เตาหมายเลข ๒ (เตาตาแลด หรือนายแลด หารประโคน) มีการไถปรับหน้าดินไปเป็นพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อปลูกอ้อย
- เตาหมายเลข ๓ (เตายายสาย) มีต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุมเป็นจำนวนมาก และพื้นที่บริเวณโดยรอบมีลักษณะเป็นดินทรายถูกไถปรับหน้าดินเพื่อเป็นพื้นที่ทำการเกษตร
- เตาหมายเลข ๔ (เตาตาจอย (ตาไพ)) มีต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุมเป็นจำนวนมากแต่ไม่พบหลักฐานทางโบราณคดีแต่อย่างใด จากการสอบถามชาวบ้านในพื้นที่เล่าว่า เคยมีการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุ
- เตาหมายเลข ๕ (เตาหนองจิก กระชาย) มีการไถปรับผนังเตาด้านข้างออกไปเพื่อแบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้เห็นผนังเตาอย่างชัดเจน
- เตาหมายเลข ๖ (เตาโคกกระชาย) ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๔๔๕ ต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุมเป็นจำนวนมาก บนเตามีป้ายคอนกรีตของอำเภอบ้านกรวดสร้างทับ

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

ปานใจ ธารทัศนวงศ์ และสุรัตน์ เลิศล้ำ. (๒๕๕๐). “รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการค้นหาและพัฒนาสารสนเทศของราชมรรคาสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗.” เอกสารอัดสำเนา. ชุดโครงการระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภัคพดี อยู่คงดี และคนอื่น ๆ. (๒๕๖๕). **ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบภาชนะดินเผาเพื่อบรรจุภัณฑ์ในวัฒนธรรมเขมร**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

สุรัตน์ เลิศล้ำ และปานใจ ธารทัศนวงศ์. (๒๕๕๑). “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการค้นหาและพัฒนาสารสนเทศของถนนโบราณสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ ระยะที่ ๒.” เอกสารอัดสำเนา. ชุดโครงการระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วันที่สำรวจ ๕-๖ มีนาคม ๒๕๖๘

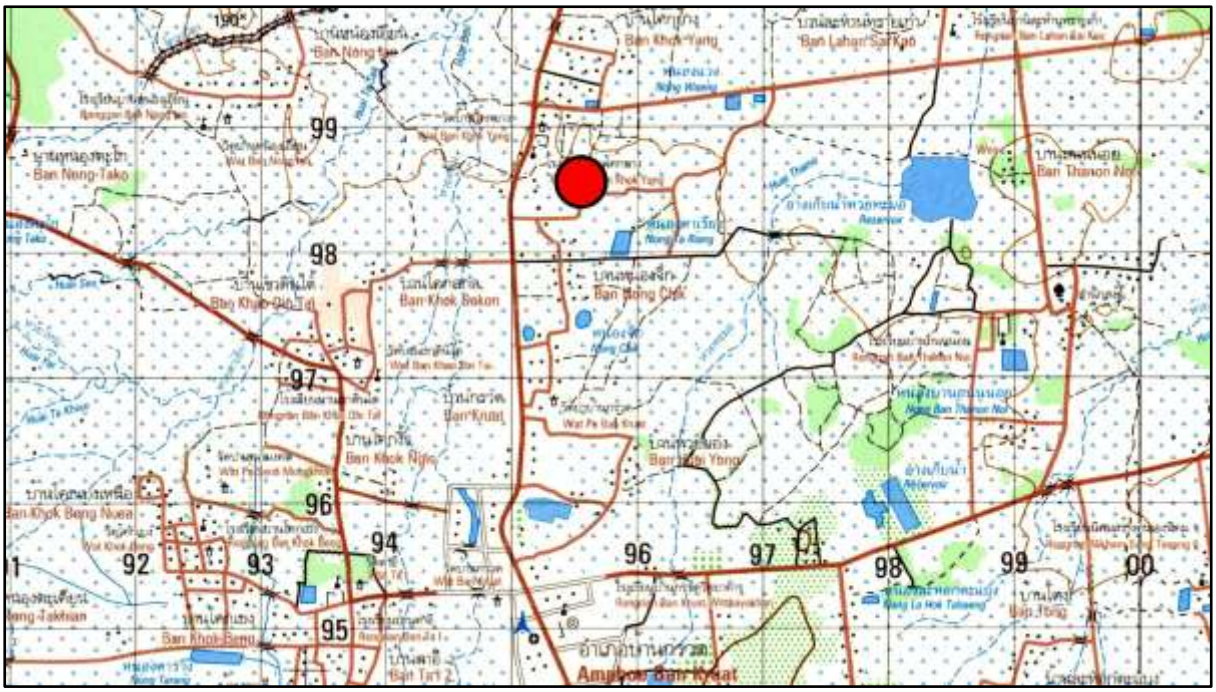

ภาพที่ ๕๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๑-๖

ภาพที่ ๕๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๑-๖

ภาพที่ ๕๙.๓ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาบ้านหนองจิก
หมายเลข ๑
(เตาตากิจ บานโสง)

ภาพที่ ๕๙.๔ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบ
บริเวณเตาบ้านบ้านหนองจิก
หมายเลข ๑
(เตาตากิจ บานโสง)

ภาพที่ ๕๙.๕ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาบ้านหนองจิก
หมายเลข ๒ (เตาตาแลด)

ภาพที่ ๕๙.๖ เศษดินเผาไฟสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา พบบริเวณเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๒ (เตาตาแลด)

ภาพที่ ๕๙.๗ สภาพทั่วไปบริเวณเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๓ (เตายายสาย)

ภาพที่ ๕๙.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาบ้านหนองจิกหมายเลข ๓ (เตายายสาย)

ภาพที่ ๕๙.๙ สภาพทั่วไปบริเวณเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๔ (เตาตาจอย (ตาไพ))

ภาพที่ ๕๙.๑๐ สภาพทั่วไปบริเวณเตาบ้านหนองจิก หมายเลข ๕ (เตาหนองจิกกระชาย)

ภาพที่ ๕๙.๑๑ การขุดค้นทางโบราณคดีเตาหนองจิกกระชาย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓ (ที่มา: ภัคพดี อยู่คงดี และคนอื่น ๆ ๒๕๖๕: ๙๖)

ภาพที่ ๕๙.๑๒ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาบ้านหนองจิกหมายเลข ๕ (เตาหนองจิก กระชาย)

ภาพที่ ๕๙.๑๓ สภาพทั่วไปของเตาบ้านหนองจิกหมายเลข ๖ (เตาโคกกระชาย)

ภาพที่ ๕๙.๑๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาบ้านหนองจิกหมายเลข ๖ (เตาโคกกระชาย)

๖๐. แหล่งโบราณคดีเตานายพาน โรจน์ประโคน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0295188 ตะวันออก 1593159 เหนือ (14°24’11.37” N, 103°06’01.36” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งเตานายพาน โรจน์ประโคน ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของตัวอำเภอบ้านกรวด มีลำห้วยโอบกไหลผ่านทางตะวันออกของแหล่ง ระยะห่างประมาณ ๔๕๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๑ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี มีบ้านเรือนและเล้าหมูสร้างทับบนเตา บนผิวดินยังปรากฏชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรกระจัดกระจาย ในจำนวนนี้มีเครื่องถ้วยที่มีกิ่เม็ดติดอยู่กับภาชนะด้วย พื้นที่โดยรอบแหล่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๓ มีนาคม ๒๕๖๘

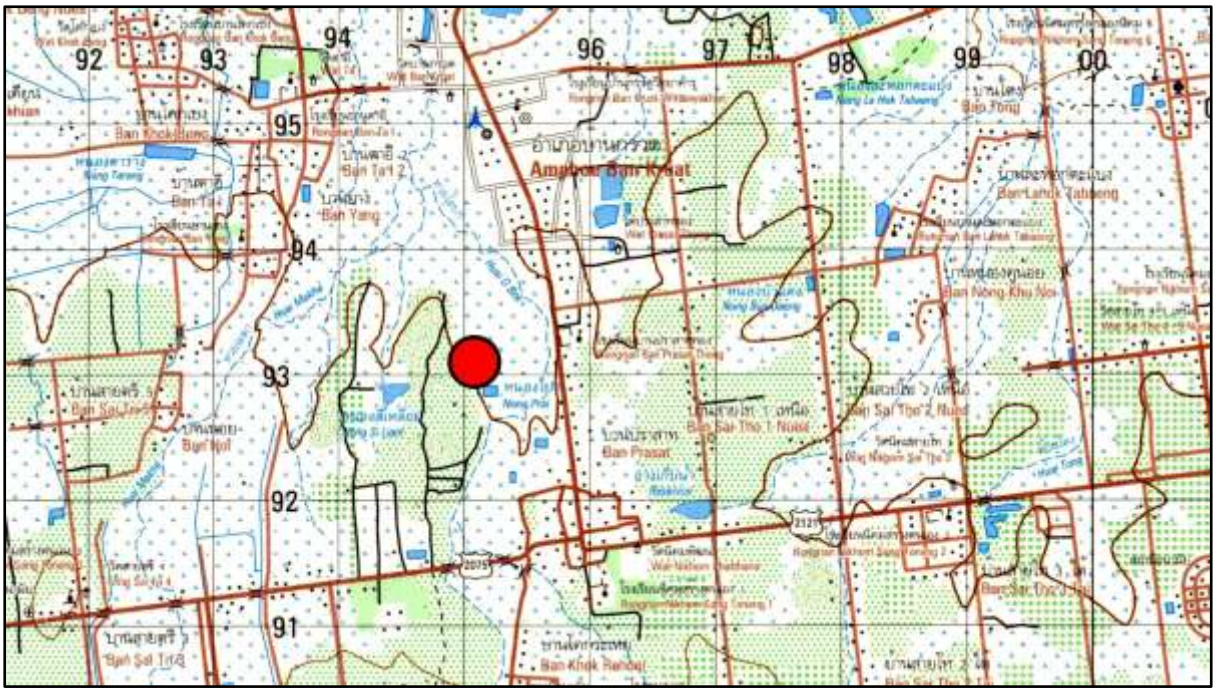

ภาพที่ ๖๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๓ สภาพทั่วไปของเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๔ เตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๕ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๗ เศษกี่เม็ดที่พบบริเวณเตานายพาน โรจน์ประโคน

ภาพที่ ๖๐.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาซ้อนกัน มีกี่เม็ดติดอยู่ระหว่างภาชนะ

๖๑. แหล่งโบราณคดีเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านละหอกตะแบง ตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0299719 ตะวันออก 1595512 เหนือ (14°25’29.12” N, 103°08’31.96” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0299719 ตะวันออก 1595683 เหนือ (14°25’34.68” N, 103°08’31.92” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒ ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านละหอกตะแบง สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน ส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ อีกส่วนหนึ่งเป็นสวนยางพารา ทางตะวันตกของแหล่งมีลำห้วยโตงไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๑๐๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๒ จุด กำหนดชื่อว่า เตานายเสียม ลอยประโคน และเตานายดอน ยันประโคน (ในรายงานฉบับนี้กำหนดเป็นเตาหมายเลข ๑-๒ ตามลำดับ)

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน มีต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุม บนผิวดินปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผากระจัดกระจาย

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๖๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง
หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๑.๓ สภาพทั่วไปของเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบงหมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๔ สภาพทั่วไปของเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบงหมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๕ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบงหมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๙ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑ (เตานายเสียม ลอยประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๑๐ สภาพทั่วไปของเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบงหมายเลข ๒ (เตานายดอน ยันประโคน)

ภาพที่ ๖๑.๑๑ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาทางเหนือของบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๒ (เตานายดอน ยันประโคน)

๖๒. แหล่งโบราณคดีเตาละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านละหอกตะแบง ตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0299635 ตะวันออก 1594302 เหนือ (14°24’49.73” N, 103°08’29.48” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0299681 ตะวันออก 1594326 เหนือ (14°24’50.52” N, 103°08’31.01” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒ ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านละหอกตะแบง สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ อยู่ระหว่างลำห้วยโตงและลำห้วยสาขาของลำห้วยโตง

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๒ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

อนึ่ง กองโบราณคดี กรมศิลปากร เคยสำรวจแหล่งเตาเผาบริเวณอำเภอบ้านกรวด ภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ รายงานการสำรวจแหล่งเตากลุ่มหนึ่งชื่อ **เตาบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๓** ซึ่งคณะทำงานได้ตรวจสอบเทียบกับพิกัดที่กองโบราณคดีสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ แล้ว ปรากฏว่าไม่ใช่แหล่งเตาเดียวกัน โดยเตาบ้านละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๓ ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านละหอกตะแบง

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน โดยเตาหมายเลข ๑ มีสภาพเป็นพื้นที่ปลูกมัน ส่วนเตาหมายเลข ๒ มีต้นไม้และวัชพืชปกคลุม

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

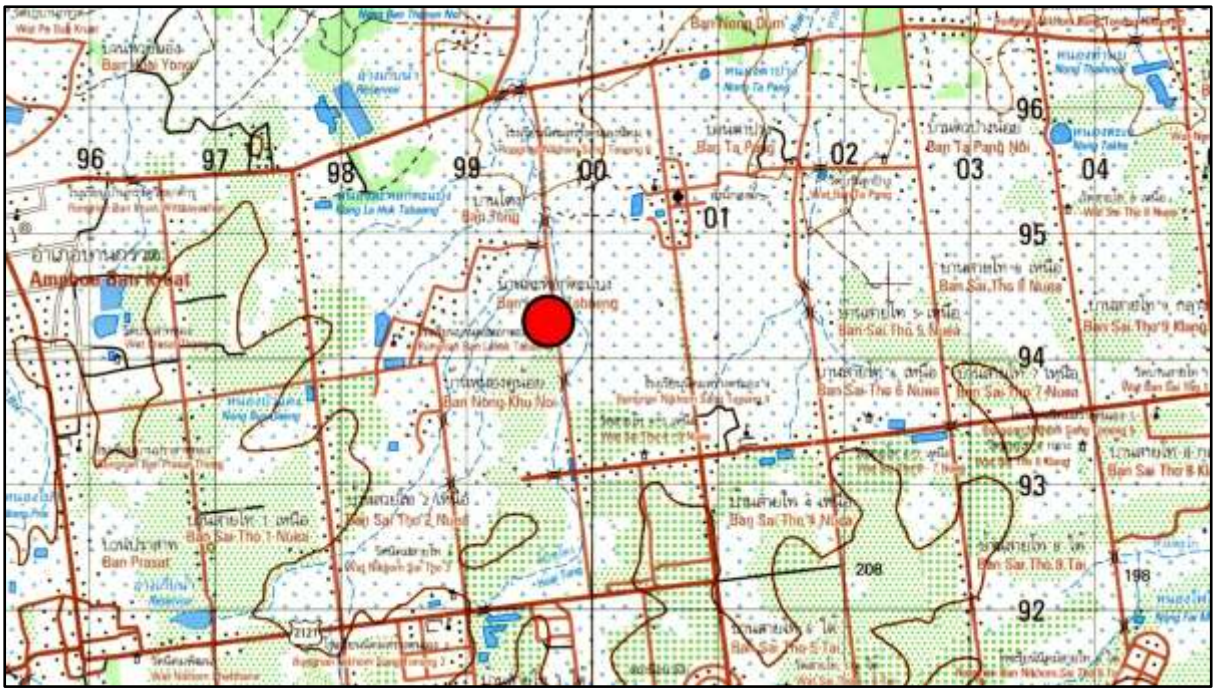

ภาพที่ ๖๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาละหอกตะแบง หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๒.๓ สภาพทั่วไปของเตาละหอกตะแบงหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๒.๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาละหอกตะแบงหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๒.๕ สภาพทั่วไปของเตาละหอกตะแบงหมายเลข ๒

๖๓. แหล่งโบราณคดีเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๑-๕

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านละหอกตะแบง ตำบลปราสาท อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0298688 ตะวันออก 1593374 เหนือ (14°24’19.29” N, 103°07’58.13” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0298484 ตะวันออก 1593268 เหนือ (14°24’15.79” N, 103°07’51.34” E)
เตาหมายเลข ๓: UTM 48P 0298386 ตะวันออก 1593263 เหนือ (14°24’15.60” N, 103°07’48.08” E)
เตาหมายเลข ๔: UTM 48P 0298221 ตะวันออก 1593335 เหนือ (14°24’17.90” N, 103°07’42.55” E)
เตาหมายเลข ๕: UTM 48P 0298380 ตะวันออก 1593438 เหนือ (14°24’21.29” N, 103°07’47.83” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๑-๕ ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบคุ้มหนองคูน้อย ซึ่งเป็นคุ้มหนึ่งของหมู่บ้านละหอกตะแบง สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ผลการสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๓ จุด

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๕ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

อนึ่ง การสำรวจในครั้งนี้อ้างอิงพิกัดที่กองโบราณคดีสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งมีความแตกต่างจากงานสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยตำแหน่งเตาจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ จะอยู่ค่อนมาทางใต้ของคุ้มหนองคูน้อย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน มีต้นไม้และวัชพืชปกคลุม โดยเตาหมายเลข ๑, ๒ และ ๕ อยู่บริเวณสวนยางพารา เตาหมายเลข ๓ และ ๔ อยู่บริเวณพื้นที่ปลูกพืชไร่

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๐). “รายงานการสำรวจแหล่งเตาเผาโบราณ กลุ่มเตา ‘บ้านหนองคูน้อย’ ต.ปราสาท อ.บ้านกรวด จ.บุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๗/๒๕๓๐.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๓ มีนาคม ๒๕๖๘

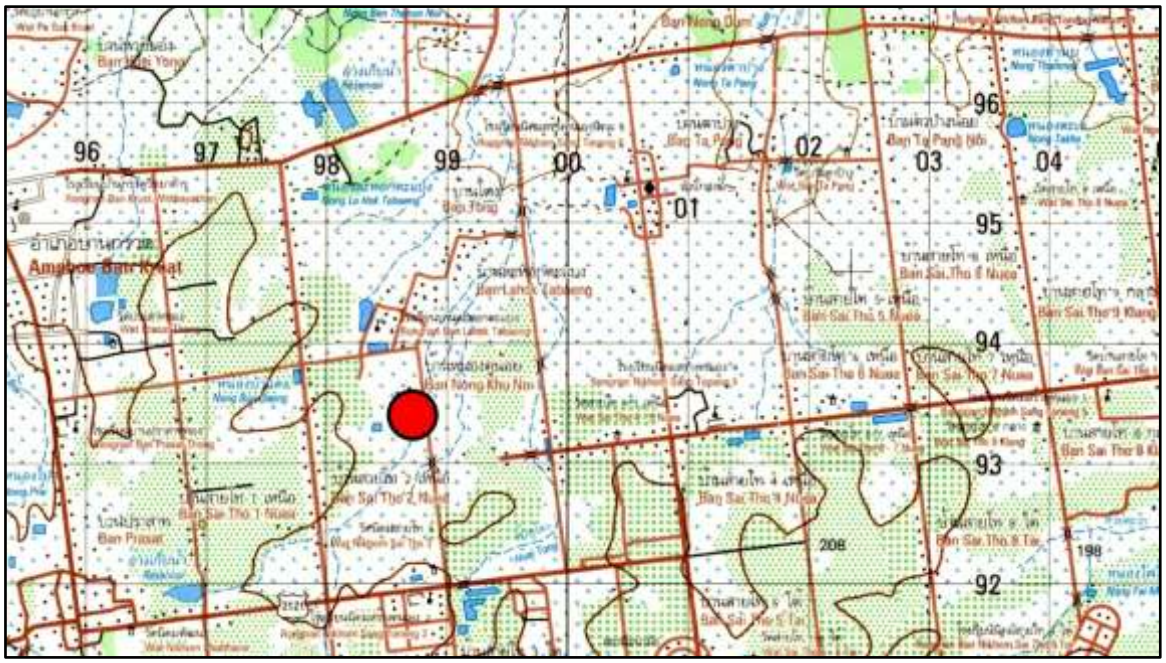

ภาพที่ ๖๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๑-๕

ภาพที่ ๖๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๑-๕

ภาพที่ ๖๓.๓ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๓.๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เศษดินเผาไฟและกี๋เม็ดพบบริเวณเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๓.๕ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๒

ภาพที่ ๖๓.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา และเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาหนองคูน้อย หมายเลข ๒

ภาพที่ ๖๓.๗ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๓

ภาพที่ ๖๓.๘ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๓

ภาพที่ ๖๓.๙ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๓

ภาพที่ ๖๓.๑๐ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๔

ภาพที่ ๖๓.๑๑ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๔

ภาพที่ ๖๓.๑๒ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและกี่เม็ดที่พบบริเวณเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๔

ภาพที่ ๖๓.๑๓ สภาพทั่วไปของเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๕

ภาพที่ ๖๓.๑๔ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟที่พบบริเวณเตาหนองคูน้อยหมายเลข ๕

๖๔. แหล่งโบราณคดีเตาคุ้มลำดวน หมายเลข ๑-๓

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านถนนน้อย ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0298715 ตะวันออก 1596863 เหนือ (14°26’12.81” N, 103°07’58.08” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0299023 ตะวันออก 1596706 เหนือ (14°26’07.78” N, 103°08’08.41” E)
เตาหมายเลข ๓.๑: UTM 48P 0299125 ตะวันออก 1596594 เหนือ (14°26’04.16” N, 103°08’11.84” E)
เตาหมายเลข ๓.๒: UTM 48P 0299084 ตะวันออก 1596595 เหนือ (14°26’04.18” N, 103°08’10.47” E)
เตาหมายเลข ๓.๓: UTM 48P 0299147 ตะวันออก 1596537 เหนือ (14°26’02.31” N, 103°08’12.59” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาคุ้มลำดวน หมายเลข ๑-๓ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งคุ้มลำดวนและพื้นที่เกษตรกรรมของประชาชน ทางตะวันออกของแหล่งมีลำห้วยโตงไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๓๖๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๓ จุด โดยจุดที่ ๓ ซึ่งอยู่บริเวณที่ตั้งชุมชนแบ่งย่อยออกเป็น ๓ จุดคือ เตาหมายเลข ๓.๑, ๓.๒ และ ๓.๓

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

อนึ่ง กองโบราณคดี กรมศิลปากร เคยสำรวจแหล่งเตาเผาบริเวณอำเภอบ้านกรวด ภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ รายงานการสำรวจแหล่งเตากลุ่มหนึ่งชื่อ **เตาบ้านถนนน้อย หมายเลข ๑-๙** โดยเตาดังกล่าวจะตั้งอยู่ค่อนไปทางเหนือของคุ้มลำดวน กระจายตัวรอบหมู่บ้านถนนน้อย ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบตำแหน่งแล้วพบว่าเตาบ้านถนนน้อยหมายเลข ๙ เป็นโบราณสถานแห่งเดียวกับเตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๒

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านเรือนของประชาชน เตาหมายเลข ๑, ๒ และ ๓.๓ มีสภาพเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ ส่วนเตาหมายเลข ๓.๑ และ ๓.๒ อยู่บริเวณบ้านเรือนประชาชน

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

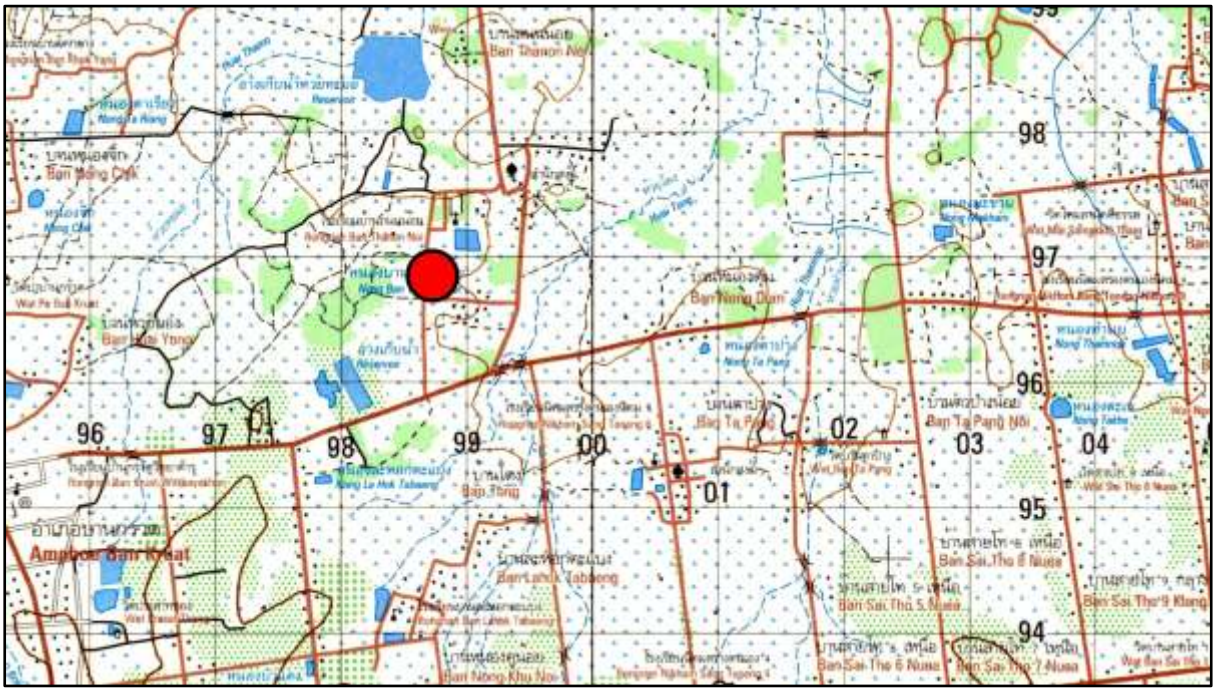

ภาพที่ ๖๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาคุ้มลำดวน หมายเลข ๑-๓

ภาพที่ ๖๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาคุ้มลำดวน หมายเลข ๑-๓

ภาพที่ ๖๔.๓ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาคุ้มลำดวน
หมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๔.๔ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๔.๕ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๔.๖ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาคุ้มลำดวน
หมายเลข ๒

ภาพที่ ๖๔.๗ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๒

ภาพที่ ๖๔.๘ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาและกี๋เม็ดที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๒

ภาพที่ ๖๔.๙ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาคุ้มลำดวน
หมายเลข ๓.๑

ภาพที่ ๖๔.๑๐ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๓.๑

ภาพที่ ๖๔.๑๑ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาคุ้มลำดวน
หมายเลข ๓.๒

ภาพที่ ๖๔.๑๒ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาคุ้มลำดวน
หมายเลข ๓.๓

ภาพที่ ๖๔.๑๓ เศษดินเผาไฟ
ที่พบตามผิวดินบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๓.๓

ภาพที่ ๖๔.๑๔ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณ
เตาคุ้มลำดวนหมายเลข ๓.๓

๖๕. แหล่งโบราณคดีเตาบ้านละหานทรายเก่า หมายเลข ๑-๒

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านละหานทรายเก่า ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด เตาหมายเลข ๑: UTM 48P 0298862 ตะวันออก 1599507 เหนือ (14°27’38.86” N, 103°08’02.27” E)
เตาหมายเลข ๒: UTM 48P 0298961 ตะวันออก 1599029 เหนือ (14°27’23.34” N, 103°08’05.71” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีเตาบ้านละหานทรายเก่า หมายเลข ๑-๒ ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านละหานทรายเก่า สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๒ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านเรือนของประชาชน มีการไถปรับพื้นที่โดยรอบ

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๕ มีนาคม ๒๕๖๘

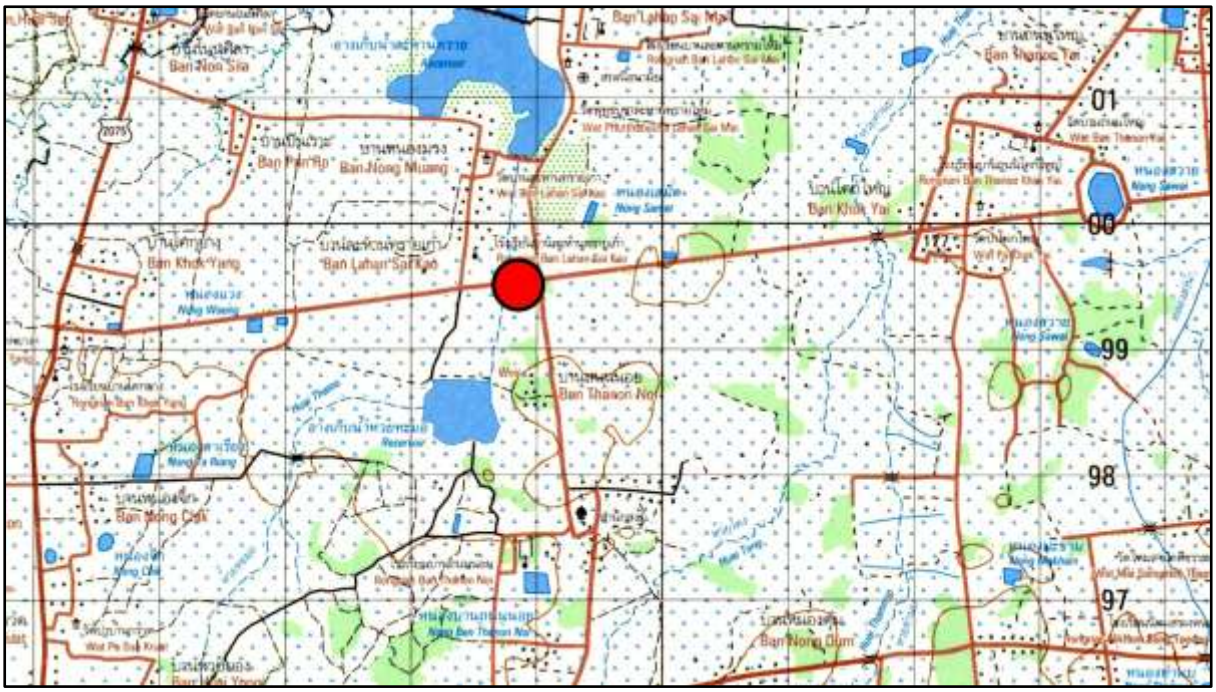

ภาพที่ ๖๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านละหานทรายเก่า หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตาบ้านละหานทรายเก่า หมายเลข ๑-๒

ภาพที่ ๖๕.๓ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาบ้านละหานทราย
เก่าหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๕.๔ หน้าตัดดินแสดง
ให้เห็นเศษดินเผาของเตาบ้าน
ละหานทรายหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๕.๕ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาที่พบบริเวณเตาบ้าน
ละหานทรายหมายเลข ๑

ภาพที่ ๖๕.๖ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาบ้านละหานทราย
หมายเลข ๒ (เตาบ้านตาเลียว)

ภาพที่ ๖๕.๗ สภาพทั่วไป
บริเวณเตาบ้านละหานทราย
หมายเลข ๒ (เตาบ้านตาเลียว)

ภาพที่ ๖๕.๘ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาและเศษดินเผาไฟ
ที่พบบริเวณเตาบ้านละหาน
ทรายหมายเลข ๒
(เตาบ้านตาเลียว)

๖๖. แหล่งโบราณคดีเตานายลึด กำประโคน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านละหานทรายใหม่ ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0301381 ตะวันออก 1600498 เหนือ (14°28’11.76” N, 103°09’26.10” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

เตานายลึด กำประโคน ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านละหานทรายใหม่ สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบ มีลำห้วยทำนบไหลผ่านทางตะวันออกของแหล่ง ระยะห่างประมาณ ๑๖๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๖๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานการสำรวจว่าบริเวณดังกล่าวปรากฏร่องรอยเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ จำนวน ๑ จุด

ผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นชิ้นส่วนผนังเตา ปรากฏกระจัดกระจายตามผิวดิน เนื่องจากแหล่งเตาแห่งนี้ยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานรูปแบบเตาโดยเทียบเคียงจากผลการขุดค้นเตานายเจียนและเตาสวายว่าน่าจะมีลักษณะเป็นเตาประทุนประเภทระบายความร้อนในแนวนอนหรือเฉียงขึ้น (cross-draft kiln) โดยใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงก่อน จากนั้นนำดินเหนียวมาก่อปะซ้อนบนโครงไม้ไผ่ ภายในเตาแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ส่วน คือด้านหน้าเป็นช่องใส่เชื้อเพลิง ส่วนกลางเป็นห้องวางภาชนะ และด้านหลังเป็นปล่องไฟ

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดี พื้นที่เตาเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการไถปรับพื้นที่แล้ว บางส่วนมีต้นไม้และวัชพืชขึ้นปกคลุม ปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาและเศษดินเผาไฟกระจายตามผิวดิน

ประเภทโบราณสถาน แหล่งเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกองโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๔ มีนาคม ๒๕๖๘

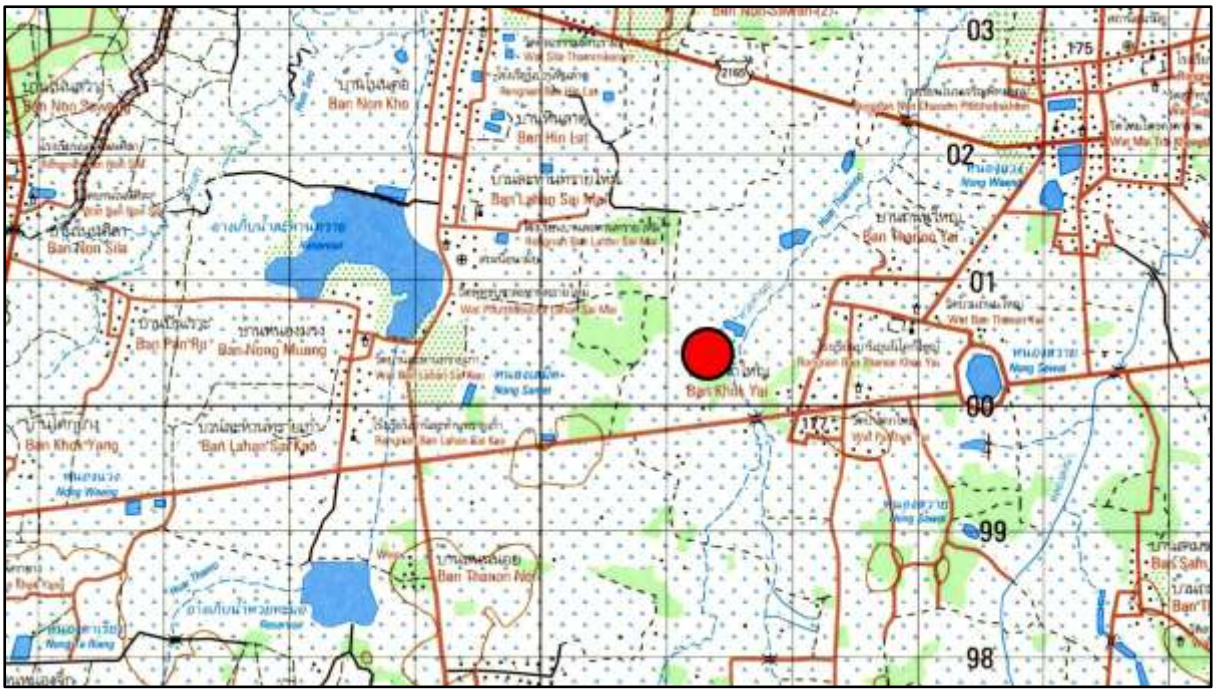

ภาพที่ ๖๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตานายลึด กำประโคน

ภาพที่ ๖๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีเตานายลึด กำประโคน

ภาพที่ ๖๖.๓ สภาพทั่วไป
บริเวณเตานายลึด
กำประโคน

ภาพที่ ๖๖.๔ สภาพทั่วไป
บริเวณเตานายลึด
กำประโคน

ภาพที่ ๖๖.๕ ชิ้นส่วนภาชนะ
ดินเผาและเศษดินเผาไฟ
ที่พบบริเวณเตานายลึด
กำประโคน

๖๗. ปราสาทวัดบ้านปราสาท

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0306013 ตะวันออก 1670028 เหนือ (15°05’54.97” N, 103°11’42.09” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

ปราสาทวัดบ้านปราสาท ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านปราสาท โดยบริเวณที่ตั้งโบราณสถานเป็นที่ตั้งวัด สันนิษฐานว่าเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลง มีคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบเว้นทางเข้าด้านตะวันออก บนเนินดินไม่ปรากฏโบราณสถานแล้ว เนื่องจากทางวัดได้ก่อสร้างอุโบสถทับบนตำแหน่งโบราณสถาน ก้อนศิลาแลงซึ่งเป็นชิ้นส่วนอาคารได้รื้อย้ายมาทางด้านหน้าของอุโบสถ มีศาลาไม้สร้างคลุมชื่อว่าศาลปราสาทเกร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๑๒๔ ในชื่อ บ้านระเบิก

อนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร เคยสำรวจบริเวณ**แหล่งโบราณคดีบ้านระเบิกโคกพลับพลา** (ปัจจุบันกำหนดชื่อเป็น**แหล่งโบราณคดีโคกพลับพลา** ตั้งอยู่หมู่บ้านละเบิก) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของโบราณสถานแห่งนี้ การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่งโดยชนิดหลังมีการตกแต่งด้วยการเคลือบน้ำเคลือบด้วย นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์และตะกรันด้วย

จากการสำรวจ สันนิษฐานว่าโบราณสถานแห่งนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร โดยพิจารณาจากความนิยมใช้ก้อนศิลาแลงเป็นวัสดุก่อสร้างประกอบกับการก่อสร้างคูน้ำล้อมรอบศาสนสถานก็เป็นความนิยมในสมัยดังกล่าวเช่นเดียวกัน กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังปรากฏคูน้ำล้อมรอบอยู่ ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำ ส่วนบนเนินโบราณสถานเป็นที่ตั้งอุโบสถวัดบ้านปราสาท มีการถมปรับพื้นที่ใหม่ ไม่ปรากฏโบราณวัตถุแล้ว

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

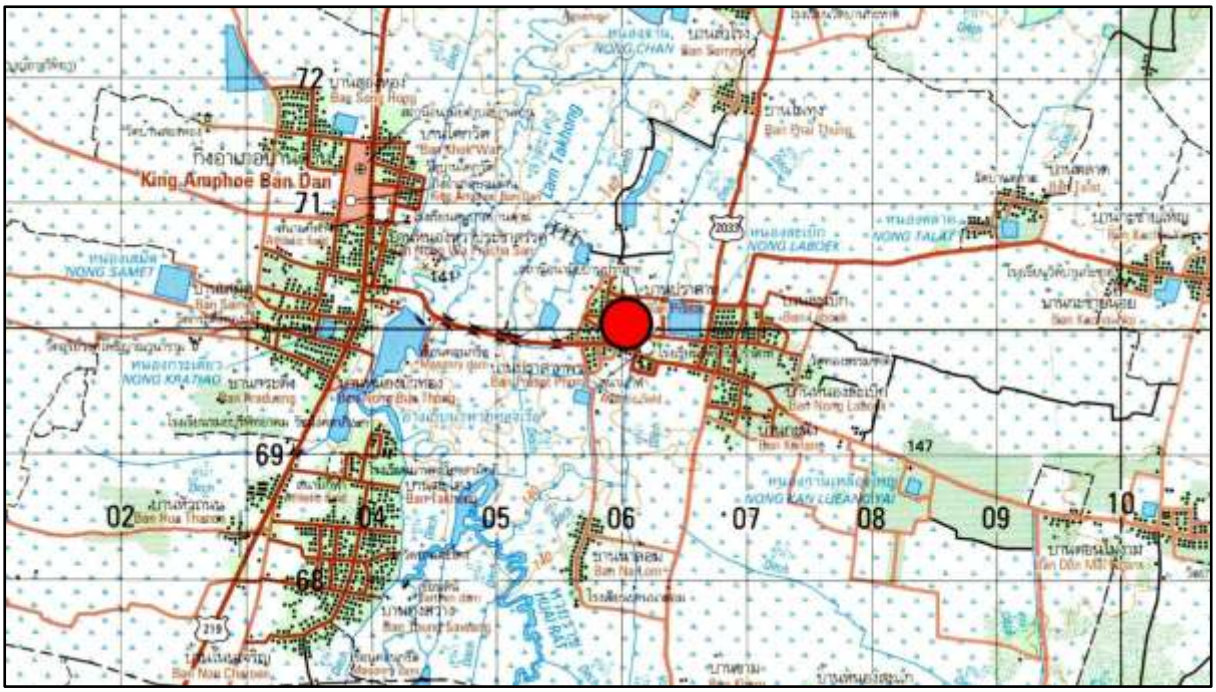

ภาพที่ ๖๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทวัดบ้านปราสาท

ภาพที่ ๖๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทวัดบ้านปราสาท

ภาพที่ ๖๗.๓ อุโบสถวัดบ้านปราสาท สร้างบนตำแหน่งโบราณสถาน

ภาพที่ ๖๗.๔ คูน้ำล้อมรอบโบราณสถาน (บันทึกภาพจากทางตะวันตกเฉียงเหนือ)

ภาพที่ ๖๗.๕ คูน้ำล้อมรอบโบราณสถาน (บันทึกภาพจากทางตะวันออกเฉียงใต้)

ภาพที่ ๖๗.๖ ศาลาด้านหน้าอุโบสถวัดบ้านปราสาท ภายในเก็บก้อนศิลาแลงที่รื้อมาจากโบราณสถาน

ภาพที่ ๖๗.๗ ศาลาด้านหน้าอุโบสถวัดบ้านปราสาท ภายในเก็บก้อนศิลาแลงที่รื้อมาจากโบราณสถาน

ภาพที่ ๖๗.๘ ก้อนศิลาแลงที่รื้อมาจากโบราณสถาน

๖๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านสำโรง, หมู่ที่ ๑๐ บ้านสำโรงน้อย ตำบลวังเหนือ อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0307017 ตะวันออก 1672695 เหนือ (15°07’22.00” N, 103°12’14.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านสำโรงและหมู่บ้านสำโรงน้อย ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น ทางตะวันตกของเมืองมีลำตะโคงไหลผ่าน ระยะห่างประมาณ ๘๕๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๕๙ ในชื่อ บ้านสำโรง

พ.ศ. ๒๕๒๓ สรเชต วรคามวิชัย อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณ การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะที่มีกระดูกบรรจุภายใน (ไห หม้อ) ชิ้นส่วนกำไลข้อมือ

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ในจำนวนนี้พบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกด้วย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก มีการปรับไถและคูน้ำ-คันดินเป็นเพื่อก่อสร้างบ้านเรือน บางส่วนกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนขุดสระทับรอยคูน้ำเดิม

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สรเชต วรคามวิชัย. (๒๕๒๘). “รายงานการศึกษาสำรวจเมืองและชุมชนโบราณในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

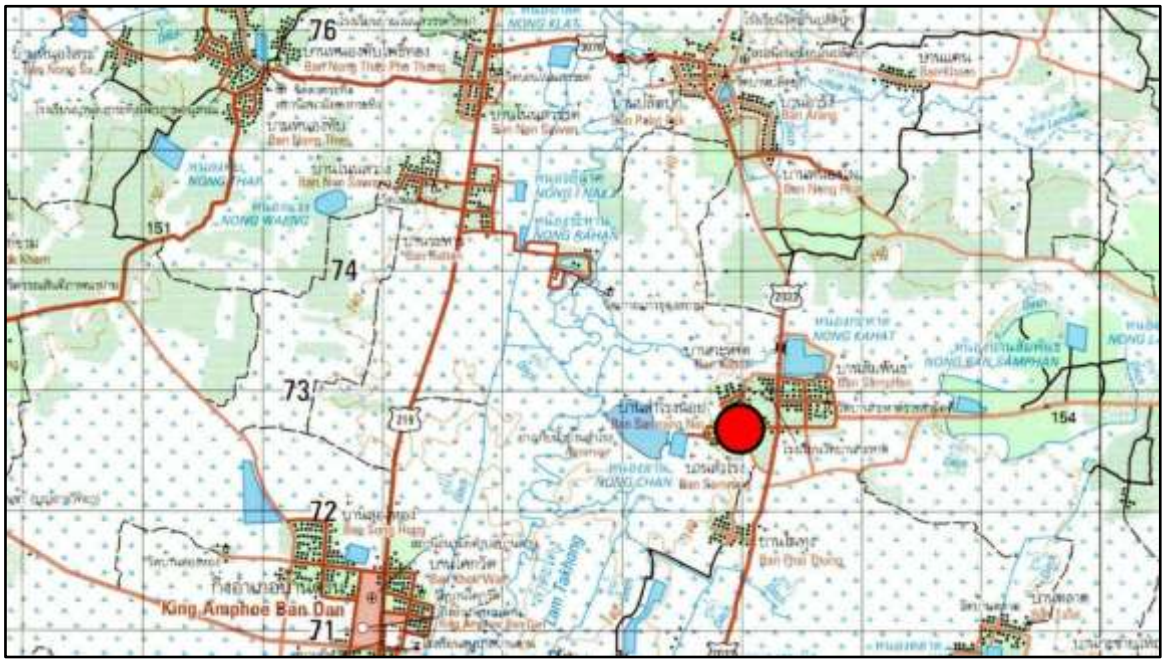

ภาพที่ ๖๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสำโรง

ภาพที่ ๖๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๒ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสำโรง

ภาพที่ ๖๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านสำโรง

ภาพที่ ๖๘.๔ สระน้ำที่ขุดทับบนพื้นที่คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านสำโรง

๖๙. ปราสาทบ้านโคกปราสาท

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๒ บ้านโคกปราสาท ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0288105 ตะวันออก 1603082 เหนือ (14°29’32.23” N, 103°02’02.12” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ดินว่างเปล่า

รายละเอียด

ปราสาทบ้านโคกปราสาท ตั้งอยู่ภายในสำนักสงฆ์ปราสาทน้อย ทางตะวันตกของหมู่บ้านโคกปราสาท ลักษณะเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยหินทราย ศิลาแลง และอิฐ ขนาดเนินดินโบราณสถานประมาณ ๖๐ x ๘๐ เมตร สูงจากที่นาโดยรอบประมาณ ๑ เมตร โดยรอบโบราณสถานปรากฏร่องรอยคูน้ำล้อมรอบ ขนาดกว้างประมาณ ๑๐-๑๕ เมตร

ทางตะวันออกของโบราณสถาน ระยะทางประมาณ ๒๐๐ เมตร มีบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวแกนตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๗๐ เมตร ยาวประมาณ ๕๐๐ เมตร คันขอบบารายกว้างประมาณ ๑๐ เมตร สูงจากพื้นที่นาโดยรอบประมาณ ๒-๓ เมตร เรียกกันในปัจจุบันว่าหนองห้วยเก่า บารายแห่งนี้ปรากฏในทะเบียนโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเขตทะเบียน ๒๖-๑๗ ในชื่อ บ้านสี่เหลี่ยม

สภาพโดยรวมของโบราณสถานพังทลายจากการลักลอบขุดหาโบราณวัตถุจนไม่ทราบลักษณะอาคาร จากชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมที่พบบริเวณโบราณสถาน และบางส่วนที่นำไปเก็บรักษาที่โรงเรียนบ้านจระเข้มาก เช่น กรอบหน้าบันหินทราย ชิ้นส่วนเสาประดับผนัง ชิ้นส่วนบัวยอดปราสาท ชิ้นส่วนบัวเชิง เป็นต้น แสดงถึงรูปแบบศิลปะเขมรแบบบาปวน กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ บนเนินดินปรากฏชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมกระจัดกระจาย มีต้นไม้ยืนต้นและวัชพืชปกคลุม คูน้ำล้อมรอบตื้นเขิน เนื่องจากมีการนำดินจากการขุดลอกบารายมาถม ส่วนบารายได้รับการขุดลอกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๕๖). “รายงานการสำรวจโบราณสถานโคกปราสาท อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง.

กิตติพงษ์ สนเล็ก และสมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๖๐). “รายงานการสำรวจโบราณสถานปราสาทบ้านโคกปราสาท บ้านโคกปราสาท ตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๕). “รายงานการสำรวจโบราณสถาน ปราสาทบ้านโคกปราสาท บ้านโคกปราสาท ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ปีงบประมาณ ๒๕๖๕.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๙). “รายงานการสำรวจเพื่อจัดทำข้อมูลขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โบราณสถานปราสาทบ้านโคกปราสาท บ้านโคกปราสาท หมู่ ๑๒ ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๖๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5637 IV อำเภอบ้านกรวด แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านโคกปราสาท

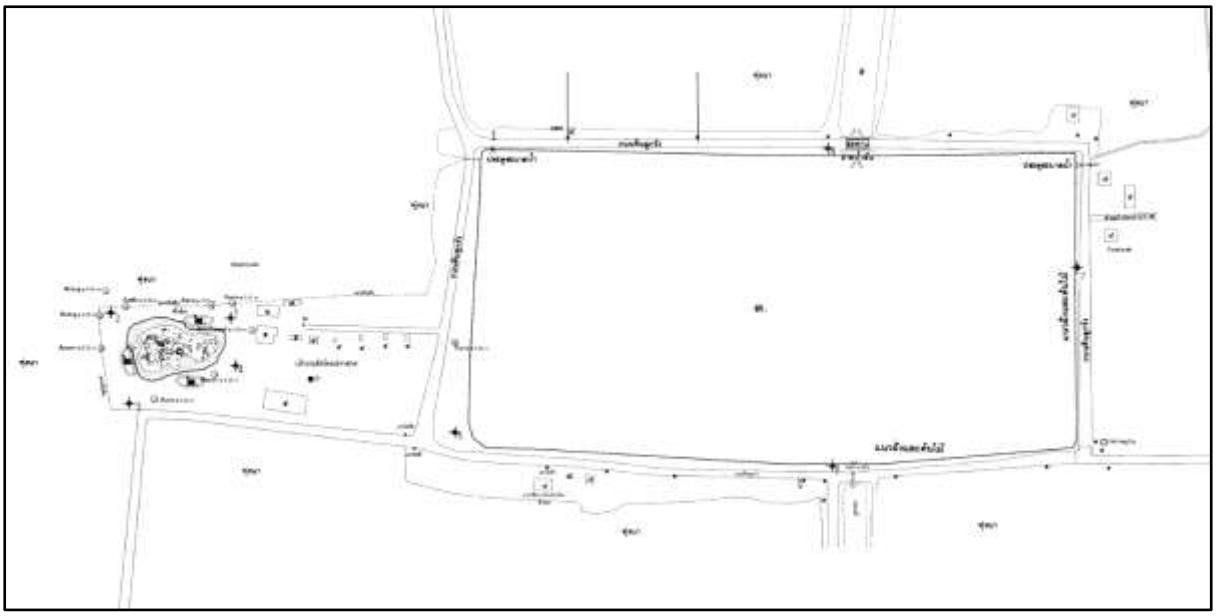

ภาพที่ ๖๙.๓ ผังบริเวณปราสาทบ้านโคกปราสาท จัดทำเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๔

ภาพที่ ๖๙.๔ สภาพทั่วไปของปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๕ สภาพทั่วไปของปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๖ สภาพทั่วไปของปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๗ ชิ้นส่วนหน้าบันหินทรายที่พบบริเวณปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๘ ชิ้นส่วนบัวเชิงหินทราย (?) ที่พบบริเวณปราสาทบ้านโคกปราสาท

ภาพที่ ๖๙.๙ บารายปราสาทบ้านโคกปราสาท (หนองห้วยเก่า)

ภาพที่ ๖๙.๑๐ ชิ้นส่วนบัวยอดปราสาทหินทราย เก็บรักษาที่โรงเรียนบ้านจระเข้มาก
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และสมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๖๐: ๑๒)

ภาพที่ ๖๙.๑๑-๑๒ ชิ้นส่วนนาคปลายกรอบหน้าบันหินทราย เก็บรักษาที่โรงเรียนบ้านจระเข้มาก
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และสมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๖๐: ๑๓)

ภาพที่ ๖๙.๑๓-๑๔ ชิ้นส่วนบัวเชิงหินทรายสลักลายกลีบบัวและดอกบัว (ซ้าย)
และชิ้นส่วนเสาประดับผนังสลักลายก้านขด (ขวา) เก็บรักษาที่โรงเรียนบ้านจระเข้มาก
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และสมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๖๐: ๑๓)

๗๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒, ๓ บ้านตลาดโพธิ์ ตำบลตลาดโพธิ์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0274702 ตะวันออก 1669292 เหนือ (15°05’21.99” N, 102°54’13.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตลาดโพธิ์ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ กว้างประมาณ ๓๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๔๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓-๔ ชั้น มีห้วยคอกควายไหลผ่านทางเหนือของเมือง ระยะห่างประมาณ ๔๐๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๗๐ ในชื่อ บ้านตลาดโพธิ์

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ส่วนมากเป็นผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง ส่วนที่ตกแต่งมีแบบลายเชือกทาบ ลายขูด ลายกดประทับรูปวงกลม ลายเขียนสีแดง สีดำ และเคลือบน้ำดินสีแดง

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 รายงานข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นว่าเคยพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนพระพุทธรูปสำริด ลูกกระพรวนสำริด

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นทางด้านตะวันออก ด้านใต้และด้านตะวันตก แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่องกัน ภายในคูน้ำมีการเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๗๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 II อำเภอลำปลายมาศ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

ภาพที่ ๗๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

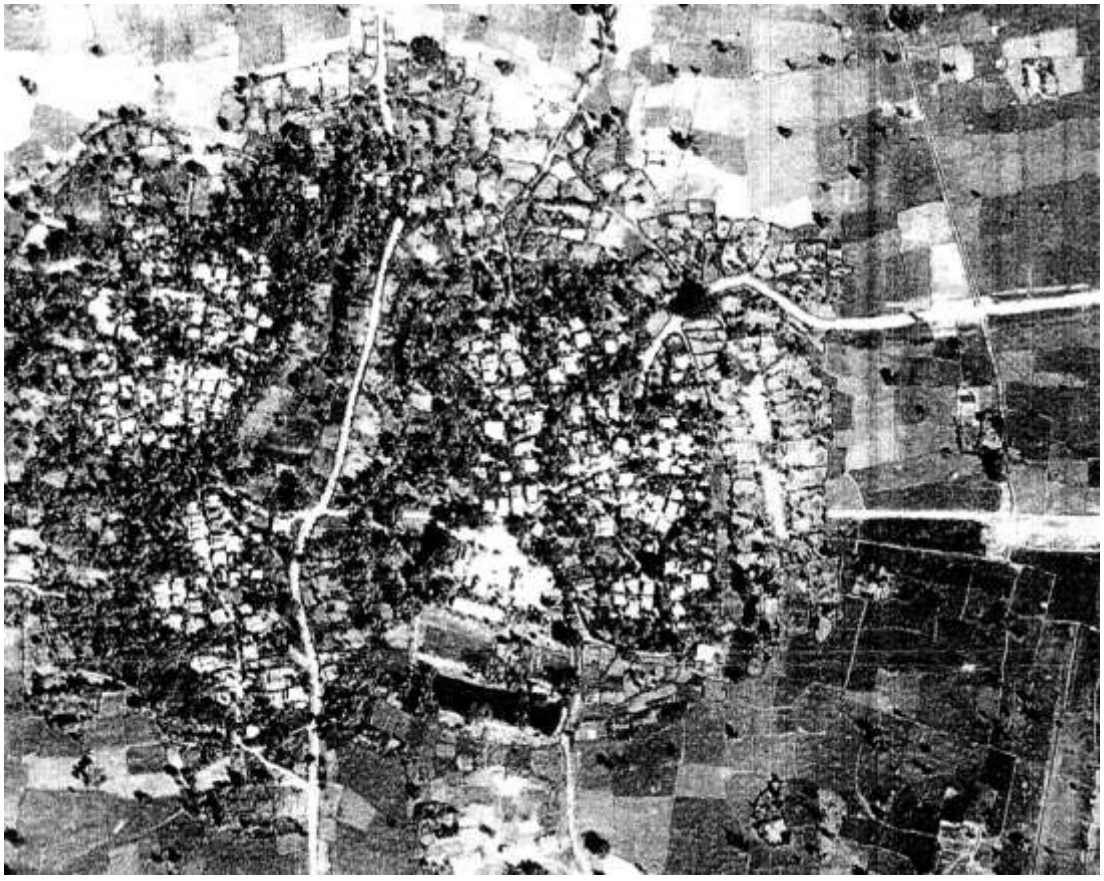

ภาพที่ ๗๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

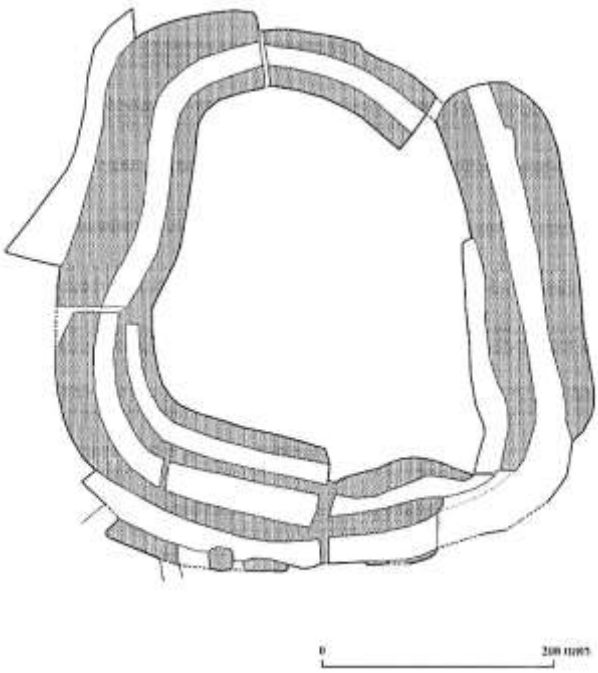

ภาพที่ ๗๐.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๗๐.๕ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

ภาพที่ ๗๐.๖ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

ภาพที่ ๗๐.๗ คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านตลาดโพธิ์

๗๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านโนนตะครอง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0264264 ตะวันออก 1664966 เหนือ (15°02’57.98” N, 102°48’26.00” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า) ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านโนนตะครอง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๒๔๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำปลายมาศไหลผ่านทางตะวันตกของเมือง ระยะห่างประมาณ ๗๐๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๖๙ ในชื่อ บ้านโนนดู่

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 กำหนดชื่อแหล่งว่า**แหล่งโบราณคดีโนนบ้านเก่า** การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดากระจายอยู่ทั่วเนิน

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน ภายในคูน้ำไม่มีการเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีการวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L39/48 จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และขอนแก่น.” เอกสารอัดสำเนา.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๗๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 II อำเภอลำปลายมาศ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

ภาพที่ ๗๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

ภาพที่ ๗๑.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๒๐
แสดงภาพเมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

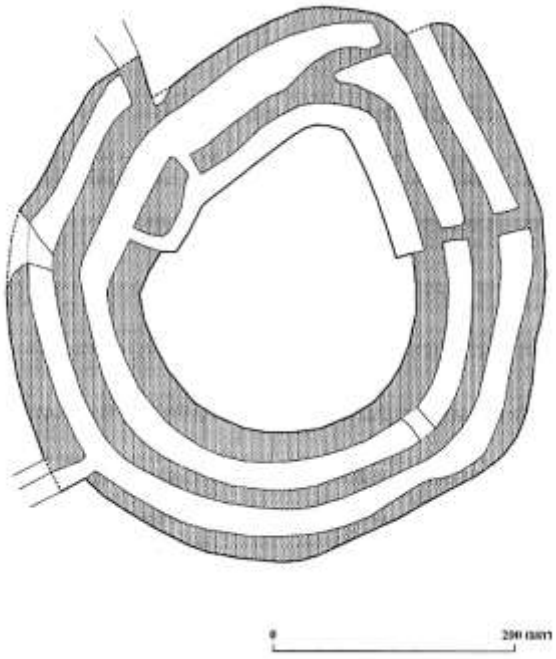

ภาพที่ ๗๑.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนหนาด
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๗๑.๕ แนวคูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

ภาพที่ ๗๑.๖ แนวคูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

ภาพที่ ๗๑.๗ แนวคูน้ำด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองโบราณโนนหนาด (โนนบ้านเก่า)

๗๒. อุโบสถวัดอัมพวัน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๖ บ้านหนองม่วง ตำบลหินโคน อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0262841 ตะวันออก 1662253 เหนือ (15°01’29.29” N, 102°47’39.28” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดอัมพวัน ทางใต้ของหมู่บ้านหนองม่วง ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ โดยมีนายแก้ว นายพรมมา นายเถิด และนายสิงห์ พร้อมชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาร่วมกันก่อสร้างวัด ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐

อุโบสถหลังนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยป้ายประวัติของวัดระบุว่าพระอธิการดี ทูลฉลอง เป็นผู้สร้าง เป็นอาคารแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๔ ห้อง กว้างประมาณ ๖ เมตร ยาวประมาณ ๑๒ เมตร ส่วนฐานเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ แต่จมอยู่ใต้พื้นที่ถมปรับใหม่จนเหลือเฉพาะส่วนบัวคว่ำขึ้นมา

ผนังด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง มีบันไดทางขึ้น ขนาบข้างด้วยช่องหน้าต่างทึบกรอบวงโค้ง ตอนล่างของช่องหน้าต่างมีราวระเบียงเจาะช่องรูปวงรีแนวตั้ง บนผนังมีงานประดับเป็นซุ้มลายกระหนก เหนือประตูปั้นเป็นรูปธรรมจักร ส่วนกรอบหน้าต่างทึบปั้นเป็นรูปดอกไม้สี่กลีบรายล้อม ตอนบนของผนังปั้นเป็นลายพวงมาลัยพวงอุบะ ผนังด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างจริงด้านละ ๓ ช่อง เฉพาะห้องตะวันตกด้านใต้ทำเป็นหน้าต่างทึบกรอบวงโค้ง รูปแบบเดียวกับหน้าต่างขนาบประตูด้านตะวันออก ส่วนด้านเหนือเจาะเป็นประตู ซึ่งน่าจะเป็นงานบูรณะสมัยหลัง บนผนังทั้งสองด้านมีงานปูนปั้นนูนต่ำเป็นภาพพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบปางสมาธิคั่นระหว่างช่องหน้าต่าง ที่มุมของผนังปั้นเป็นรูปเทพพนมประทับยืน เหนือกรอบหน้าต่างปั้นเป็นรูปต้นไม้ภายในกรอบซุ้มลายกระหนก ซึ่งลายกระหนกของซุ้มนี้เชื่อมต่อกับด้านข้างของภาพพระพุทธรูปอีกที ตอนบนของผนังปั้นเป็นลายพวงมาลัยพวงอุบะ ส่วนผนังด้านตะวันตกเป็นผนังทึบ มีลายปูนปั้นพวงมาลัยพวงอุบะอยู่ตอนบนของผนัง

ส่วนหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่ว ซึ่งรูปแบบน่าจะเป็นงานบูรณะ หน้าบันมีภาพปูนปั้นนูนต่ำ ด้านตะวันออกเล่าเรื่องพุทธประวัติตอนเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ ด้านตะวันตกเล่าเรื่องพุทธประวัติตอนปฐมเทศนา

อุโบสถหลังนี้ปรากฏรูปแบบงานก่อสร้างที่รับอิทธิพลตะวันตก โดยเฉพาะส่วนของหน้าต่างทึบกรอบวงโค้งที่ประดับราวระเบียงเจาะเป็นช่องรูปวงรีแนวตั้ง อันเทียบได้กับสิมหรืออุโบสถที่ก่อสร้างด้วยฝีมือช่างก่อสร้างชาวเวียดนาม (ช่างญวน) ดังตัวอย่างที่วัดสว่างบัวมาศและวัดหนองขาม อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อย่างไรก็ตาม อุโบสถหลังนี้มีงานปูนปั้นประดับที่แตกต่างไปจากตัวอย่างสิมที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีข้อสงสัยว่าเป็นงานบูรณะเพิ่มเติมสมัยหลังหรือไม่

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังใช้เป็นอุโบสถของทางวัด ขณะนี้อยู่ระหว่างการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ทางใต้ของโบราณสถาน ตัวอาคารมีการบูรณะทาสีใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๗ พื้นที่โดยรอบมีการถมปรับสูงขึ้นจากเดิมประมาณ ๑ เมตร

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๓). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

ป้ายประวัติวัดอัมพวัน

วันที่สำรวจ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๘

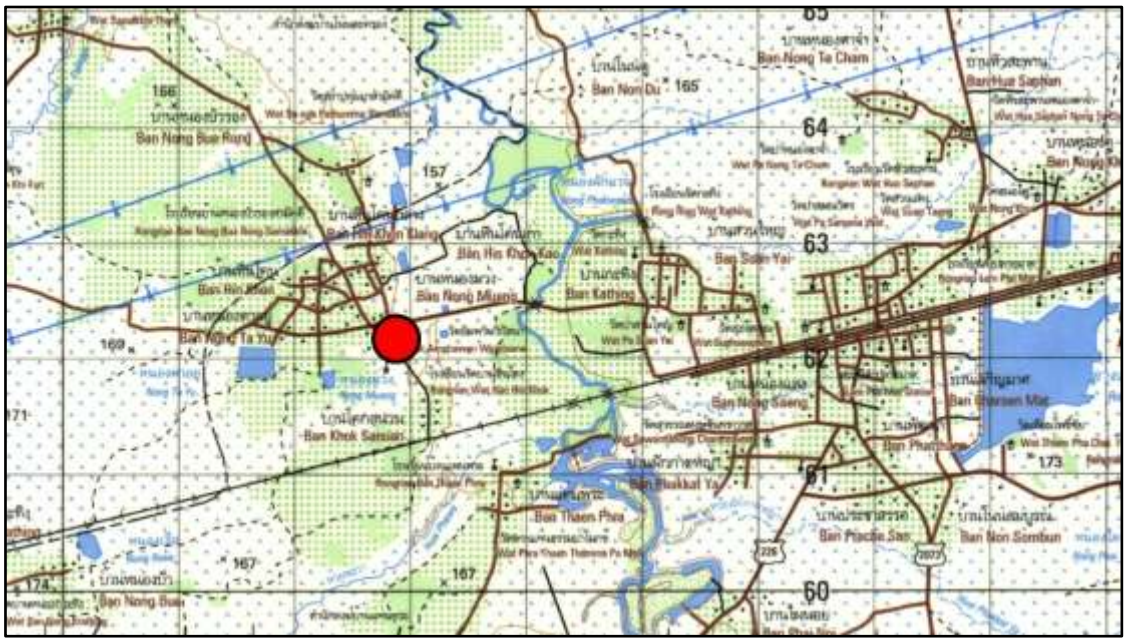

ภาพที่ ๗๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5539 II อำเภอลำปลายมาศ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดอัมพวัน

ภาพที่ ๗๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดอัมพวัน

ภาพที่ ๗๒.๓ สภาพทั่วไปอุโบสถวัดอัมพวัน

ภาพที่ ๗๒.๔ อุโบสถวัดอัมพวัน ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๗๒.๕ อุโบสถวัดอัมพวัน ด้านใต้

ภาพที่ ๗๒.๖ อุโบสถวัดอัมพวัน ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๗๒.๗ อุโบสถวัดอัมพวัน ด้านเหนือ

ภาพที่ ๗๒.๘ รายละเอียดการประดับปูนปั้นด้านตะวันออกของอุโบสถวัดอัมพวัน

ภาพที่ ๗๒.๙ ธาตุบรรจุอัฐิก่ออิฐถือปูน ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอุโบสถ

ภาพที่ ๗๒.๑๐ ฐานประติมากรรมหินทราย สภาพชำรุด มีรอยลับมีด ไม่ทราบที่มา พบอยู่บริเวณธาตุบรรจุอัฐิ

๗๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านนาลาว ตำบลดอนมนต์ อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0304825 ตะวันออก 1682027 เหนือ (15°12’25.00” N, 103°10’58.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านนาลาว ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๐๐-๕๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยลึกไหลผ่านทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง ระยะห่างประมาณ ๑๐๐ เมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๘๓ ในชื่อ บ้านโคกวัด

พ.ศ. ๒๕๒๓ สรเชต วรคามวิชัย อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณ การสำรวจขณะนั้นระบุว่าพบก้อนหินขนาดใหญ่ทรงสี่เหลี่ยม เศษอิฐ เศษกระเบื้อง หลุมใบเสมาบริเวณกลางเมือง คนโทดินเผาขนาดเล็ก

พ.ศ. ๒๕๕๗ ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจเพื่อศึกษาผลกระทบด้านโบราณคดี โครงการเจาะสำรวจปิโตรเลียมบนบก แปลงสำรวจบนบกหมายเลข L31/50 หลุมเจาะสำรวจ YPT4, YPT5, YPT6, YPT7, YPT8, YPT9, YPT10 และ YPT11 จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดมหาสารคาม การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทางด้านตะวันออก ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์. (๒๕๕๗). “รายงานการสำรวจเพื่อศึกษาผลกระทบทางด้านโบราณคดี โครงการเจาะสำรวจปิโตรเลียมบนบก แปลงสำรวจบนบกหมายเลข L31/50 หลุมเจาะสำรวจ YPT4, YPT5, YPT6, YPT7, YPT8, YPT9, YPT10 และ YPT11 จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดมหาสารคาม.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สรเชต วรคามวิชัย. (๒๕๒๘). “รายงานการศึกษาสำรวจเมืองและชุมชนโบราณในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

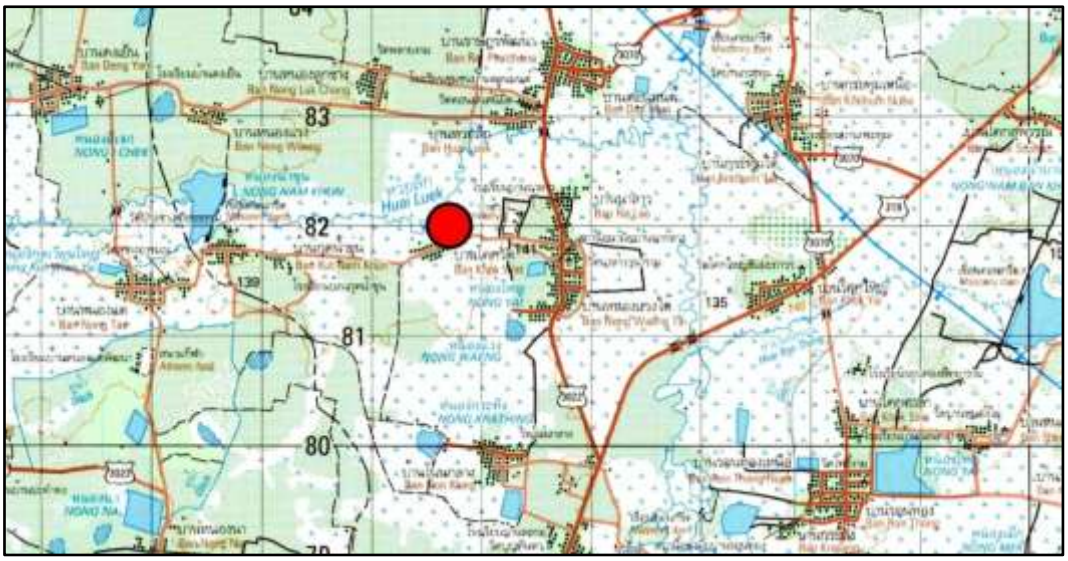

ภาพที่ ๗๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 III กิ่งอำเภอบ้านด่าน แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

ภาพที่ ๗๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

ภาพที่ ๗๓.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

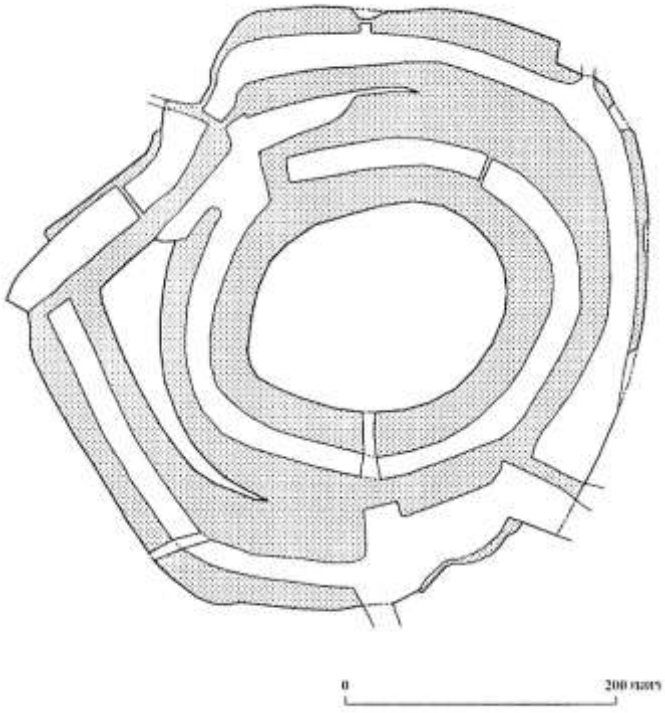

ภาพที่ ๗๓.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๗๓.๕ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

ภาพที่ ๗๓.๖ ร่องคูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

ภาพที่ ๗๓.๗ สภาพภายในเมืองโบราณโคกวัด (โนนวัดเก่า)

๗๔. อุโบสถวัดศาลาลอย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๑ บ้านท่าม่วงใหม่ ตำบลท่าม่วง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0332321 ตะวันออก 1693241 เหนือ (15°18’36.77” N, 103°26’17.51” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดศาลาลอย ทางตะวันออกของหมู่บ้านท่าม่วงใหม่ ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๙

อุโบสถวัดศาลาลอย สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๓ ห้อง กว้างประมาณ ๑๕ เมตร ยาวประมาณ ๒๐ เมตร ส่วนฐานเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ส่วนอาคารด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง ด้านหน้ามีบันไดต่อออกมา ราวบันไดปั้นเป็นรูปพญานาคเศียรเดียว ด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง บนผนังมีงานปูนปั้นนูนต่ำ ด้านตะวันออก ด้านเหนือและด้านใต้ เป็นภาพเรื่องรามเกียรติ์ มีทั้งภาพเล่าเรื่องและภาพตัวละครโดด ๆ ส่วนด้านตะวันตกเป็นภาพเรื่องพระมาลัย ใต้ภาพบางภาพมีข้อความบอกชื่อตัวละครหรือคำอธิบายเรื่องเป็นภาษาไทย อักษรไทยภาคกลาง ตามกรอบประตูและหน้าต่างมีซุ้มปูนปั้นนูนต่ำ ปั้นเป็นลายกระหนกโดยซุ้มประตูมีภาพราหูอมจันทร์อยู่เหนือซุ้มด้วย ขณะที่ซุ้มหน้าต่างบางซุ้มมีภาพบุคคลหรือภาพสัตว์ในเทพนิยายแทรกภายในซุ้ม ส่วนหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่ว ประดับช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ มีหลังคาปีกนกทั้งสี่ด้าน วัสดุมุงหลังคาเป็นงานบูรณะในสมัยหลังทั้งหมด แต่สันนิษฐานว่าเป็นการบูรณะตามเค้าโครงเดิม

ภายในปรากฏฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน บนฐานประดิษฐานพระพุทธรูปโลหะสมัยปัจจุบัน เบื้องหน้ามีพระพุทธรูปโลหะลงรักปิดทอง ประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย องค์พระครองจีวรห่มเฉียง มีสังวาลย์คาดเฉียงทับบนจีวร เบื้องต้นสันนิษฐานว่าพระพุทธรูปองค์นี้เป็นพระพุทธรูปประธานองค์เดิม ผนังด้านสกัดหลังปรากฏภาพปูนปั้นนูนต่ำรูปพระพุทธรูปนาคปรกขนาบอยู่ทั้งสองข้างของฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังใช้เป็นอุโบสถของทางวัด มีการบูรณะทาสีใหม่แล้ว ส่วนหลังคามีการเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา ภาพปูนปั้นประดับผนังด้านนอกยังมีสภาพสมบูรณ์

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๓). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๗๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๔ อุโบสถวัดศาลาลอย ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๗๔.๕ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านตะวันออกของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๖ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านตะวันออกของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๗ ประตูด้านตะวันออกของอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๘ ราวบันไดด้านตะวันออกของอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๙ อุโบสถวัดศาลาลอย ด้านใต้

ภาพที่ ๗๔.๑๐ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านใต้ของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๑ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านใต้ของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๒ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านใต้ของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๓ อุโบสถวัดศาลาลอย ด้านเหนือ

ภาพที่ ๗๔.๑๔ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านเหนือของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๕ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านเหนือของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๖ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านเหนือของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ ๗๔.๑๗ อุโบสถวัดศาลาลอย ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๗๔.๑๘ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านตะวันตกของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องพระมาลัย

ภาพที่ ๗๔.๑๙ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านตะวันตกของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องพระมาลัย

ภาพที่ ๗๔.๒๐ ภาพนูนต่ำประดับผนังด้านตะวันตกของอุโบสถวัดศาลาลอย ในภาพเป็นเรื่องพระมาลัย

ภาพที่ ๗๔.๒๑ สภาพภายในอุโบสถวัดศาลาลอย

ภาพที่ ๗๔.๒๒-๒๓ พระพุทธรูปโลหะลงรักปิดทอง สันนิษฐานว่าเป็นพระประธานองค์เดิมของอุโบสถวัดศาลาลอย

๗๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองทุ่งวัง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านทุ่งวัง, หมู่ที่ ๓ บ้านคุ้มบ้านต่ำ, หมู่ที่ ๑๒ บ้านหนองเกาะน้อย, หมู่ที่ ๑๓ บ้านม่วงหวาน, หมู่ที่ ๑๕ บ้านตุงเวียง ตำบลทุ่งวัง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0327073 ตะวันออก 1687600 เหนือ (15°15’31.99” N, 103°23’22.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองทุ่งวัง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านทุ่งวัง หมู่บ้านคุ้มบ้านต่ำ หมู่บ้านหนองเกาะน้อย หมู่บ้านม่วงหวาน และหมู่บ้านตุงเวียง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑ กิโลเมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓-๔ ชั้น ภายในเมืองประกอบด้วยเนินดินย่อยอีกหลายเนิน โดยมีเนินขนาดใหญ่จำนวน ๓ เนิน แต่ละเนินมีคูน้ำคั่นแยกออกจากกันจนเหมือนเกาะเล็ก ๆ ภายในเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๘๕ ในชื่อ บ้านทุ่งวัง

พ.ศ. ๒๕๒๔ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสำรวจขณะนั้นรายงานว่าเคยพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร กระดูกมนุษย์ ตะกรันเหล็ก ภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ พระพุทธรูปสำริด นอกจากนี้ ภายในวัดโนนสูงทุ่งสว่างยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณ เรียกในปัจจุบันว่าหลวงพ่อใหญ่ดงแสนตอ ซึ่งตามคำบอกเล่ากล่าวว่าพบมาก่อนที่จะก่อตั้งชุมชนในสมัยปัจจุบัน พุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ศิลปะทวารวดี (พื้นถิ่น)

ผลการสำรวจในปัจจุบัน ภายในเมืองมีใบเสมาหินทราย จำนวน ๑ ใบ เก็บรักษาภายในศาลตาทะมอ (UTM 48P 0327037 ตะวันออก 1687844 เหนือ) กึ่งกลางใบเสมาด้านหนึ่งสลักเป็นภาพสถูปทรงหม้อน้ำยอดสถูปยาวจรดขอบบน ส่วนอีกด้านหนึ่งสลักเป็นเส้นนูนแนวตั้งบริเวณกึ่งกลาง รูปแบบเทียบได้กับใบเสมาที่พบในแหล่งโบราณคดีสมัยวัฒนธรรมทวารวดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ น่าเสียดายที่ไม่ทราบแหล่งที่มาของโบราณวัตถุชิ้นนี้

จากการข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่อง ภายในคูน้ำบางส่วนได้รับการขุดลอกเพื่อการกักเก็บน้ำ ทำให้ขนาดของคูน้ำเปลี่ยนไปจากเดิม

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๔). “รายงานการสำรวจเมืองโบราณ บ.ทุ่งวัง ต.ทุ่งวัง อ.สตึก จ.บุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

ภาพที่ ๗๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองทุ่งวัง

ภาพที่ ๗๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองทุ่งวัง

ภาพที่ ๗๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองทุ่งวัง

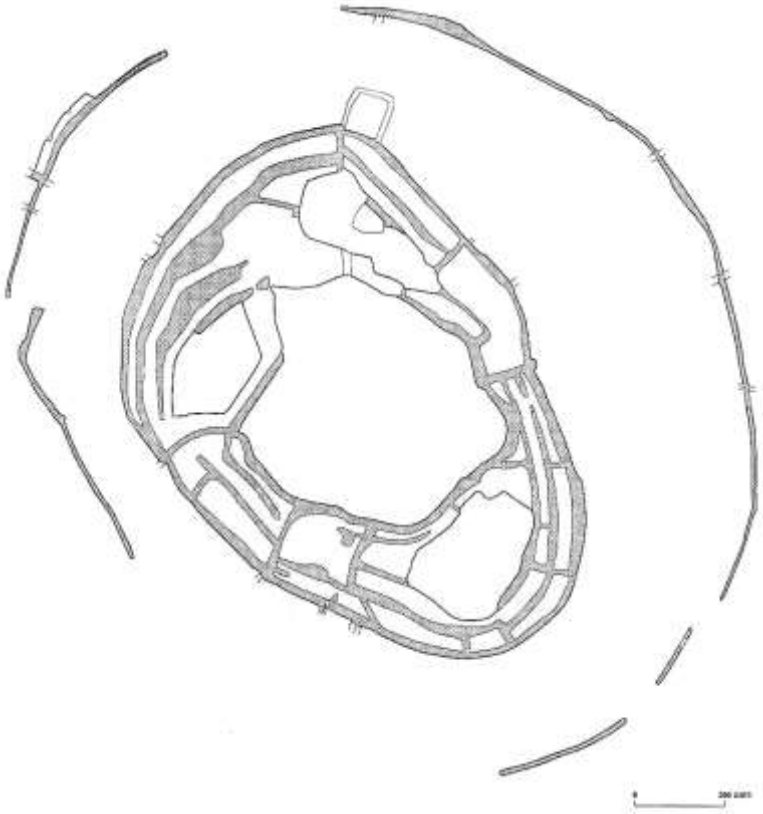

ภาพที่ ๗๕.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองทุ่งวัง
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๗๕.๕ คูน้ำด้านใต้ของเมืองทุ่งวัง

ภาพที่ ๗๕.๖ คูน้ำด้านใต้ของเมืองทุ่งวัง

ภาพที่ ๗๕.๗ คูน้ำด้านเหนือของเมืองทุ่งวัง

ภาพที่ ๗๕.๘ ศาลตาทะมอ ภายในเก็บรักษาใบเสมาสมัยวัฒนธรรมทวารวดี

ภาพที่ ๗๕.๙-๑๐ ใบเสมาสมัยวัฒนธรรมทวารวดี ภายในศาลตาทะมอ

ภาพที่ ๗๕.๑๒ ใบเสมาสมัยวัฒนธรรมทวารวดี ภายในศาลตาทะมอ

ภาพที่ ๗๕.๑๓ ภาพถ่ายเก่าหลวงพ่อใหญ่ดงแสนตอ วัดโนนสูงทุ่งสว่าง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ (ที่มา: กฤษฎา อุ่นลาวรรณ. “บ้านทุ่งวัง.” วิกิชุมชน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เผยแพร่เมื่อ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖. เข้าถึงเมื่อ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๘. เข้าถึงได้จาก https://wikicommunity.sac.or.th/community/1258)

๗๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแก

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านเมืองแก, หมู่ที่ ๕ บ้านหนองเชือก, หมู่ที่ ๑๔ บ้านเมืองแกใต้, หมู่ที่ ๑๕ บ้านเมืองแกเหนือ, หมู่ที่ ๑๗ บ้านเมืองแกเดิม ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0319372 ตะวันออก 1679605 เหนือ (15°11’09.99” N, 103°19’06.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแก ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเมืองแก หมู่บ้านหนองเชือก หมู่บ้านเมืองแกใต้ หมู่บ้านเมืองแกเหนือ และหมู่บ้านเมืองแกเดิม ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๙๐๐-๑,๐๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยน้อยไหลผ่าน โดยผันน้ำเข้าสู่คูน้ำด้านเหนือของเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๒๖-๘๗ ในชื่อ บ้านเมืองแก

พ.ศ. ๒๕๒๓ สรเชต วรคามวิชัย อดีตอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณ รายงานข้อมูลสัมภาษณ์ว่าเคยขุดพบโครงกระดูกมนุษย์

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่ง และแบบเคลือบ ส่วนมากเป็นผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง ส่วนที่ตกแต่งมีแบบกดประทับลายเชือกทาบ เขียนสีแดงเป็นสัน มีข้อสังเกตว่าชนิดเนื้อแกร่งเนื้อค่อนข้างละเอียด ไม่ตกแต่งลวดลาย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทางด้านตะวันออกและด้านตะวันตก ภายในคูน้ำมีการขุดลอกเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ ส่วนคูน้ำ-คันดินด้านอื่นมีการถมพื้นที่เพื่อก่อสร้างบ้านเรือน บางส่วนปรับไถเป็นพื้นที่เกษตรกรรม แนวคันดินยังปรากฏอยู่เป็นบางช่วง ไม่ต่อเนื่อง

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สรเชต วรคามวิชัย. (๒๕๒๘). “รายงานการศึกษาสำรวจเมืองและชุมชนโบราณในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๘

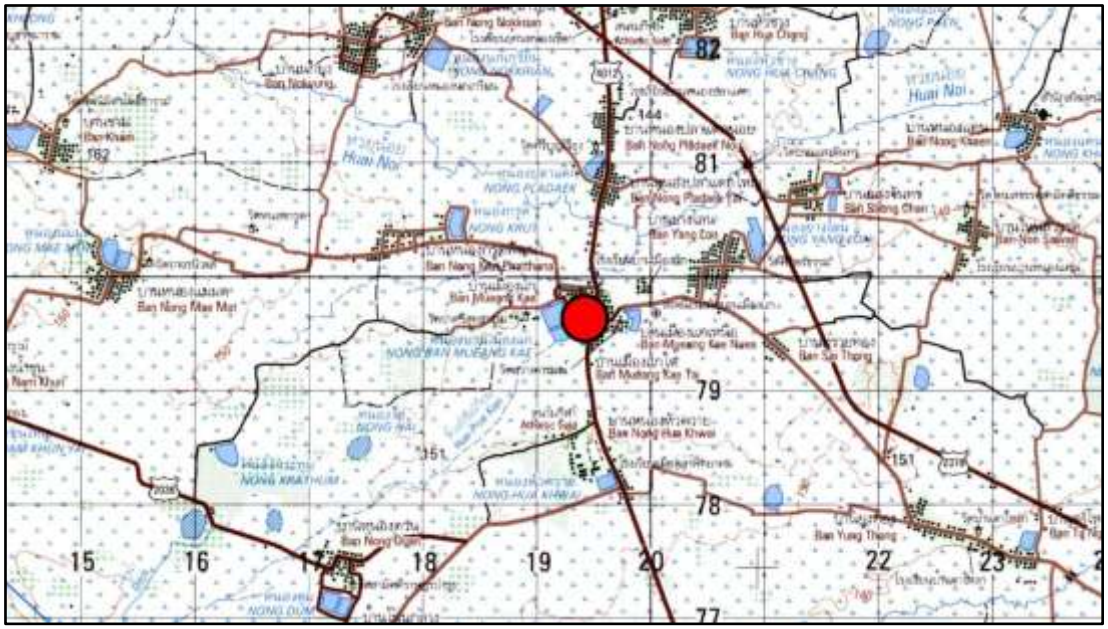

ภาพที่ ๗๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 II บ้านหนองพลวง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแก

ภาพที่ ๗๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแก

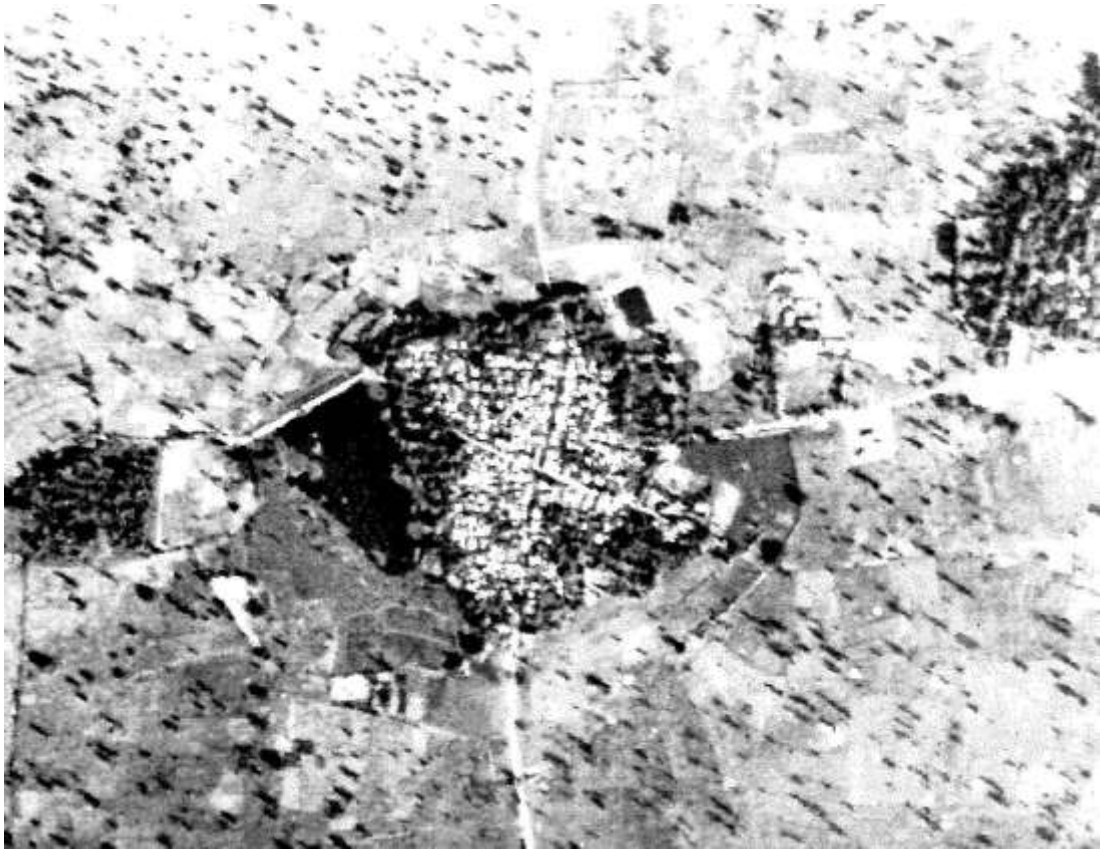

ภาพที่ ๗๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองแก

ภาพที่ ๗๖.๔ สภาพทั่วไปภายในเมืองแก ปัจจุบันเป็นที่ตั้งหมู่บ้าน

ภาพที่ ๗๖.๕ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองแก

ภาพที่ ๗๖.๖ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองแก

๗๗. อุโบสถวัดสนวนใน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านสนวนใน ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0304116 ตะวันออก 1651831 เหนือ (14°56’02.48” N, 103°10’43.59” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดสนวนใน ทางใต้ของหมู่บ้านสนวนใน ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๒ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปีเดียวกัน ขณะที่คำบอกเล่าของชุมชนกล่าวว่าอุโบสถหลังนี้สร้างโดยหลวงตาเยาะ อดีตเจ้าอาวาสรูปแรก เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๒๓ โดยวัสดุดั้งเดิมคืออิฐดินดิบ มุงด้วยกระเบื้องไม้ ก่อนจะเปลี่ยนเป็นแผ่นสังกะสีลูกฟูก กระทั่งมีการบูรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ จนมีลักษณะดังปัจจุบัน

อุโบสถวัดสนวนใน มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก กว้างประมาณ ๑๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๔ เมตร ผนังด้านตะวันออกและด้านตะวันตกมีประตูด้านละ ๑ ช่อง กรอบประตูเป็นงานไม้แกะสลัก ส่วนบานประตูเป็นงานบูรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๓ ผนังด้านเหนือและด้านใต้มีหน้าต่างด้านละ ๒ ช่อง ลักษณะเป็นช่องหน้าต่างรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดเล็ก ติดลูกกรงไม้เปิดเป็นช่องแสง กรอบหน้าต่างมีงานไม้แกะสลักเช่นเดียวกับกรอบประตู ส่วนหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่ว มีปีกนกยื่นออกมาทั้งสี่ด้าน หน้าบันเป็นงานไม้แกะสลักลายพันธุ์พฤกษาทั้งสองด้าน

ภายในอุโบสถยังปรากฏเสาไม้และคานไม้แกะสลัก ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นวัสดุเดิมของอาคารก่อนที่จะบูรณะ เสาไม้มีสองชุด ได้แก่ เสาติดผนังรองรับหลังคาปีกนก ซึ่งอยู่ติดกับผนังอาคาร และเสาในประธานรองรับหลังคาทรงจั่ว โครงสร้างหลังคาเปิดให้เห็นไม้จันทันเสาเดียวรองรับยอดจั่ว (อกไก่) นอกจากนี้ ด้านหลังพระพุทธรูปประธานสมัยปัจจุบัน ยังสำรวจพบพระพุทธรูปไม้ศิลปะพื้นบ้าน จำนวน ๑ องค์ พุทธลักษณะประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย มีจารึกสลักระบุ พ.ศ. ๒๔๖๘

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ยังใช้เป็นอุโบสถของทางวัด มีประวัติการบูรณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยเปลี่ยนวัสดุก่อผนังที่ชำรุดผุกร่อน เปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา ส่วนงานไม้แกะสลัก เช่น คาน และกรอบประตูหน้าต่างยังเป็นวัสดุเดิม เสาไม้เป็นวัสดุเดิมเฉพาะส่วนบน ขณะที่โคนเสาใช้ไม้เนื้อแข็งทดแทน หน้าบันไม้แกะสลักเป็นงานเลียนแบบของเดิม

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๓). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๘**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

สมบัติ ประจญศานต์. (๒๕๖๑). “เอกสารคำสอน รายวิชา งานสำรวจสถาปัตยกรรมท้องถิ่น.” เอกสารอัดสำเนา. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

วันที่สำรวจ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

ภาพที่ ๗๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5638 IV จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๓ ภาพถ่ายเก่าของอุโบสถวัดสนวนใน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๖
(ที่มา: วัดสนวนใน)

ภาพที่ ๗๗.๔ สภาพทั่วไปของอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๕ อุโบสถวัดสนวนใน ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๗๗.๖ อุโบสถวัดสนวนใน ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๗๗.๗-๘ ประตูด้านตะวันออก (ซ้าย) และประตูด้านตะวันตก (ขวา) ของอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๙ รายละเอียดการแกะสลักกรอบประตู ตัวอย่างจากด้านตะวันออก
ส่วนบานประตูเป็นงานบูรณะใหม่

ภาพที่ ๗๗. ๑๐-๑๑ หน้าต่างด้านเหนือของอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๑๒-๑๓ หน้าต่างด้านใต้ของอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๑๔ สภาพภายในอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๑๕ ตัวอย่างบัวหัวเสาภายในอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๑๖ คานไม้แกะสลักภายในอุโบสถวัดสนวนใน

ภาพที่ ๗๗.๑๗ พระพุทธรูปไม้แกะสลัก ภายในอุโบสถวัดสนวนใน

๗๘. แหล่งโบราณคดีบ้านเพชร

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านเพชร ตำบลห้วยราชา อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์

พิกัด UTM 48P 0305860 ตะวันออก 1657680 เหนือ (14°59’13.22” N, 103°11’40.35” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีบ้านเพชร ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านเพชร บริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งวัดปราสาทสูง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเพชร และสระน้ำ จำนวน ๒ สระ สภาพพื้นที่เป็นเนินดินต่อเนื่องจากหมู่บ้าน

พ.ศ. ๒๕๖๖ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ดำเนินการตรวจสอบอิฐและศิลาแลงที่พบบริเวณรอบสระน้ำ รายงานผลการตรวจสอบว่าบริเวณสระน้ำ ปรากฏก้อนศิลาแลง ชิ้นส่วนหินทราย จำนวนเล็กน้อย มีการเคลื่อนย้ายก้อนศิลาแลงและชิ้นส่วนหินทรายไปเก็บภายในวัดปราสาทสูง จากข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นได้ความว่า เมื่อราว ๕๐ ปีที่ผ่านมา (ประมาณทศวรรษ ๒๕๑๐) บริเวณสระน้ำดังกล่าวอยู่ภายในเขตวัดปราสาทสูง (วัดบ้านเพชร) มีร่องรอยฐานปราสาทหิน มีเสา ๔ เสา ลานหินศิลาแลง และคูน้ำล้อมรอบ ทว่าช่วงเวลาดังกล่าวได้มีการปรับสภาพพื้นที่โดยขุดลอกทำเป็นสระน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคของชุมชน ต่อมาราว ๒๐ ปีก่อน (ประมาณทศวรรษ ๒๕๔๐) ได้ยกพื้นที่สระน้ำดังกล่าวให้เป็นพื้นที่สาธารณะ

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าโบราณสถานที่อ้างถึงเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร ก่อสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย แต่เนื่องจากไม่ปรากฏชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมหรือโบราณวัตถุที่สามารถระบุอายุสมัยได้ จึงกำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่วัฒนธรรมเขมรแผ่เข้ามาในภูมิภาคอย่างชัดเจน

อนึ่ง ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี บันทึกชื่อแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ว่า **เนินโคกเมือง** ในรายงานฉบับนี้ปรับชื่อเป็นแหล่งโบราณคดีบ้านเพชร เพื่อให้สอดคล้องกับสถานที่ตั้ง

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมสมัยปัจจุบัน ทั้งเป็นสระน้ำและที่ตั้งวัด ไม่ปรากฏสิ่งปลูกสร้างของโบราณสถาน เนื่องจากไถปรับและขุดลอกเป็นสระน้ำ ชิ้นส่วนหินทรายและก้อนศิลาแลงยังปรากฏตามขอบสระ บางส่วนย้ายมาเก็บภายในวัดปราสาทสูง

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง. (๒๕๖๖). “รายงานกรณีการตรวจสอบอิฐและศิลาแลง ในพื้นที่รอบสระน้ำข้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเพชร หมู่ที่ ๗ ตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์.” หนังสืออุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๕/๓๕ ลงวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๖.

วันที่สำรวจ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

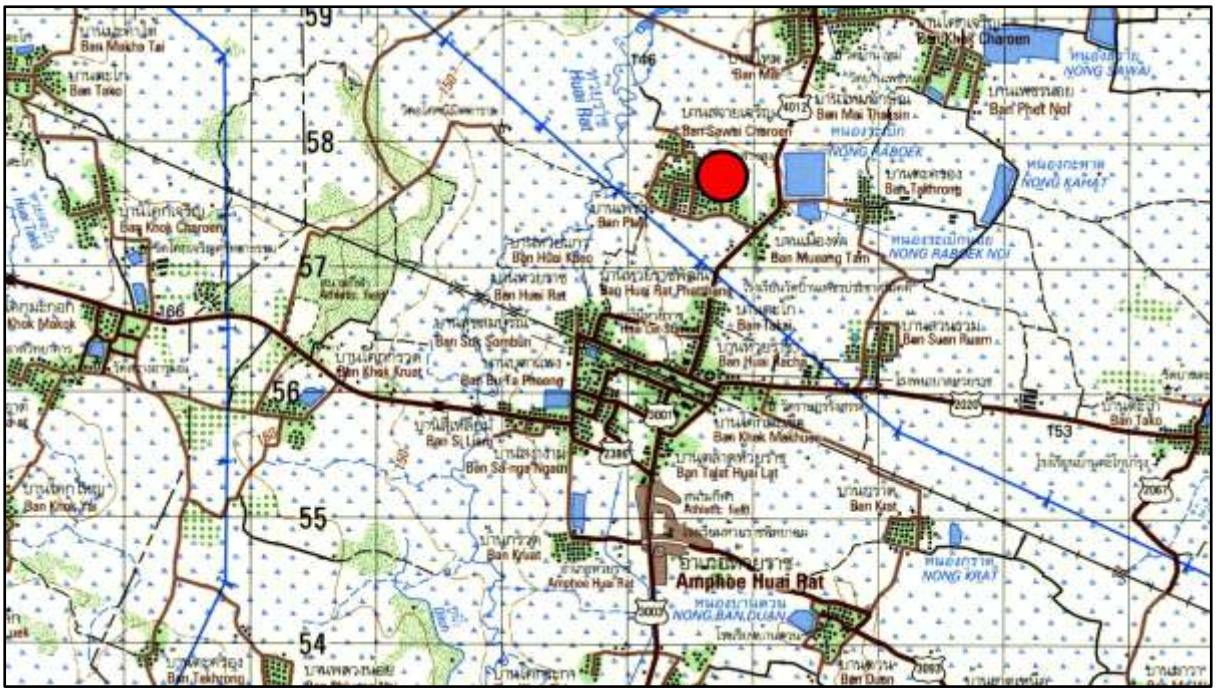

ภาพที่ ๗๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5638 IV จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านเพชร

ภาพที่ ๗๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านเพชร

ภาพที่ ๗๘.๓ สระน้ำทางตะวันออกของหมู่บ้าน ข้อมูลสัมภาษณ์ระบุว่าเป็นที่ตั้งปราสาท

ภาพที่ ๗๘.๔ ก้อนศิลาแลงที่พบบริเวณขอบสระน้ำ

ภาพที่ ๗๘.๕ ชิ้นส่วนหินทรายจากสระน้ำทางตะวันออกของหมู่บ้าน ปัจจุบันย้ายมาเก็บภายในวัดปราสาทสูง

ภาพที่ ๗๘.๖ ก้อนศิลาแลงจากสระน้ำทางตะวันออกของหมู่บ้าน ปัจจุบันย้ายมาเก็บภายในวัดปราสาทสูง

จังหวัดสุรินทร์

๗๙. บารายหนองอันซอง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านเกรียด ตำบลเทนมีย์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0343185 ตะวันออก 1634914 เหนือ (14°47’01.41” N, 103°32’34.62” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองอันซอง ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านเกรียด ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ กว้างประมาณ ๑๔๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๐๐ เมตร คันดินสูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒ เมตร มีลำห้วยระหารไหลผ่านทางเหนือของบาราย ระยะห่างประมาณ ๑.๓ กิโลเมตร และมีลำห้วยกระดาษไหลผ่านทางใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๑.๓ กิโลเมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๘๓ ในชื่อ หนองอันซอง

จากการสำรวจในปัจจุบัน มีชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบอยู่ทางเหนือของบารายคือ **เมืองโบราณบ้านเทนมีย์** ระยะห่างประมาณ ๑ กิโลเมตร ชุมชนดังกล่าวยังไม่มีการขุดค้นทางโบราณคดี จึงสันนิษฐานเบื้องต้นว่าน่าจะมีอายุประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการใช้พื้นที่ต่อมาในยุคประวัติศาสตร์ด้วย ขณะที่บารายมักพบร่วมกับชุมชนหรือศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร เมื่อผลการสำรวจในปัจจุบันไม่พบศาสนสถานบริเวณใกล้เคียงบารายในระยะ ๒ กิโลเมตร จึงมีความเป็นไปได้ว่าการก่อสร้างบารายมีความสัมพันธ์กับระบบชลประทานของชุมชนเป็นหลัก และอาจสะท้อนถึงการขยายชุมชนมาทางใต้ของเมืองโบราณบ้านเทนมีย์ด้วย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและมีการกักเก็บน้ำอยู่ รูปทรงสัณฐานของบารายยังมีความใกล้เคียงกับภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ มีการการก่อสร้างถนนทับบนแนวคันดิน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๗๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 IV บ้านเมืองที แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองอันซอง

ภาพที่ ๗๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองอันซอง

ภาพที่ ๗๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายหนองอันซอง

ภาพที่ ๗๙.๔ บารายหนองอันซอง

๘๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณหนองเสม็ด

ที่ตั้ง บ้านตาเดียว หมู่ที่ ๑๕ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0336757 ตะวันออก 1642320 เหนือ (14°51’00.99” N, 103°28’57.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณหนองเสม็ด ตั้งอยู่ภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ ทางใต้ของกำแพงเมือง-คูเมือง จังหวัดสุรินทร์ (เมืองสุรินทร์) ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำห้วยเสนงไหลผ่านทางใต้ของเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๔๕ ในชื่อ บ้านหนองเสม็ด

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

อนึ่ง เนื่องจากเมืองแห่งนี้มีค่อนข้างเล็ก จึงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับขนาดของชุมชนและการใช้พื้นที่ จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตว่าการขุดคูน้ำล้อมรอบพื้นที่ขนาดเล็กนั้นมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นทุกด้าน พื้นที่เมืองและโดยรอบใช้เป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๘๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5638 I จังหวัดสุรินทร์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณหนองเสม็ด

ภาพที่ ๘๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณหนองเสม็ด

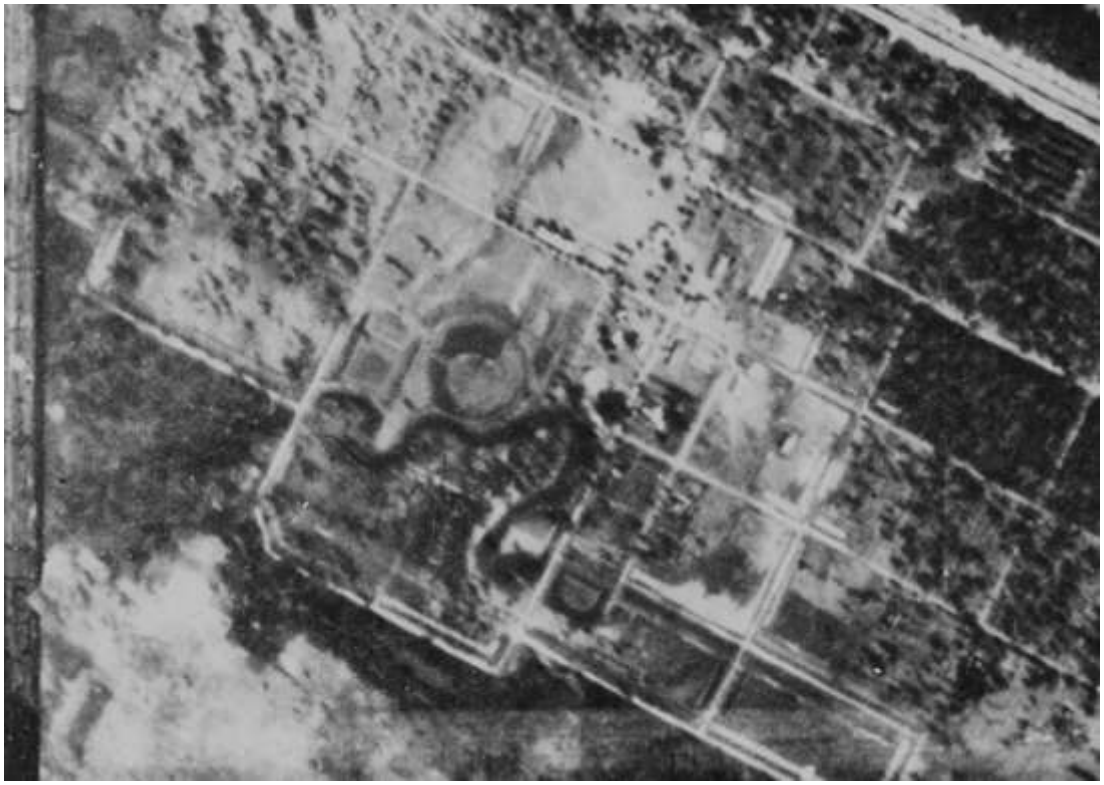

ภาพที่ ๘๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพเมืองโบราณหนองเสม็ด

ภาพที่ ๘๐.๔ คูน้ำของเมืองโบราณหนองเสม็ด

๘๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านนาดี

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านนาดี ตำบลนาดี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0340762 ตะวันออก 1660149 เหนือ (15°00’41.98” N, 103°31’07.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านนาดี ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนาดี ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปสี่เหลี่ยมมุมมน เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๖๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น มีลำห้วยสำโรงผันน้ำเข้าสู่คูน้ำด้านตะวันตกของเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๓๕ ในชื่อ บ้านนาดี

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเฉพาะด้านตะวันตกเฉียงใต้ ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

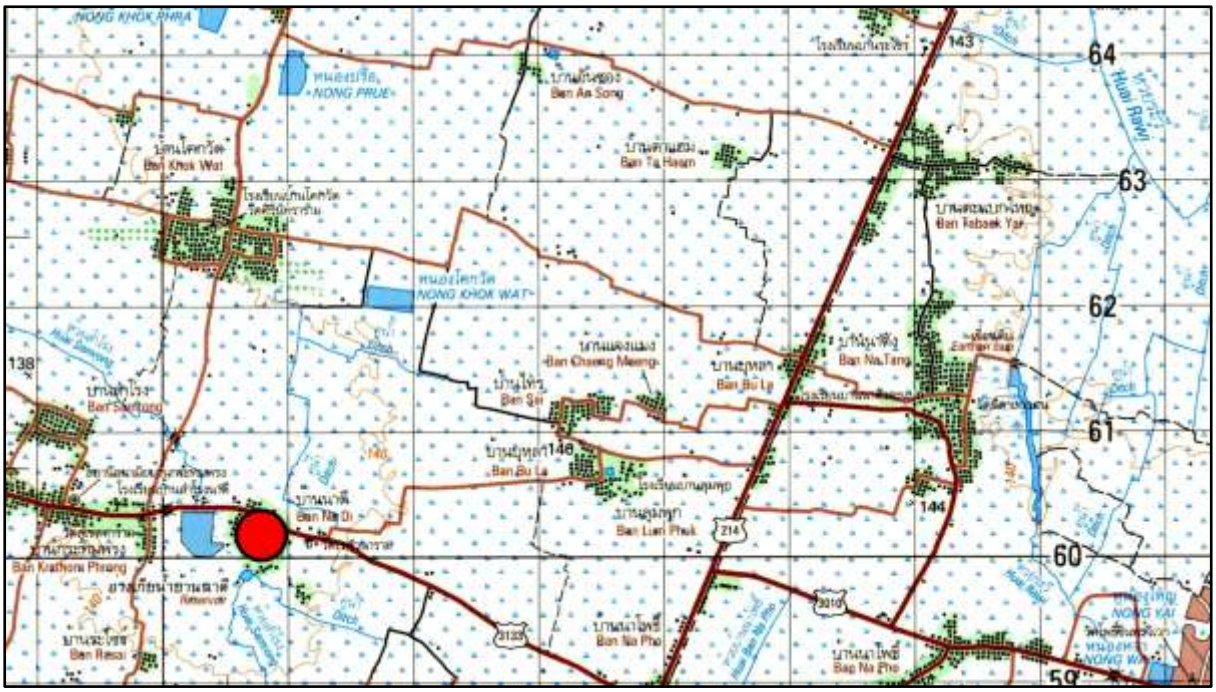

ภาพที่ ๘๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 III อำเภอจอมพระ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านนาดี

ภาพที่ ๘๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านนาดี

ภาพที่ ๘๑.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านนาดี

ภาพที่ ๘๑.๔ คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านนาดี

ภาพที่ ๘๑.๕ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านนาดี

ภาพที่ ๘๑.๖ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านนาดี

๘๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโคกเมือง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๓ บ้านโคกเมือง, หมู่ที่ ๑๔ บ้านตะเคียน ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0316632 ตะวันออก 1633797 เหนือ (14°46’18.98” N, 103°17’46.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโคกเมือง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านโคกเมือง และหมู่บ้านตะเคียน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๕๒๐ x ๖๙๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓-๔ ชั้น มีลำห้วยโคกเมืองไหลผ่านชิดกับคูน้ำด้านใต้ไปทางตะวันตก ลงสู่หนองตะเคียน ก่อนจะไหลเข้าสู่ลำน้ำชี ซึ่งจะไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลอีกทีหนึ่ง คันดินหรือกำแพงชั้นใน มีลักษณะสูงชัน ด้านในปูลาดด้วยหินบะซอลต์ขนาดประมาณ ๓๐ เซนติเมตร

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๒๘ ในชื่อ บ้านโคกเมือง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนเกือบทุกด้าน ขาดหายเป็นบางช่วง ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง. (๒๕๕๔). “การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง เมืองโบราณบ้านโคกเมือง เลขที่ทะเบียน ๖๕-๒๘ บ้านโคกเมือง ตำบลสวาย อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ร่วมกับสำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๓). “ข้อมูลอายุสมัย วัตถุประสงค์ ทิศทางการวางตัว ความสำคัญของแหล่ง หลักฐานทางโบราณคดีและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของโบราณสถาน ๘ แห่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๘๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5638 I จังหวัดสุรินทร์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโคกเมือง

ภาพที่ ๘๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโคกเมือง

ภาพที่ ๘๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านโคกเมือง

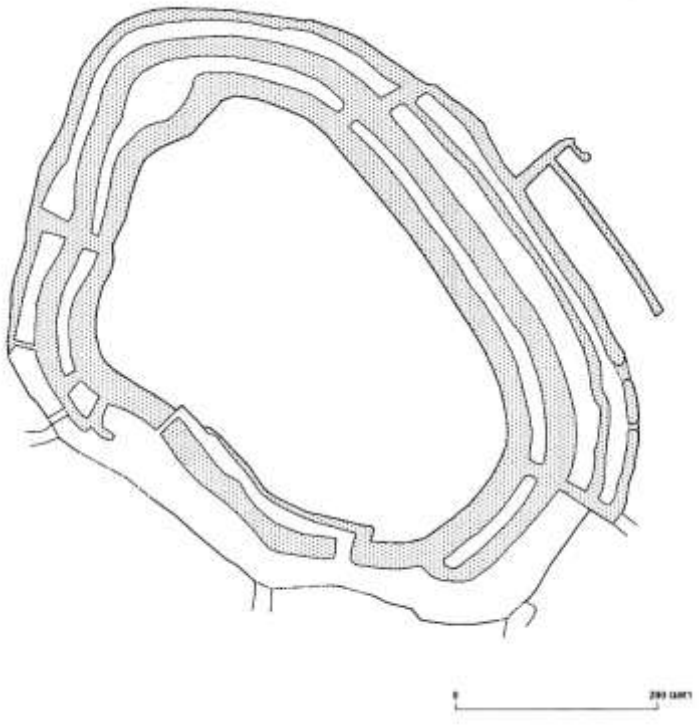

ภาพที่ ๘๒.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโคกเมือง
(ที่มา: โครงการวิจัยชุมชนโบราณ สถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๘๒.๕ แนวคันดิน
ด้านตะวันตกเฉียงเหนือ
ของเมืองโบราณบ้านโคกเมือง

ภาพที่ ๘๒.๖ แนวคูน้ำด้าน
ตะวันตกของเมืองโบราณ
บ้านโคกเมือง

ภาพที่ ๘๒.๗ แนวคูน้ำด้าน
ตะวันออกเฉียงเหนือ
ของเมืองโบราณบ้านโคกเมือง

๘๓. บารายบ้านตราด

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านตราด ตำบลสำโรง, หมู่ที่ ๖ บ้านปราสาท ตำบลตาอ็อง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0353085 ตะวันออก 1632614 เหนือ (14°45’48.59” N, 103°38’06.16” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

บารายบ้านตราด ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านตราด ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ กว้างประมาณ ๔๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๗๗๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๑-๒ เมตร มีลำห้วยตราดไหลผ่านทางตะวันตกของบาราย ระยะห่างประมาณ ๗๖๐ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๓๒ ในชื่อ บ้านตราด

จากการสำรวจปัจจุบัน ปรากฏโบราณสถานในระยะ ๒ กิโลเมตร จำนวน ๒ แห่ง ดังนี้

- ปราสาทวัดบ้านปราสาท ตั้งอยู่ทางใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๓๐๐ เมตร เป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย สันนิษฐานว่าเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร

- บารายบ้านโคกครุฑ ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๑.๘ กิโลเมตร เป็นแนวคันดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่ขาดหายเป็นบางส่วน สันนิษฐานว่าเป็นบารายหรือคันดักน้ำในวัฒนธรรมเขมร

เนื่องจากบารายบ้านตราดเป็นสิ่งก่อสร้างเพื่อประโยชน์ในด้านชลประทานของชุมชนในวัฒนธรรมเขมรเช่นเดียวกัน จึงสันนิษฐานว่าชุมชนบริเวณบารายแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรในภูมิภาค ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ นอกจากนี้ ยังอาจสัมพันธ์กับการขยายตัวของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายด้วย ดังที่บริเวณท้องที่จังหวัดสุรินทร์ปรากฏชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบหลายแห่ง จึงน่าสนใจว่าการก่อสร้างบารายแห่งนี้สัมพันธ์กับการขยายตัวของชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายหรือไม่ หรือเป็นการใช้พื้นที่ต่อเนื่องจากชุมชนที่มีมาแต่เดิม

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้มีการกักเก็บน้ำเฉพาะตอนกลางของบาราย พื้นที่ส่วนอื่นรวมไปถึงโดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีสิ่งปลูกสร้างสมัยปัจจุบันรุกล้ำเข้ามาภายในบารายและคันดิน แนวคันดินเสื่อมสภาพค่อนข้างมาก ปรากฏให้เห็นเป็นบางส่วน ขณะที่บางส่วนมีสภาพเป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

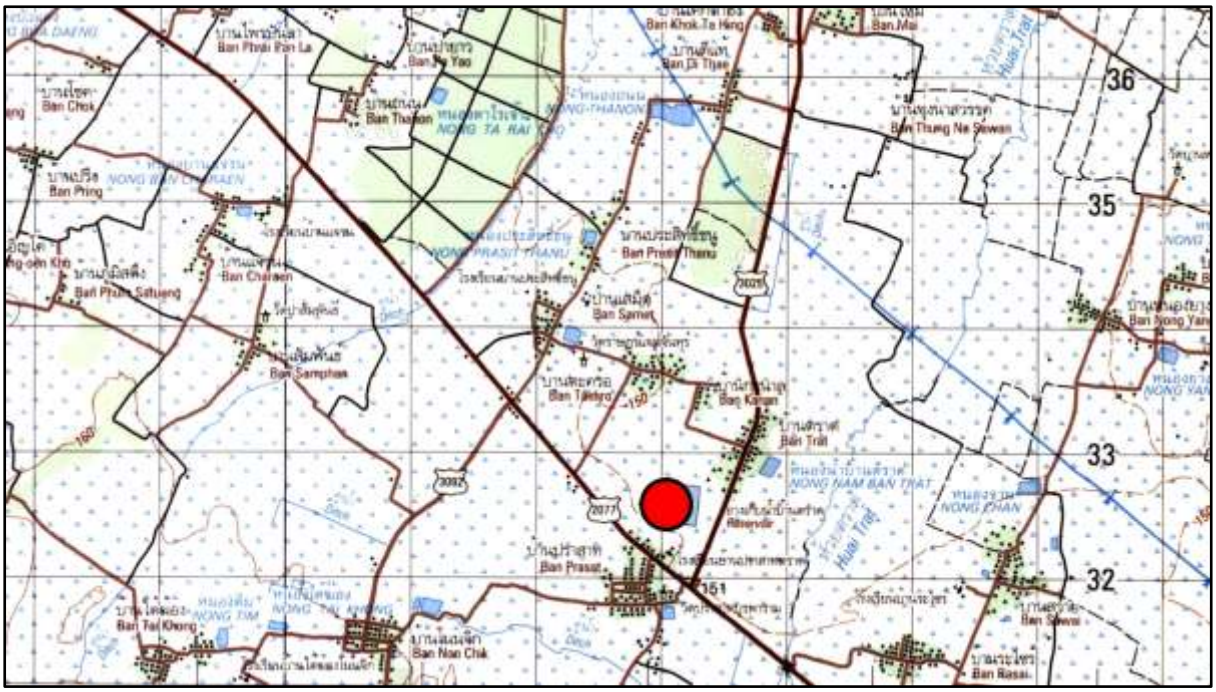

ภาพที่ ๘๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 IV บ้านเมืองที แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านตราด

ภาพที่ ๘๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านตราด

ภาพที่ ๘๓.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพบารายบ้านตราด

ภาพที่ ๘๓.๔ บารายบ้านตราดตอนกลาง เป็นส่วนที่ยังมีการกักเก็บน้ำอยู่

ภาพที่ ๘๓.๕ แนวคันดิน
ด้านใต้ของบารายบ้านตราด
ปัจจุบันเป็นถนนคอนกรีต

ภาพที่ ๘๓.๖ แนวคันดิน
ด้านตะวันออก
ของบารายบ้านตราด
ปัจจุบันเป็นทางสาธารณะ

ภาพที่ ๘๓.๗
บริเวณที่สันนิษฐานว่า
เป็นแนวคันดินด้านเหนือ
ของบารายบ้านตราด

๘๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านอาโพน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๖ บ้านอาโพน ตำบลแสลงพันธ์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0342916 ตะวันออก 1651560 เหนือ (14°56’02.98” N, 103°32’21.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านอาโพน ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านอาโพน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๓๖ ในชื่อ บ้านอาโพน

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเป็นบางส่วนทางด้านเหนือและด้านใต้ แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่อง ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

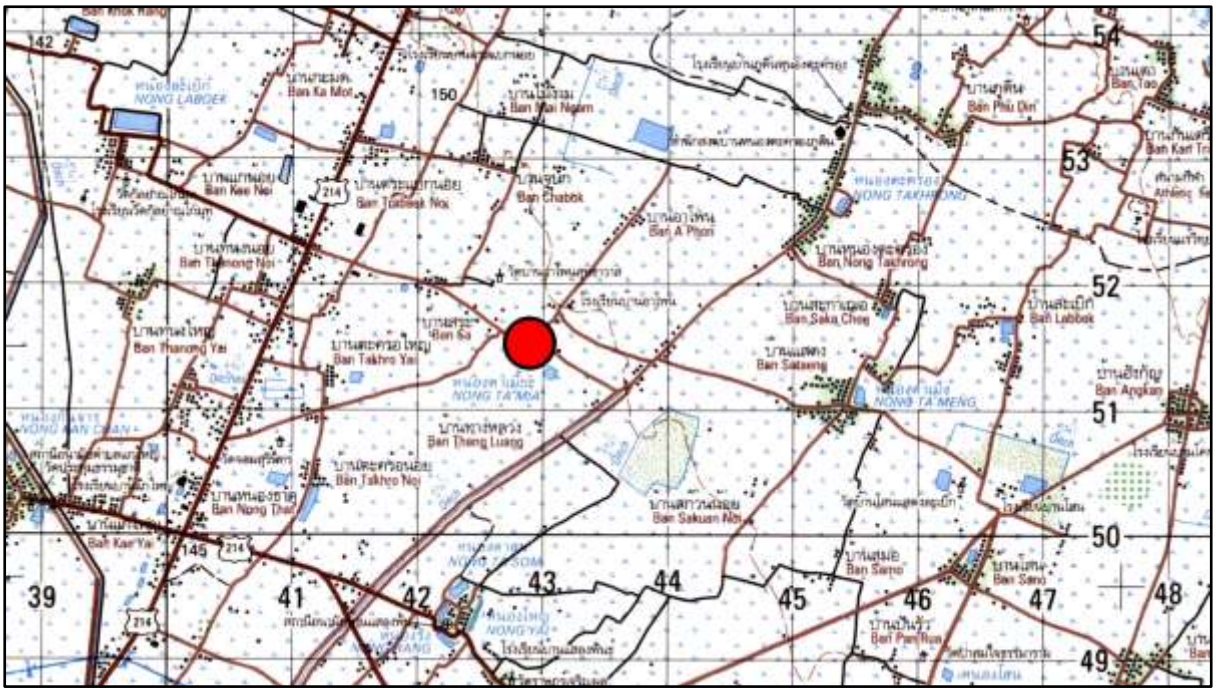

ภาพที่ ๘๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 IV บ้านเมืองที แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านอาโพน

ภาพที่ ๘๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านอาโพน

ภาพที่ ๘๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านอาโพน

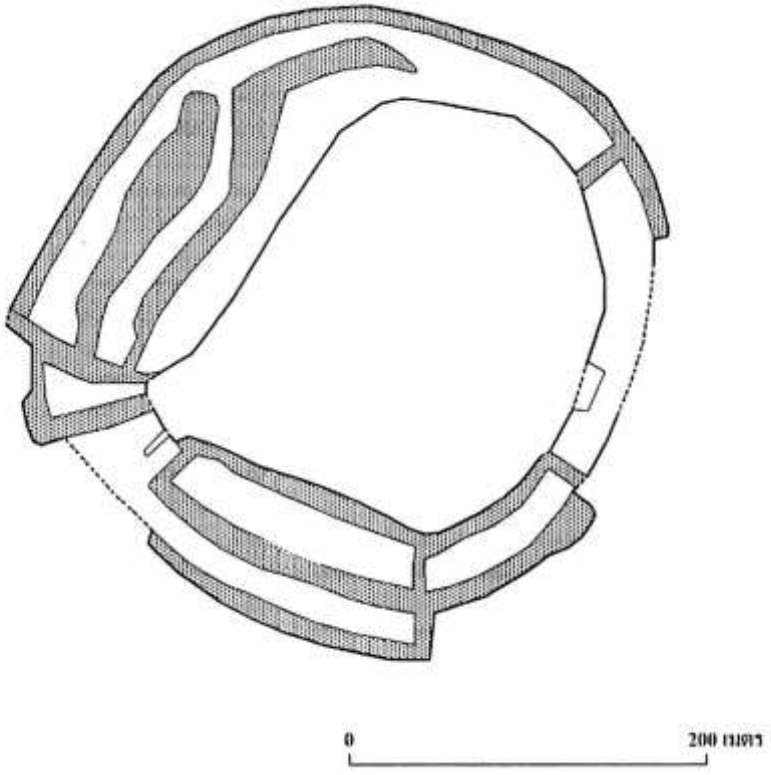

ภาพที่ ๘๔.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านอาโพน
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๘๔.๕ ร่องรอยคูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านอาโพน ปัจจุบันขุดเป็นสระน้ำทับร่องคูน้ำเดิม

ภาพที่ ๘๔.๖ แนวคูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านอาโพน

ภาพที่ ๘๔.๗ แนวคูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านอาโพน

๘๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านตึกชุม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านตึกชุม ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0330977 ตะวันออก 1699251 เหนือ (15°21’51.99” N, 103°25’30.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมืองบ้านตึกชุม ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านตึกชุม ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดประมาณ ๕๙๐ x ๗๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๒ ในชื่อ บ้านตึกชุม

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่ง และแบบเคลือบ ส่วนมากเป็นภาชนะผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง ชิ้นที่มีการตกแต่งเป็นการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดิน เขียนลายด้วยสีดำ ขัดมัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าพบลูกปัดด้วย

พ.ศ. ๒๕๓๕ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบทาสีแดง และเขียนลายสีดำ

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดง ทำเป็นหยักที่ปาก มีการเปรียบเทียบชิ้นส่วนภาชนะว่าคล้ายกับแหล่งโบราณคดีโนนยาง (บ้านขวาวโค้ง) อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทุกด้าน มีการพัฒนาขุดลอกคูน้ำเป็นสระเก็บน้ำขนาดใหญ่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

อำพัน กิจงาม และคนอื่น ๆ. (๒๕๓๕). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล.” เอกสารอัดสำเนา. งานโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๘๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตึกชุม

ภาพที่ ๘๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านตึกชุม

ภาพที่ ๘๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านตึกชุม

ภาพที่ ๘๕.๔ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณบ้านตึกชุม

ภาพที่ ๘๕.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านตึกชุม

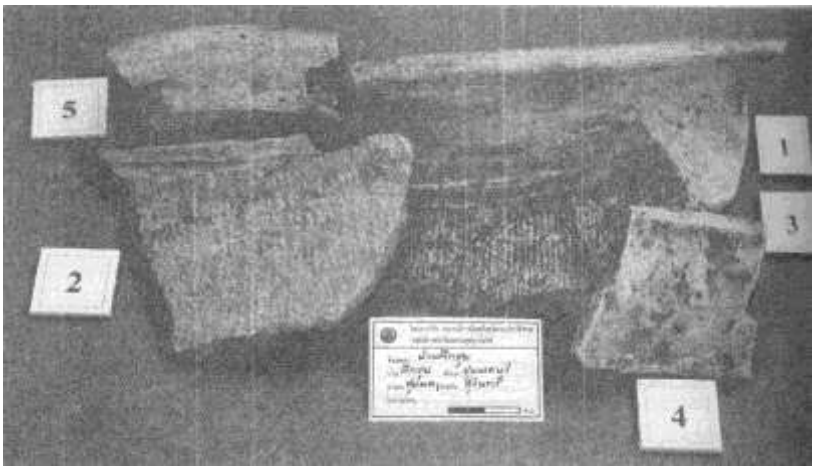

ภาพที่ ๘๕.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านตึกชุม จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๑๘๒)

๘๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนไร่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านโนนไร่ ตำบลชุมพลบุรี อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0331611 ตะวันออก 1708498 เหนือ (15°26’52.99” N, 103°25’49.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโนนไร่ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านโนนไร่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๒๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น โดยมีลำห้วยหว้าเป็นคูน้ำด้านเหนือและผันน้ำเข้าสู่คูเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๗๙ ในชื่อ บ้านโนนไร่

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาบริเวณภายในเมือง พบรูปแบบการตกแต่งด้วยวิธีกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนเฉพาะด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีการพัฒนาขุดลอกเพื่อใช้กักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๘๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโนนไร่

ภาพที่ ๘๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโนนไร่

ภาพที่ ๘๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านโนนไร่

ภาพที่ ๘๖.๔ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านโนนไร่

ภาพที่ ๘๖.๕ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านโนนไร่

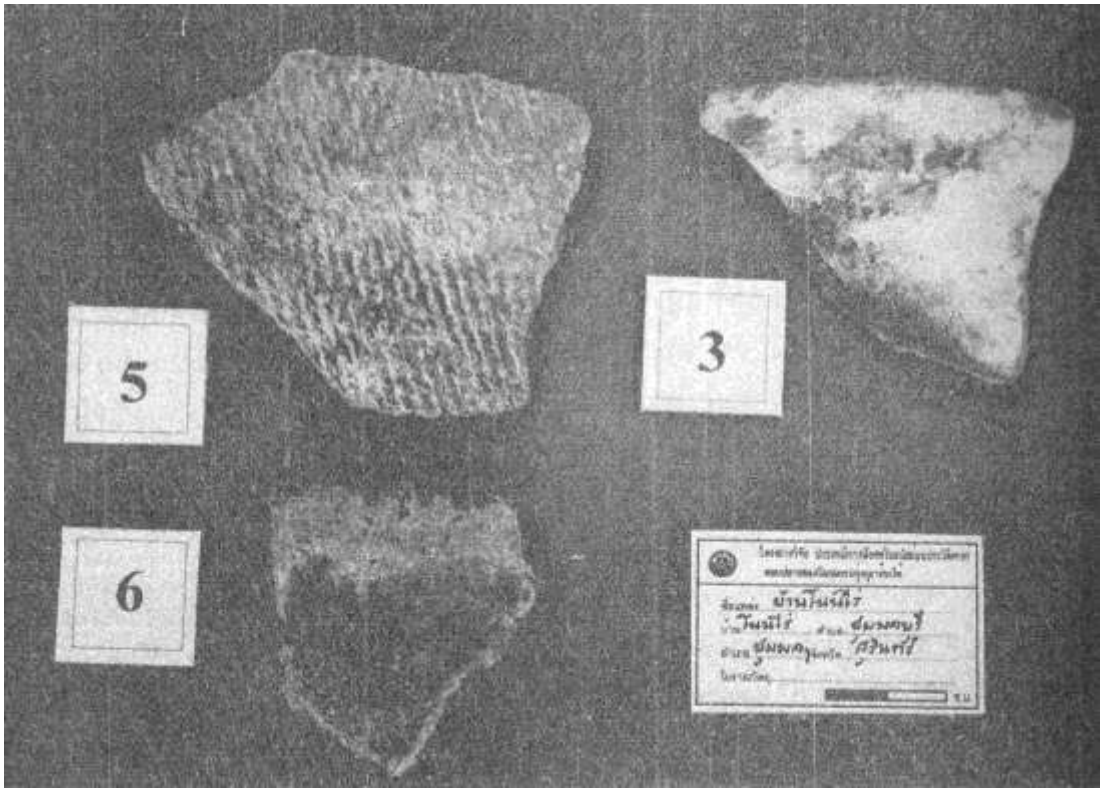

ภาพที่ ๘๖.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านโนนไร่ จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔
(ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๑๗๔)

๘๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโพนม่วง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านม่วงสวรรค์, หมู่ที่ ๑๐ บ้านโพนม่วง ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0346610 ตะวันออก 1709223 เหนือ (15°27’19.98” N, 103°34’12.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโพนม่วง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านม่วงสวรรค์ และหมู่บ้านโพนม่วง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๙๕๐ x ๑,๒๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๓-๔ ชั้น มีลำพลับพลาไหลผ่านทางเหนือของเมือง ซึ่งมีร่องรอยของทางน้ำสำหรับผันน้ำเข้าภายในคูเมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๓ ในชื่อ บ้านโพนม่วง

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ และพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกด้วย

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบโบราณวัตถุที่ประชาชนเก็บรักษาไว้ ได้แก่ ลูกปัดหินคาร์เนเลียน ลูกปัดหินสีขาว และลูกปัดหินอาเกต ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ระบุว่าเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ ได้มีการขุดพบภาชนะดินเผารูปทรงคล้ายบาตรพระจำนวน ๑๖ ใบ บริเวณชายเนินติดกับหนองน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ และเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเหนือ ด้านตะวันตกและด้านใต้ ซึ่งมีการพัฒนาขุดลอกเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ บางส่วนกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

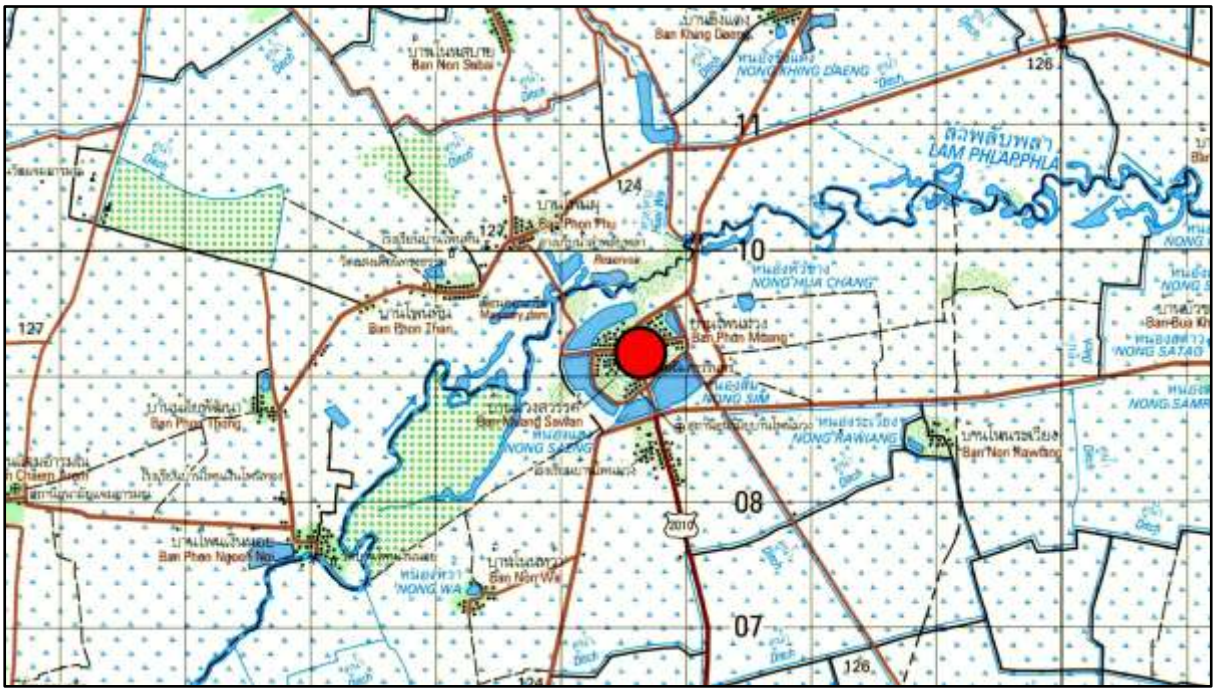

ภาพที่ ๘๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 IV อำเภอท่าตูม แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโพนม่วง

ภาพที่ ๘๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านโพนม่วง

ภาพที่ ๘๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านโพนม่วง

ภาพที่ ๘๗.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านโพนม่วง
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๘๗.๕ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านโพนม่วง

ภาพที่ ๘๗.๖ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณ บ้านโพนม่วง

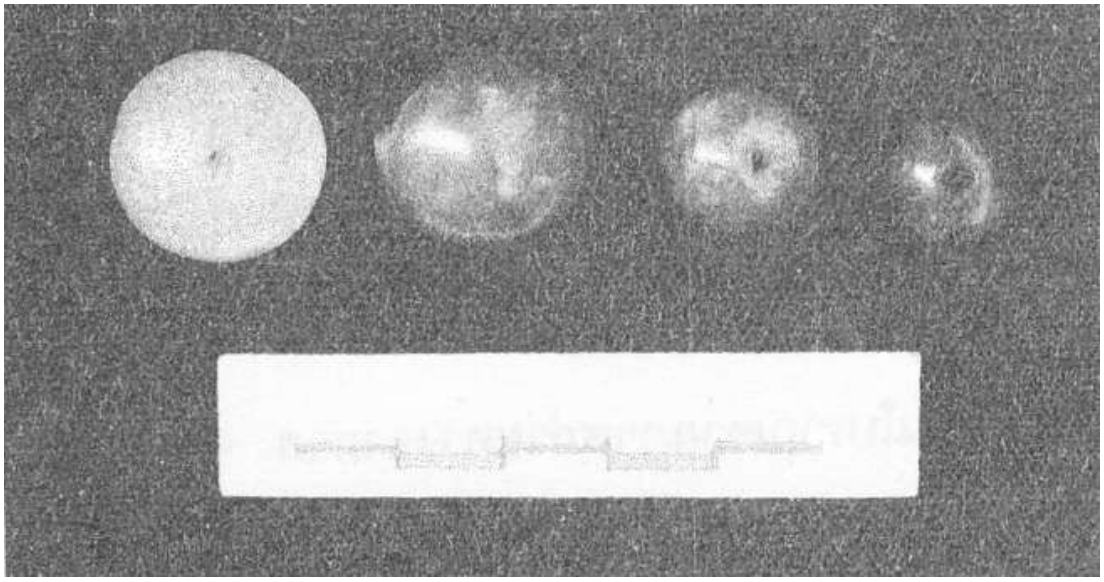

ภาพที่ ๘๗.๗ ลูกปัดหินที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านโพนม่วง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔
(ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๐๖๒)

๘๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองบัว

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านเมืองบัว ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0305199 ตะวันออก 1701758 เหนือ (15°23’06.97” N, 103°11’05.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองบัว ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านเมืองบัว ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดประมาณ ๓๘๐ x ๙๗๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๕ ในชื่อ บ้านเมืองบัว

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง ส่วนมากเป็นผิวเรียบไม่ตกแต่ง

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ก้อนดินเผาไฟที่มีการผสมดินเชื้อและปรากฏร่องรอยประทับของฟาง และข้อมูลสัมภาษณ์ยังระบุว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ภายในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทุกด้าน ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๘๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 IV อำเภอคูเมือง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองบัว

ภาพที่ ๘๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองบัว

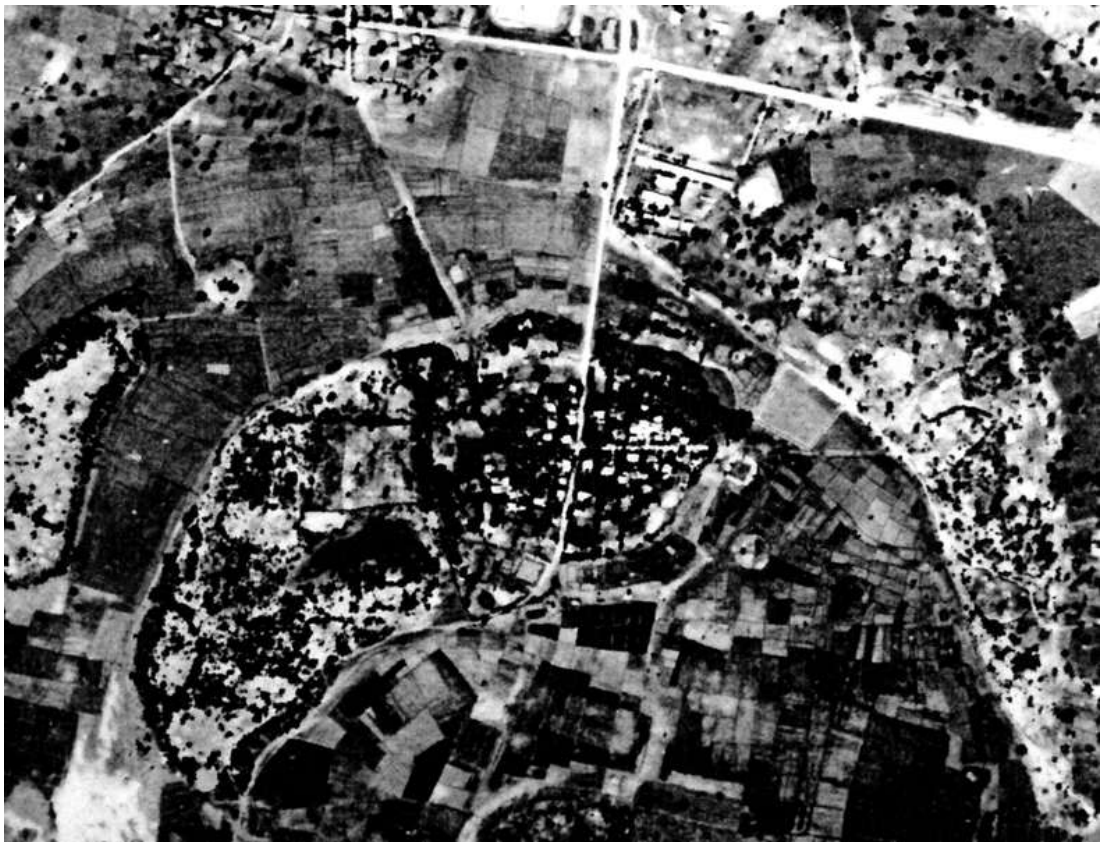

ภาพที่ ๘๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองบัว

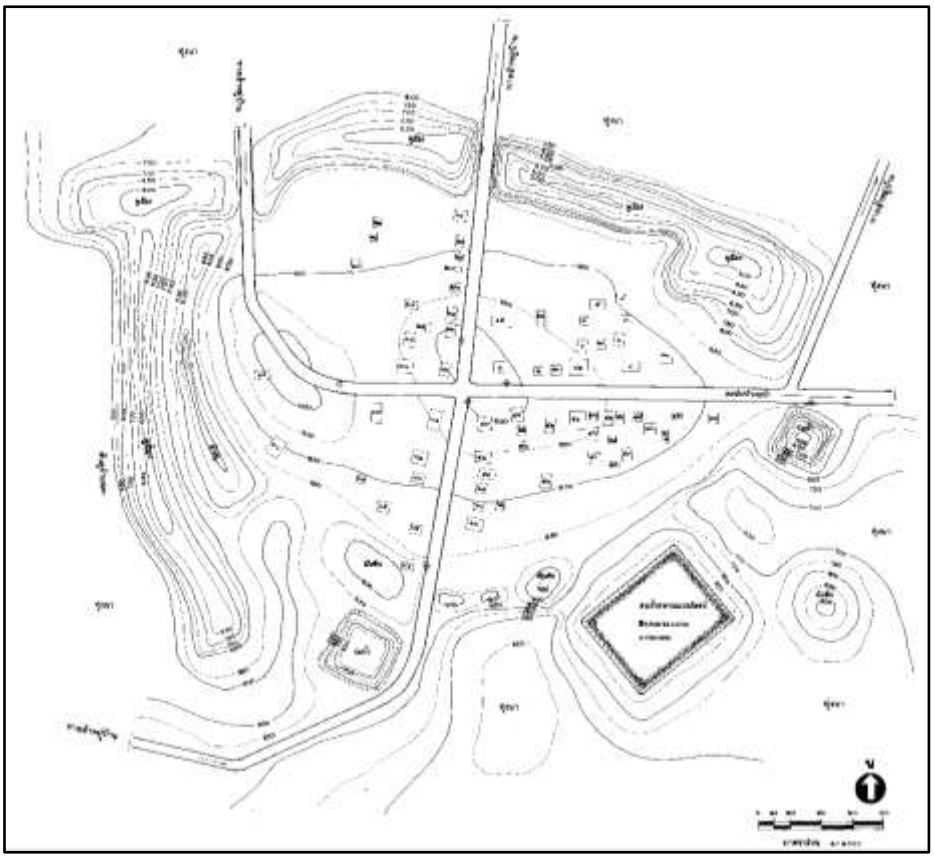

ภาพที่ ๘๘.๔ ผังบริเวณเมืองบัว จัดทำโดยกองโบราณคดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๓

ภาพที่ ๘๘.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองบัว

ภาพที่ ๘๘.๖ คูน้ำด้านใต้ของเมืองบัว

ภาพที่ ๘๘.๗ คูน้ำด้านใต้ของเมืองบัว

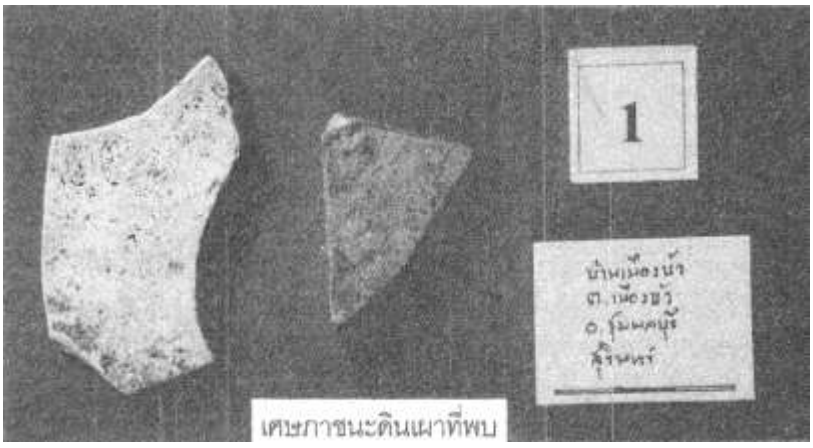

ภาพที่ ๘๘.๘ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองบัว จากการสำรวจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๙๔๘)

๘๙. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกะทะ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๒ บ้านกะทะ ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0313268 ตะวันออก 1707532 เหนือ (15°26’16.97” N, 103°15’34.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกะทะ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกะทะ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๓๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำพลับพลาไหลเป็นคูน้ำด้านเหนือของเมือง โดยผันน้ำจากลำพลับพลาเข้าสู่เมือง

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๗๗ ในชื่อ บ้านกะทะ

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการเคลือบน้ำดินสีแดง ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือและด้านตะวันออกเฉียงใต้ ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

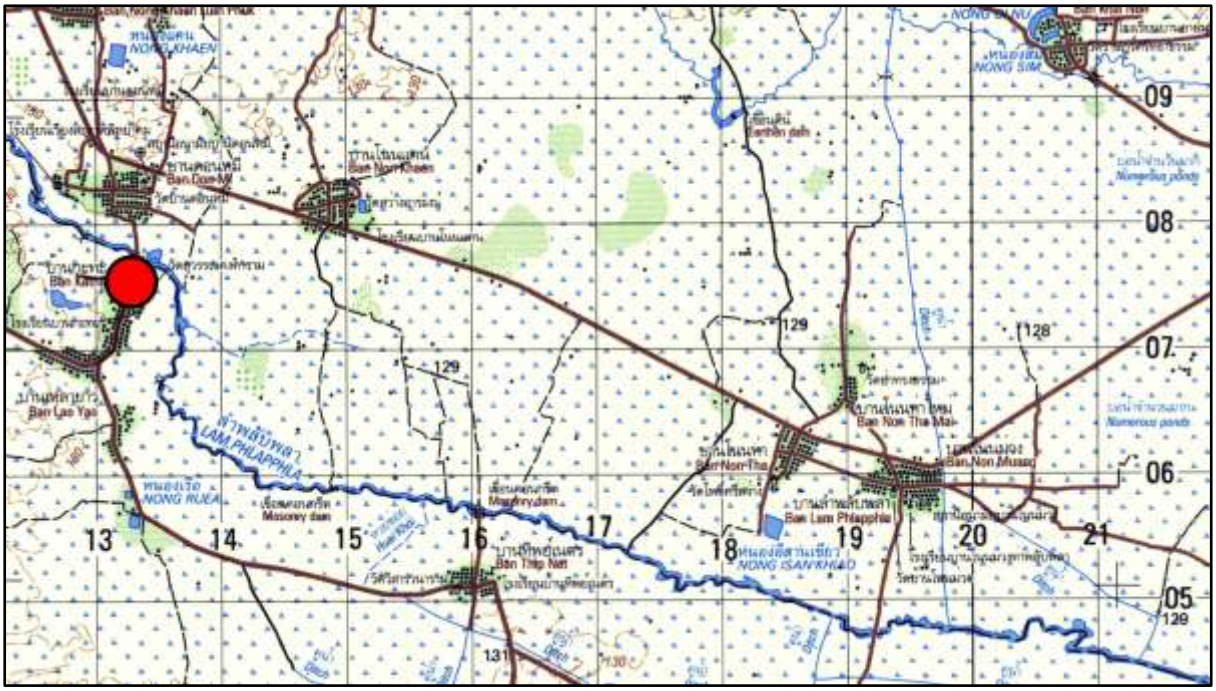

ภาพที่ ๘๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกะทะ

ภาพที่ ๘๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกะทะ

ภาพที่ ๘๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านกะทะ

ภาพที่ ๘๙.๔ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านกะทะ

ภาพที่ ๘๙.๕ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านกะทะ

ภาพที่ ๘๙.๖ ลำพลับพลา ลำน้ำที่ไหลผ่านด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านกะทะ

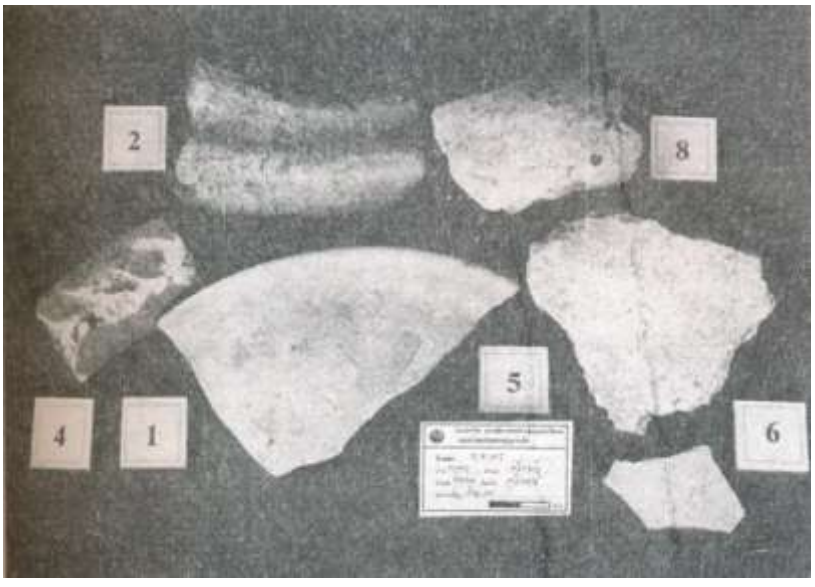

ภาพที่ ๘๙.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านกะทะจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๙๓๕)

๙๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๕ บ้านยางบ่อเทศ ตำบลเมืองบัว อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0308271 ตะวันออก 1708926 เหนือ (15°27’00.99” N, 103°12’46.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมืองโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง) ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของบ้านยางบ่อเทศ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดประมาณ ๔๕๐ x ๖๓๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำพลับพลาไหลผ่านทางเหนือของเมือง ระยะห่างประมาณ ๕๕๐ เมตร จากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ และการสำรวจในปัจจุบัน ปรากฏแนวลำน้ำจากลำพลับพลาเข้าสู่คูน้ำด้านเหนือของเมืองแห่งนี้

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๗ ในชื่อ บ้านยางบ่ออี

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อดินธรรมดากระจายอยู่ทั่วไป พบแบบกดประทับลายเชือกทาบ เคลือบน้ำดินสีแดงหรือสีน้ำตาล และพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขียนลายครามใต้เคลือบ

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นชัดเจนทุกด้าน ภายในคูน้ำได้รับการขุดลอกเพื่อใช้กักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๐). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีโนนบ้านฮ้าง บ.ยางบ่ออี ต.เมืองบัว อ.ชุมพลบุรี จ.สุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๓/๒๕๓๐.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

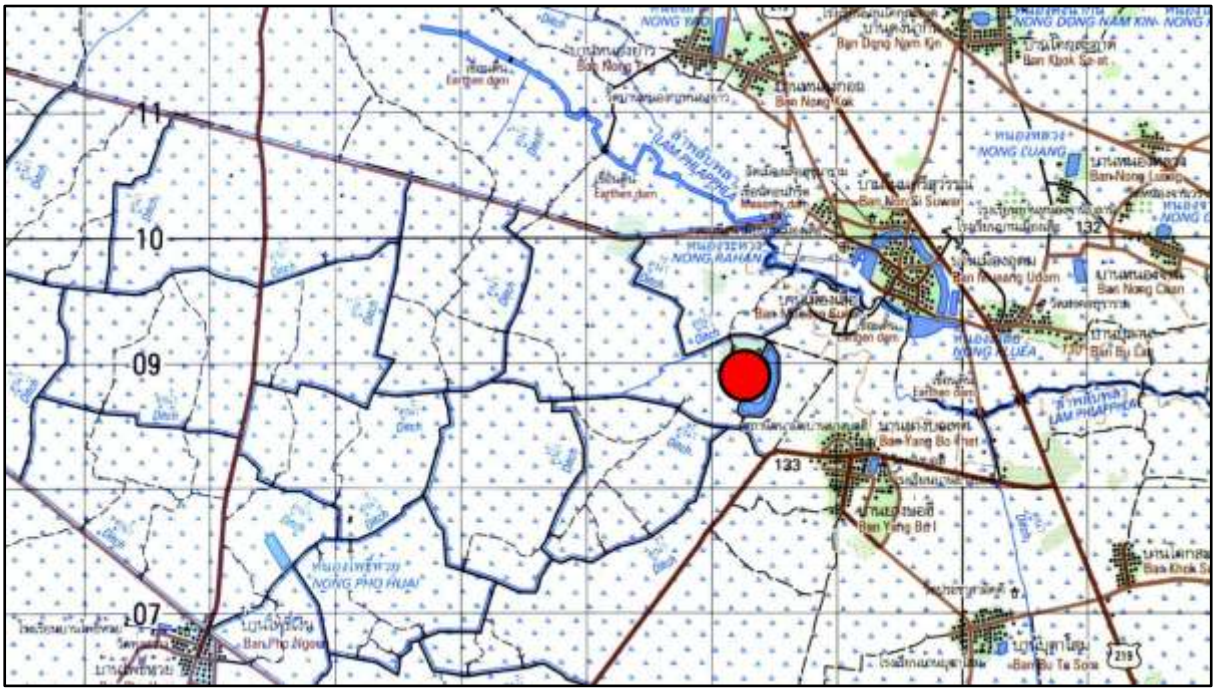

ภาพที่ ๙๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 IV อำเภอคูเมือง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๔ คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๖ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

ภาพที่ ๙๐.๗ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง)

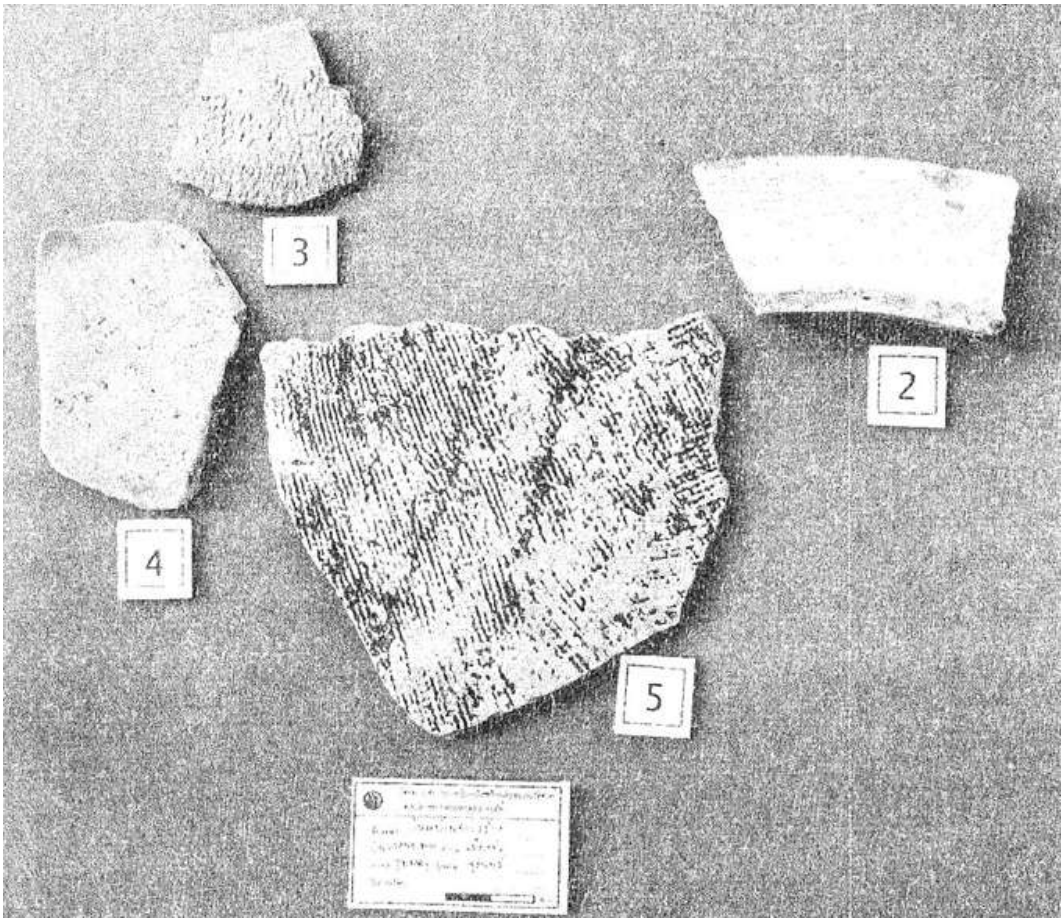

ภาพที่ ๙๐.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณ เมืองโบราณโนนยางร้าง (โนนบ้านฮ้าง) จากการสำรวจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔

(ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๙๔๓)

๙๑. อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

ที่ตั้ง เลขที่ ๔๖/๘ หมู่ที่ ๘ บ้านยางขามเฒ่า ตำบลหนองเรือ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0348034 ตะวันออก 1693234 เหนือ (15°18’40.05” N, 103°35’04.27” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดยางขามเฒ่า ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านยางขามเฒ่า ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๖ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓

อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๓ ห้อง กว้างประมาณ ๗ เมตร ยาวประมาณ ๙ เมตร ส่วนฐานจมอยู่ใต้พื้นที่ถมปรับใหม่ สันนิษฐานว่าเป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ด้านบนของชุดฐานมีบัวคว่ำประกบ ผนังด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง ด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง ด้านตะวันตกเป็นผนังทึบ ทั้งด้านตะวันออกและด้านตะวันตกเป็นผนังต่อเนื่องไปจนถึงยอดจั่ว ไม่มีลวดลายประดับ ส่วนหลังคาเป็นหลังคามุงกระเบื้องซีเมนต์ ทรงจั่วซ้อนกันสองชั้น มีตับหลังคาสามตับ ปรากฏงานประดับเฉพาะช่อฟ้าบนยอดจั่วของหลังคาชั้นบนฝั่งตะวันตก ซึ่งแต่เดิมน่าจะมีการประดับช่อฟ้าและป้านลมทุกชั้นหลังคา แต่ชำรุดหลุดหายไป

โบราณสถานหลังนี้ไม่ปรากฏปีก่อสร้างที่ชัดเจน แต่สันนิษฐานว่าก่อสร้างขึ้นก่อน พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งเป็นปีพระราชทานวิสุงคามสีมา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นงานแบบพื้นถิ่น

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ไม่ได้ใช้เป็นอุโบสถของทางวัดแล้ว สภาพอาคารชำรุดค่อนข้างมาก ส่วนผนังมีการทาสีใหม่ แต่ยังปรากฏรอยร้าวหลายจุด ส่วนหลังคามีการซ่อมแซมโดยนำกระเบื้องสังกะสีมามุงทดแทนบางส่วน กระเบื้องซีเมนต์และเครื่องประดับหลังคา เช่น ช่อฟ้า ป้านลม หลุดร่อนค่อนข้างมาก หน้าต่างด้านเหนือจำนวน ๒ ช่องชำรุด มีแผ่นสแตนเลสปิดทับ พื้นที่โดยรอบมีการถมปรับสูงจากเดิมประมาณ ๑ เมตร

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๐). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๖**. กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

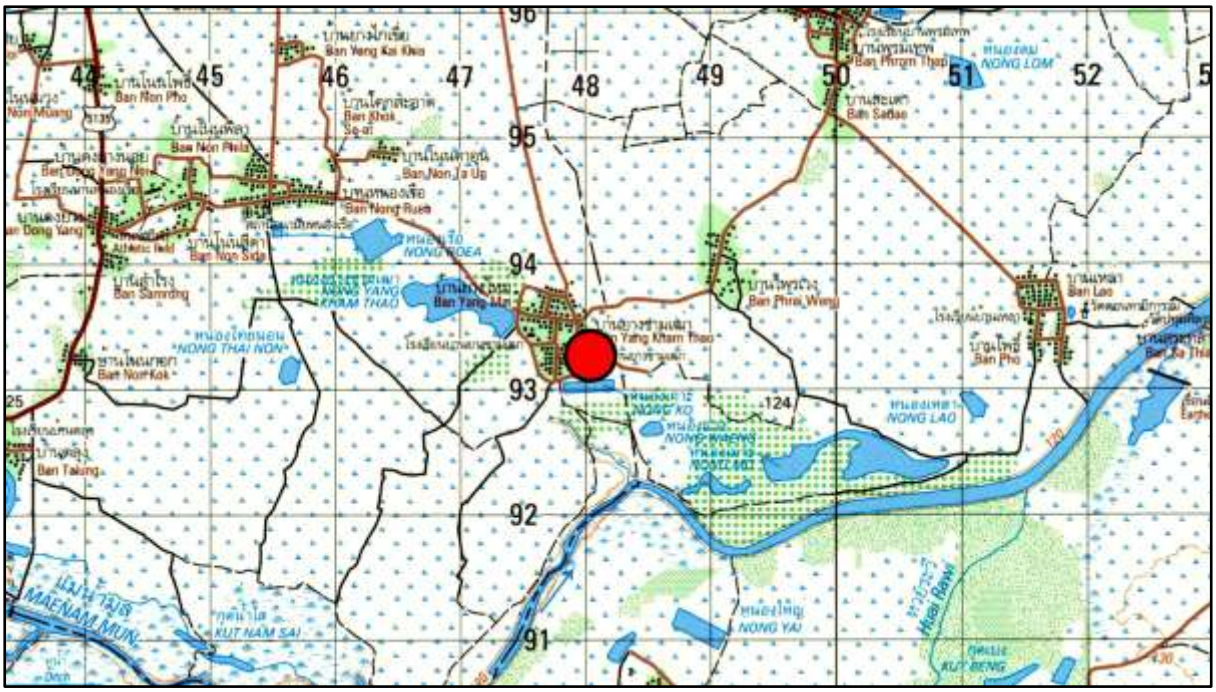

ภาพที่ ๙๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5739 IV อำเภอท่าตูม แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

ภาพที่ ๙๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

ภาพที่ ๙๑.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

ภาพที่ ๙๑.๔ สภาพทั่วไปของอุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

ภาพที่ ๙๑.๕ อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า ด้านใต้

ภาพที่ ๙๑.๖ อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า ด้านเหนือ

ภาพที่ ๙๑.๗ อุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๙๑.๘ ช่อฟ้าบนชั้นหลังคาของอุโบสถหลังเก่า วัดยางขามเฒ่า

๙๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านปอหมัน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑, ๒ บ้านปอหมัน ตำบลทุ่งกุลา อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0351785 ตะวันออก 1709214 เหนือ (15°27’21.98” N, 103°37’04.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านปอหมัน ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปอหมัน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดประมาณ ๖๕๐ x ๙๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๒๔ ในชื่อ บ้านปอหมัน

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ส่วนมากเป็นผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และพบแบบเนื้อละเอียดเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ กำไลสำริด

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ตกแต่งด้วยการเคลือบน้ำดินสีแดง และลูกปัดแก้ว ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ทรงแคปซูล

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นทางด้านเหนือและด้านใต้ ภายในคูน้ำได้รับการขุดลอกขยายเพื่อการกักเก็บน้ำจนเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

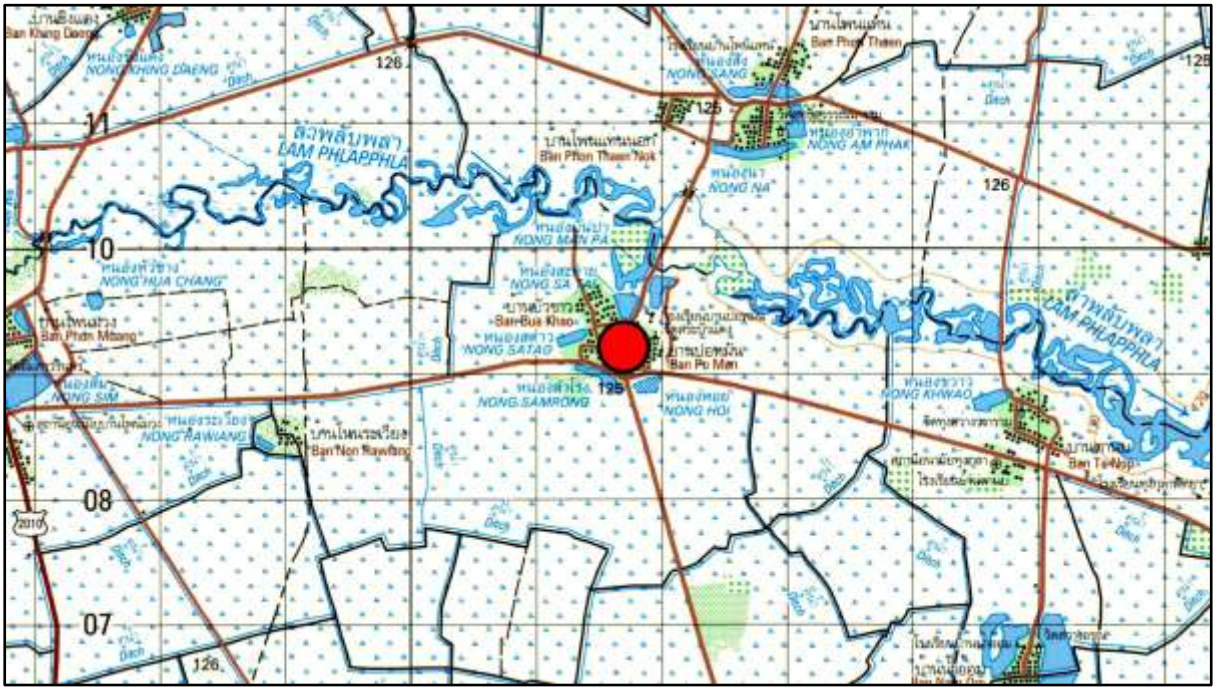

ภาพที่ ๙๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 IV อำเภอท่าตูม แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านปอหมัน

ภาพที่ ๙๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านปอหมัน

ภาพที่ ๙๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านปอหมัน

ภาพที่ ๙๒.๔ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านปอหมัน

ภาพที่ ๙๒.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านปอหมัน

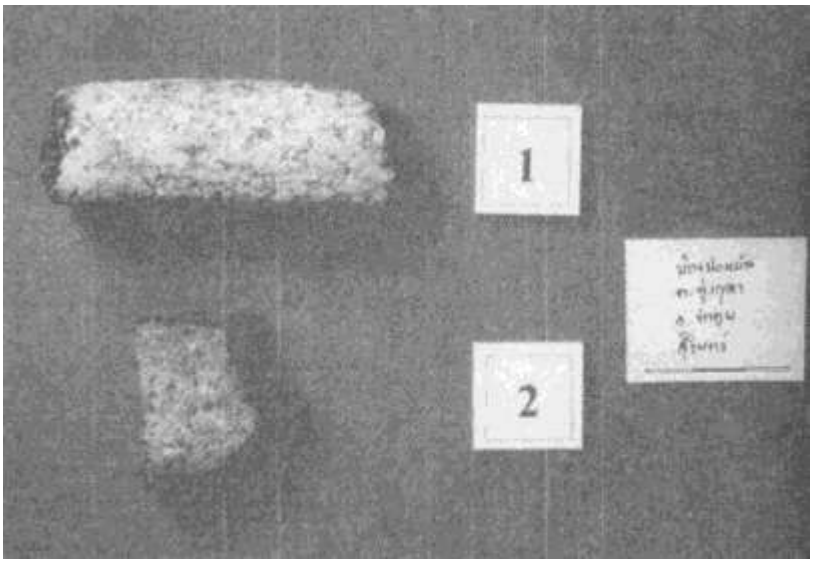

ภาพที่ ๙๒.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณเมืองโบราณบ้านปอหมัน จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๐๕๒)

๙๓. อุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านเฉนียง ตำบลบะ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0348314 ตะวันออก 1685689 เหนือ (15°14’34.61” N, 103°35’15.30” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดสว่างอารมณ์ ทางตะวันออกของหมู่บ้านเฉนียง ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๖ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๙๙

อุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์ มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาด ๓ ห้อง ส่วนฐานจมอยู่ใต้พื้นดินที่ถมปรับใหม่ ปรากฏให้เห็นส่วนบัวหงาย สันนิษฐานว่าเป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย มีงานปูนปั้นประดับบัวหงายเป็นลายพันธุ์พฤกษา ผนังด้านตะวันออกมีประตู ๑ ช่อง ด้านเหนือและใต้มีหน้าต่างด้านละ ๓ ช่อง มีเสาติดผนังคั่นระหว่างหน้าต่างแต่ละช่อง ตามผนังมีลายปูนปั้นนูนต่ำประดับเป็นลายกรอบซุ้มประตูและหน้าต่าง ลายประดับบนเสา บนผนังมีภาพปูนปั้นเล่าเรื่องพระเวสสันดรชาดก (มหาชาติ) ทุกด้าน เว้นผนังด้านตะวันออก ฝั่งซ้ายของประตูเป็นภาพพระมาลัย ส่วนหลังคาเป็นงานบูรณะใหม่ เป็นทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องลอน

โบราณสถานหลังนี้ไม่ปรากฏปีก่อสร้างที่ชัดเจน แต่สันนิษฐานว่าก่อสร้างขึ้นก่อน พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งเป็นปีพระราชทานวิสุงคามสีมา ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเป็นงานแบบพื้นถิ่น มีความโดดเด่นด้านงานปูนปั้นประดับผนังด้านนอกอาคาร ซึ่งอาจสื่อเล่าเรื่องทางศาสนาสำหรับพุทธศาสนิกชนเช่นเดียวกับภาพจิตรกรรม โดยเฉพาะสำหรับอาคารขนาดเล็กที่มิได้มีพื้นที่เพียงพอสำหรับให้พุทธศาสนิกชนเข้าไปประกอบพิธีกรรมได้มากนัก งานประดับปูนปั้นเล่าเรื่องบนผนังด้านนอกอาคารยังพบในอุโบสถหรือสิมบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลในท้องที่จังหวัดบุรีรัมย์และสุรินทร์อีกจำนวนหนึ่ง เช่น **อุโบสถหลังเก่า วัดพรมเทพ** อำเภอท่าตูม (ปัจจุบันรื้อแล้ว) **อุโบสถหลังเก่า วัดศรัทธาวารี** อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ **อุโบสถวัดศาลาลอย** และ**อุโบสถวัดหนองบัวเจ้าป่า** อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น โดยอุโบสถกลุ่มนี้สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นโดยกลุ่มช่างชาวเวียดนาม หรือที่เรียกกันว่าสิมญวน

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ไม่ได้ใช้เป็นอุโบสถของทางวัดแล้ว อาคารยังมีสภาพสมบูรณ์ โดยเฉพาะงานปูนปั้นประดับภายนอกอาคาร มีการบูรณะโดยเปลี่ยนวัสดุปูพื้นภายในอาคารและเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคา พื้นที่โดยรอบมีการถมปรับสูงจากเดิมประมาณ ๑ เมตร

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๔๐). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๖**. กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๙๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 III อำเภอจอมพระ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๓ สภาพทั่วไปของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๔ อุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์ ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๙๓.๕-๖ ภาพปูนปั้นด้านตะวันออกของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๗ อุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์ ด้านใต้

ภาพที่ ๙๓.๘ ภาพปูนปั้นด้านใต้ของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๙ ภาพปูนปั้นด้านใต้ของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๐ ภาพปูนปั้นด้านใต้ของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๑ ภาพปูนปั้นด้านตะวันตกของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๒ ภาพปูนปั้นด้านเหนือของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๓ ภาพปูนปั้นด้านเหนือของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๔ ภาพปูนปั้นด้านเหนือของอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

ภาพที่ ๙๓.๑๕ สภาพภายในอุโบสถหลังเก่า วัดสว่างอารมณ์

๙๔. แหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านกลางเก่า ตำบลแก อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด แหล่งโบราณคดี: UTM 48P 0371302 ตะวันออก 1698847 เหนือ (15°21’47.26” N, 103°48’03.31” E)

บาราย: UTM 48P 0371500 ตะวันออก 1698892 เหนือ (15°21’48.76” N, 103°48’09.95” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า) ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกลางเก่า ลักษณะเป็นเนินดินขนาดใหญ่ กว้างประมาณ ๑๘๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๗๐ เมตร ภายหลังมีการไถปรับดินออก ทำให้เนินดินแยกออกเป็นสองบริเวณคือ เนินดินทางใต้เป็นที่ตั้งหมู่บ้าน และเนินดินทางเหนือเรียกว่า โคกหนองคอง ทางตะวันออกของโคกหนองคองปรากฏแนวคันดินแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดกว้างประมาณ ๑๗๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๓๐ เมตร ด้านตะวันออกของคันดินเชื่อมต่อกับห้วยอารี สันนิษฐานว่าเป็นบารายในวัฒนธรรมเขมร

พ.ศ. ๒๕๓๔ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจโบราณสถานา รายงานว่าเนินดินทางเหนือหรือโคกหนองคอง ปรากฏร่องรอยคูน้ำรูปตัวยู (U) เคยปรากฏก้อนศิลาแลงบนเนิน

พ.ศ. ๒๕๕๗ สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี การสำรวจขณะนั้นพบหลักฐานทางโบราณคดีดังนี้

๑. ชิ้นส่วนพระพุทธรูปนาคปรกหินทราย ปรากฏเฉพาะส่วนพังพานนาค ๗ เศียร ขุดพบบริเวณศาลปู่ตาภายในบริเวณบ้านกลางเก่า (พิกัด UTM 48P 0371330 ตะวันออก 1698629 เหนือ)

๒. ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร ชนิดเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล ตกแต่งด้วยการกดประทับกดจุดเรียงเป็นแถว ลายขูดขีด และชนิดเนื้อดินธรรมดา

๓. เศษอิฐหรือดินเผาไฟ

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นชุมชนสมัยวัฒนธรรมเขมร กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ ปรากฏร่องรอยการสร้างบาราย ซึ่งเป็นพื้นที่ชลประทานสำหรับกักเก็บน้ำใช้ในชุมชน ขณะที่บริเวณหมู่บ้านเคยขุดพบชิ้นส่วนพระพุทธรูปนาคปรก แสดงถึงร่องรอยการนับถือพุทธศาสนา ทั้งนี้การก่อสร้างบารายอาจสัมพันธ์กับร่องรอยคูน้ำรูปตัวยู (U) ซึ่งโดยปกติมักล้อมรอบศาสนสถานในวัฒนธรรมเขมร

สภาพปัจจุบัน เนินดินทางใต้มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ส่วนเนินดินทางเหนือมีสภาพเป็นป่ารกชัฏ พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ร่องรอยของบารายยังเหลือแนวคันดินอยู่ พื้นที่ภายในเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเช่นเดียวกัน

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๔). “รายงานการสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถานโคกหนองคลอง (บ้านกลางเก่า) บ.กลาง ต.แก อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. งานสำรวจขึ้นทะเบียน ฝ่ายอนุรักษ์โบราณสถาน กองโบราณคดี.

สมเดช ลีลามโนธรรม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๕๕). “รายงานการสำรวจเบื้องต้น แหล่งโบราณคดีบ้านกลางเก่า (โคกหนองคอง) บ้านกลางเก่า หมู่ที่ ๓ ตำบลแก อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๗). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า) ตำบลแก อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

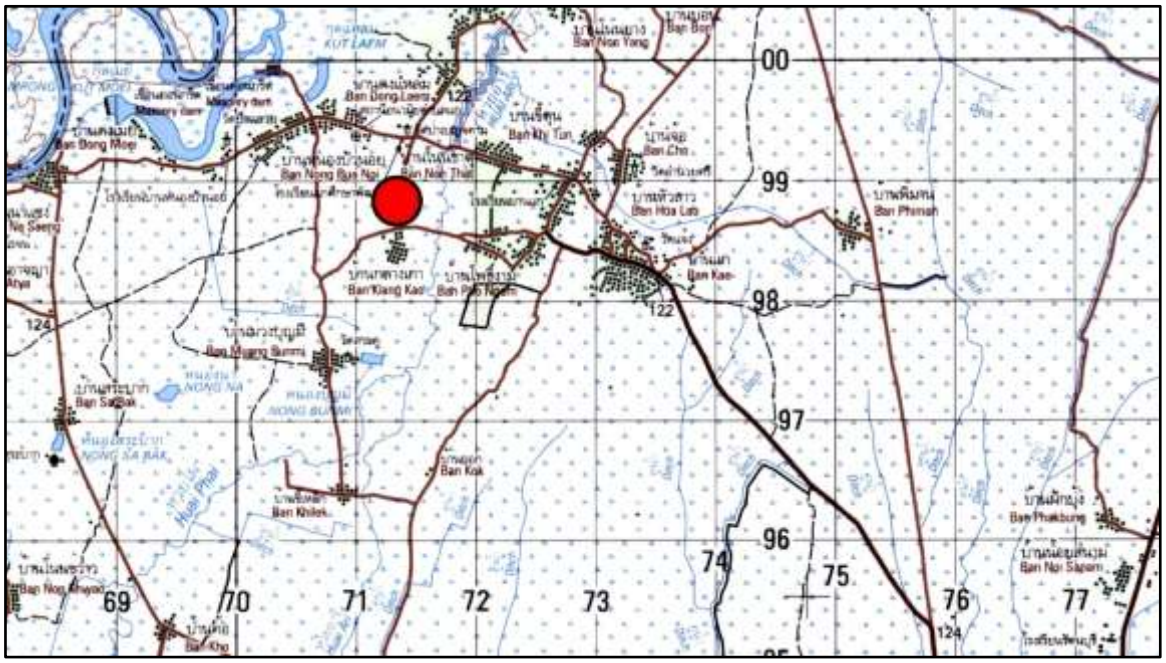

ภาพที่ ๙๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 I อำเภอรัตนบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ภาพที่ ๙๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

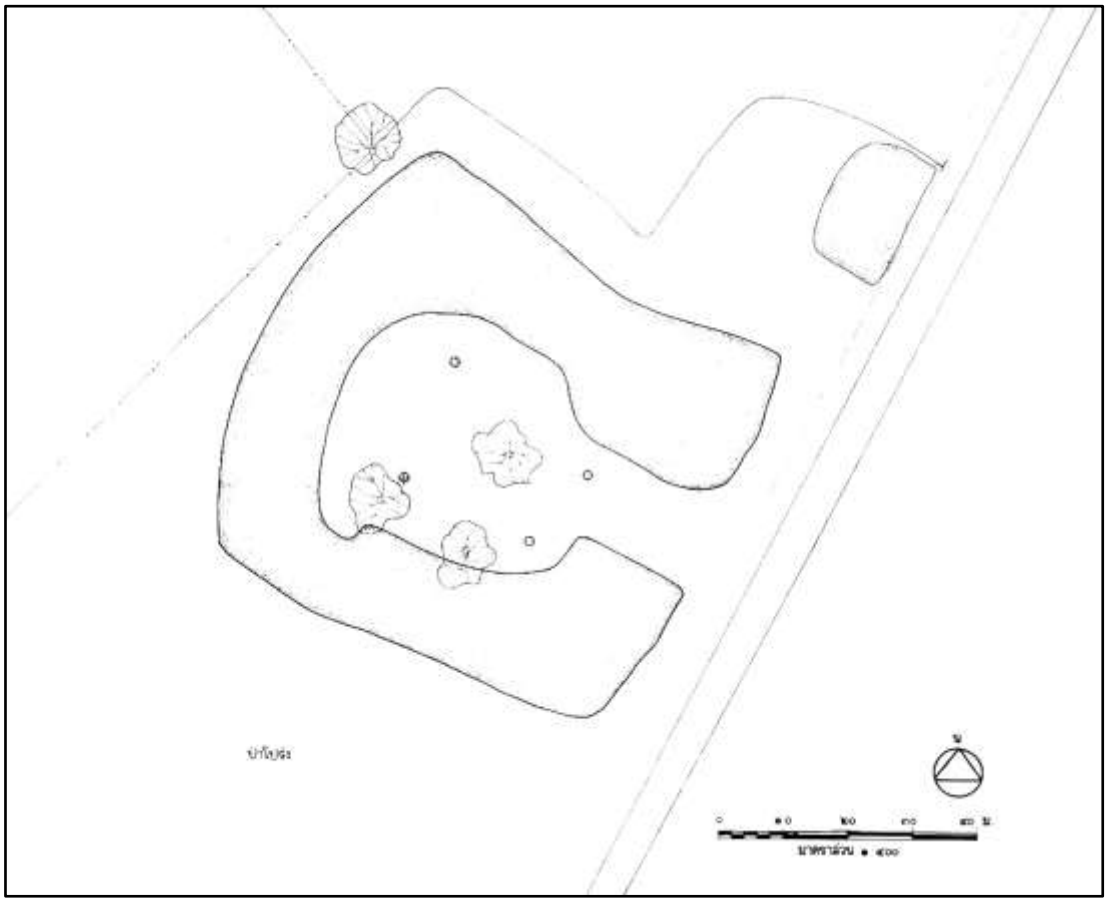

ภาพที่ ๙๔.๓ ผังบริเวณแหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า) เฉพาะส่วนที่ปรากฏร่องรอยคูน้ำ
จัดทำโดยกองโบราณคดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔

ภาพที่ ๙๔.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ภาพที่ ๙๔.๕ คันดินขอบบารายด้านใต้ของบารายโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ภาพที่ ๙๔.๖ สภาพทั่วไปภายในบารายโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ภาพที่ ๙๔.๗ สภาพทั่วไปภายในบารายโคกหนองคอง (บ้านกลางเก่า)

ภาพที่ ๙๔.๘-๙ ชิ้นส่วนนาคของพระพุทธรูปนาคปรกหินทราย ที่พบบริเวณศาลปู่ตาบ้านกลางเก่า
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๗: ๔)

ภาพที่ ๙๔.๑๐-๑๑ ตัวอย่างชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านกลางเก่า
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๗: ๔)

ภาพที่ ๙๔.๑๒ เศษอิฐที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านกลางเก่า
(ที่มา: สมเดช ลีลามโนธรรม ๒๕๕๗: ๔)

๙๕. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านธาตุ

ที่ตั้ง บ้านธาตุ หมู่ที่ ๑ ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0385369 ตะวันออก 1693387 เหนือ (15°18’51.98” N, 103°55’55.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

เมืองโบราณบ้านธาตุ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านธาตุ ลักษณะเป็นเมืองซ้อนสองชั้น ขนาดประมาณ ๑.๐๗ x ๑.๑๔ กิโลเมตร ชั้นในแผนผังรูปเหลี่ยมมน มีคูน้ำ-คันดิน ๒-๓ ชั้น และชั้นนอกแผนผังรูปโค้ง มีคูน้ำ-คันดิน ๑-๒ ชั้น ซึ่งขุดล้อมด้านเหนือและด้านตะวันออก ในลักษณะปิดล้อมแอ่งที่ต่ำรอบเมืองชั้นใน เพื่อกักเก็บและยกระดับน้ำ ซึ่งปัจจุบันประชาชนเรียกกันว่า หนองบัว หนองเบือก หนองแก หนองสิม และหนองกะลอ

ภายในเมืองโบราณ บริเวณวัดโพธิ์ศรีธาตุเป็นที่ตั้ง**ปรางค์วัดโพธิ์ศรีธาตุ** ซึ่งเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมรสร้างด้วยศิลาแลงและหินทราย ภายหลังทางวัดและชุมชนได้รื้อชิ้นส่วนอาคารมาก่อเรียงใหม่ และสร้างมณฑปคลุมไว้ ทางด้านตะวันออกของเมือง มีแนวคันดินแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๓๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๖๐๐ เมตร แนวคันดินดังกล่าวเชื่อมต่อกับคูน้ำ-คันดินของเมืองชั้นนอก สันนิษฐานว่าเป็นบาราย

ตามนิทานพื้นบ้านที่เล่าสืบต่อกันมา เช่น เรื่องสังข์ทอง ได้สมมติให้บ้านธาตุเป็นเมือง “นครจำปา” ซึ่งเป็นเมืองของท้าวสามล ขณะที่แนวคันดินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหรือบาราย เรียกว่า “บ่อนตีคลี” อันเป็นสนามที่พระสังข์ตีคลีกับพระอินทร์ โนนบ้านแคนน้อย ซึ่งติดกับบารายสมมติเป็นบริเวณที่ท้าวสามลสร้างประรำดูการตีคลี คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณเป็นบริเวณที่หกเขยไปขอปลาจากพระสังข์ บริเวณดงไม้ตรงคันดินด้านใต้ของแหล่งเรียกว่า “ดงหัวฟู” เป็นบริเวณที่หกเขยขอเนื้อจากพระสังข์ และ “โนนหัวช้าง” ตรงบ้านหนองหิน ห่างจากแหล่งไปทางเหนือ ระยะทางประมาณ ๖ กิโลเมตร เป็นบริเวณที่เจ้าเงาะกับนางรจนาไปสร้างกระท่อมอยู่หลังจากท้าวสามลขับไล่ออกจากเมือง (อ้างถึงใน กรมศิลปากร ๒๕๒๖: ๖)

เมืองโบราณแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๕๐ ในชื่อ บ้านธาตุ

พ.ศ. ๒๕๒๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร เคยมีประวัติขุดพบพระพุทธรูปสำริดบริเวณทุ่งนาและบริเวณบาราย

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าเมืองโบราณแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ ต่อมาราวสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จึงได้มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอีกครั้งตราบจนปัจจุบัน สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

อนึ่ง คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง รับรองแนวเขตที่ดินกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านธาตุ เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ตามมติที่ประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๔๙ พื้นที่ ๒๗๕ ไร่ ๑ งาน ๗๐ ตารางวา (ไม่รวมพื้นที่บาราย)

สภาพปัจจุบัน บนเนินดินมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏชัดเจนทางด้านเหนือและด้านตะวันออก มีการพัฒนาขุดลอกคูน้ำเป็นสระน้ำขนาดใหญ่ ส่วนบารายมีสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านเรือนราษฎร ไม่มีการกักเก็บน้ำภายใน แนวคันดินมีการสร้างถนนคอนกรีตทับ

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ และสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒-ปัจจุบัน

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจแหล่งเมืองโบราณ บ.ธาตุ อ.รัตนบุรี จ.สุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๕/๒๕๒๖.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง. (๒๕๔๙). “การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง เมืองโบราณบ้านธาตุ เลขที่ทะเบียน ๖๕-๕๐ บ้านธาตุ ตำบลธาตุ อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง ร่วมกับ โครงการวิจัยชุมชนโบราณ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

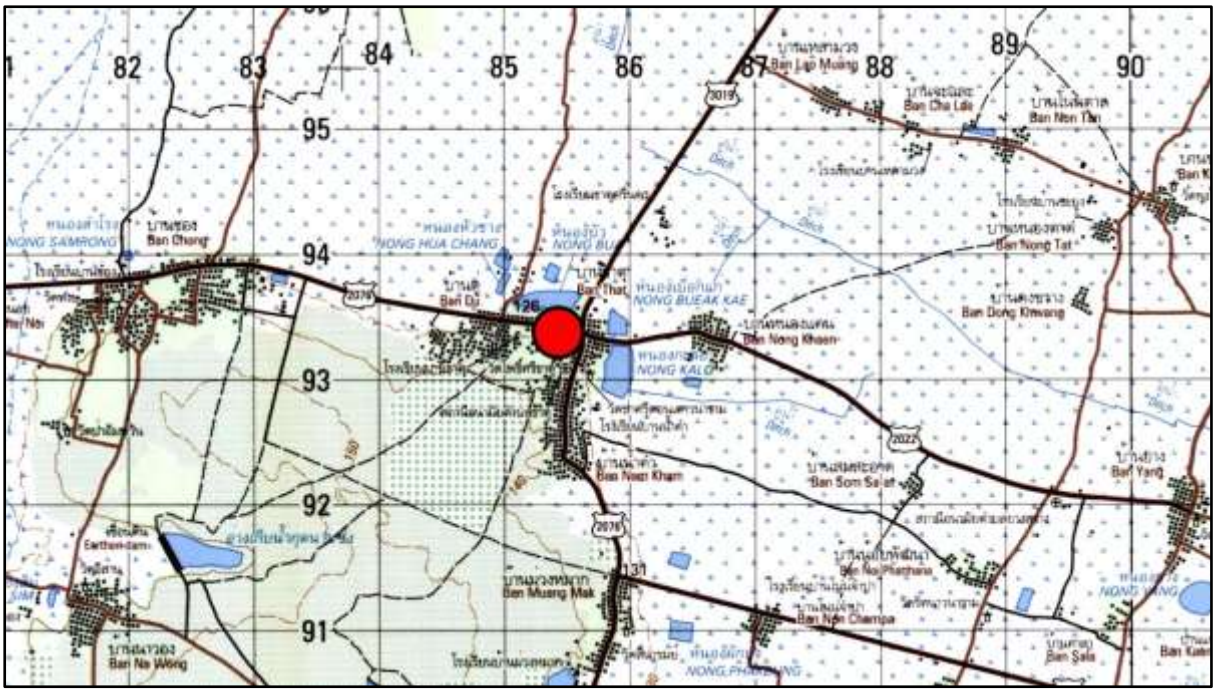

ภาพที่ ๙๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 I อำเภอรัตนบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านธาตุ

ภาพที่ ๙๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านธาตุ

ภาพที่ ๙๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๒๐ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านธาตุ

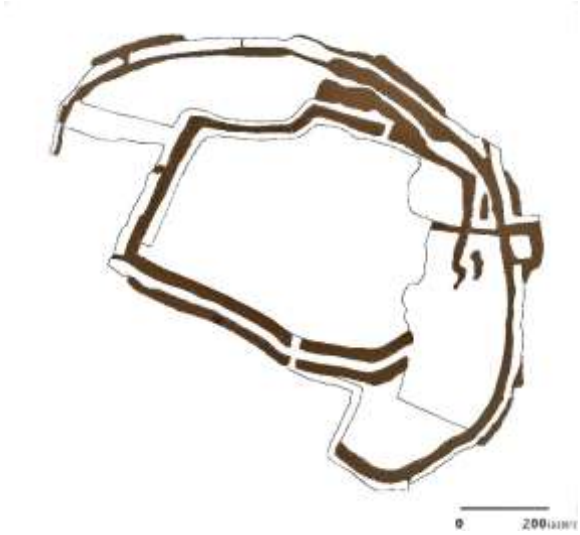

ภาพที่ ๙๕.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐาน
กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านธาตุ
(ที่มา: โครงการวิจัยชุมชนโบราณ คณะวิทยาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ภาพที่ ๙๕.๕ แผนผังแสดงขอบเขตที่ดิน
กำแพงเมืองคูเมืองที่กำหนดเป็นที่ราชพัสดุ

ภาพที่ ๙๕.๖ คูน้ำด้านตะวันออก เมืองโบราณบ้านธาตุ

ภาพที่ ๙๕.๗ แนวถนนคอนกรีต ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างทับแนวขอบคันดินบารายเมืองโบราณบ้านธาตุ

ภาพที่ ๙๕.๘ สภาพภายในบารายเมืองโบราณบ้านธาตุเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและบ้านเรือนราษฎร

ภาพที่ ๙๕.๙-๑๐ ปรางค์วัดโพธิ์ศรีธาตุ ปัจจุบันได้มีการนำชิ้นอาคารมาก่อเรียงแล้วสร้างมณฑปครอบทับ

ภาพที่ ๙๕.๑๑ ภาชนะดินเผาเครื่องถ้วยเขมร พบบริเวณเมืองโบราณบ้านธาตุ เก็บรักษาที่วัดโพธิ์ศรีธาตุ (ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๖)

๙๖. บารายบ้านโคกครุฑ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านโคกครุฑ ตำบลลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0354677 ตะวันออก 1630800 เหนือ (14°44’49.87” N, 103°38’59.77” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

บารายบ้านโคกครุฑ ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านโคกครุฑ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๔๐๐ เมตร ความยาวไม่แน่ชัด เนื่องจากไม่ปรากฏแนวคันดินด้านตะวันออก สันนิษฐานว่ามากกว่า ๙๐๐ เมตร โดยอ้างอิงจากแนวคันดินด้านเหนือและใต้ที่ปรากฏในปัจจุบัน คันดินสูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๑.๕-๒ เมตร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๗๒ ในชื่อ บ้านโคกกรุด

เนื่องจากบารายเป็นสิ่งก่อสร้างเพื่อประโยชน์ในด้านชลประทานของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร จึงสันนิษฐานว่าชุมชนบริเวณบารายแห่งนี้มีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรในภูมิภาค ระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ นอกจากนี้ ยังอาจสัมพันธ์กับการขยายตัวของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายด้วย ดังที่บริเวณท้องที่จังหวัดสุรินทร์ปรากฏชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบหลายแห่ง จึงน่าสนใจว่าการก่อสร้างบารายแห่งนี้สัมพันธ์กับการขยายตัวของชุมชนยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายหรือไม่ หรือเป็นการใช้พื้นที่ต่อเนื่องจากชุมชนที่มีมาแต่เดิม

ผลการสำรวจบริเวณโดยรอบบารายแห่งนี้ พบว่าทางตะวันออกเฉียงเหนือของบารายเป็นที่ตั้งของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร ได้แก่ **แหล่งโบราณคดีที่ดินของนางสมโภชน์ เหมาะทอง แหล่งโบราณคดีที่ดินของนายจุด บุญเจริญ แหล่งโบราณคดีเนินดินด้านเหนือของบ้านสวาย** และ**แหล่งโบราณคดีโคกสวาย** อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ แหล่งโบราณคดีทั้งสี่แหล่งปรากฏหลักฐานที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมเขมร เช่น ชิ้นส่วนเครื่องเขมรเคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล สันนิษฐานว่าผลิตจากแหล่งเตาในท้องที่อำเภอบ้านกรวด และอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ หรือท้องที่อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ขณะที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือเป็นที่ตั้ง**ปราสาทวัดบ้านปราสาท** และ**บารายบ้านตราด** อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ของชุมชนวัฒนธรรมเขมรที่มีการสร้างศาสนสถานและระบบชลประทานสำหรับชุมชนอย่างชัดเจน

อนึ่ง ทางใต้ของบารายบ้านโคกครุฑ ระยะห่างประมาณ ๔๔๐ เมตร ปรากฏร่องรอยคูน้ำรูปตัวยู (U) ล้อมรอบพื้นที่แผนผังรูปสี่เหลี่ยม ขนาดประมาณ ๘๐ x ๙๐ เมตร จากแผนผังดังกล่าวมีข้อสังเกตว่าอาจเป็นที่ตั้งปราสาทในวัฒนธรรมเขมรอีกแห่งหนึ่ง ทว่าผลการสำรวจในปัจจุบันปรากฏเพียงร่องรอยของคูน้ำเท่านั้น ขณะที่บนเนินดินไม่ปรากฏร่องรอยโบราณสถานแล้ว

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ไม่มีการกักเก็บน้ำแล้ว พื้นที่ภายในและภายนอกของโบราณสถานส่วนมากกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บางส่วนมีสิ่งปลูกสร้างสมัยปัจจุบัน มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๗๗ ตัดผ่านจากทางตะวันตกเฉียงเหนือลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และมีถนนตัดจากทางหลวงดังกล่าว มุ่งไปยัง

หมู่บ้านสวายทางตะวันออกเฉียงเหนือด้วย อนึ่ง พื้นที่ตั้งของบารายบางส่วนซ้อนทับกับที่ดินสาธารณประโยชน์อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย ขณะที่บางส่วนเป็นที่ดินเอกชน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

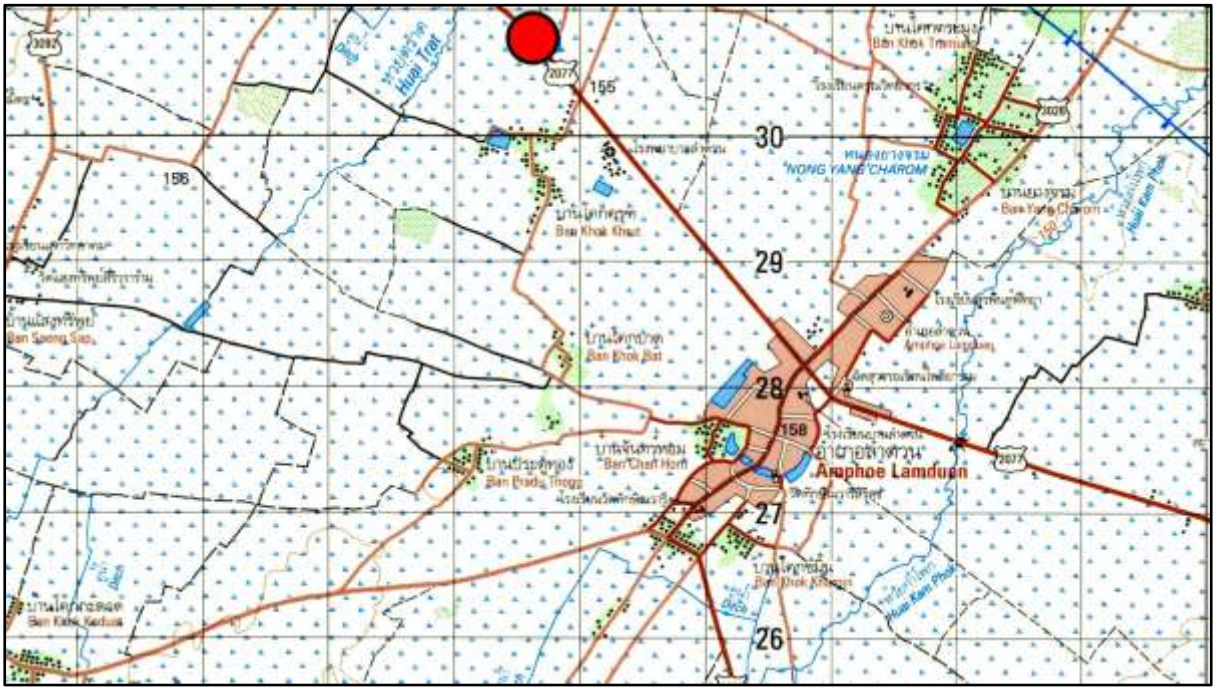

ภาพที่ ๙๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 III อำเภอลำดวน แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านโคกครุฑ

ภาพที่ ๙๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านโคกครุฑ

ภาพที่ ๙๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายบ้านโคกครุฑ

ภาพที่ ๙๖.๔-๕ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ (ซ้าย) และภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth พ.ศ. ๒๕๖๔ (ขวา) แสดงภาพแนวคูน้ำที่สันนิษฐานว่าเป็นโบราณสถาน ด้านใต้ของบารายบ้านโคกครุฑ

ภาพที่ ๙๖.๖ สภาพภายในบารายบ้านโคกครุฑ ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ภาพที่ ๙๖.๗ แนวคันดินด้านเหนือของบารายบ้านโคกครุฑ

ภาพที่ ๙๖.๘ ร่องรอยของคูน้ำรูปตัวยู (U) ทางใต้ของบารายบ้านโคกครุฑ
มีข้อสังเกตว่าอาจเป็นที่ตั้งปราสาทในวัฒนธรรมเขมร

๙๗. บารายหนองตะเปียง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านตระเปียงกู ตำบลลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0350882 ตะวันออก 1625034 เหนือ (14°41’41.50” N, 103°36’54.05” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองตะเปียง ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านตะเปียงกู ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดปัจจุบัน กว้างประมาณ ๒๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๖๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๑.๕-๒ เมตร

ทางใต้ของบาราย ระยะห่างประมาณ ๔๐๐ เมตร เป็นที่ตั้งของปราสาทบ้านกระดูด ซึ่งเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร สันนิษฐานว่าสร้างด้วยศิลาแลง มีคูน้ำล้อมรอบ เมื่อพิจารณาจากตำแหน่ง สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้เป็นบารายประจำศาสนสถานดังกล่าว และอาจเป็นบารายสำหรับใช้ประโยชน์ในชุมชนบริเวณใกล้เคียงด้วย

อนึ่ง กรมศิลปากร ออกประกาศเรื่อง กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติ โดยประกาศให้ปราสาทบ้านกระดูดเป็นโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ หน้า ๓๗๑๓ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๔๗๘ แต่การประกาศดังกล่าวมิได้กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ดังนั้นสถานะการขึ้นทะเบียนโบราณสถานจึงครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ปราสาท

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้ยังมีการกักเก็บน้ำอยู่ แนวคันดินมีการถมดินที่ได้จากการขุดลอกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ทำให้มีสภาพต่างไปจากเดิม ประชาชนในพื้นที่ยังใช้ประโยชน์โบราณสถานแห่งนี้ในด้านอุปโภคบริโภคและเกษตรกรรม โดยมีสถานะเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ แปลง หนองน้ำบ้านโคกกระดวด

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗

ที่มาของข้อมูล

นภสินธุ์ บุญล้อม. (๒๕๖๕). “รายงานการสำรวจโบราณสถาน ปราสาทบ้านกระดูด บ้านตระเปียงกู ตำบลลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ประกอบการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ปีงบประมาณ ๒๕๖๕.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สมเดช ลีลามโนธรรม. (๒๕๕๙). “รายงานการสำรวจเพื่อจัดทำข้อมูลขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โบราณสถานปราสาทบ้านกระดูด บ้านตระเปียงกู หมู่ ๘ ตำบลลำดวน อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

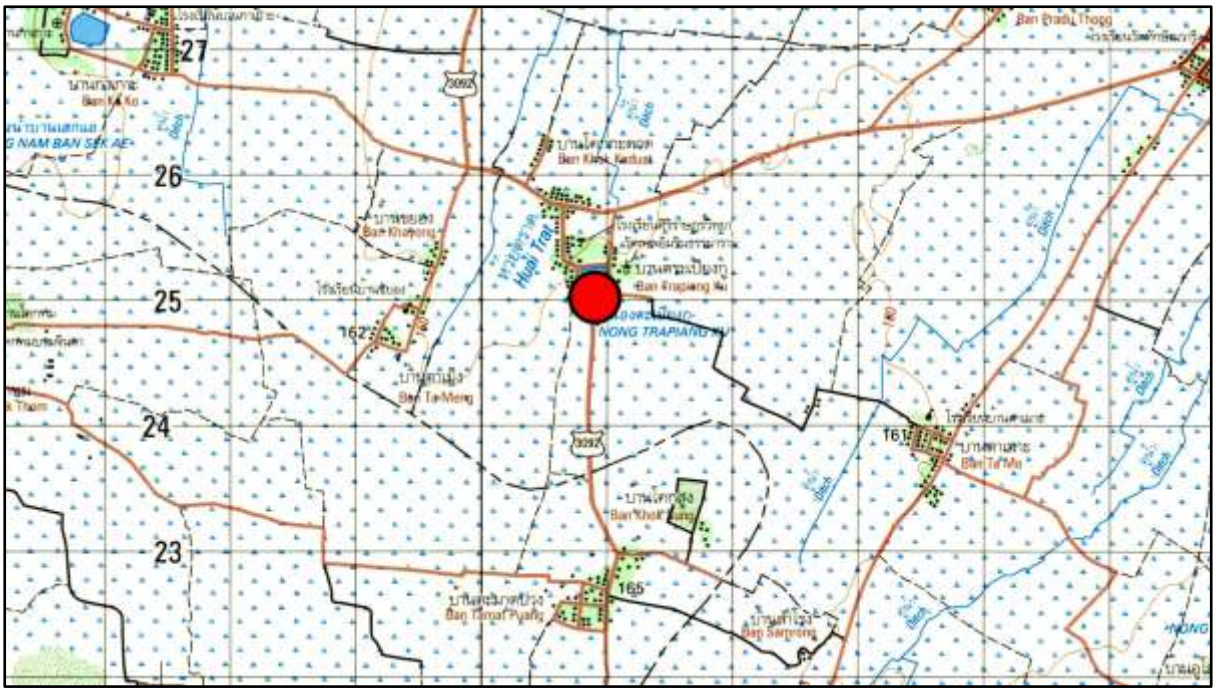

ภาพที่ ๙๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5738 III อำเภอลำดวน แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองตะเปียง

ภาพที่ ๙๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๔
แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองตะเปียง และปราสาทบ้านกระดูด

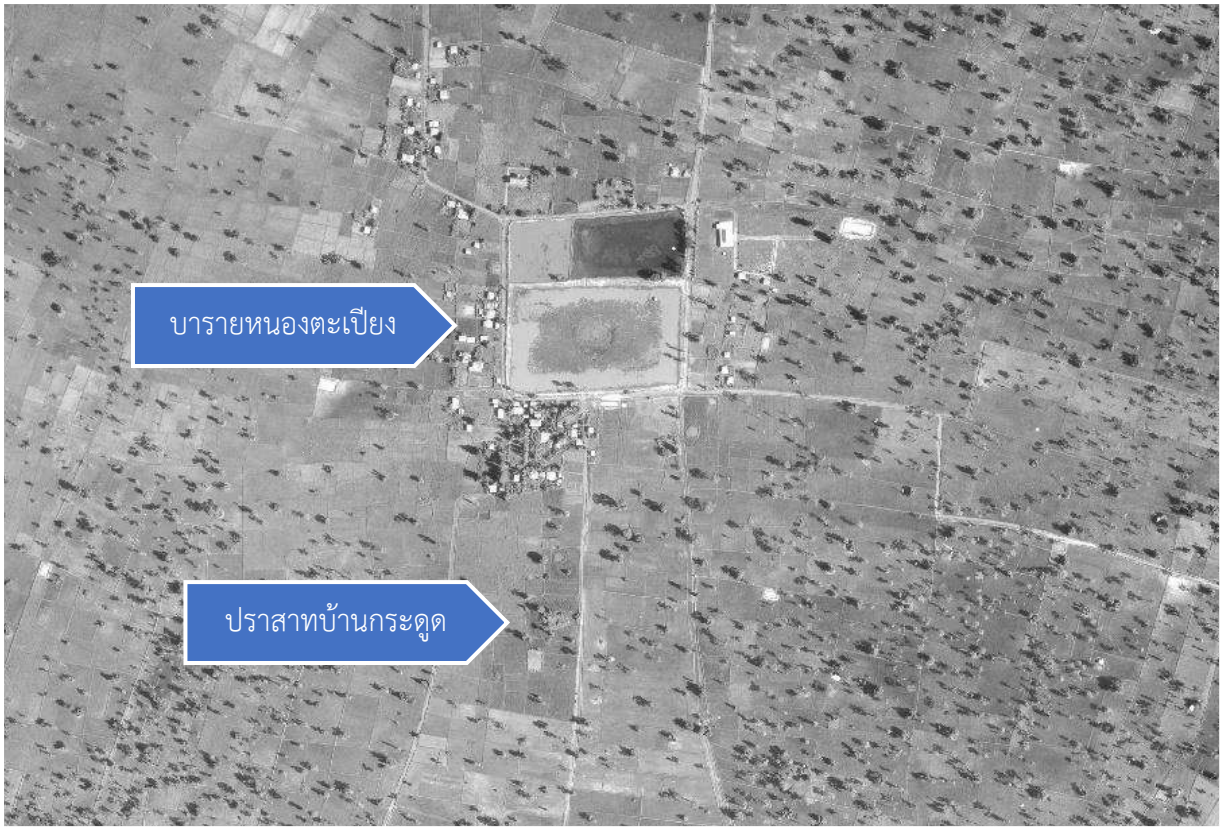

ภาพที่ ๙๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายหนองตะเปียง และปราสาทบ้านกระดูด

ภาพที่ ๙๗.๔ บารายหนองตะเปียง

ภาพที่ ๙๗.๕ เนินดินที่ตั้งปราสาทบ้านกระดูด (ที่มา: นภสินธุ์ บุญล้อม ๒๕๖๕: ๑๒)

ภาพที่ ๙๗.๖ ฐานประติมากรรมหินทราย บริเวณปราสาทบ้านกระดูด (ที่มา: นภสินธุ์ บุญล้อม ๒๕๖๕: ๑๑)

๙๘. บารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านพะเนาว์ ตำบลแจนแวน อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0387301 ตะวันออก 1637786 เหนือ (14°48’42.88” N, 103°57’09.62” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านพะเนาว์ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๓๘๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๒ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๖๙ ในชื่อ บ้านพะเนาว์

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกเพื่อใช้กักเก็บน้ำสำหรับใช้ภายในชุมชน สภาพคันดินมีการนำดินที่ได้จากการขุดลอกมาถมขึ้นใหม่ มีการใช้ประโยชน์เป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

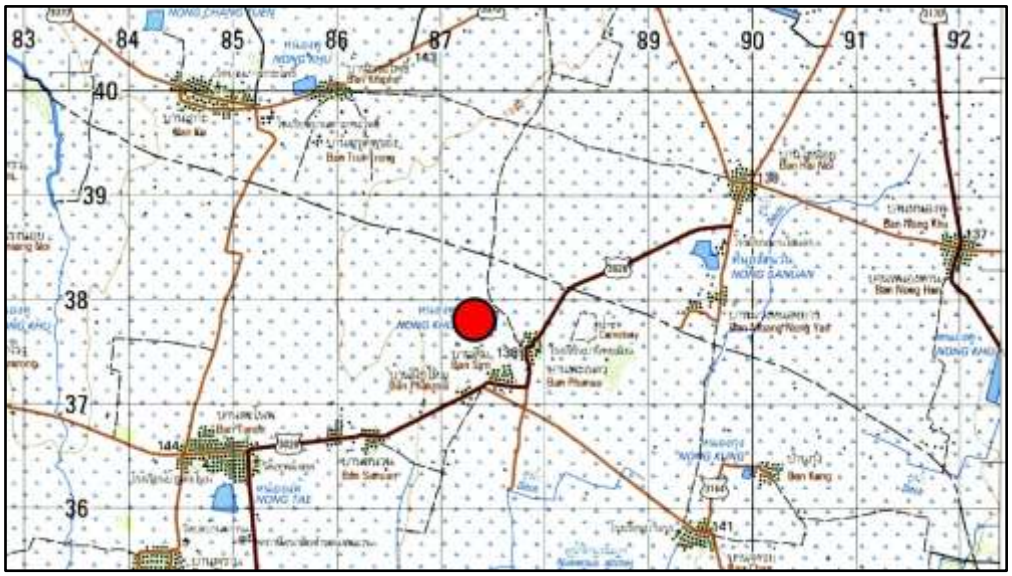

ภาพที่ ๙๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 I อำเภอศีขรภูมิ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

ภาพที่ ๙๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖
แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

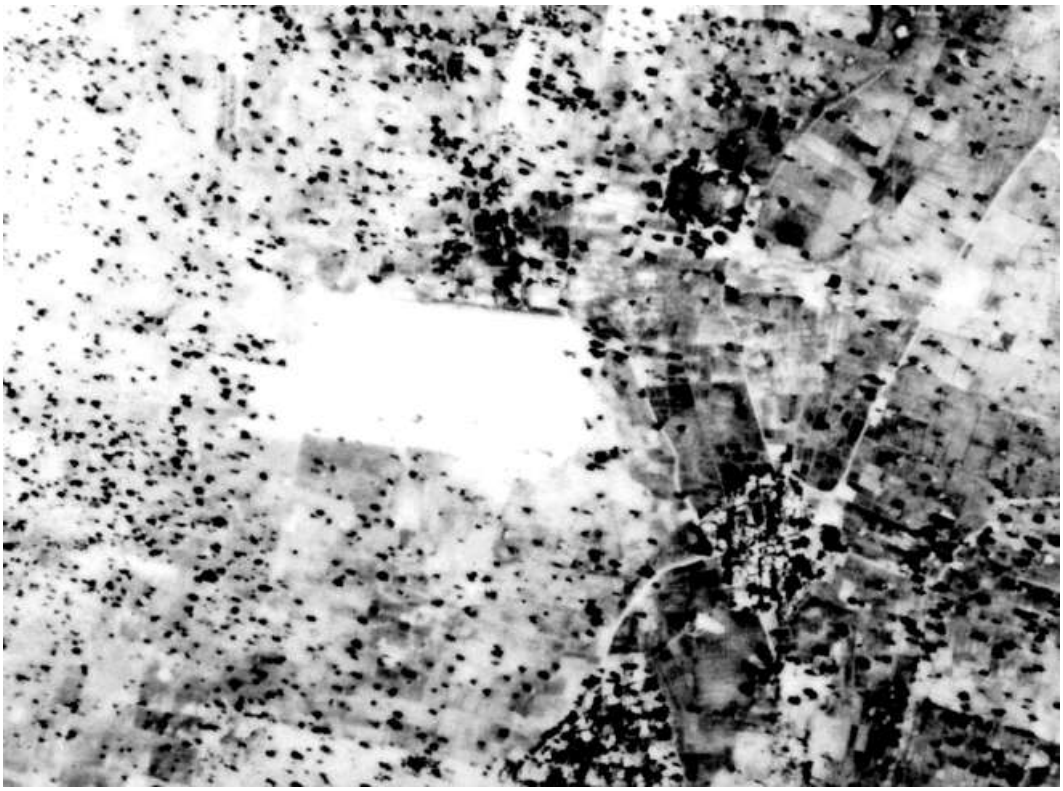

ภาพที่ ๙๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

ภาพที่ ๙๘.๔ บารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

ภาพที่ ๙๘.๕ บารายบ้านพะเนาว์ (หนองคู)

๙๙. บารายหนองถนน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านกระโดนค้อ ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0362565 ตะวันออก 1650988 เหนือ (14°55’48.31” N, 103°43’19.67” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองถนน ตั้งอยู่ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของบ้านกระโดนค้อ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๙๐ เมตร ยาวประมาณ ๔๕๐ เมตร ทั้งนี้ ขนาดของบารายมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากมีการขุดลอกและพัฒนาในสมัยปัจจุบัน สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๗๔ ในชื่อ บ้านตาเกา (๓)

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและพัฒนาแล้ว มีการสร้างถนนคอนกรีตทับบนคันดินขอบบาราย ด้านตะวันตกเฉียงเหนือมีการถมคันดินกั้นเป็นสระน้ำขนาดเล็ก

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

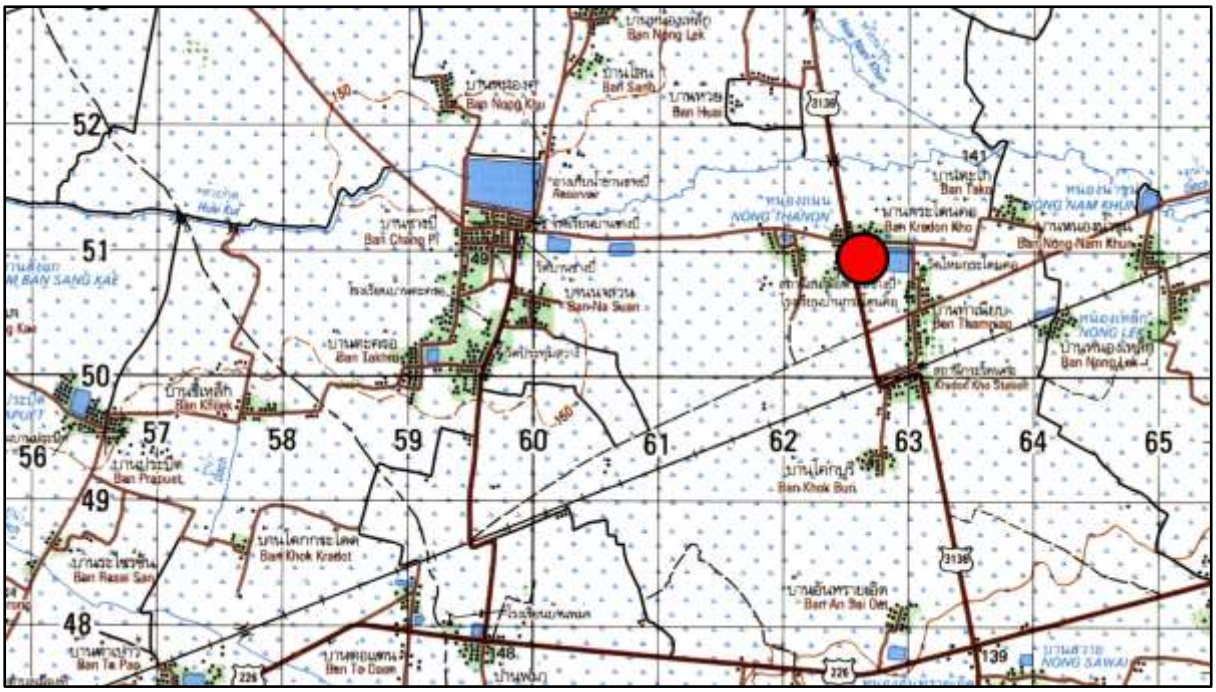
52
51
50
49
48
57
58
59
60
61
62
63
64
65
56
บ้านหนองคู
Ban Nong Khu
บ้านโสกน้ำ
Ban Sanlu
บ้านหวย
Ban Huai
บ้านช้างพี
Ban Chang Pi
บ้านตะคร้อ
Ban Takhro
บ้านสันเหล็ก
Ban Khlek
บ้านประโพ
Ban Prapoot
บ้านโคกกระโดด
Ban Khok Kradot
บ้านระไซร้ใน
Ban Rasai San
บ้านตาเปรี้ยว
Ban Ta Prio
บ้านตอแสน
Ban To Saen
บ้านหนองทีเหนือ
Ban Nong Thi Nuea
บ้านหนองทีใต้
Ban Nong Thi Tai
บ้านเขื่อนลำนางรอง
Reservoir
บ้านสันนาสวน
San-Na Suan
บ้านเขื่อนลำนางรอง
Reservoir
บ้านกรวด
Ban Kruat
บ้านโคกบุรี
Ban Khok Bun
บ้านอันพรายตก
Ban An Sai Tok
บ้านหนองสะแก
Ban Nong Sakae
บ้านหนองหญ้าปล้อง
Ban Nong Ya Plong
บ้านหนองหญ้าปล้องใต้
Ban Nong Ya Plong Tai
บ้านหนองหญ้าปล้องเหนือ
Ban Nong Ya Plong Nuea
บ้านหนองหญ้าปล้องกลาง
Ban Nong Ya Plong Klang
บ้านหนองหญ้าปล้องตะวันออก
Ban Nong Ya Plong Tawan Ok
บ้านหนองหญ้าปล้องตะวันตก
Ban Nong Ya Plong Tawan Tok

ภาพที่ ๙๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายหนองถนน

ภาพที่ ๙๙.๔ สภาพทั่วไปของบารายหนองถนน

๑๐๐. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านสัจจัง

ที่ตั้ง บ้านสัจจัง หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองบัว อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0364103 ตะวันออก 1672665 เหนือ (15°07’33.97” N, 103°44’06.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านสัจจัง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านสัจจัง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น ทางด้านตะวันออกของเมือง มีบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ด้านตะวันออกของบารายเชื่อมต่อกับห้วยไผ่ ส่วนด้านตะวันตกติดกับแนวคูน้ำ-คันดิน สันนิษฐานว่าสร้างเพิ่มเติมเมื่อรับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมร เพื่อใช้กักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน อย่างไรก็ดี เมืองโบราณแห่งนี้ไม่ปรากฏศาสนสถานในวัฒนธรรมดังกล่าว

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๘๖ ในชื่อ บ้านสัจจัง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าเมืองโบราณแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน บนเนินดินมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินไม่ปรากฏหลักฐาน ส่วนบารายได้รับการขุดลอกพัฒนาเพื่อการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อยคมูลโบราณสถานชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๐๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5739 III อำเภอจอมพระ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสัจจัง

ภาพที่ ๑๐๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๓
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสัจจัง

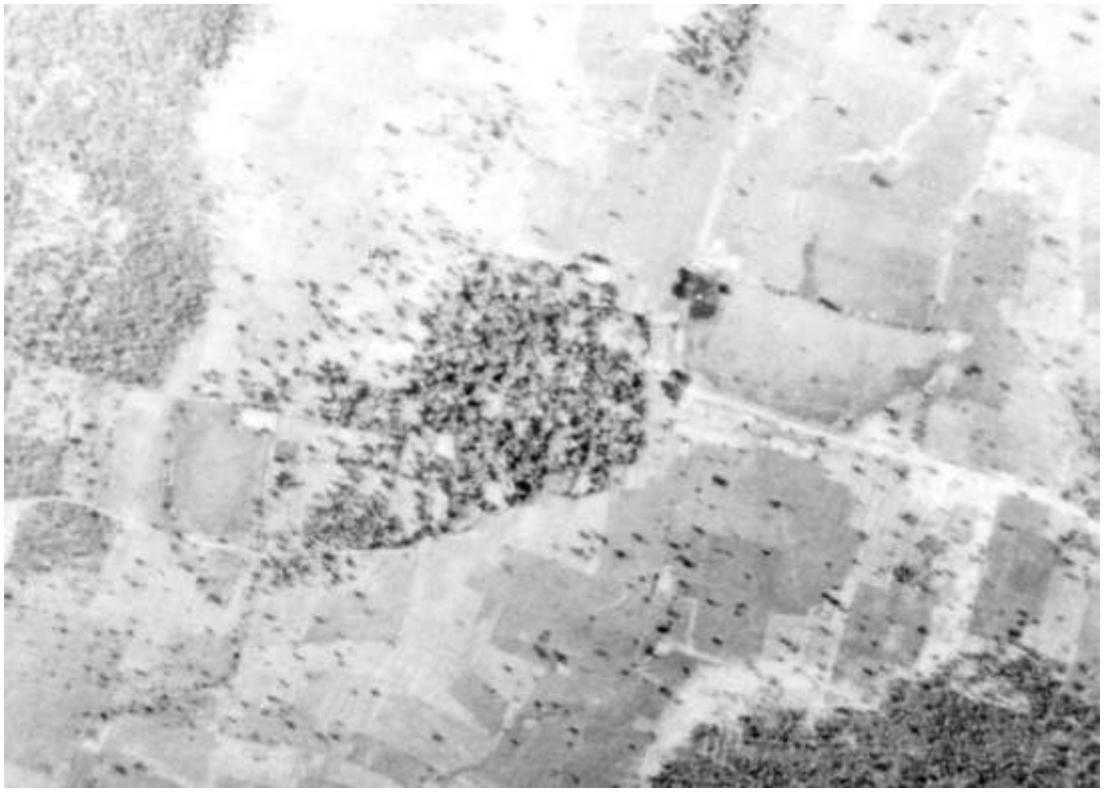

ภาพที่ ๑๐๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านสัจจัง

ภาพที่ ๑๐๐.๔ บารายบ้านสัจจัง

๑๐๑. บารายบ้านขาม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านขาม ตำบลศรีสุข อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0383085 ตะวันออก 1664114 เหนือ (15°02’59.01” N, 103°54’44.28” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านขาม ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านขาม ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๘๐ เมตร ยาวประมาณ ๔๐๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๑.๕-๒ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๖๖ ในชื่อ บ้านขาม

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและพัฒนาแล้ว

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

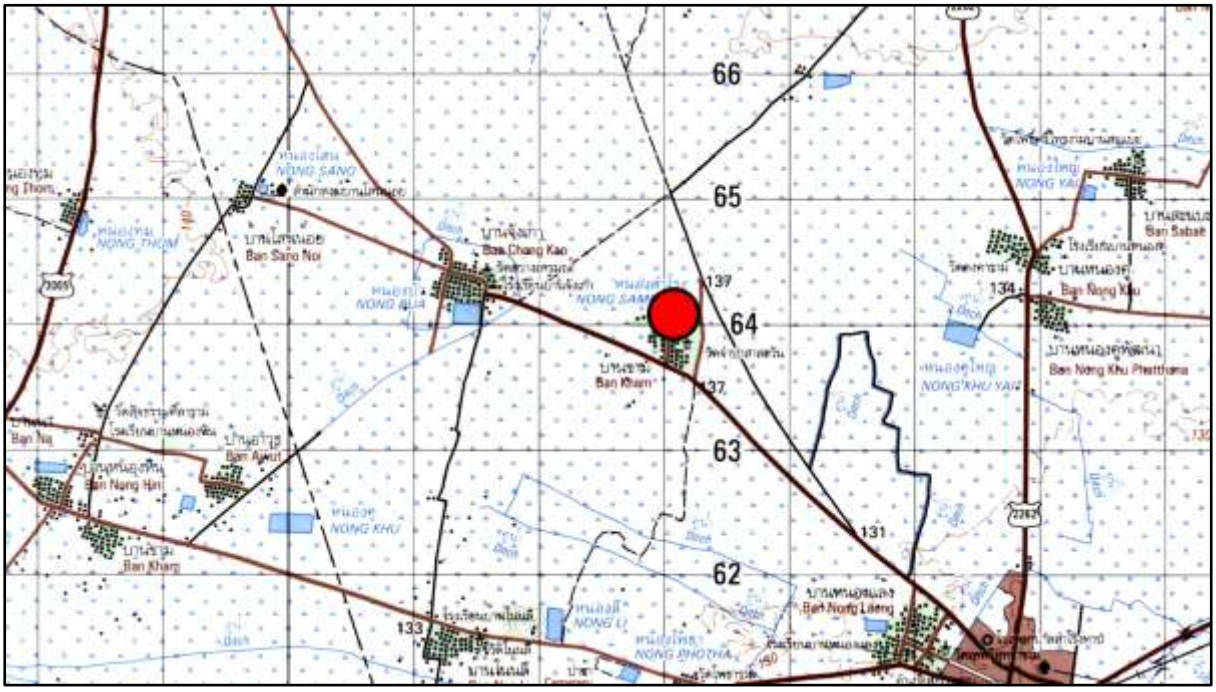

ภาพที่ ๑๐๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 II อำเภอสำโรงทาบ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านขาม

ภาพที่ ๑๐๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๒ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านขาม

ภาพที่ ๑๐๑.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายบ้านขาม

ภาพที่ ๑๐๑.๔ สภาพทั่วไปของบารายบ้านขาม

ภาพที่ ๑๐๑.๕ สภาพทั่วไปของบารายบ้านขาม

๑๐๒. บารายหนองจังเกา

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๐ บ้านจังเกา ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์

พิกัด UTM 48P 0381418 ตะวันออก 1664047 เหนือ (15°02’56.56” N, 103°53’48.47” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองจังเกา หรือหนองบัว ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านจังเกา ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๔๕ เมตร ยาวประมาณ ๒๐๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๖๕-๕๒ ในชื่อ บ้านจังเกา

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกและพัฒนาแล้ว มีการสร้างถนนคอนกรีตทับบนคันดินขอบบาราย

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๐๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5739 II อำเภอสำโรงทาบ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองจังเกา

ภาพที่ ๑๐๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๒ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองจังเกา

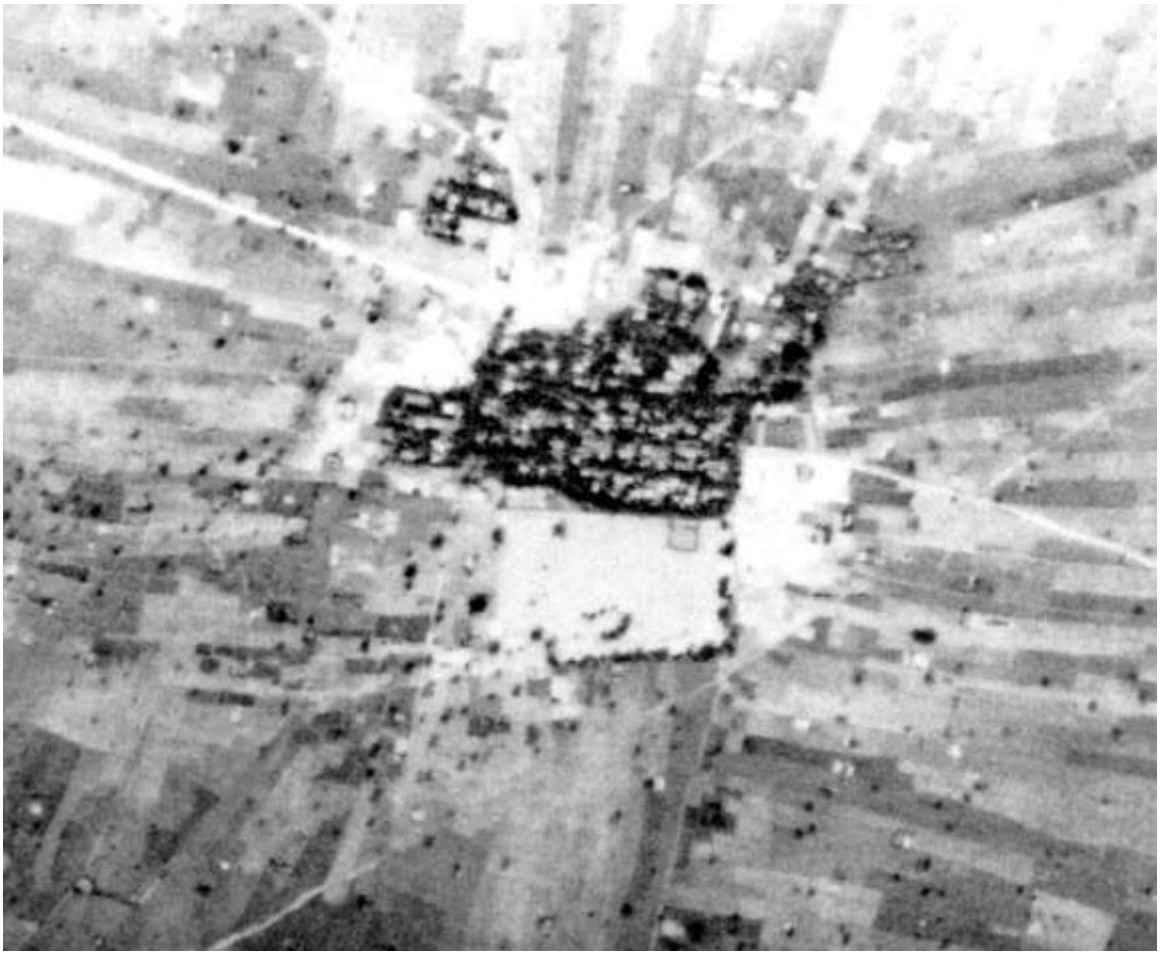

ภาพที่ ๑๐๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๙ แสดงภาพบารายหนองจังเกา

ภาพที่ ๑๐๒.๔ สภาพทั่วไปของบารายหนองจังเกา

ภาพที่ ๑๐๒.๕ แสดงภาพคันดินขอบบารายมีการสร้างถนนคอนกรีตทับ

จังหวัดศรีสะเกษ

๑๐๓. โบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านโนนหุ่ง ตำบลโพธิ์ อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0436958 ตะวันออก 1673175 เหนือ (15°08’00.57” N, 104°24’47.69” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

โบราณสถานบ้านโนนหุ่ง ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านโนนหุ่ง สภาพพื้นที่เป็นป่าชุมชน มีต้นไม้ยืนต้นและวัชพืชปกคลุม

จากการสำรวจบริเวณเนินดินภายในป่า สูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๒-๓ เมตร พบเศษก้อนอิฐกระจัดกระจายตามผิวดิน เมื่อพิจารณาจากผลการสำรวจทางโบราณคดีของกรมศิลปากร พบว่าบริเวณรอบตัวเมืองศรีสะเกษปรากฏร่องรอยโบราณสถานก่อสร้างด้วยอิฐ ทั้งธาตุหรือเจดีย์ และอุโบสถหรือวิหาร ซึ่งมีอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕ อยู่หลายแหล่ง ในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่สำรวจมีตัวอย่าง อาทิ สิม (อุโบสถ) วัดบ้านโนนจาน โบราณสถานวัดโนนแค (วัดชนะสงคราม) (ประกอบด้วยอุโบสถและเจดีย์) อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ด้วยเหตุนี้ จึงสันนิษฐานว่าเนินดินแห่งนี้เป็นโบราณสถาน อาจเป็นได้ทั้งสิม (อุโบสถ) หรือธาตุ ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

อนึ่ง ข้อมูลการสำรวจของกองโบราณคดี กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕ รายงานมีโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งทางใต้ของพื้นที่สำรวจ ระยะห่างประมาณ ๕๐๐ เมตร มีชื่อว่า**โบราณสถานบ้านน้ำท่วม** โดยรายงานดังกล่าวระบุว่าเป็นซากโบราณสถานก่ออิฐ แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีใบเสมาหินทราย (ไม่ได้ระบุจำนวนและสภาพขณะนั้นว่าปักล้อมรอบหรือไม่) กำหนดอายุสมัยอยุธยาตอนปลายถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งนี้ กลุ่มโบราณคดีได้ลงพื้นที่สำรวจโดยอ้างอิงจากพิกัดโบราณสถานหลังดังกล่าวแล้วไม่พบแต่อย่างใด จึงมีข้อสงสัยว่าโบราณสถานบ้านโนนหุ่งจะเป็นโบราณสถานแห่งเดียวกับโบราณสถานบ้านน้ำท่วมได้หรือไม่

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ สภาพพื้นที่เป็นป่าชุมชน ไม่มีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัย เนินโบราณสถานมีมูลดินปกคลุมจนไม่สามารถสันนิษฐานแผนผังหรือรูปแบบอาคารได้

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕

ที่มาของข้อมูล

อำพัน กิจงาม และคนอื่น ๆ. (๒๕๓๕). “รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีบริเวณลุ่มแม่น้ำมูล.” เอกสารอัดสำเนา. งานโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

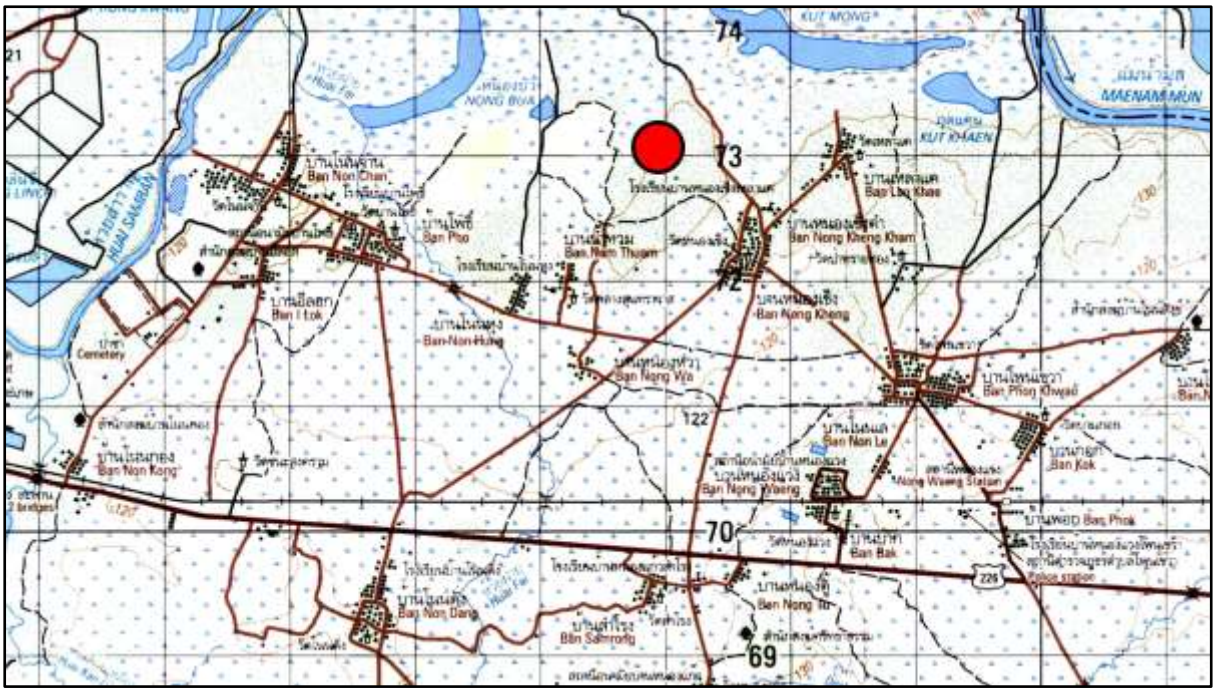

ภาพที่ ๑๐๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 II จังหวัดศรีสะเกษ แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

ภาพที่ ๑๐๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

ภาพที่ ๑๐๓.๓ โบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

ภาพที่ ๑๐๓.๔ โบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

ภาพที่ ๑๐๓.๕ เศษก้อนอิฐที่พบบริเวณโบราณสถานบ้านโนนหุ่ง

๑๐๔. สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านโนนสัง ตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0460968 ตะวันออก 1672026 เหนือ (15°07’24.86” N, 104°38’12.23” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์ของนางครึ้ม เชื้อชม

รายละเอียด

สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านโนนสัง มีแม่น้ำมูลไหลผ่านทางเหนือ ระยะห่างประมาณ ๑๘๐ เมตร สภาพพื้นที่เป็นป่าชุมชน ต่อเนื่องจากวัดป่าโนนสัง มีต้นไม้ปกคลุมเต็มพื้นที่ จากข้อมูลสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ได้ความว่าบริเวณนี้เคยเป็นหมู่บ้าน โดยที่ตั้งโบราณสถานเป็นวัดประจำชุมชน ก่อนที่จะย้ายออกไปตั้งหมู่บ้านแห่งใหม่เมื่อประมาณ ๑๓๐ ปีที่ผ่านมา

โบราณสถานมีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐ แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ขนาดกว้างประมาณ ๕ เมตร ยาวประมาณ ๗ เมตร ด้านตะวันออกปรากฏร่องรอยของบันไดทางขึ้น ส่วนด้านตะวันตกยังปรากฏลวดบัวคว่ำ-บัวหงายชัดเจน จากร่องรอยที่เหลือ แสดงให้เห็นว่ามีส่วนบัวคว่ำประกบเหนือชั้นบัวหงาย ซึ่งเป็นรูปแบบที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมล้านช้าง จึงสันนิษฐานว่าอาคารหลังนี้เป็นสิม (อุโบสถ) แบบโปร่งในวัฒนธรรมล้านช้าง

ทางตะวันตกเฉียงเหนือของโบราณสถาน ระยะห่างประมาณ ๓๐๐ เมตร (UTM 48P 0460674 ตะวันออก 1672132 เหนือ) เป็นที่ตั้งที่พักสงฆ์โนนคล้อ สถานที่แห่งนี้เคยขุดพบพระพุทธรูป สันนิษฐานว่าเป็นธาตุหรือเจดีย์ก่ออิฐ ทว่าภายหลังได้มีการรื้ออิฐบริเวณดังกล่าวไปสร้างศาลา จึงไม่เหลือสภาพความเป็นโบราณสถาน ส่วนพระพุทธรูปในปัจจุบันไม่สามารถสืบทราบได้ว่าย้ายไปเก็บยังสถานที่ใด

จากการตรวจสอบบริเวณดังกล่าวยังพบเศษอิฐกระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณ โดยเฉพาะด้านตะวันตกซึ่งเป็นที่ตั้งศาลาของที่พักสงฆ์ ทั้งนี้สันนิษฐานว่าโบราณสถานหลังนี้น่าจะเป็นธาตุหรือเจดีย์ในวัฒนธรรมล้านช้าง โดยอาจสร้างขึ้นคราวเดียวกับอาคารก่ออิฐ (สิมหรืออุโบสถ) เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่ขุดพบก็มีลักษณะศิลปะพื้นถิ่นอีสาน (เทียบกับภาพถ่ายเก่า) อย่างไรก็ดี ประชาชนในพื้นที่ให้ข้อมูลว่าบริเวณสถานที่ขุดพบพระพุทธรูปมิได้เป็นที่ตั้งวัด แต่เชื่อกันว่าเป็นสถานที่เก็บของมีค่าของบรรพบุรุษ เพื่อหลบภัยจากการโจรกรรมในช่วงสงคราม

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

ธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร. (๒๕๖๗). “รายงานผลการตรวจสอบโบราณสถานโนนบ้านคล้อ บ้านโนนสัง หมู่ที่ ๒ ตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗

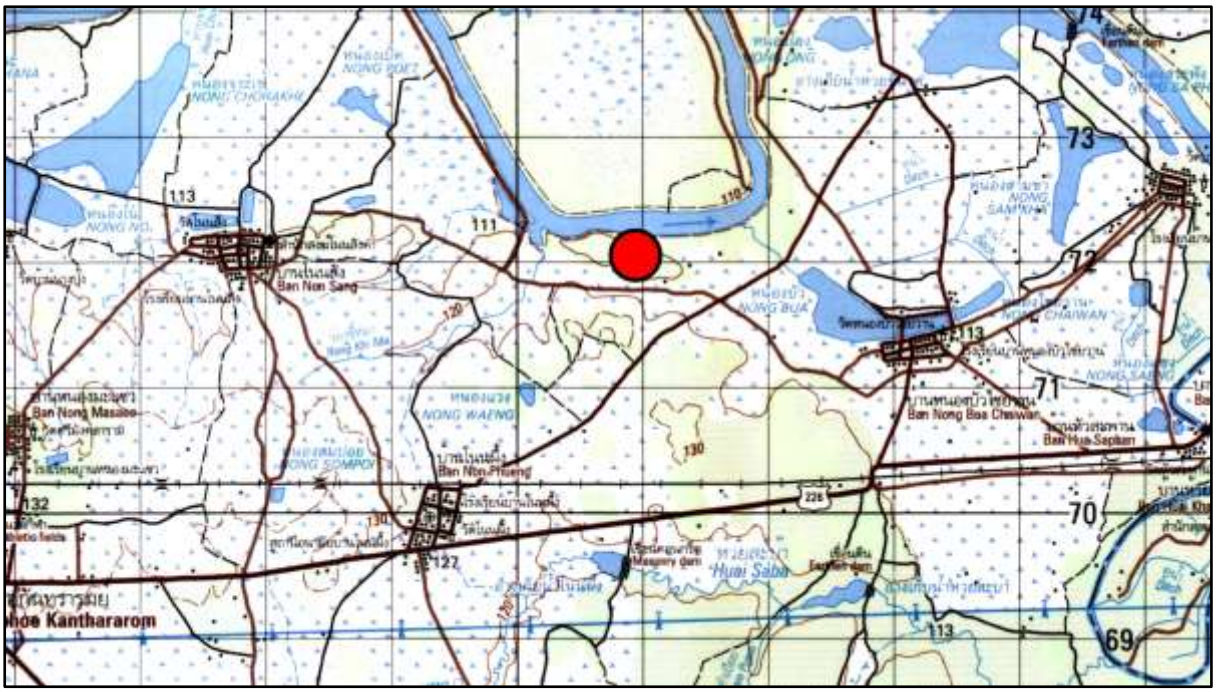

ภาพที่ ๑๐๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5939 III อำเภอกันทรารมย์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งสิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ

ภาพที่ ๑๐๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งสิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ

ภาพที่ ๑๐๔.๓ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ ด้านตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ ๑๐๔.๔ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ ด้านใต้

ภาพที่ ๑๐๔.๕ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ ด้านตะวันออกเฉียงใต้

ภาพที่ ๑๐๔.๖ ลวดบัวฐานสิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดโนนบ้านคล้อ ด้านตะวันตก

๑๐๕. บารายหนองคู

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านยาง ตำบลบ้านยาง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0447367 ตะวันออก 1665826 เหนือ (15° 04’02.21” N, 104°30’37.00” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองคู ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านยาง ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๔๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๔๐ เมตร มีคลองผักโกนไหลผ่านทางใต้ ระยะห่างประมาณ ๑.๒ กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๓ ในชื่อ บ้านยาง (๑)

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกแล้วโดยกรมชลประทาน โดยลอกดินจากบารายมาถมบนคันดิน แนวคันดินทุกด้านมีสภาพเป็นทางสาธารณะ ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของคันดินมีการถมปรับพื้นที่ก่อสร้างบ้านเรือนของราษฎร

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗

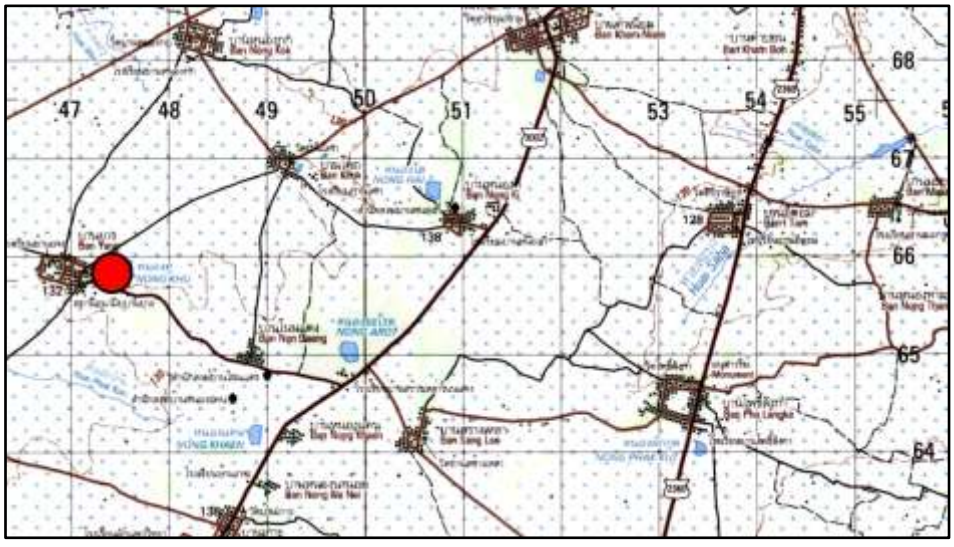

ภาพที่ ๑๐๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5939 III อำเภอกันทรารมย์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองคู

ภาพที่ ๑๐๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองคู

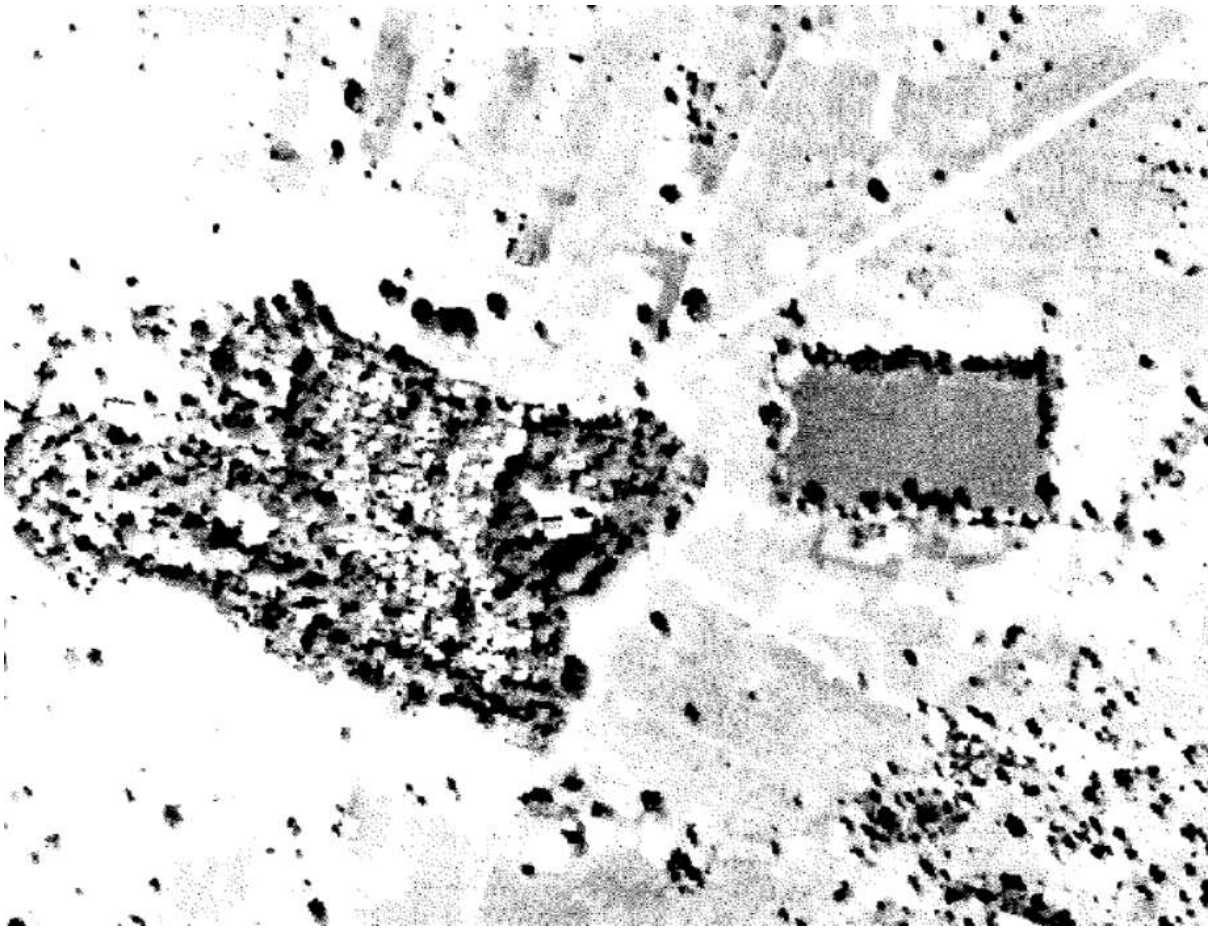

ภาพที่ ๑๐๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพบารายหนองคู

ภาพที่ ๑๐๕.๔ บารายหนองคู

ภาพที่ ๑๐๕.๕ บารายหนองคู

ภาพที่ ๑๐๕.๖ คันดินด้านใต้ของบารายหนองคู

ภาพที่ ๑๐๕.๗ คันดินด้านตะวันออกของบารายหนองคู

๑๐๖. บารายหนองสองห้อง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านสวนฝ้าย ตำบลผักแพว อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 044657 ตะวันออก 1664009 เหนือ (15°03’02.87” N, 104°29’06.37” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองสองห้อง ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านสวนฝ้าย ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดกว้างประมาณ ๑๘๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๘๐ เมตร มีคลองเม็กไหลผ่านทางตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะห่างประมาณ ๔๕๐ เมตร มีคลองผักโกนไหลผ่านทางเหนือ ระยะห่างประมาณ ๑.๔ กิโลเมตร มีคลองแรงไหลผ่านทางใต้ ระยะห่างประมาณ ๑.๕ กิโลเมตร และมีคลองกะเด็ดไหลผ่านทางตะวันตก ระยะห่างประมาณ ๒.๔ กิโลเมตร ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่มีคลองขนาบโดยรอบนี้ สันนิษฐานว่าบารายแห่งนี้เป็นพื้นที่ชลประทานที่รับน้ำที่ไหลผ่านคลองดังกล่าว โดยอาจรับน้ำจากคลองเม็กซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด ทว่าปัจจุบันไม่ปรากฏแนวลำคลองที่เชื่อมกับบาราย สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๖๒ ในชื่อ บ้านผักแพว

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกแล้วโดยกรมชลประทาน เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๒ โดยลอกดินจากบารายมาถมบนคันดิน แนวคันดินด้านใต้มีถนนลาดยางตัดผ่านขนานกับคันดิน ส่วนคันดินด้านอื่นมีสภาพเป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗

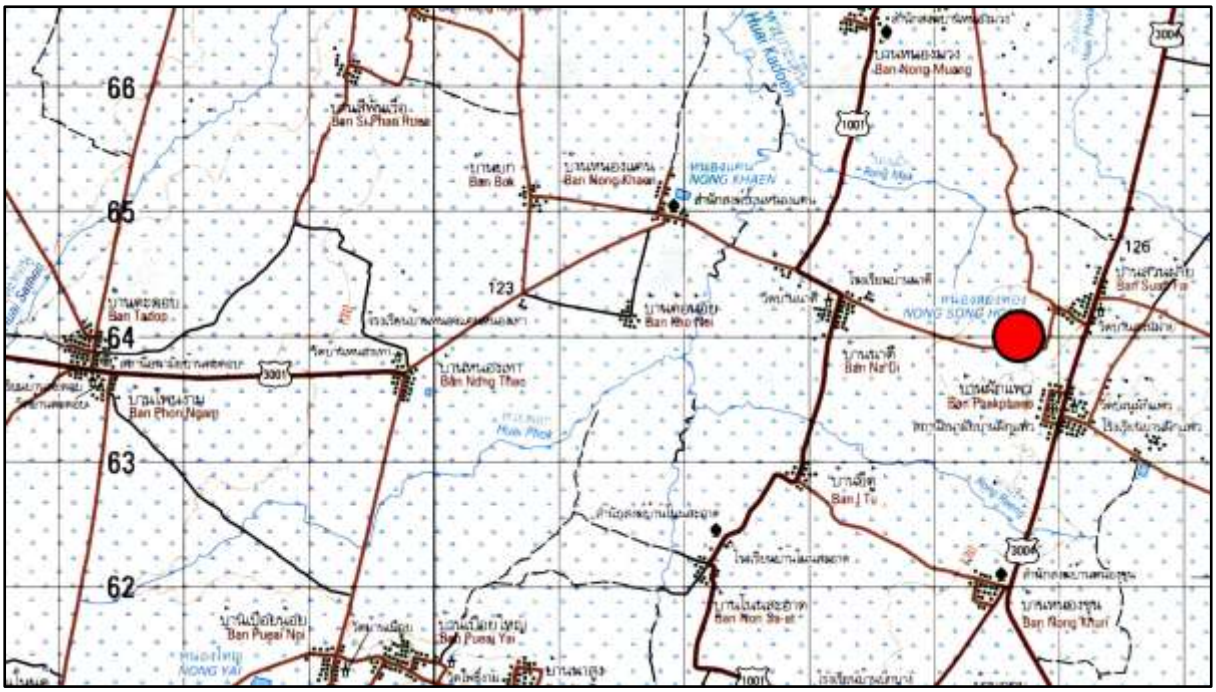

ภาพที่ ๑๐๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 II จังหวัดศรีสะเกษ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองสองห้อง

ภาพที่ ๑๐๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองสองห้อง

ภาพที่ ๑๐๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพบารายหนองสองห้อง

ภาพที่ ๑๐๖.๔ บารายหนองสองห้อง

ภาพที่ ๑๐๖.๕ บารายหนองสองห้อง

ภาพที่ ๑๐๖.๖ คันดินของบารายหนองสองห้อง ปัจจุบันปรับเป็นทางสาธารณะ

๑๐๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านสำโรงสูง ตำบลสะเดาใหญ่ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0419592 ตะวันออก 1627459 เหนือ (14°43’10.98” N, 104°15’10.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านสำโรงสูง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านสำโรงสูง ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี ขนาดประมาณ ๓๖๐ x ๕๗๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีห้วยจามรไหลผ่านทางตะวันตกของของเมือง แต่ปัจจุบันลำห้วยช่วงที่ผ่านเนินดินมีสภาพตื้นเขินไปแล้ว

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๑๔ ในชื่อ บ้านสำโรงสูง

พ.ศ. ๒๕๖๔ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบโบราณวัตถุที่พบบริเวณป่าช้าเก่าวัดบ้านร้าง-บ้านสะเดาใหญ่ (ป่าช้าเปรี๊ยะปูด) ทางตะวันออกเฉียงใต้นอกเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง ซึ่งย้ายมาเก็บรักษาที่วัดสำโรงสูง สันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตของชุมชนในสมัยนั้น นอกจากนี้การตรวจสอบในครั้งนั้นยังบันทึกข้อมูลด้วยว่า บริเวณโดยรอบเมืองโบราณบ้านสำโรงสูงปรากฏหลักฐานชุมชนสมัยวัฒนธรรมเขมร เช่น ร่องรอยศาสนสถานสร้างด้วยศิลาแลง ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำเพียงบางส่วนทางด้านเหนือ ด้านตะวันออก และด้านตะวันตก ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๖๗). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดี-โบราณสถาน ในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ จำนวน ๒๔๐ แหล่ง (๒ เล่ม).” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์. (๒๕๖๔). “รายงานการตรวจสอบโบราณวัตถุ (หลักหิน) บริเวณป่าช้าเก่าบ้านร้าง-บ้านสะเดาใหญ่ (ป่าช้าเปรี๊ยะปูด) ตำบลสะเดาใหญ่ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๘

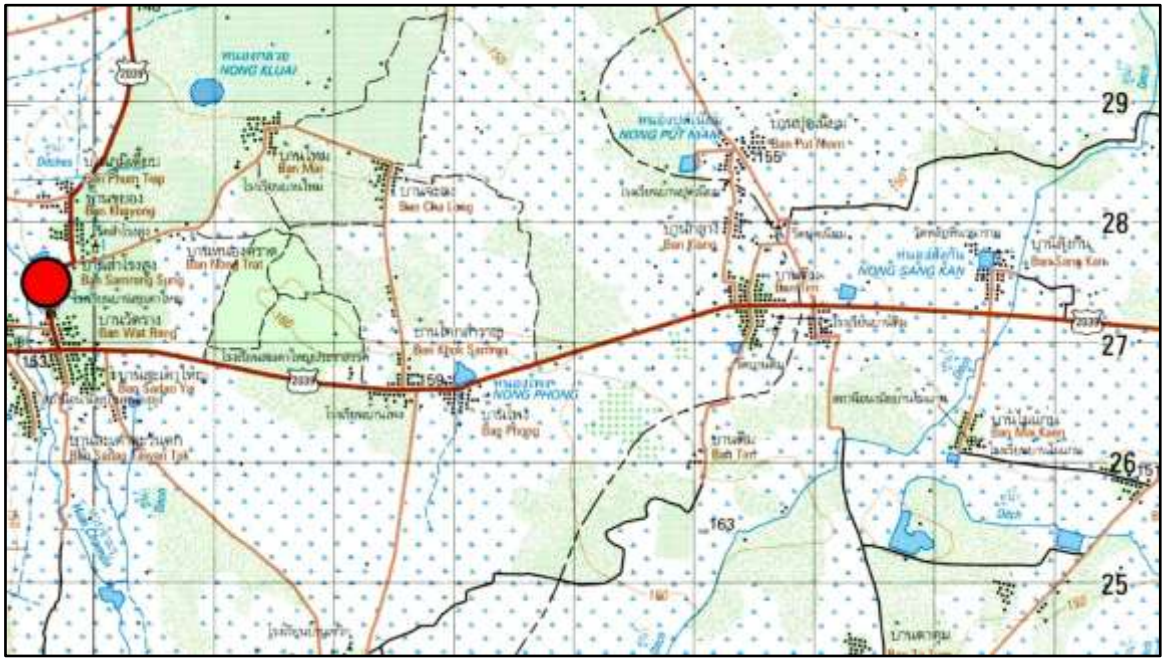

ภาพที่ ๑๐๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5838 II อำเภอขุนหาญ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

ภาพที่ ๑๐๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

ภาพที่ ๑๐๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

ภาพที่ ๑๐๗.๔ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

ภาพที่ ๑๐๗.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านสำโรงสูง

๑๐๘. แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๖ บ้านปราสาท ตำบลห้วยใต้ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0414273 ตะวันออก 1619153 เหนือ (14°43’44.92” N, 104°01’27.59” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่วัด, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านปราสาท ลักษณะเป็นเนินดินรูปวงรี ขนาดประมาณ ๓๐๐ x ๔๐๐ เมตร ทางตะวันออกของแหล่งมีลำห้วยใต้ไหลผ่านใกล้กับเนินดิน ส่วนทางตะวันตกระยะทางประมาณ ๘๙๐ เมตร มีลำห้วยเหนือไหลผ่าน จากฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี ได้จำแนกแหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็น ๓ ตำแหน่ง ตามหลักฐานที่สำรวจพบดังนี้

๑. บ้านปราสาท ๐๑ (UTM 48P 0414454 ตะวันออก 1619061 เหนือ) พบชิ้นส่วนประติมากรรมรูปบุคคล ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดปราสาทใต้

๒. บ้านปราสาท ๐๒ (UTM 48P 0414500 ตะวันออก 1619118 เหนือ) เคยมีก้อนศิลาแลงปรากฏอยู่ จากข้อมูลสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ ได้ความว่าบริเวณวัดเคยมีโบราณสถานสร้างด้วยศิลาแลง ทว่าคราวปรับปรุงพื้นที่วัดปราสาทใต้ ได้ไถกลบไปหมดสิ้นแล้ว

๓. บ้านปราสาท ๐๓ (UTM 48P 0414500 ตะวันออก 1619118 เหนือ) พบประติมากรรมพระพิฆเนศวร์และฐานประติมากรรมหินทราย โดยฐานข้อมูลบันทึกว่าประติมากรรมพระพิฆเนศวร์ได้ขายออกนอกพื้นที่ไปแล้ว จากการสำรวจในปัจจุบัน บริเวณดังกล่าวเป็นศาลากลางหมู่บ้าน บนศาลาประดิษฐานประติมากรรมพระพิฆเนศวร์บนฐานประติมากรรมหินทราย โดยองค์พระพิฆเนศวร์น่าจะเป็นการสร้างทดแทนองค์เดิมที่เคยพบ ส่วนฐานประติมากรรมเป็นฐานชิ้นเดียวกับที่ปรากฏในฐานข้อมูล นอกจากนี้ด้านหน้าศาลายังปรากฏก้อนศิลาแลงจำนวน ๑ ก้อน ปักอยู่บนลานคอนกรีต จากข้อมูลสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่ระบุว่าพื้นที่ดังกล่าวก็เป็นที่ตั้งโบราณสถานเช่นเดียวกับวัดปราสาทใต้ ส่วนพระพิฆเนศวร์และฐานประติมากรรมก็พบบริเวณดังกล่าวเช่นเดียวกัน สำหรับศาลาดังกล่าวสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ และมีการปรับปรุงซ่อมแซมใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕

สภาพปัจจุบัน พื้นที่ตั้งแหล่งโบราณคดีมีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นมาก ทั้งภายในหมู่บ้านและวัดปราสาทใต้ไม่พบโบราณวัตถุบนผิวดิน พบเฉพาะโบราณวัตถุที่เก็บรักษาภายในศาลากลางหมู่บ้าน

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล ฐานข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีของกลุ่มโบราณคดี

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

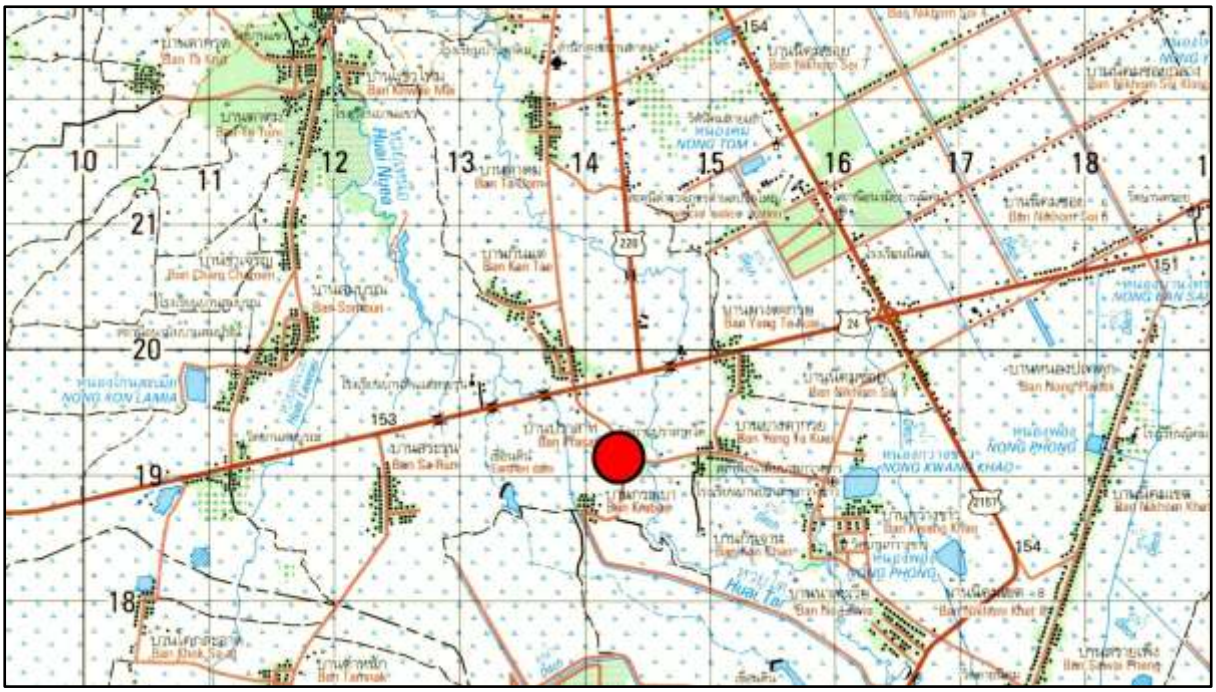

ภาพที่ ๑๐๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5838 III อำเภอขุขันธ์ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๐๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๐๘.๓ สภาพทั่วไปของวัดปราสาทใต้

ภาพที่ ๑๐๘.๔ ศาลากลางหมู่บ้าน เป็นสถานที่พบและเก็บโบราณวัตถุ

ภาพที่ ๑๐๘.๕ ฐานประติมากรรมหินทรายที่เก็บภายในศาลากลางบ้าน

ภาพที่ ๑๐๘.๖-๗ แท่งหินทรายที่พบบริเวณศาลากลางบ้าน (บันทึกภาพสองด้าน)

๑๐๙. แหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่ (เมืองโบราณบ้านหนองบัวใหญ่)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านหนองบัวใหญ่ ตำบลหนองหว้า อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0472020 ตะวันออก 1634746 เหนือ (14°47’11.97” N, 104°44’23.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่ (เมืองโบราณบ้านหนองบัวใหญ่) ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้านหนองบัวใหญ่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๘๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำห้วยไผ่ไหลผ่านทางตะวันออกเฉียงใต้

แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๘ ในชื่อ บ้านหนองบัวใหญ่

พ.ศ. ๒๕๖๑ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานว่าบริเวณแหล่งโบราณคดีเคยขุดพบฐานอาคารก่ออิฐเมื่อหลายสิบปีก่อน (UTM 48P 0472106 ตะวันออก 1634632 เหนือ) บริเวณเนินดินที่พบฐานอาคารก่ออิฐปรากฏชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดายุคก่อนประวัติศาสตร์และชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมร นอกจากนี้ยังพบเศษก้อนอิฐ และเศษกระดูกกระจายอยู่ทั่วไป

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหลังเดียว ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเฉพาะด้านใต้เพียงบางส่วน ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำอยู่ ส่วนด้านอื่น รวมไปถึงพื้นที่ภายในเมืองมีสภาพเป็นป่าและพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี, กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก. (๒๕๖๑). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่ ตำบลหนองหว้า อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๑๘๙ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๓ มกราคม ๒๕๖๘

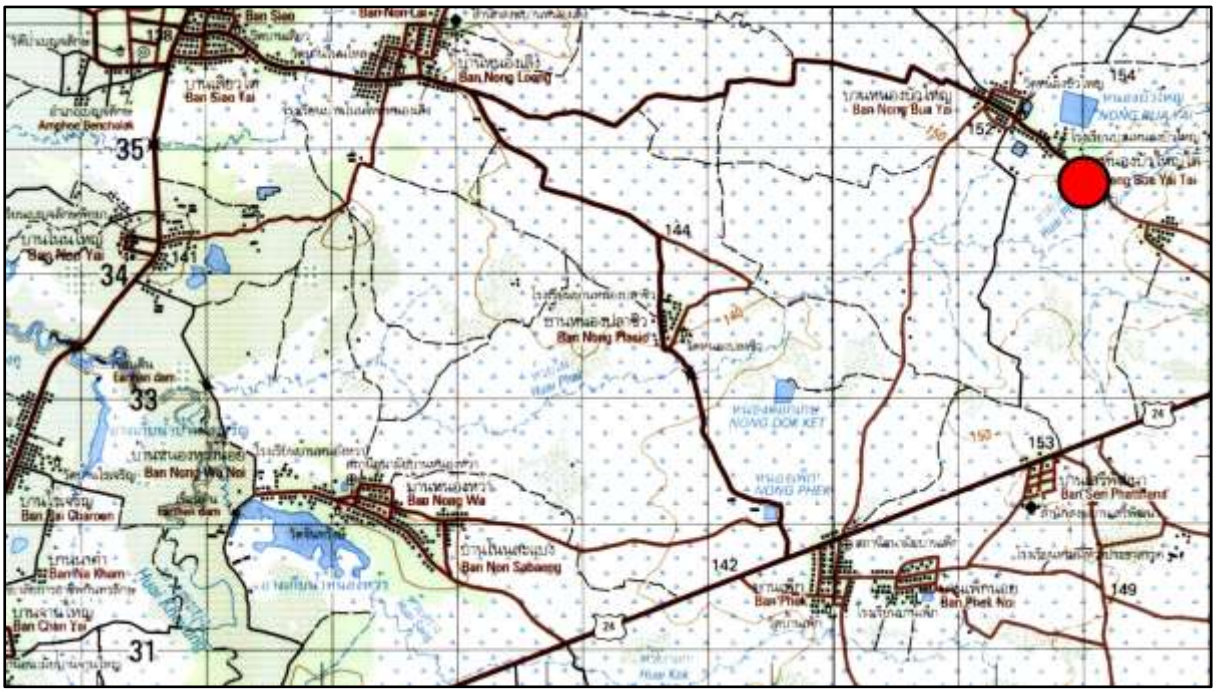

ภาพที่ ๑๐๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5938 IV อำเภอโนนคูณ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่

ภาพที่ ๑๐๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่

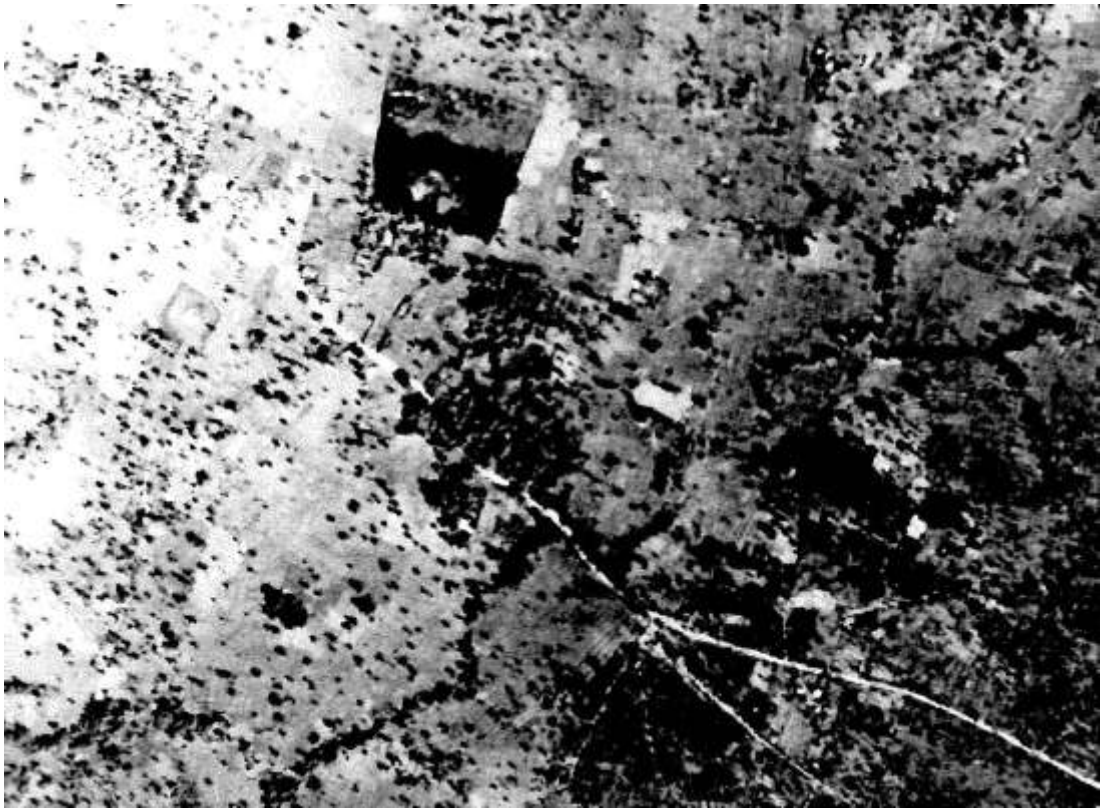

ภาพที่ ๑๐๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘
แสดงภาพแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่ (เมืองโบราณบ้านหนองบัวใหญ่)

ภาพที่ ๑๐๙.๔ สภาพทั่วไปบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่

ภาพที่ ๑๐๙.๕ สภาพทั่วไปบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่

ภาพที่ ๑๐๙.๖ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณตำแหน่งที่เคยขุดพบฐานอาคารก่ออิฐ
จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑

ภาพที่ ๑๐๙.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่
จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑

ภาพที่ ๑๐๙.๘ เศษก้อนอิฐที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านหนองบัวใหญ่
จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑

๑๑๐. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านกู่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านกู่ ตำบลกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0391576 ตะวันออก 1642102 เหนือ (14°51’03.98” N, 103°59’31.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์, ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

เมืองโบราณบ้านกู่ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกู่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเป็นที่ตั้งของบารายบ้านกู่ ซึ่งก่อสร้างทับแนวคูน้ำ-คันดินด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองอีกทีหนึ่ง ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๒๘๐ เมตร ยาวประมาณ ๖๐๐ เมตร บารายแห่งนี้ ทางตะวันตกของบารายเป็นที่ตั้งของปราสาทบ้านกู่ ซึ่งเป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร จำนวน ๓ หลังบนฐานเดียวกัน มีคูน้ำรูปปีกกา ([ ]) ล้อมรอบ

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๑๕ ในชื่อ บ้านกู่

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน ในระยะต่อมาชุมชนแห่งนี้น่าจะมีขนาดใหญ่ขึ้น ดังนั้นเมื่อวัฒนธรรมเขมรเข้ามาจึงได้สร้างบารายหรืออ่างเก็บขนาดใหญ่รองรับการขยายตัวของชุมชน ระยะเวลาเดียวกับการก่อสร้างปราสาทในวัฒนธรรมเขมรนั่นคือ ปราสาทบ้านกู่ เป็นปราสาทประจำชุมชน

อนึ่ง กรมศิลปากร ออกประกาศเรื่อง กำหนดเขตที่ดินโบราณสถาน ในส่วนของปราสาทบ้านกู่หรือปราสาทปรางค์กู่ พื้นที่ประมาณ ๑๒ ไร่ ๒ งาน ๓๙ ตารางวา ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๕๕ หน้า ๔๐ ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๕ แต่การกำหนดเขตที่ดินโบราณสถานนั้นมิได้รวมถึงกำแพงเมืองคูเมืองและบาราย

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินไม่ปรากฏให้เห็นเนื่องจากได้มีการก่อสร้างถนนและบ้านเรือนทับบนแนวคูน้ำและคันดินไปหมด ส่วนบารายได้รับการขุดลอกเพื่อการกักเก็บน้ำ มีการถมปรับพื้นที่โดยรอบบารายให้เสมอกับแนวถนน กึ่งกลางบารายมีการถมดินเป็นเกาะกลางบารายในสมัยปัจจุบัน

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

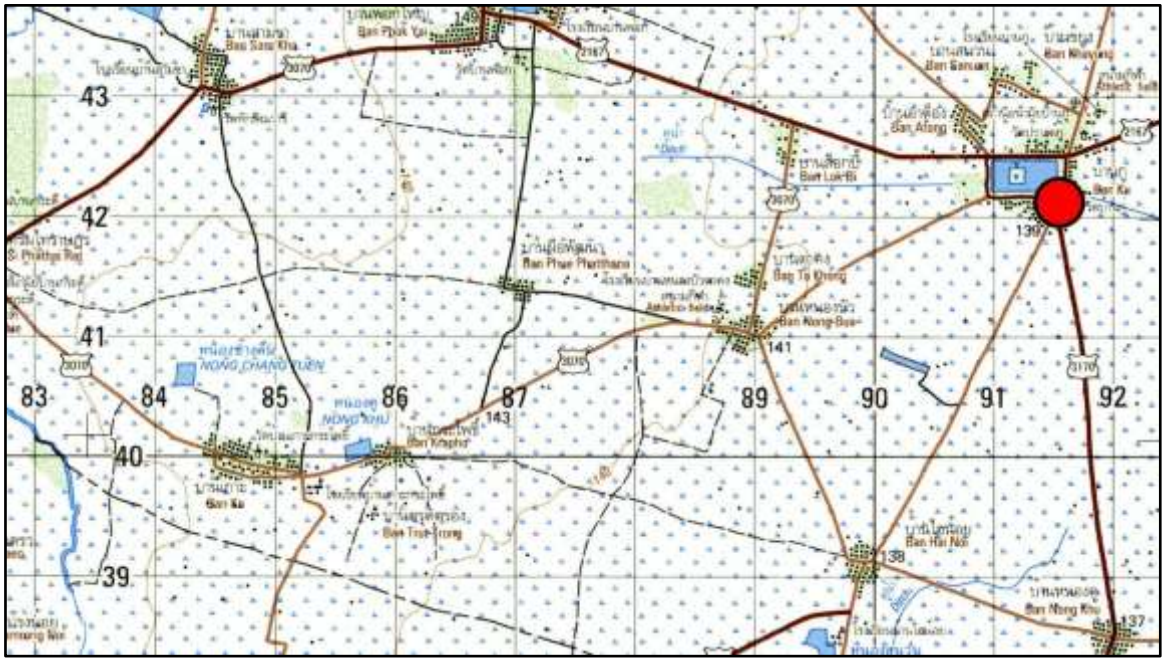

ภาพที่ ๑๑๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5738 I อำเภอศีขรภูมิ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกู่

ภาพที่ ๑๑๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกู่

ภาพที่ ๑๑๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านกู่บาราย และปราสาทบ้านกู่

ภาพที่ ๑๑๐.๔ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านกู่บาราย และปราสาทบ้านกู่

ภาพที่ ๑๑๐.๕ บารายบ้านกู่

ภาพที่ ๑๑๐.๖ ปราสาทบ้านกู่

๑๑๑. บารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านคูเมือง ตำบลพยุห์ อำเภอพยุห์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0414273 ตะวันออก 1619153 เหนือ (14°55’43.26” N, 104°24’39.36” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านคูเมือง ถัดจากที่ตั้งวัดคูเมือง ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๘๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๖๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๗๐ ในชื่อ บ้านคูเมือง

พ.ศ. ๒๕๕๓ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการศึกษาวิจัยโบราณคดีลุ่มน้ำมูล-ชี การสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบแผ่นตะกั่วรูปห้าเหลี่ยม และก้อนตะกั่วรูปทรงต่าง ๆ ซึ่งได้จากไหรูปทรงคล้ายแจกัน พบบริเวณทุ่งนาทางตะวันออกของบาราย

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกแล้ว ภายในบารายมีการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หทัยชนก วินิจสร. (๒๕๕๓). “รายงานสำรวจแหล่งโบราณคดี โครงการศึกษาวิจัยโบราณคดีลุ่มน้ำมูล-ชี: ระยะที่ ๑ เล่มที่ ๑ อำเภอขุขันธ์และอำเภอพยุห์ (งวดที่ ๒ ประจำเดือนกุมภาพันธ์-เดือนเมษายน ๒๕๕๓).” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

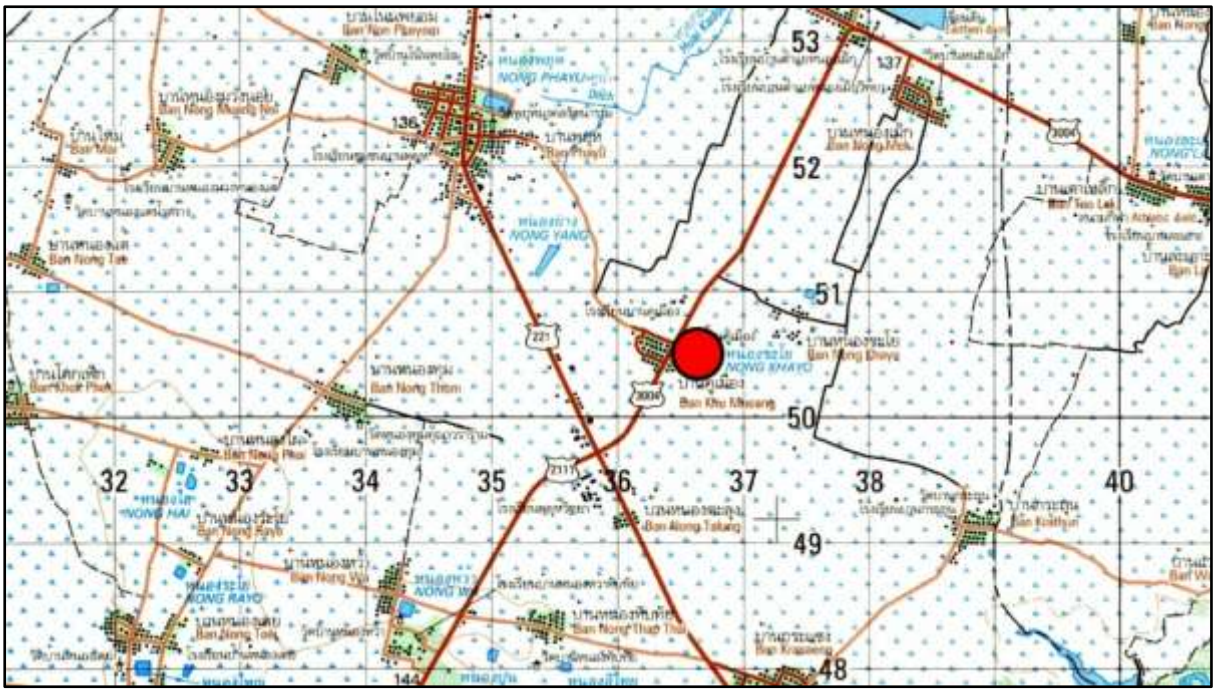

ภาพที่ ๑๑๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5838 I อำเภอศรีรัตนะ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

ภาพที่ ๑๑๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

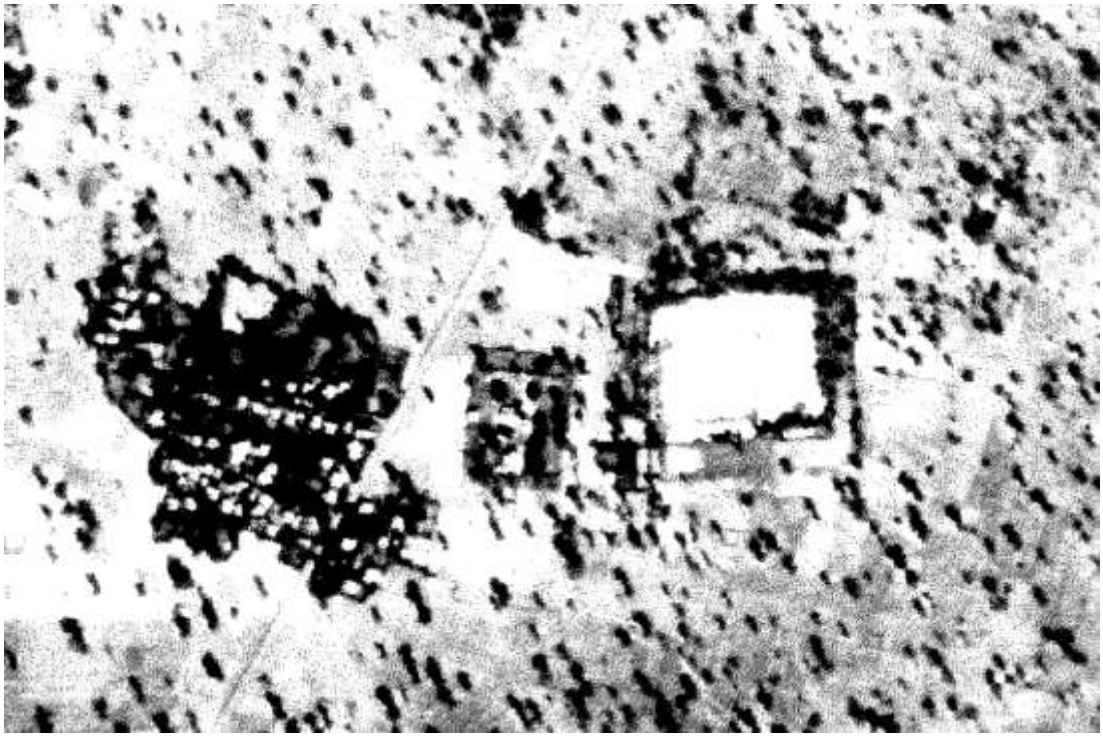

ภาพที่ ๑๑๑.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพบารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

ภาพที่ ๑๑๑.๔ บารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

ภาพที่ ๑๑๑.๕ บารายบ้านคูเมือง (หนองขะโย)

ภาพที่ ๑๑๑.๖ ก้อนตะกั่วและแผ่นตะกั่วที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๓
(ที่มา: หทัยชนก วินิจสร ๒๕๕๓: ๓๗)

๑๑๒. บารายหนองคูสี่แจ

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านคูสี่แจ ตำบลปราสาทเยอ อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0428819 ตะวันออก 1639271 เหนือ (14°49’36.36” N, 104°20’18.38” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองคูสี่แจ ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านคูสี่แจ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ กว้างประมาณ ๑๓๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๘๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๖๔ ในชื่อ บ้านคูสี่แจ

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกแล้ว ภายในบารายมีการกักเก็บน้ำอยู่ ส่วนคันดินขอบบารายมีสภาพเป็นถนนสาธารณะของชุมชน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

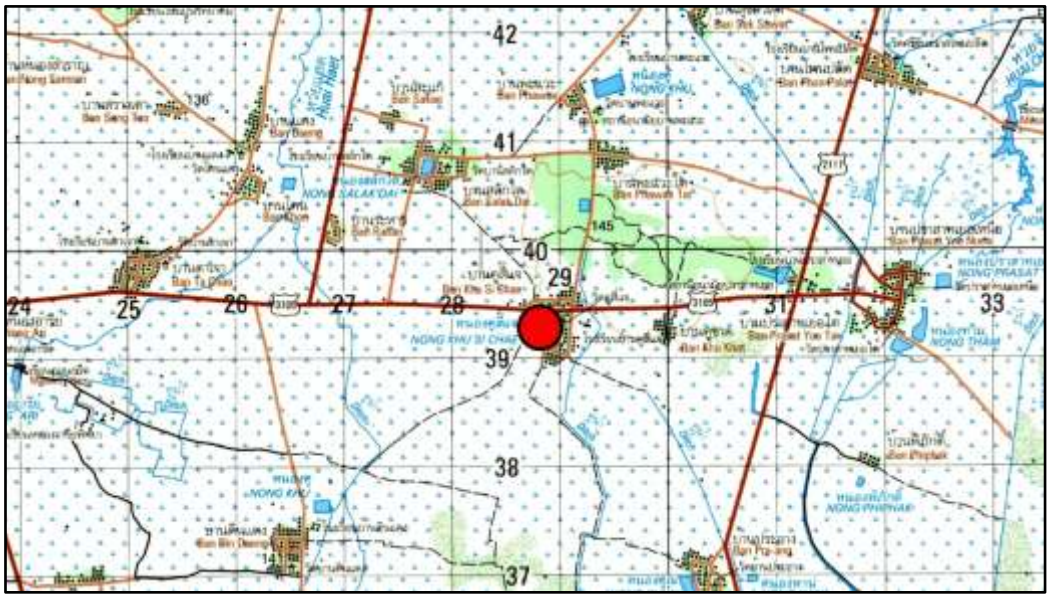

ภาพที่ ๑๑๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5838 I อำเภอศรีรัตนะ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองคูสี่แจ

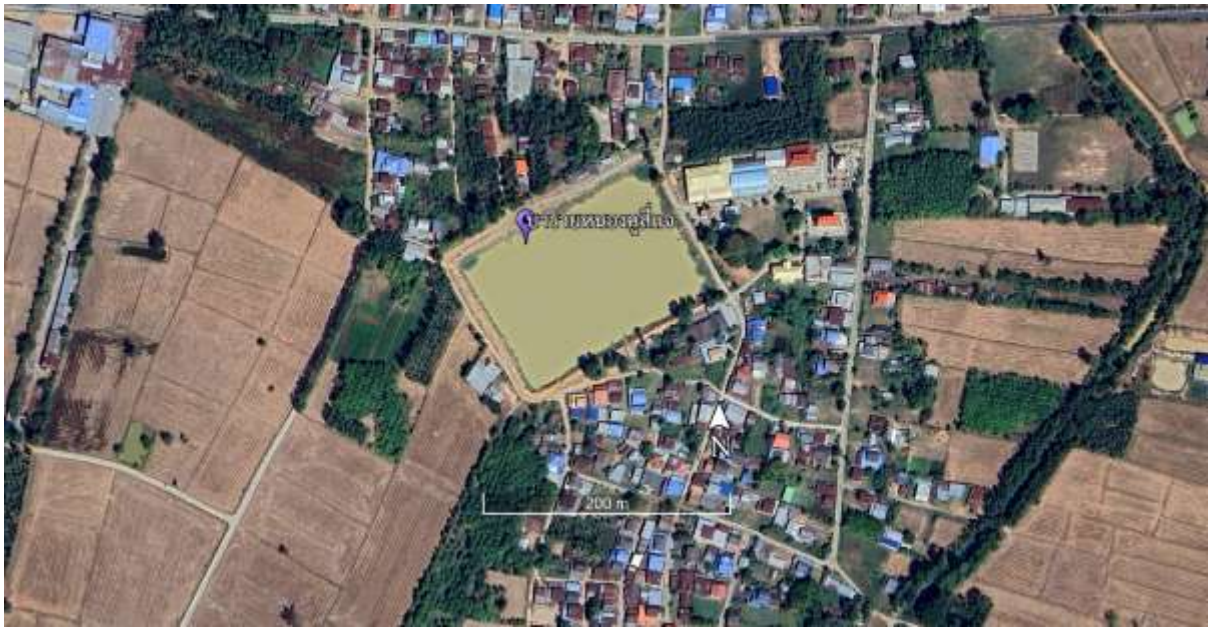

ภาพที่ ๑๑๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองคูสี่แจ

ภาพที่ ๑๑๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพบารายหนองคูสี่แจ

ภาพที่ ๑๑๒.๔ บารายหนองคูสี่แจ

ภาพที่ ๑๑๒.๕ บารายหนองคูสี่แจ

๑๑๓. บารายหนองพะแวะ (หนองคู)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๒ บ้านพะแวะเหนือ ตำบลสุขสวัสดิ์ อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0429313 ตะวันออก 1641531 เหนือ (14°50’49.97” N, 104°20’34.69” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองพะแวะ (หนองคู) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านพะแวะเหนือ ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๒๖๐ เมตร มีลำห้วยแฮดไหลผ่านทางตะวันตกของบาราย ระยะห่างประมาณ ๒.๗๓ กิโลเมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๑๐ ในชื่อ บ้านพะแวะ

สภาพปัจจุบัน บารายแห่งนี้ได้รับการขุดลอกแล้ว ภายในบารายมีการกักเก็บน้ำอยู่ คันดินขอบมีสภาพเป็นทางสาธารณะ มีการบุกรุกก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

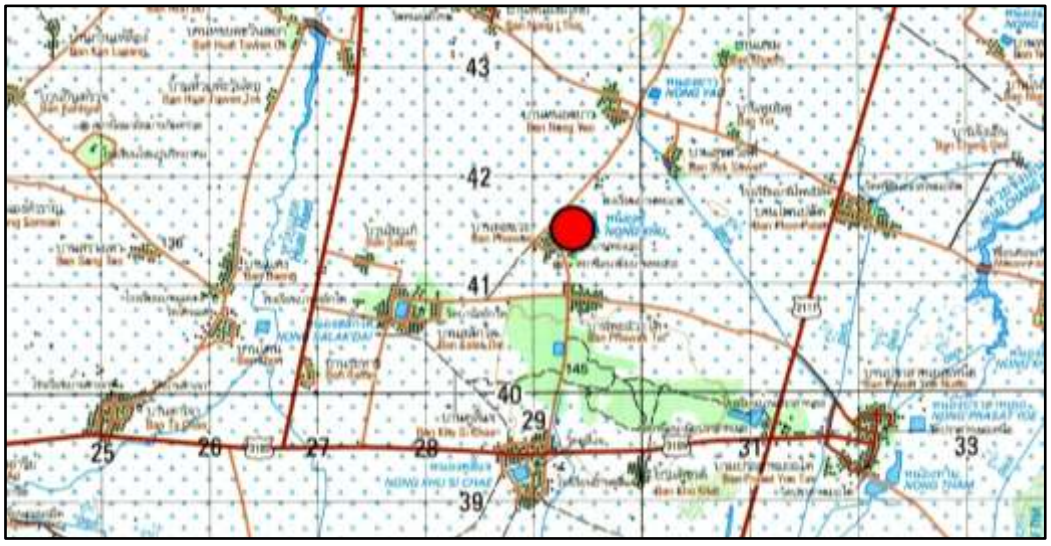

ภาพที่ ๑๑๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5838 I อำเภอศรีรัตนะ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองพะแวะ (หนองคู)

ภาพที่ ๑๑๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองพะแวะ (หนองคู)

ภาพที่ ๑๑๓.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพบารายหนองพะแวะ (หนองคู)

ภาพที่ ๑๑๓.๔ บารายหนองพะแวะ (หนองคู)

ภาพที่ ๑๑๓.๕ บารายหนองพะแวะ (หนองคู)

๑๑๔. เจดีย์วัดเก่าบ้านวัด

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านวัด ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0393671 ตะวันออก 1679503 เหนือ (15°11’21.44” N, 104°00’36.46” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

เจดีย์วัดเก่าบ้านวัด ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านวัด ลักษณะเป็นโบราณสถานก่อสร้างด้วยอิฐ สภาพพังทลายเกือบทั้งองค์ ขนาดกว้างประมาณ ๔ เมตร ยาวประมาณ ๔.๓๕ เมตร ขนาดอิฐกว้างประมาณ ๑๒ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๒๖ เซนติเมตร หนาประมาณ ๘.๕ เซนติเมตร เบื้องต้นสันนิษฐานว่าเป็นธาตุหรือเจดีย์

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้อยู่ในสภาพพังทลายจนไม่สามารถสันนิษฐานรูปแบบศิลปกรรมได้ มีวัชพืชและต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่บนโบราณสถาน ร่องรอยอิฐที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่ามีการนำมาก่อเรียงใหม่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ด้านเหนือของโบราณสถานเป็นที่ตั้งศาลากองทุนหมู่บ้านวัด

ประเภทโบราณสถาน สถูป/เจดีย์

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕

ที่มาของข้อมูล

สุภาวดี อินทรประเสริฐ. (๒๕๖๔). “รายงานผลการตรวจสอบเจดีย์เก่าบ้านวัด ตำบลตาโกน อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ.” หนังสือกลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/๑๓๐๘ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๔.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๑๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 III อำเภออุทุมพรพิสัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเจดีย์วัดเก่าบ้านวัด

ภาพที่ ๑๑๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเจดีย์วัดเก่าบ้านวัด

ภาพที่ ๑๑๔.๓ เจดีย์วัดเก่าบ้านวัด ด้านใต้

ภาพที่ ๑๑๔.๔ เจดีย์วัดเก่าบ้านวัด ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๑๑๔.๕ ก้อนอิฐที่สันนิษฐานว่ามีการนำมาก่อเรียงใหม่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

๑๑๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบอน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านบอน ตำบลบึงบอน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0439241 ตะวันออก 1686855 เหนือ (15°15’25.99” N, 104°26’02.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านบอน ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านบอน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๔๗๐ x ๖๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๒๔ ในชื่อ บ้านบอน

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อแกร่งเป็นส่วนมาก เนื้อดินค่อนข้างละเอียดสีเทา ไม่มีการตกแต่ง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ปรากฏร่องรอยคูน้ำเฉพาะด้านเหนือ ภายในคูน้ำยังการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

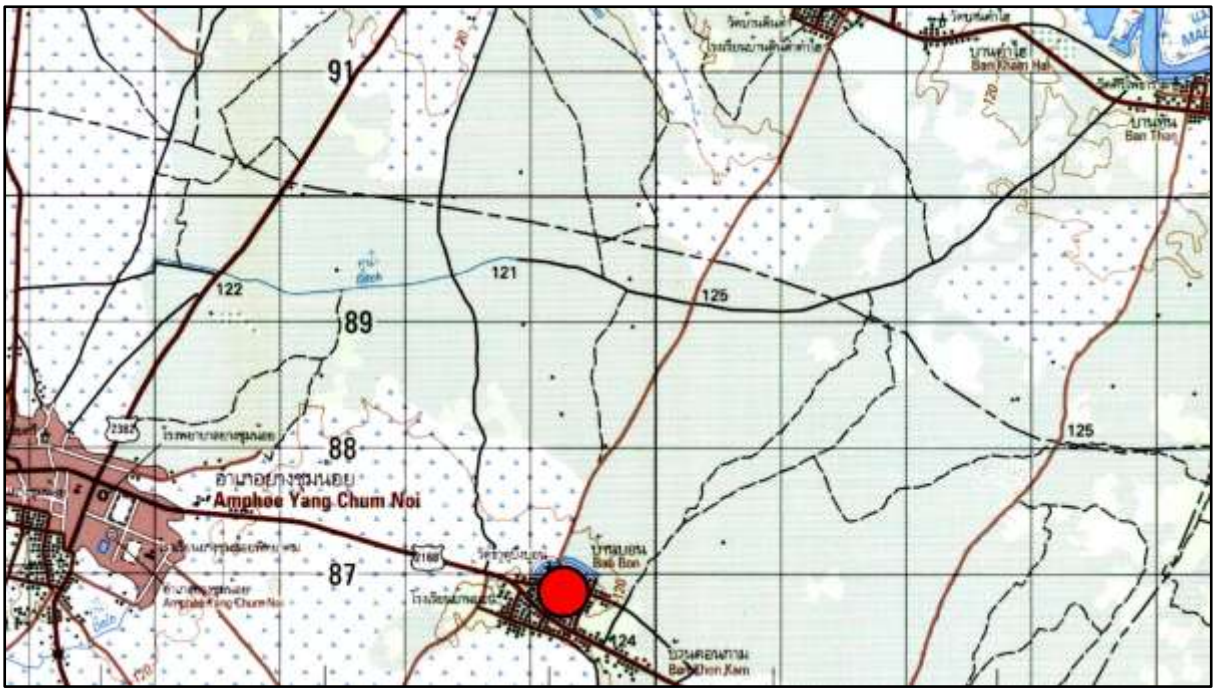

ภาพที่ ๑๑๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 I อำเภอยางชุมน้อย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านบอน

ภาพที่ ๑๑๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านบอน

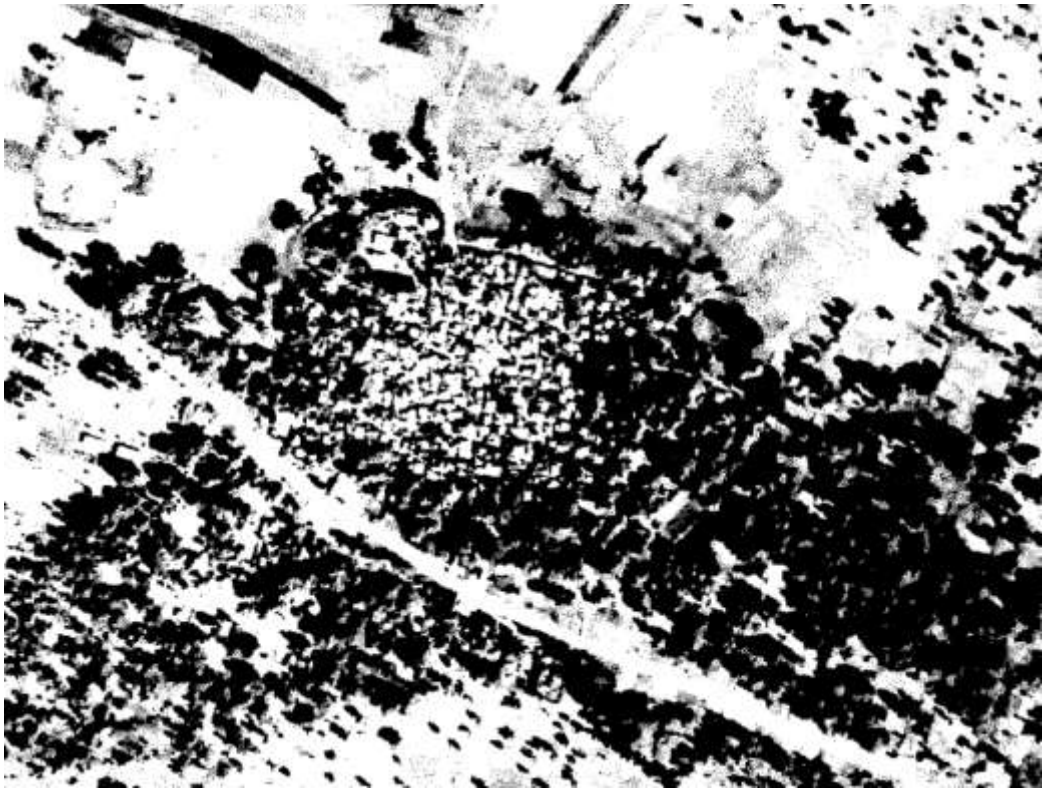

ภาพที่ ๑๑๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านบอน

ภาพที่ ๑๑๕.๔ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านบอน

๑๑๖. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านยางชุมใหญ่ ตำบลยางชุมใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0436694 ตะวันออก 1682775 เหนือ (15°13’12.99” N, 104°24’37.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่ ตั้งบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านยางชุมใหญ่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๓๗๐ x ๕๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๒๗ ในชื่อ บ้านยางชุมใหญ่

พ.ศ. ๒๕๓๓ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย การสำรวจขณะนั้นพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่งและแบบเคลือบ โดยชนิดเนื้อดินธรรมดาเป็นผิวเรียบ ไม่ตกแต่งเสียส่วนมาก ส่วนแบบเคลือบเป็นชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีน เนื้อละเอียด

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ปรากฏร่องรอยคูน้ำเฉพาะด้านเหนือ ภายในคูน้ำยังการกักเก็บน้ำอยู่

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พเยาว์ เข็มนาค. (๒๕๓๓). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ปี พ.ศ. ๒๕๓๓.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย ฝ่ายวิชาการ กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

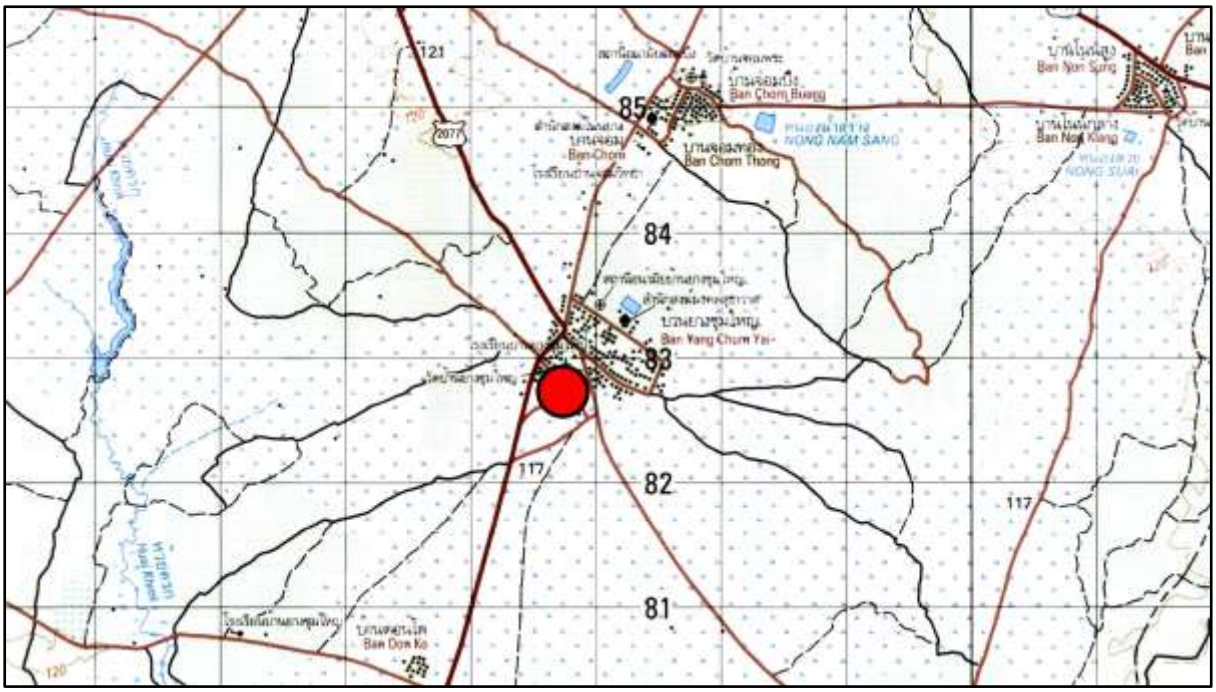

ภาพที่ ๑๑๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5839 II จังหวัดศรีสะเกษ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

ภาพที่ ๑๑๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

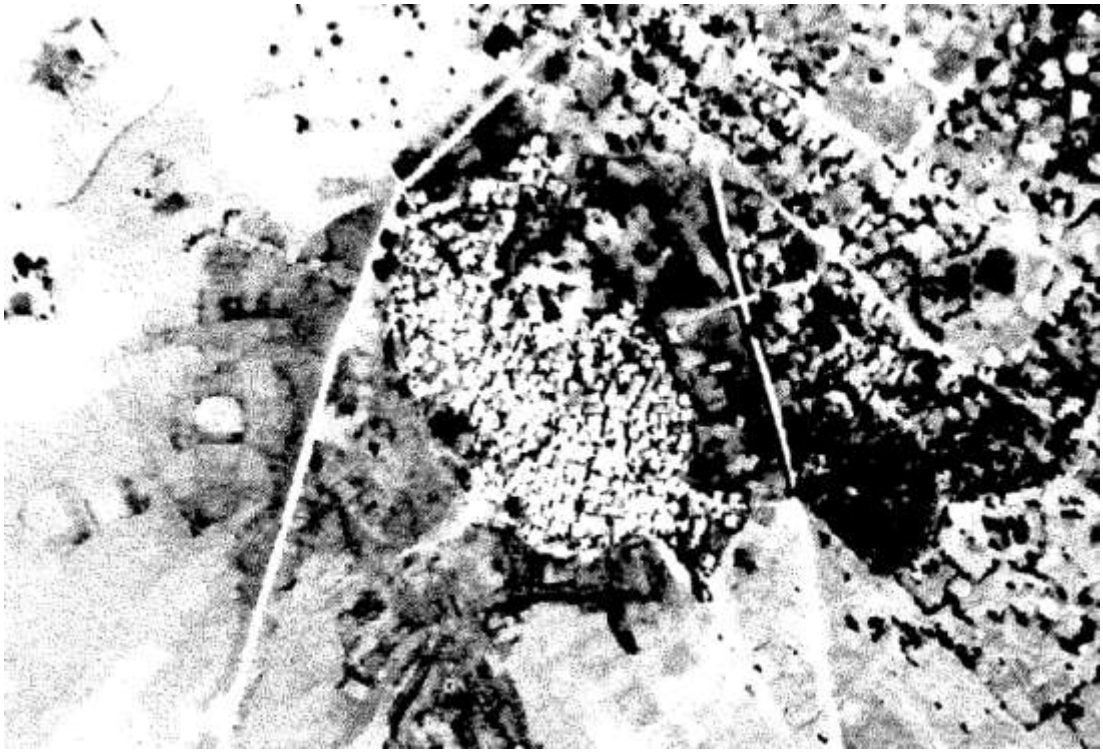

ภาพที่ ๑๑๖.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

ภาพที่ ๑๑๖.๔ แนวคันดินด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

ภาพที่ ๑๑๖.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

ภาพที่ ๑๑๖.๖ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านยางชุมใหญ่

๑๑๗. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านดู่น้อย (วัดดอนเกลือ)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านดู่ ตำบลดู่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0409626 ตะวันออก 1703636 เหนือ (15°24’29.00” N, 104°09’28.00” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านดู่น้อย (วัดดอนเกลือ) ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งวัดดอนเกลือ (วัดป่าดอนเกลือบ้านดู่) และป่าชุมชนของหมู่บ้านดู่ ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านดู่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๕๕๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๓๑ ในชื่อ บ้านดู่น้อย

พ.ศ. ๒๕๒๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนเครื่องถ้วยเขมรเคลือบน้ำเคลือบทั้งรูปทรงกระปุก และไห หินบดยา-แท่นหินบดยาหินทราย ขวานหินขัด กำไลหินชนวนรูปร่างคล้ายจักร ทั้งยังมีข้อมูลว่าเคยขุดพบพระพุทธรูปหินทราย และภาชนะบรรจุกระดูก

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ซึ่งมีบางรายการที่วิเคราะห์ว่าเป็นชิ้นส่วนภาชนะบรรจุกระดูก ลูกปัดดินเผา ลูกธนูเหล็ก ตะกรันจากการถลุงเหล็ก และกระดูกสัตว์ นอกจากนี้ยังรายงานว่ามีโบราณวัตถุจำนวนหนึ่งที่เก็บรักษาภายในกุฏิเจ้าอาวาสวัดบ้านดู่ ได้แก่ ไหเนื้อแกร่ง (เครื่องถ้วยเขมร) และพระพุทธรูปบุเงิน

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอาศัยอยู่ราว ๗-๘ หลัง บางส่วนของเนินเป็นที่ตั้งวัดดอนเกลือ (สถานะเป็นสำนักสงฆ์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙) นอกนั้นเป็นพื้นที่ป่าชุมชน มีต้นไม้ปกคลุม ปรากฏร่องรอยคูน้ำชัดเจนทางด้านตะวันออก ด้านใต้ และด้านตะวันตก ภายในคูน้ำมีการกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจแหล่งเมืองโบราณดอนเกลือ บ.ดู่ ต.ดู่ อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๖/๒๕๒๖.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

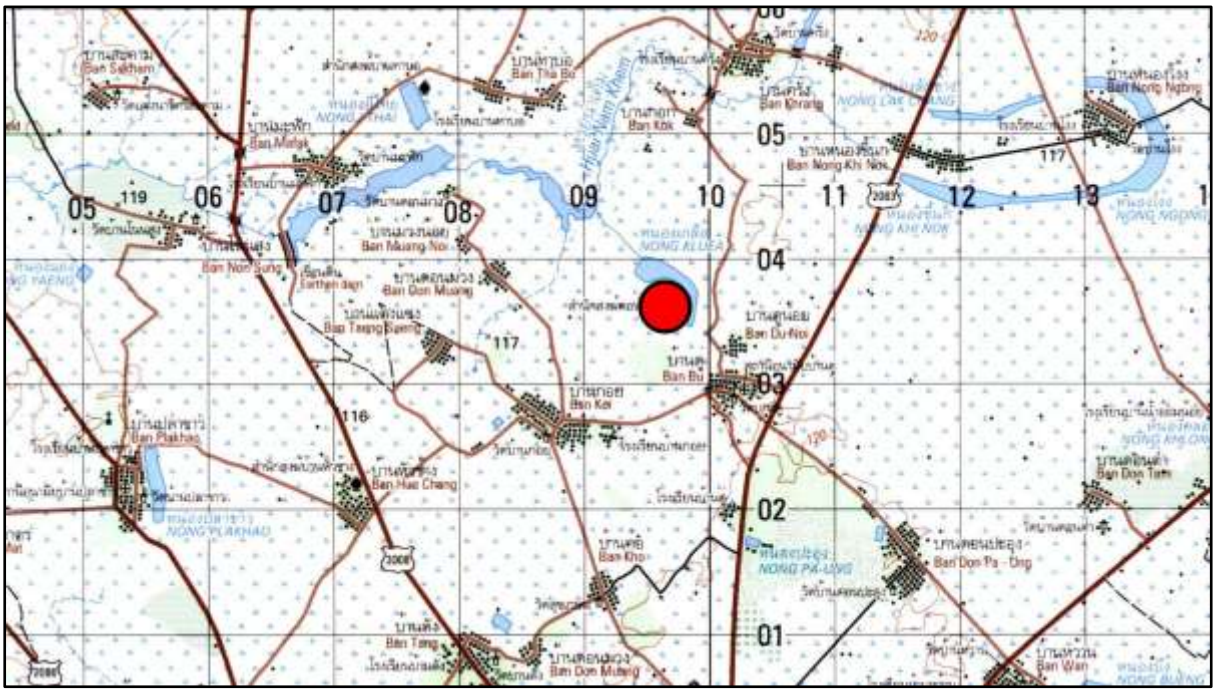

ภาพที่ ๑๑๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านดู่น้อย (วัดดอนเกลือ)

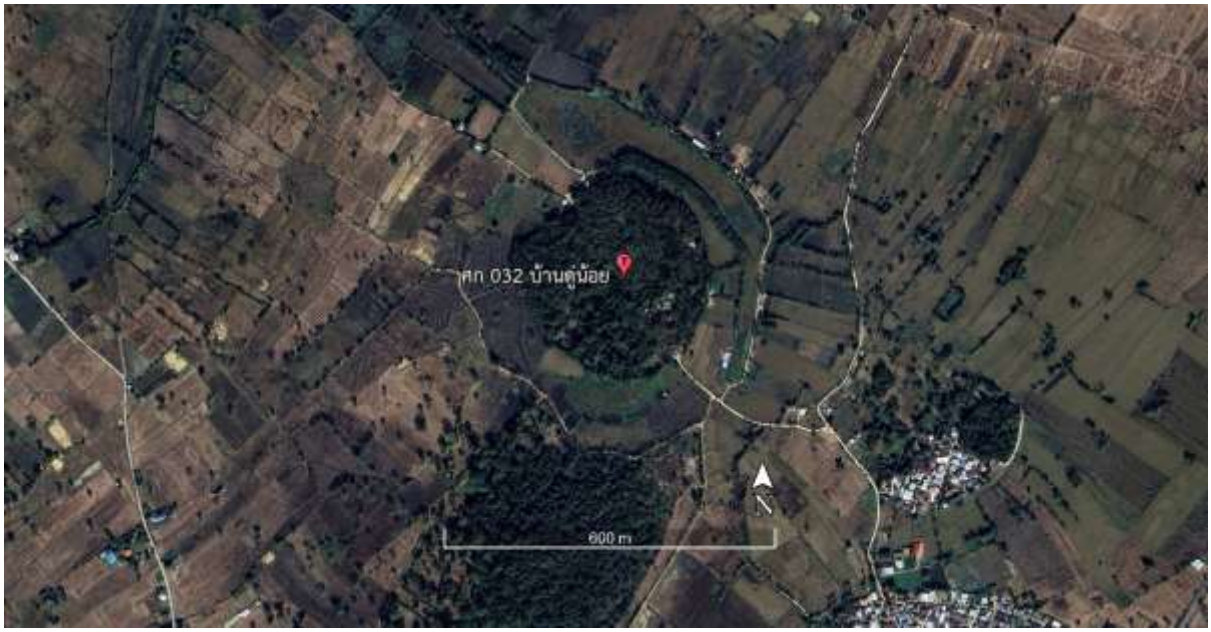

ภาพที่ ๑๑๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านดู่น้อย (วัดดอนเกลือ)

ภาพที่ ๑๑๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านดู่น้อย

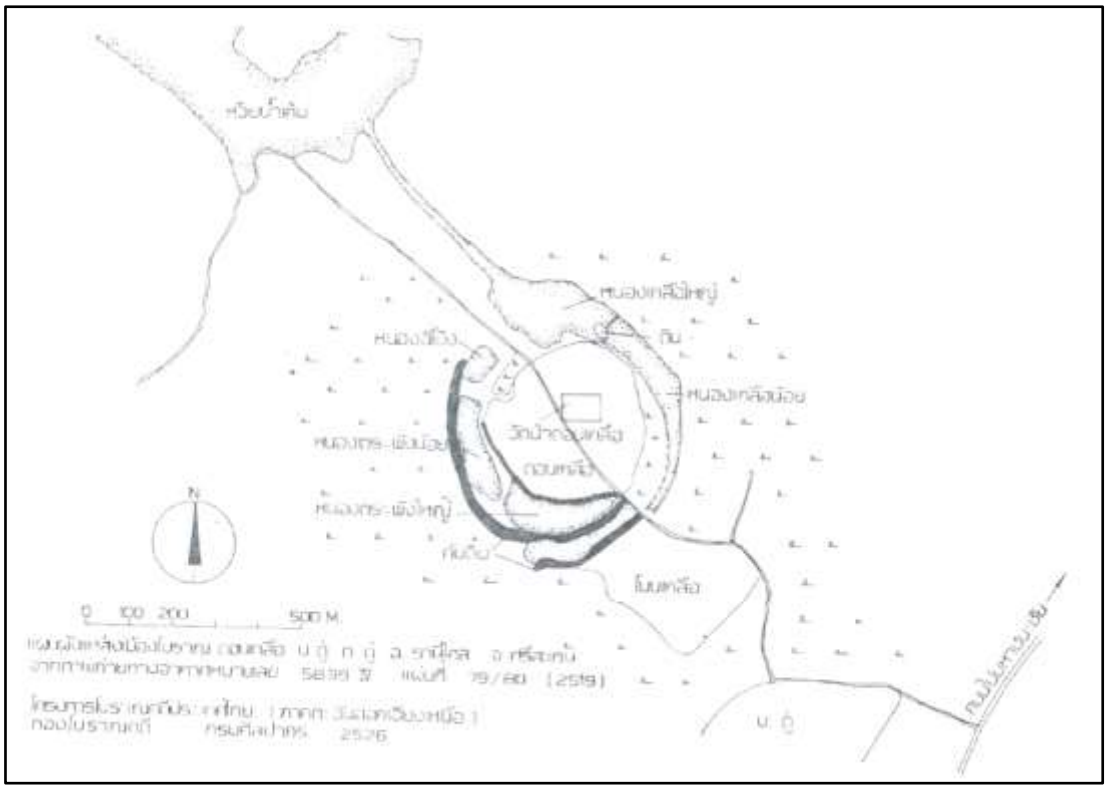

ภาพที่ ๑๑๗.๔ แผนผังแสดงเมืองโบราณบ้านดู่น้อย สำรวจโดยกองโบราณคดี พ.ศ. ๒๕๒๖
(ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๖)

ภาพที่ ๑๑๗.๕ เนินดินที่ตั้งเมืองโบราณบ้านดู่น้อย

ภาพที่ ๑๑๗.๖ แนวคูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านดู่น้อย

ภาพที่ ๑๑๗.๗ แนวคูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านดู่น้อย

ภาพที่ ๑๑๗.๘-๙ ตัวอย่างโบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๖
(ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๖)

ภาพที่ ๑๑๗.๑๐ ตัวอย่างโบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๒๖
(ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๖)

๑๑๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกระเดา

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕, ๑๒ บ้านกระเดา ตำบลดู่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0412022 ตะวันออก 1706822 เหนือ (15°26’12.98” N, 104°10’47.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกระเดา ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านกระเดา ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๖๐๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๒๙ ในชื่อ บ้านกระเดา

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ส่วนมากตกแต่งด้วยวิธีการเคลือบน้ำดินสีแดง เมื่อจำแนกรูปทรงพบทั้งรูปทรงชามและคนโท ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบโครงกระดูกมนุษย์เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๔ โดยพบร่วมกับลูกปัดหินคาร์เนเลียน นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ (burial jar) ภายในภาชนะพบเครื่องประดับ เช่น ลูกปัด กำไลสำริด และลูกปัดดินเผา

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำ-คันดินให้เห็นเฉพาะบางส่วนของด้านตะวันออก ด้านใต้ และด้านตะวันตก ภายในมีการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำเป็นบางส่วน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

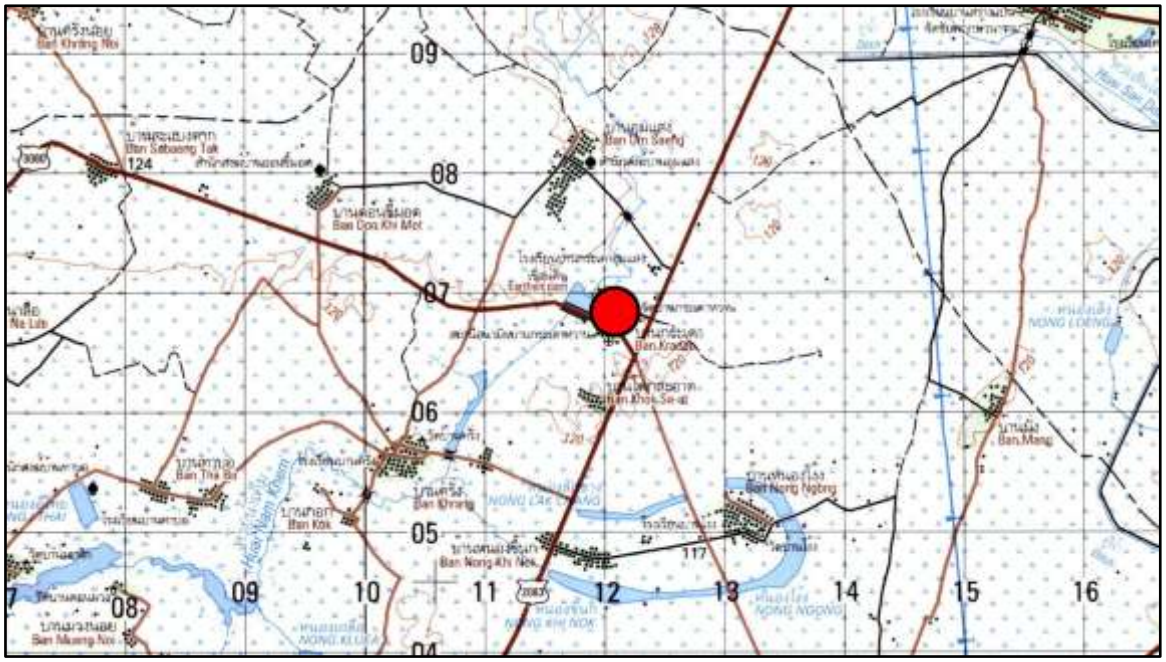

ภาพที่ ๑๑๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกระเดา

ภาพที่ ๑๑๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านกระเดา

ภาพที่ ๑๑๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านกระเดา

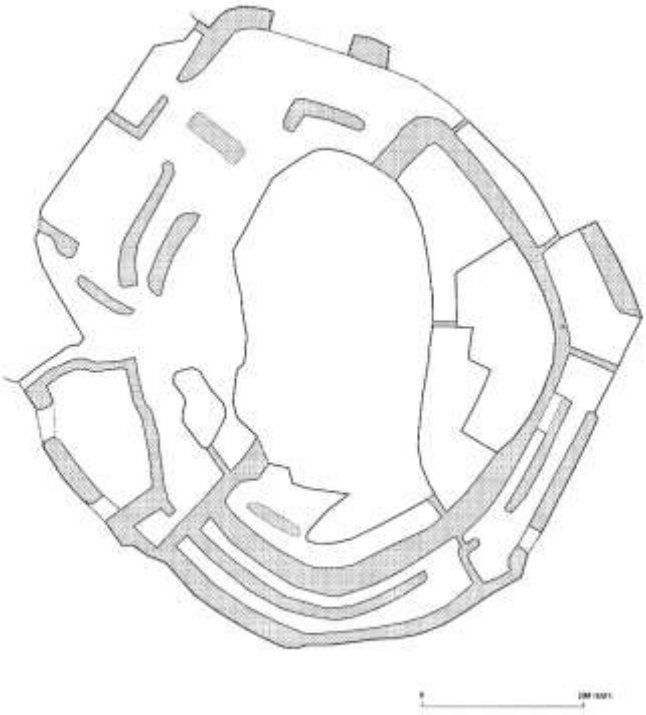

ภาพที่ ๑๑๘.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านกระเดา
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๑๑๘.๕ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณบ้านกระเดา

ภาพที่ ๑๑๘.๖ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านกระเดา

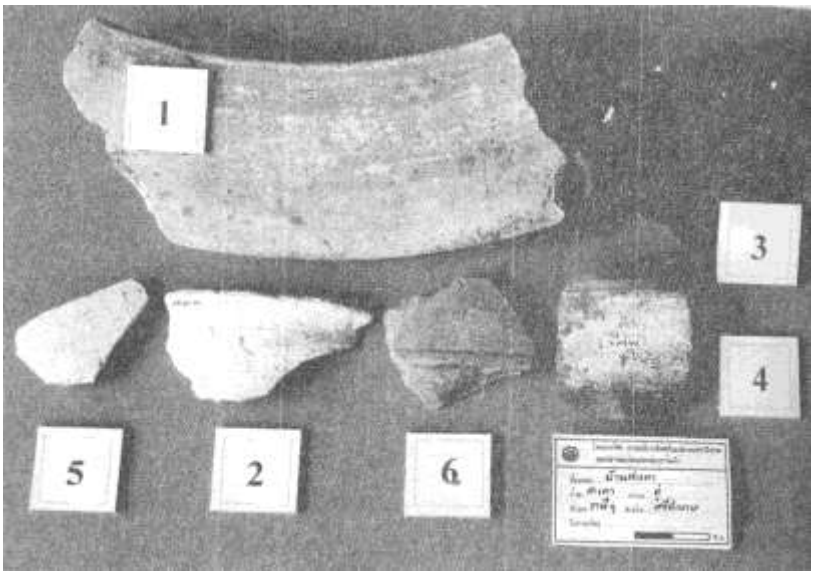

ภาพที่ ๑๑๘.๗ ตัวอย่างโบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๔ (ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๒๒๘)

๑๑๙. แหล่งโบราณคดีดอนสำโรง (วัดดอนม่วง)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๙ บ้านดอนม่วง ตำบลดู่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0407930 ตะวันออก 1704534 เหนือ (15°24’58.00” N, 104°08’30.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีดอนสำโรง (วัดดอนม่วง) ตั้งอยู่บริเวณวัดดอนม่วง หรือวัดบ้านดอนม่วง ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านดอนม่วง โดยด้านเหนือของแหล่งโบราณคดีอยู่ใกล้กับคลองน้ำเค็ม ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูล แหล่งโบราณคดีมีลักษณะเป็นเนินดินรูปวงกลม ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑๒๐ เมตร โดยรอบแหล่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ ให้ข้อมูลว่าขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาอยู่บริเวณด้านเหนือของเนิน ซึ่งมีการขุดบ่อน้ำขึ้น นอกจากนี้ ยังสำรวจพบหลักศิลาแลง ซึ่งย้ายมาจากที่นาของนายฝั้น สมพร ด้านเหนือของหมู่บ้านมีหลักศิลาแลง จากข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเดิมปักอยู่บริเวณกลางคันนา สันนิษฐานว่าเป็นหลักเขตชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีการถมปรับพื้นที่ให้สูงขึ้น เพื่อสร้างอาคารเสนาสนะของทางวัด จึงไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีบนผิวดิน ยกเว้นหลักศิลาแลงที่ย้ายมาตั้งบริเวณใต้ต้นไม้ภายในวัด

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๘

ที่มาของข้อมูล

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

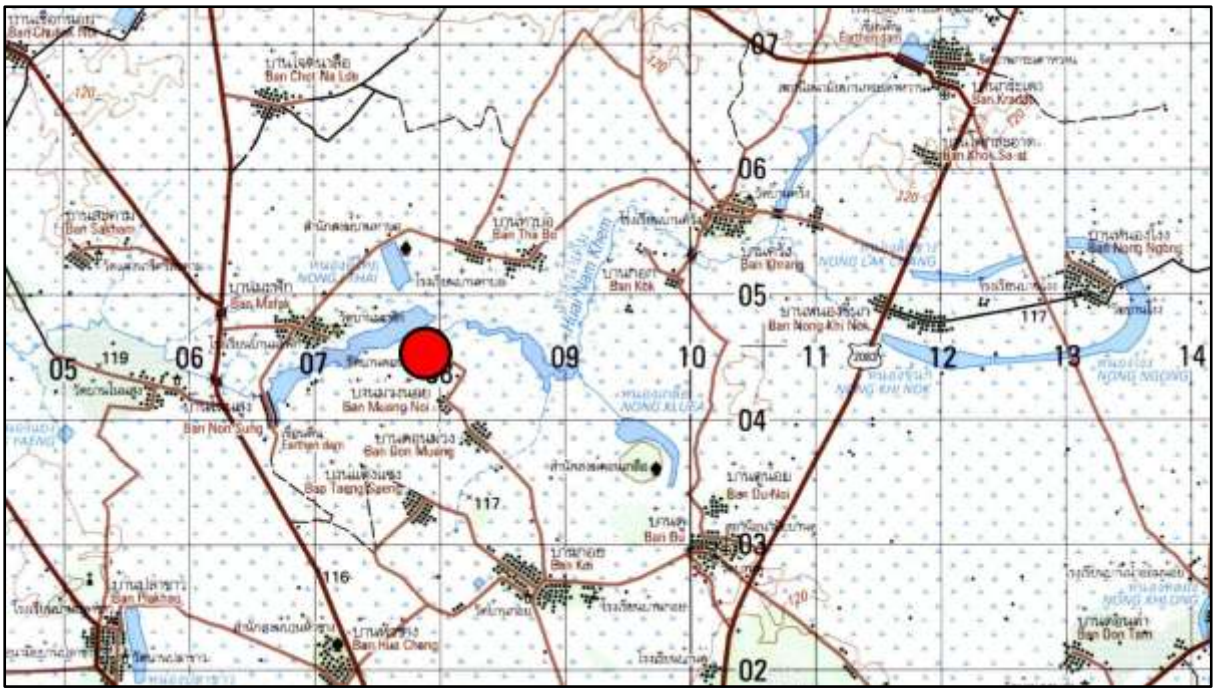

ภาพที่ ๑๑๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีดอนสำโรง (วัดดอนม่วง)

ภาพที่ ๑๑๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีดอนสำโรง (วัดดอนม่วง)

ภาพที่ ๑๑๙.๓ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีดอนสำโรง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดดอนม่วง

ภาพที่ ๑๑๙.๔ สภาพทั่วไปของแหล่งโบราณคดีดอนสำโรง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัดดอนม่วง

ภาพที่ ๑๑๙.๕ หลักศิลาแลงที่พบบริเวณที่นาด้านเหนือของหมู่บ้าน ปัจจุบันอยู่ภายในวัดดอนม่วง

ภาพที่ ๑๑๙.๖ หลักศิลาแลงที่พบบริเวณที่นาด้านเหนือของหมู่บ้าน ปัจจุบันอยู่ภายในวัดดอนม่วง

๑๒๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๕ บ้านคูสระ, หมู่ที่ ๑๐ บ้านคูสระใหม่ ตำบลไผ่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0421438 ตะวันออก 1697232 เหนือ (15°21’01.99” N, 104°16’04.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านคูสระและหมู่บ้านคูสระใหม่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันตกเฉียงใต้ ขนาดประมาณ ๔๔๐ x ๗๓๐ เมตร มีคูน้ำ-ล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๔๖ ในชื่อ บ้านคูสระ (ทะเบียนเดียวกับเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย)

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาตามผิวดินในหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรกรรม และมีรายงานว่าเคยขุดพบลูกปัดดินเผา กำไลสำริด

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำเฉพาะทางด้านตะวันออก ด้านตะวันตก และด้านใต้ มีการขุดลอกพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่อง

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

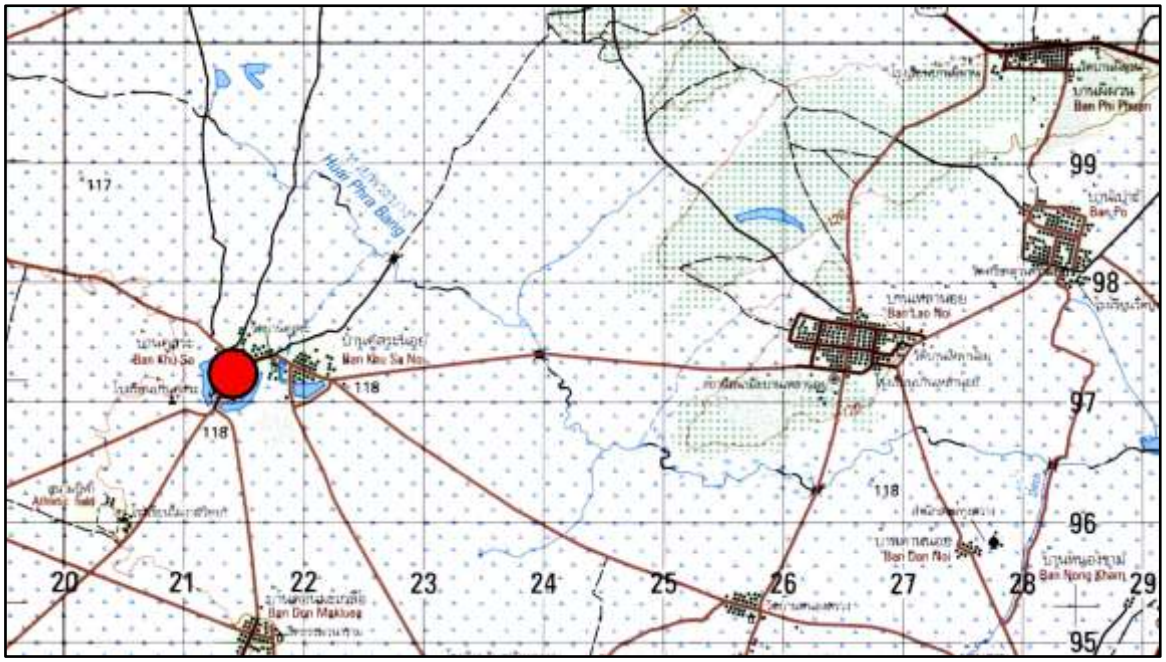

ภาพที่ ๑๒๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 I อำเภอยางชุมน้อย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่

ภาพที่ ๑๒๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่ *(เมืองด้านซ้าย)*

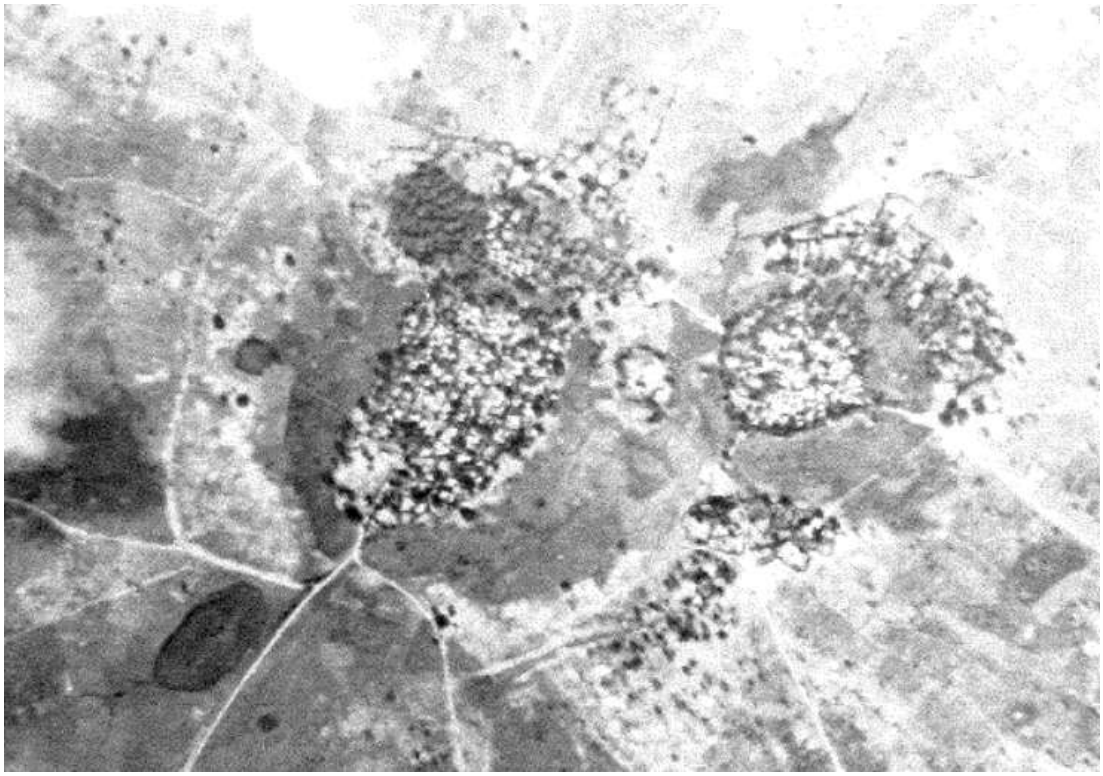

ภาพที่ ๑๒๐.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่และเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย

ภาพที่ ๑๒๐.๔ คูน้ำด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่

ภาพที่ ๑๒๐.๕ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่

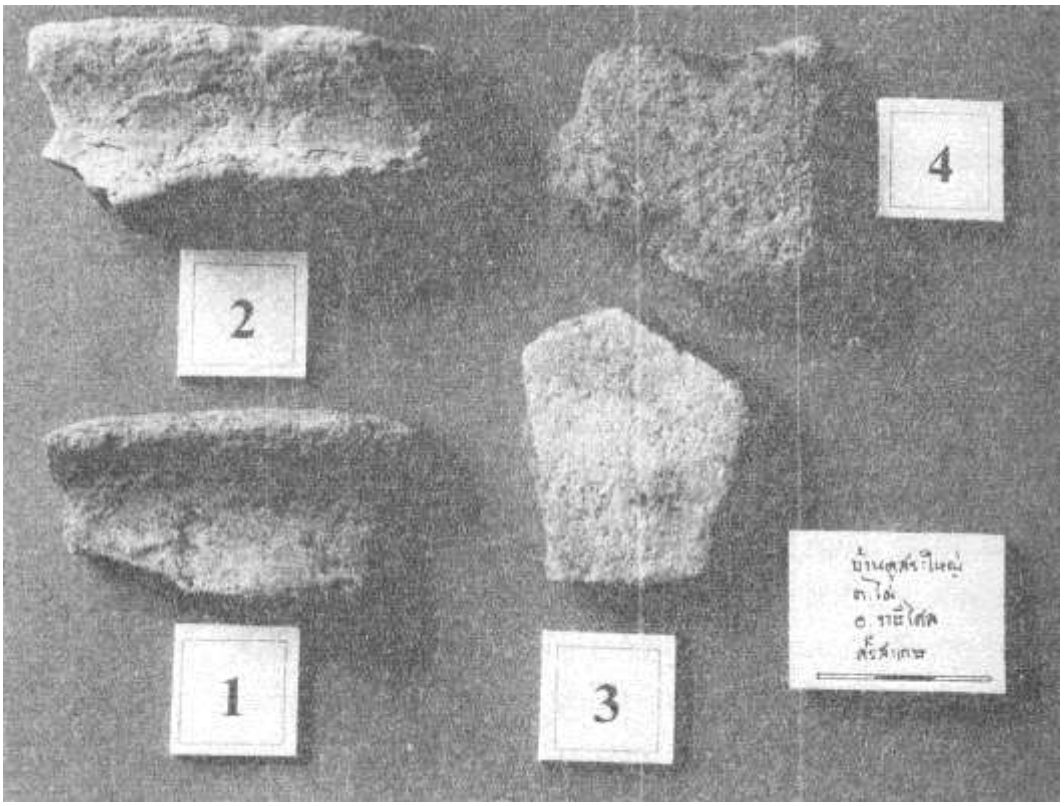

ภาพที่ ๑๒๐.๖ ตัวอย่างโบราณวัตถุที่พบจากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๔๔
(ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๑๒๗๖)

๑๒๑. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระน้อย

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๗ บ้านคูสระน้อย ตำบลไผ่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0422004 ตะวันออก 1697235 เหนือ (15°21’02.15” N, 104°16’23.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านคูสระน้อย ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านคูสระน้อย ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๒๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๔๖ ในชื่อ บ้านคูสระ (ทะเบียนเดียวกับเมืองโบราณบ้านคูสระใหญ่)

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาตามผิวดินและบริเวณทางเดินในหมู่บ้าน ในจำนวนนี้บางชิ้นวิเคราะห์ว่าเป็นชิ้นส่วนภาชนะบรรจุกระดูก

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำครบทุกด้าน มีการขุดลอกพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน แนวคูน้ำไม่ต่อเนื่อง

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

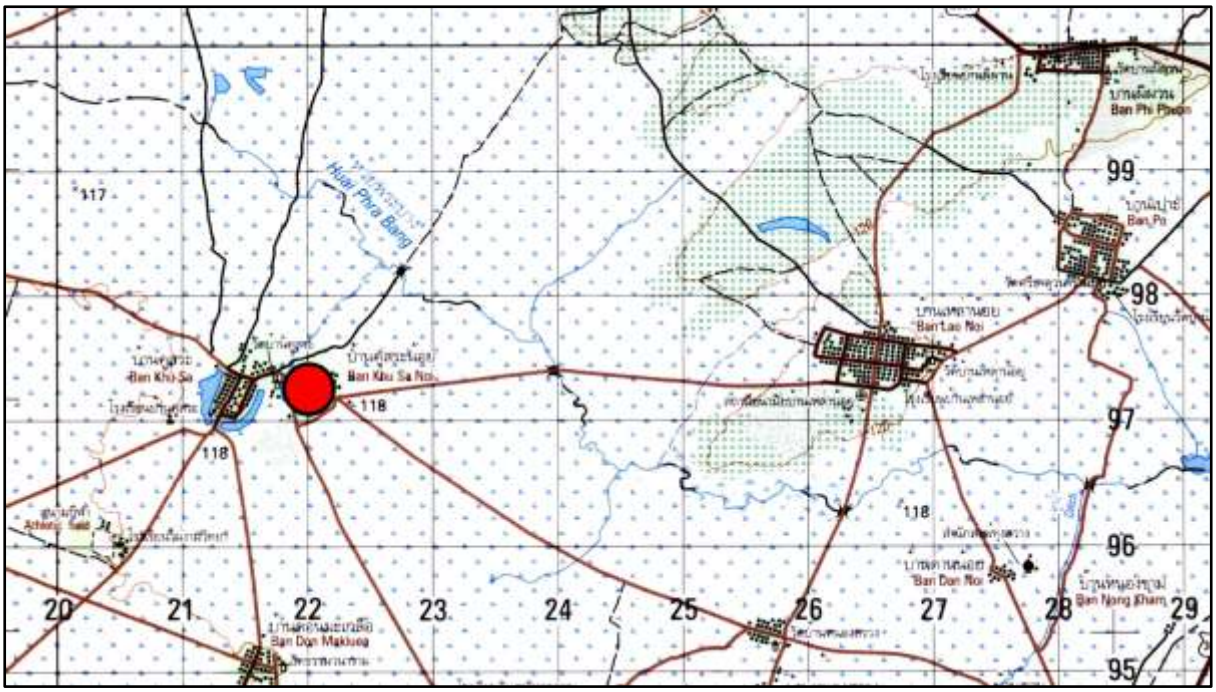

ภาพที่ ๑๒๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5839 I อำเภอยางชุมน้อย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย

ภาพที่ ๑๒๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย *(เมืองด้านขวา)*

ภาพที่ ๑๒๑.๓ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย

ภาพที่ ๑๒๑.๔ คูน้ำด้านใต้ของเมืองโบราณบ้านคูสระน้อย

๑๒๒. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแคน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑, ๑๑ บ้านเมืองแคน ตำบลเมืองแคน อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0415955 ตะวันออก 1698296 เหนือ (15°21’35.99” N, 104°13’00.97” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองแคน ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านเมืองแคน ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรีวางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดประมาณ ๔๓๐ x ๖๑๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๗๖ ในชื่อ บ้านเมืองแคน

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นได้รายงานว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูก ไหเขมร หรือไหเท้าช้าง

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำเฉพาะทางด้านเหนือและด้านตะวันออก มีการขุดลอกพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

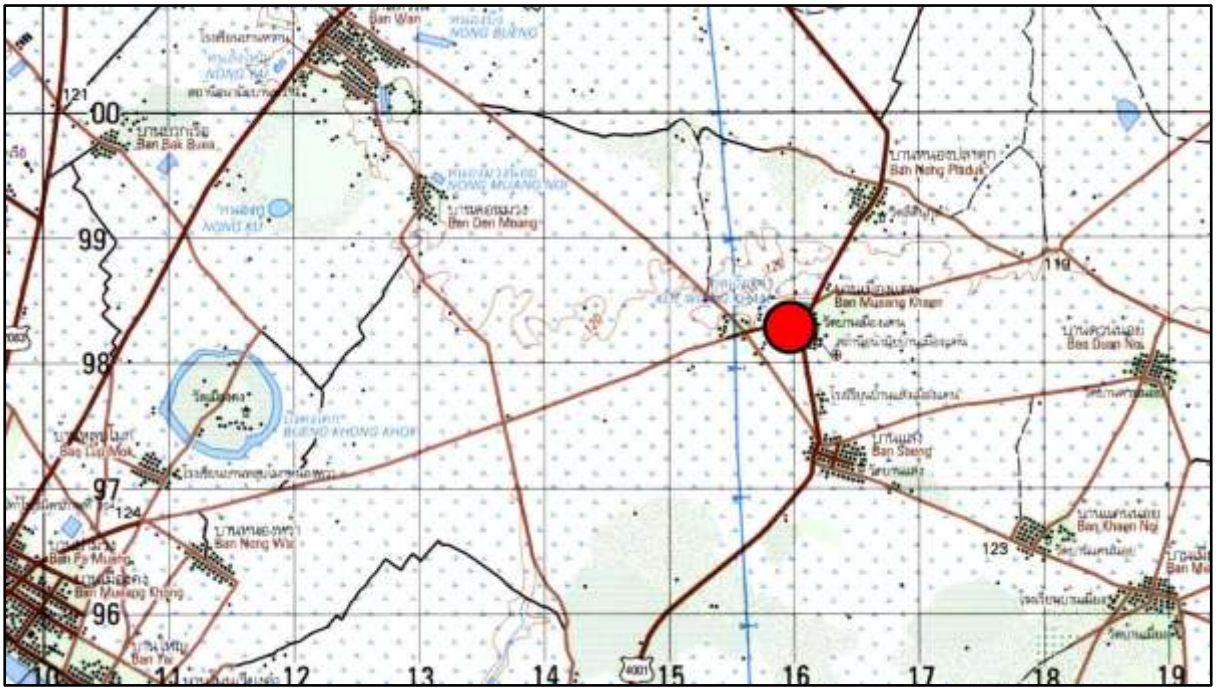

ภาพที่ ๑๒๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแคน

ภาพที่ ๑๒๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองแคน

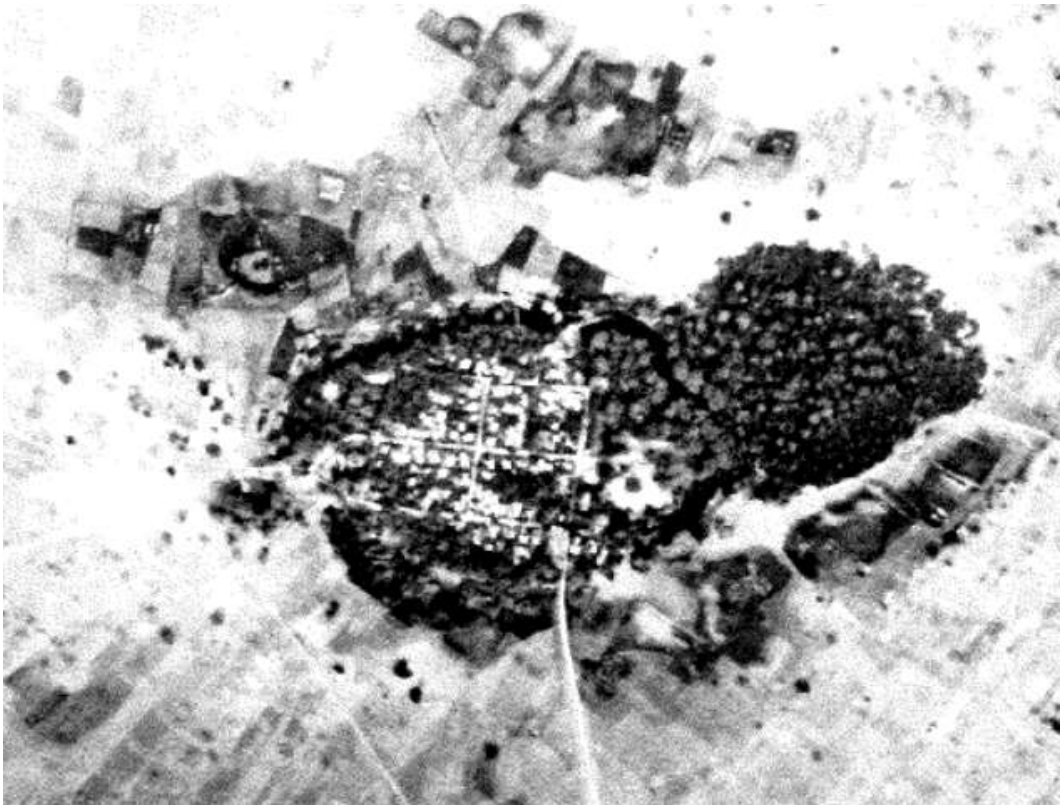

ภาพที่ ๑๒๒.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองแคน

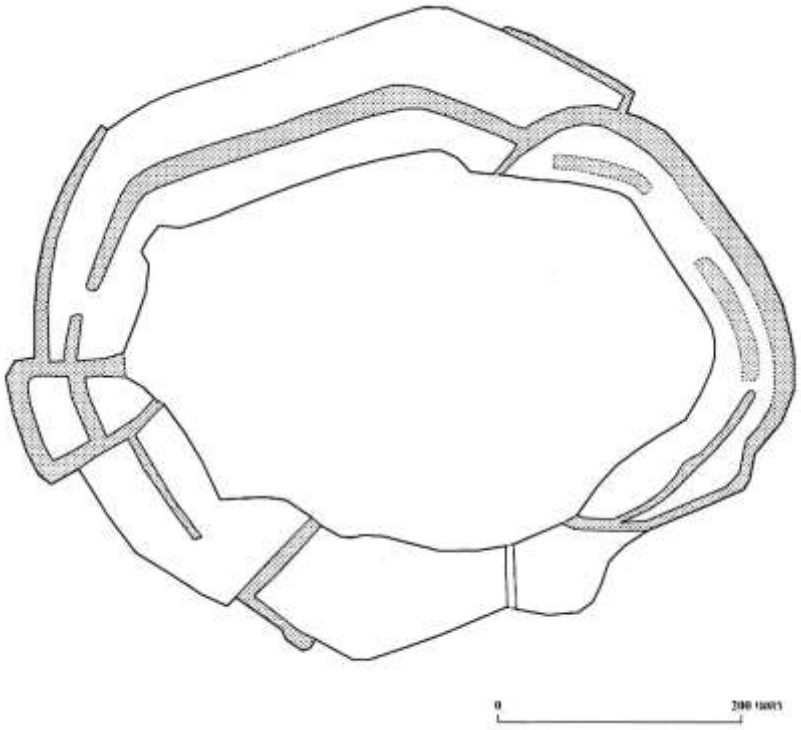

ภาพที่ ๑๒๒.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองแคน
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๑๒๒.๕ คูน้ำด้านเหนือของเมืองแคน

ภาพที่ ๑๒๒.๖ คูน้ำด้านเหนือของเมืองแคน

๑๒๓. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านหว้าน (โนนบ้านหว้าน)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านหว้าน ตำบลหว้านคำ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0412936 ตะวันออก 1700082 เหนือ (15°22’33.75” N, 104°11’19.49” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านหว้าน (โนนบ้านหว้าน) ตั้งอยู่ในบริเวณที่ตั้งที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหว้านคำ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรี วางตัวในแนวเหนือใต้ ขนาดประมาณ ๓๒๐ x ๔๓๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๖๓ ในชื่อ บ้านว่าน

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นได้รายงานว่าเคยขุดพบภาชนะดินเผาบรรจุกระดูก ไหเขมร ทว่าขณะสำรวจมีการปรับพื้นที่ไปมากแล้วจึงไม่พบหลักฐานบริเวณเมืองโบราณและชุมชนสมัยปัจจุบัน แต่รายงานว่ามีร่องรอยโบราณสถานบริเวณป่าชุมชนด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณ ซึ่งตรงกับ**กู่แก้วสี่ทิศ**ในปัจจุบัน

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีเป็นที่ตั้งอาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหว้านคำ ปรากฏร่องรอยคูน้ำเฉพาะทางด้านตะวันตก มีการขุดลอกพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

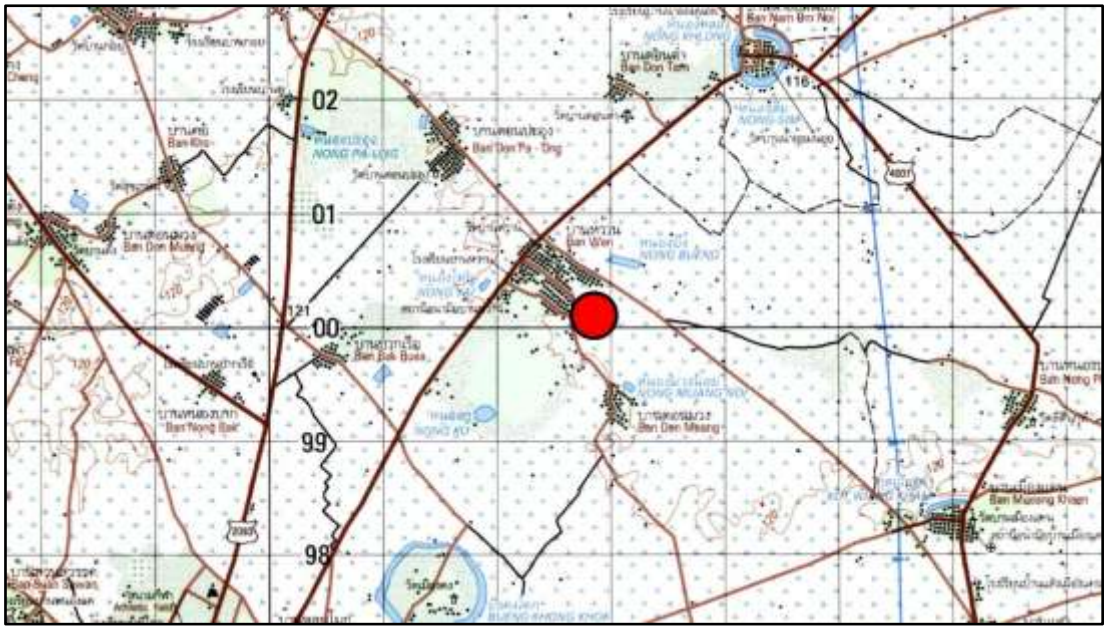

ภาพที่ ๑๒๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านหว้าน

ภาพที่ ๑๒๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านหว้าน

ภาพที่ ๑๒๓.๓ เนินดินที่ตั้งเมืองโบราณบ้านหว้าน

ภาพที่ ๑๒๓.๔ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณบ้านหว้าน

๑๒๔. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย (โนนบ้านน้ำอ้อมน้อย)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๖, ๑๐ บ้านอ้อมน้อย ตำบลหว้านคำ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0414271 ตะวันออก 1702358 เหนือ (15°23’47.98” N, 104°12’03.98” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย (โนนบ้านน้ำอ้อมน้อย) ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านน้ำอ้อมน้อย ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๕๔๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๓๐ ในชื่อ บ้านน้ำอ้อมน้อย

พ.ศ. ๒๕๒๖ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจแหล่งโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นรายงานว่าเคยพบเศษสำริด ภาชนะดินเผาบรรจุกระดูกมนุษย์ และชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นได้พบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาจำนวนน้อยมาก เนื่องจากมีการปรับพื้นที่ไปมากแล้ว

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ปรากฏร่องรอยคูน้ำชัดเจนทุกด้าน มีการขุดลอกพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจแหล่งเมืองโบราณ บ.น้ำอ้อมน้อย อ.ราษีไศล จ.ศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๗/๒๕๒๖.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

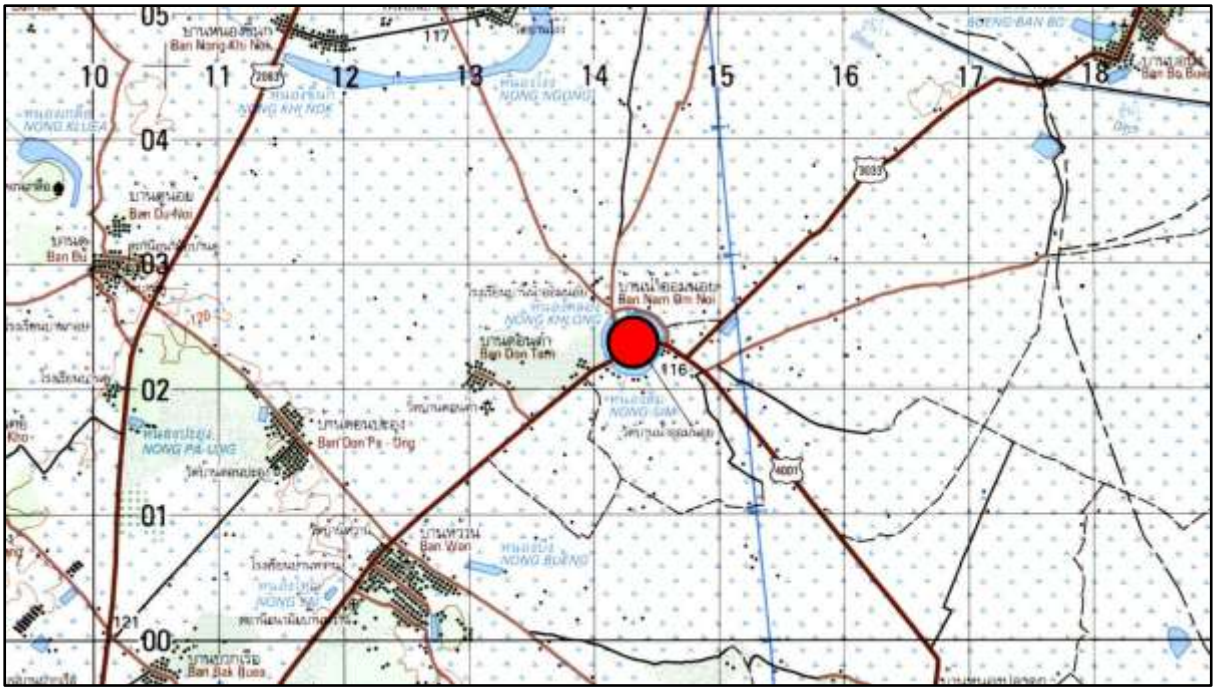

ภาพที่ ๑๒๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 IV อำเภอราษีไศล แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย

ภาพที่ ๑๒๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕
แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย (โนนบ้านน้ำอ้อมน้อย)

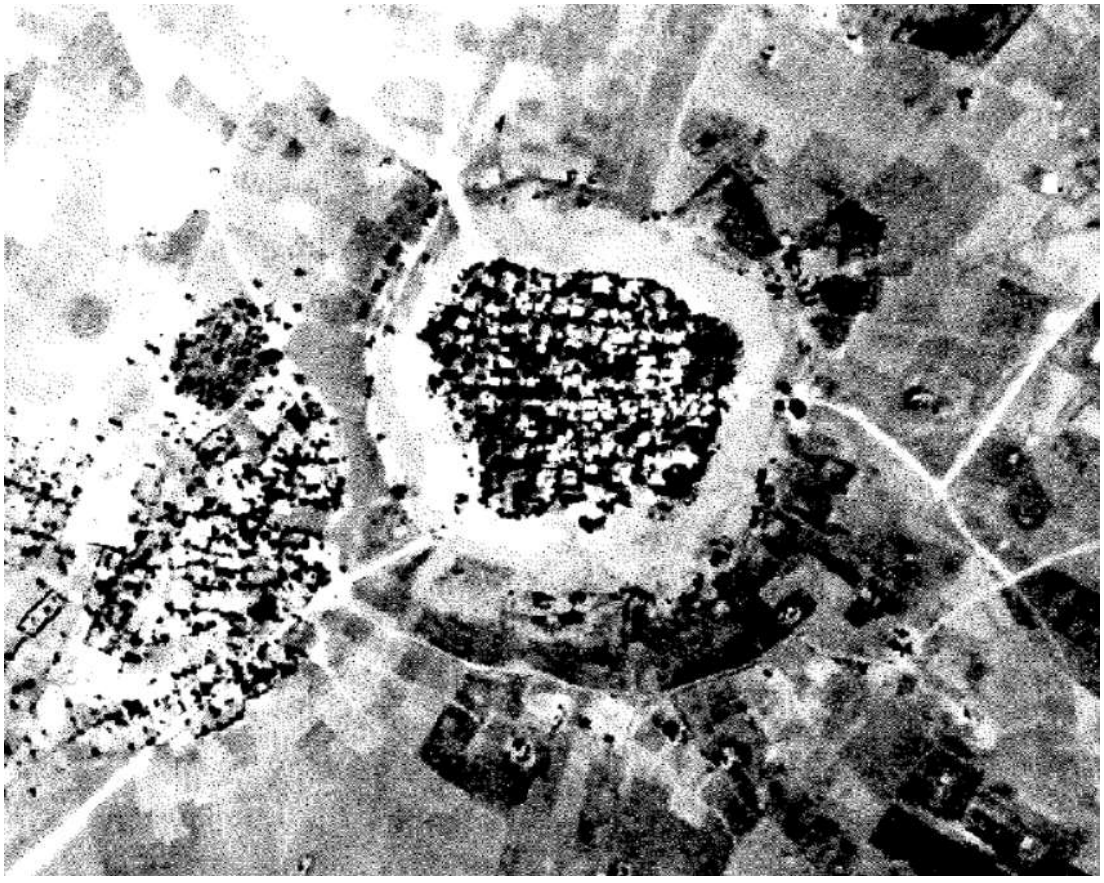

ภาพที่ ๑๒๔.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย

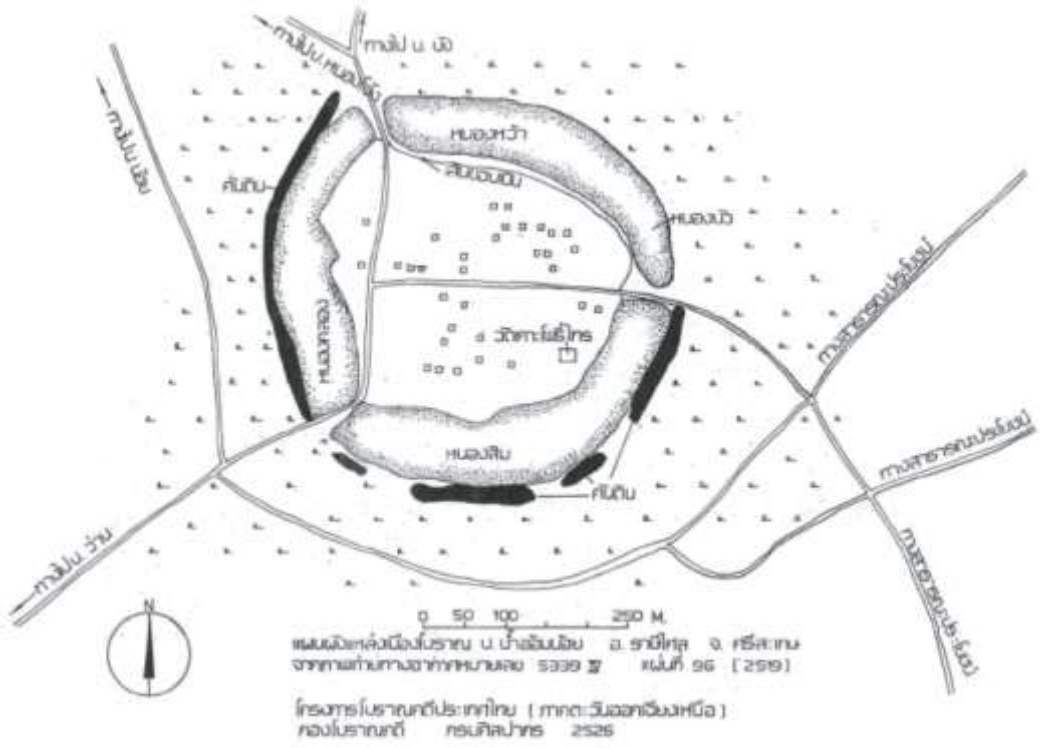

ภาพที่ ๑๒๔.๔ แผนผังแสดงเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย สำรวจโดยกองโบราณคดี พ.ศ. ๒๕๒๖ (ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๒๖)

ภาพที่ ๑๒๔.๕ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย

ภาพที่ ๑๒๔.๖ คูน้ำด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย

ภาพที่ ๑๒๔.๗ คูน้ำด้านเหนือของเมืองโบราณบ้านน้ำอ้อมน้อย

๑๒๕. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองนครลำดวน

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑, ๒, ๓, ๑๑, ๑๖ บ้านดวนใหญ่ ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0421493 ตะวันออก 1651019 เหนือ (14°55’57.97” N, 104°16’11.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองนครลำดวน ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านดวนใหญ่ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงรีเกือบกลม ขนาดประมาณ ๗๕๐ x ๘๖๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๒๒ ในชื่อ บ้านดวนใหญ่

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ปรากฏร่องรอยคูน้ำเกือบครบทุกด้าน ภายในคูน้ำได้รับการขุดลอกพัฒนาเพื่อการกักเก็บน้ำแล้ว

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

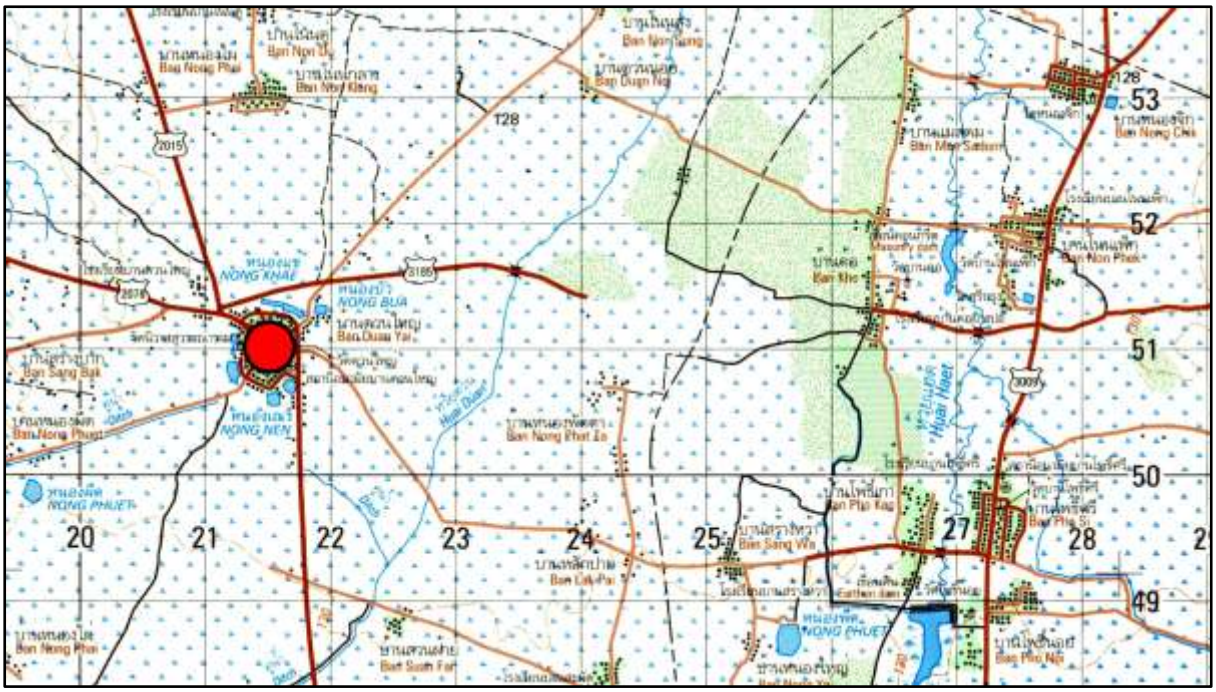

ภาพที่ ๑๒๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5838 I อำเภอศรีรัตนะ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองนครลำดวน

ภาพที่ ๑๒๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองนครลำดวน

ภาพที่ ๑๒๕.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองนครลำดวน

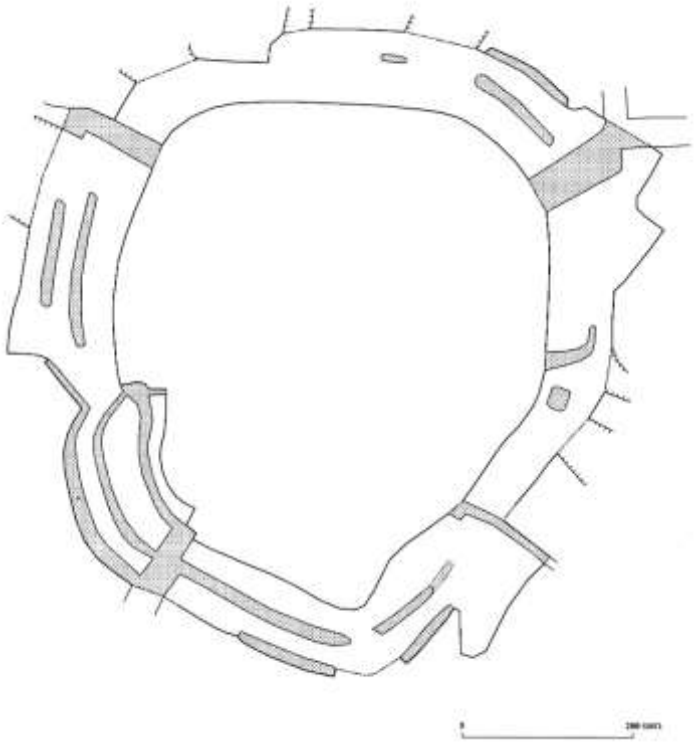

ภาพที่ ๑๒๕.๔ ผังศึกษาวิเคราะห์สัณฐานกำแพงเมืองคูเมือง เมืองนครลำดวน
(ที่มา: โครงการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันถิ่นฐานไทย)

ภาพที่ ๑๒๕.๕ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองนครลำดวน

ภาพที่ ๑๒๕.๖ คูน้ำด้านตะวันออกของเมืองนครลำดวน

ภาพที่ ๑๒๕.๗ คูน้ำด้านเหนือของเมืองนครลำดวน

๑๒๖. ปราสาทบ้านปราสาท (ห้วยทับทัน)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0395518 ตะวันออก 1670728 เหนือ (15°06’36.14” N, 104°01’39.66” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด, ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

ปราสาทบ้านปราสาท (ห้วยทับทัน) หรือที่ราษฎรในพื้นที่เรียกว่าปราสาทโนนธาตุ (ธาตุบ้านปราสาท) ตั้งอยู่ภายในวัดบ้านปราสาท โบราณสถานหลังนี้เป็นปราสาทในวัฒนธรรมเขมร ซึ่งมีการบูรณะดัดแปลงเป็นธาตุในสมัยวัฒนธรรมล้านช้าง โดยมีสิ่งสำคัญของโบราณสถานดังนี้

๑. ปราสาทประธาน เป็นปราสาทก่อสร้างด้วยอิฐสอปูนสามหลังบนฐานศิลาแลงเดียวกัน หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ปราสาทแต่ละหลังอยู่ในแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพิ่มมุม โดยปราสาทองค์กลางมีประตูทางเข้าด้านตะวันออก ส่วนอีกสามด้านเป็นประตูหลอก ขณะที่ปราสาทองค์ทิศเหนือและทิศใต้ก่อเป็นประตูหลอกทั้งสี่ด้าน ส่วนยอดของปราสาทเป็นเรือนซ้อนชั้นเพิ่มมุม ลักษณะผิดแผกไปจากปราสาทในวัฒนธรรมเขมร ทั้งรูปแบบและเทคนิคการก่ออิฐก็ต่างจากส่วนเรือนธาตุ สันนิษฐานว่าเป็นส่วนที่มีการบูรณะในสมัยวัฒนธรรมล้านช้าง เช่นเดียวกับการก่อปิดประตูที่ปราสาทบริวาร ส่วนฐานศิลาแลงหรือฐานไพที มีการยกกระเปาะออกมาด้านหน้าบริเวณปราสาทองค์กลาง มีบันไดทางขึ้น

๒. ร่องรอยอาคารแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้และทางตะวันออกเฉียงเหนือของปราสาทประธาน สันนิษฐานว่าเป็นฐานของวิหารหรือบรรณาลัย

๓. โคปุระและกำแพงแก้ว เป็นสิ่งก่อสร้างด้วยศิลาแลง โดยก่อล้อมปราสาทประธาน และร่องรอยอาคารแผนผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้านตะวันออกเป็นซุ้มประตูหรือโคปุระ ลักษณะเป็นอาคารก่อสร้างด้วยศิลาแลง แผนผังจัตุรมุข มีบันไดทางขึ้นด้านตะวันออกและตะวันตก ส่วนด้านเหนือและใต้ต่อเนื่องกับกำแพงแก้ว นอกจากนี้ยังมีอาคารผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าก่อคร่อมกำแพงแก้วด้านใต้

๔. บารายทางตะวันออกของปราสาท (UTM 48P 0395722 ตะวันออก 1670748 เหนือ) แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ขนาดกว้างประมาณ ๙๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๘๐ เมตร

พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการขุดแต่งและขุดค้นทางโบราณคดี จากการขุดค้นทางโบราณคดีทางตะวันตกของปราสาทบ้านปราสาท พบหลักฐานการปลงศพมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ฝังในลักษณะนอนตะแคงหันศีรษะไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการบูรณะเสริมความมั่นคง

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดแต่งและบูรณะเสริมความมั่นคงตามหลักวิชาการแล้ว ทำให้สภาพโดยรวมของโบราณสถานอยู่ในสภาพมั่นคง ทางวัดและชุมชนยังนับถือเป็นปูชนียสถาน มีการบำรุงรักษาและจัดกิจกรรมทางศาสนาอยู่สม่ำเสมอ ขณะที่บารายได้รับการขุดลอกพัฒนาแล้ว ส่วนด้านตะวันตกของโบราณสถาน ซึ่งเคยดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีได้เปิดปากหลุมขุดค้นไว้ สภาพค่อนข้างชำรุด

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๓,๐๐๐-๑๕๐๐ ปีมาแล้ว
ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๗
ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๓-๒๔
*เฉพาะปราสาทบ้านปราสาท กำหนดอายุการก่อสร้างในสมัยวัฒนธรรมเขมร และบูรณะในสมัยวัฒนธรรมล้านช้าง

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๙). **ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม ๔ (ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร ศรีสะเกษ อุบลราชธานี)**. กรุงเทพฯ: สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

ชินณวุฒิ วิลยาลัย. (๒๕๕๑). “คน วัฒนธรรม พิธีกรรม และปราสาทขอม ที่บ้านธาตุปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์. (๒๕๕๒). “รายงานการขุดศึกษาโบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี กรมศิลปากร.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง. (๒๕๕๖). “รายงานการบูรณะโบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ.” เอกสารอัดสำเนา. เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๑๑ อุบลราชธานี กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๘

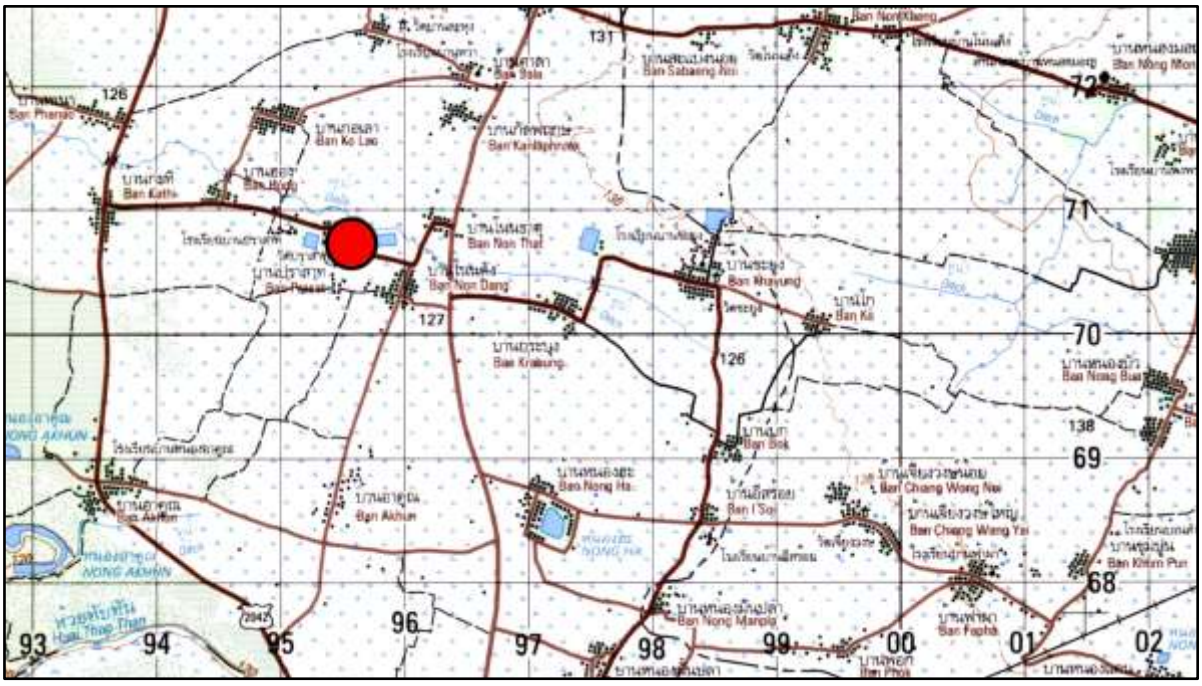

ภาพที่ ๑๒๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 III อำเภออุทุมพรพิสัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๒๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งปราสาทบ้านปราสาท

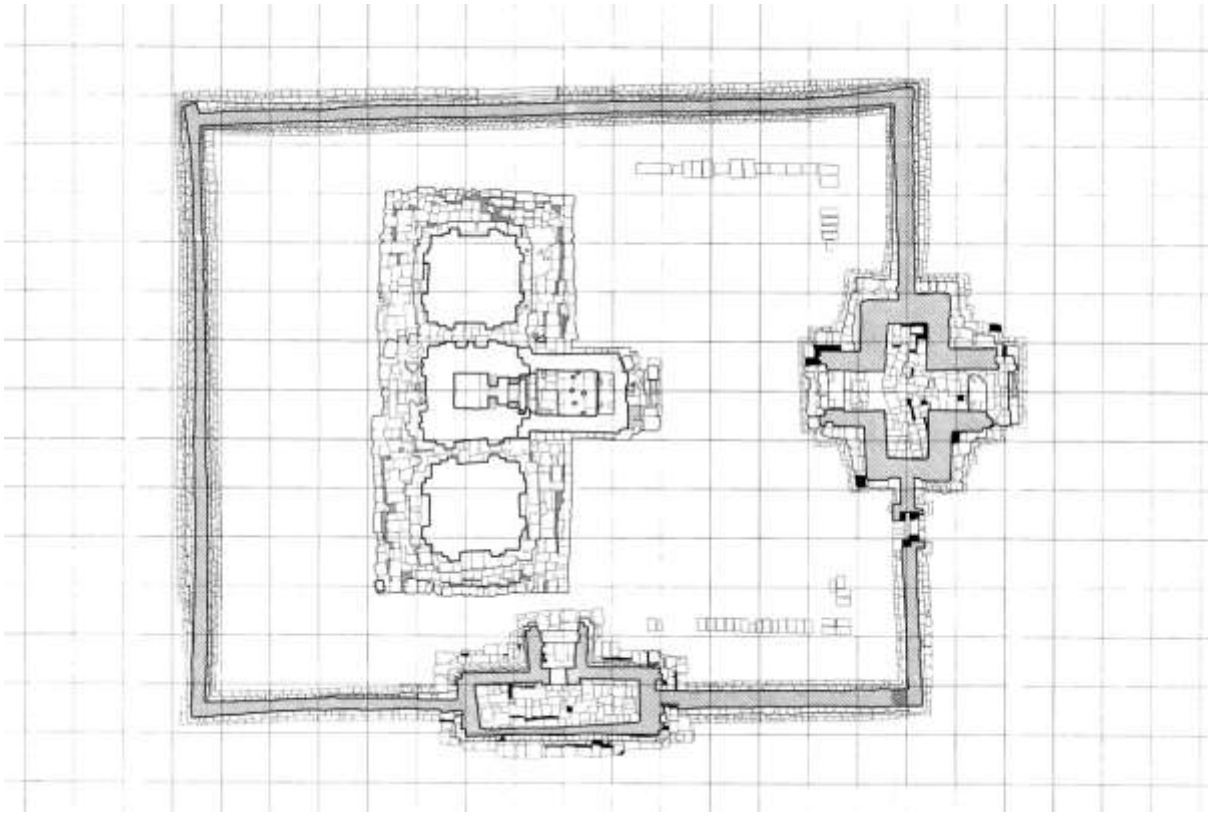

ภาพที่ ๑๒๖.๓ แผนผังบริเวณปราสาทบ้านปราสาท (แบบบูรณะ)

ภาพที่ ๑๒๖.๔ ปราสาทบ้านปราสาท ด้านตะวันออก

ภาพที่ ๑๒๖.๕ ปราสาทประธานของปราสาทบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๒๖.๖ ปราสาทบ้านปราสาท ด้านตะวันตก

ภาพที่ ๑๒๖.๗ ฐานอาคาร สันนิษฐานว่าเป็นวิหารหรือบรรณาลัย

ภาพที่ ๑๒๖.๘ บารายปราสาทบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๒๖.๙ หลุมขุดค้นทางตะวันตกของปราสาทบ้านปราสาท

ภาพที่ ๑๒๖.๑๐ ทับหลังสลักภาพหน้ากาลคายท่อนพวงมาลัย
เป็นทับหลังด้านตะวันออกของปราสาทองค์กลาง
(ที่มา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์ ๒๕๕๒: ๓๗)

ภาพที่ ๑๒๖.๑๑ ทับหลังสลักภาพบุคคล (ภาพเล่าเรื่อง?) มีท่อนพวงมาลัยทั้งสองข้าง พบบริเวณโคปุระ
(ที่มา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์ ๒๕๕๒: ๓๘)

ภาพที่ ๑๒๖.๑๒ ทับหลังสลักภาพเล่าเรื่องนารายณ์บรรทมสินธุ์ พบจากการขุดแต่ง
(ที่มา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์ ๒๕๕๒: ๓๙)

ภาพที่ ๑๒๖.๑๓ ทับหลังสลักภาพเล่าเรื่องการกวนเกษียรสมุทร ชิ้นหนึ่งวางอยู่หน้าปราสาทประธาน
องค์ทิศใต้มาแต่เดิม อีกชิ้นหนึ่งพบจากการขุดแต่ง
(ที่มา: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ปุราณรักษ์ ๒๕๕๒: ๔๐)

๑๒๗. บารายหนองก้านเหลือง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านกลาง ตำบลขะยูง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0417704 ตะวันออก 1674133 เหนือ (15°08’29.81” N, 104°14’02.48” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายหนองก้านเหลือง ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านกลาง ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออกตะวันตก กว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๘๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๒ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๓๔ ในชื่อ บ้านกลาง (๓)

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกเพื่อการกักเก็บน้ำในชุมชน มีการนำดินที่ได้จากการขุดลอกขึ้นมาถมบนแนวคันดิน

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

ภาพที่ ๑๒๗.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 III อำเภออุทุมพรพิสัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองก้านเหลือง

ภาพที่ ๑๒๗.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายหนองก้านเหลือง

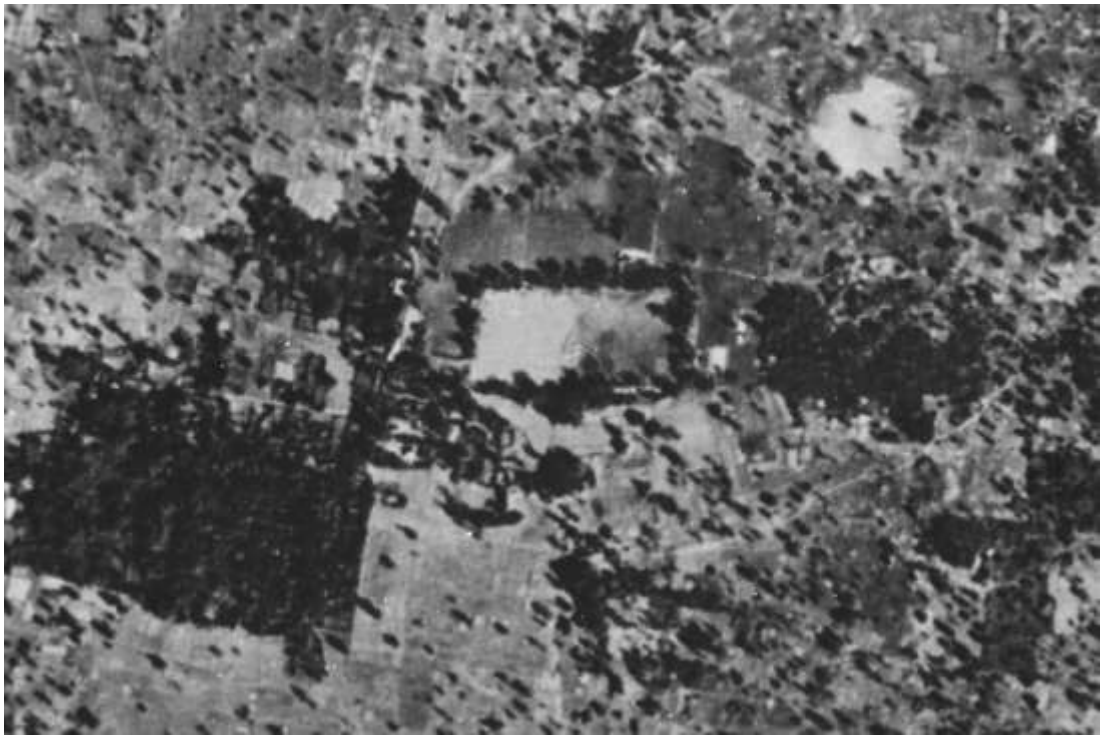

ภาพที่ ๑๒๗.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๔๙๗ แสดงภาพบารายหนองก้านเหลือง

ภาพที่ ๑๒๗.๔ บารายหนองก้านเหลือง

๑๒๘. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งไชยใหญ่ หมู่ที่ ๓ บ้านทุ่งไชย ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0403040 ตะวันออก 1660858 เหนือ (15°01’15.97” N, 104°05’52.99” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่ ตั้งอยู่บริเวณหมู่บ้านทุ่งไชยใหญ่ และหมู่บ้านทุ่งไชย ลักษณะเป็นเมืองซ้อนสองชั้น เมืองชั้นในมีแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๖๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๒-๓ ชั้น ส่วนเมืองชั้นนอกมีคูน้ำ-คันดิน ๑-๒ ชั้น ขุดขยายออกมาทางตะวันออก

กำแพงเมืองคูเมืองแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๓๙ ในชื่อ บ้านทุ่งไชยใหญ่

เมืองโบราณแห่งนี้ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเมืองหลวง ระยะห่างประมาณ ๒.๒ กิโลเมตร ซึ่งเป็นชุมชนโบราณมีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ผลการสำรวจเมืองดังกล่าวพบเครื่องถ้วยเขมรทรงกระปุก เคลือบน้ำเคลือบสีน้ำตาล มีการก่อสร้างบารายนอกเมือง เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกัน จึงสันนิษฐานว่าเมืองโบราณทั้งสองแห่งมีความสัมพันธ์ต่อกัน

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่น ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน ภายในคูน้ำได้รับการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำใช้ประโยชน์ภายในชุมชน

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

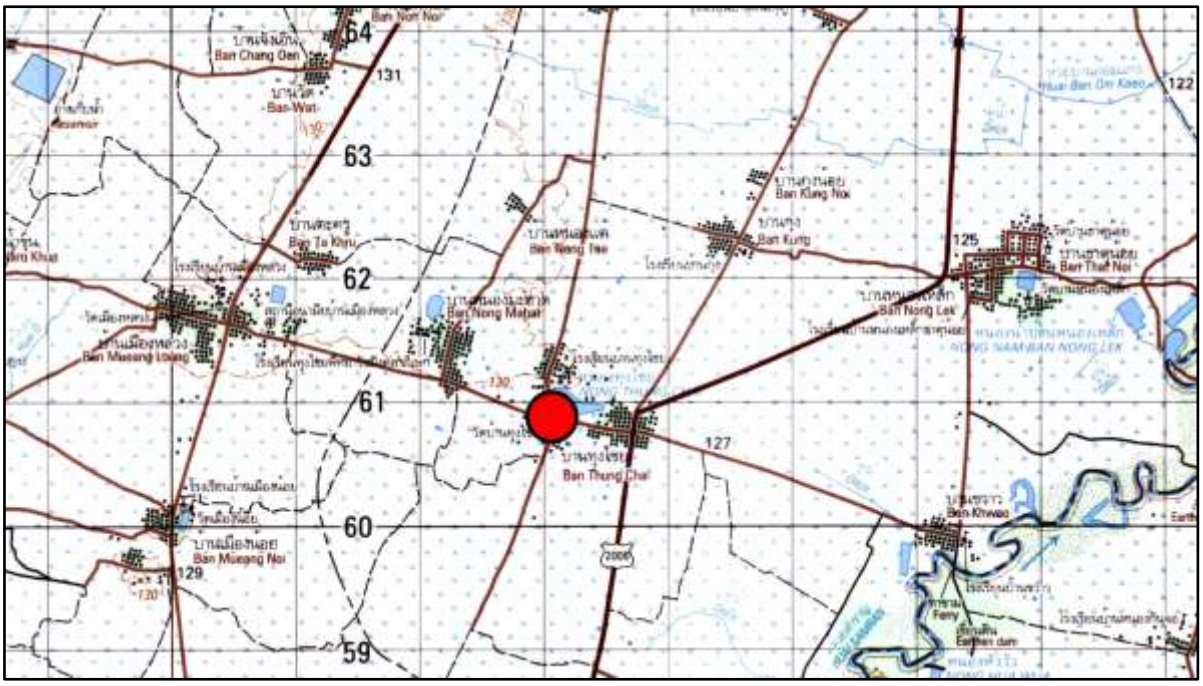

ภาพที่ ๑๒๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 III อำเภออุทุมพรพิสัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่

ภาพที่ ๑๒๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่

ภาพที่ ๑๒๘.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่

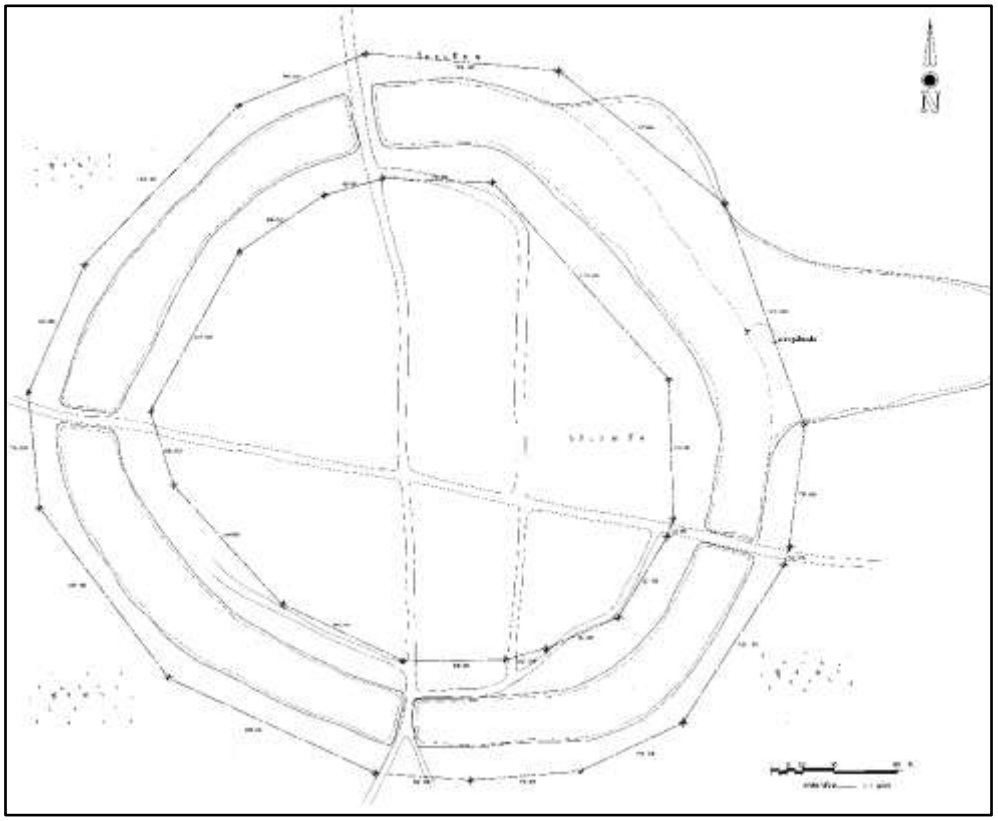

ภาพที่ ๑๒๘.๔ ผังบริเวณเมืองโบราณบ้านทุ่งไชยใหญ่ (เฉพาะเมืองชั้นใน)
จัดทำโดยหน่วยศิลปากรที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔

ภาพที่ ๑๒๘.๕ คูน้ำด้านเหนือ
ของเมืองโบราณ
บ้านทุ่งไชยใหญ่

ภาพที่ ๑๒๘.๖ คูน้ำด้านใต้
ของเมืองโบราณ
บ้านทุ่งไชยใหญ่

ภาพที่ ๑๒๘.๗ คูน้ำด้านใต้
ของเมืองโบราณ
บ้านทุ่งไชยใหญ่

๑๒๙. กำแพงเมืองคูเมืองและบาราย เมืองโบราณบ้านพงพรต

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑๗ บ้านพงพรต ตำบลหนองห้าง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

พิกัด UTM 48P 0402304 ตะวันออก 1670633 เหนือ (15°06’34.00” N, 104°05’27.00” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ

รายละเอียด

เมืองโบราณบ้านพงพรต ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านพงพรต ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๔๖๐ เมตร เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น มีลำห้วยไผ่ไหลผ่านทางตะวันออก ระยะห่างประมาณ ๒๐๐ เมตร ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองมีบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๙๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๖๐ เมตร คันดินสูงประมาณ ๒ เมตร

เมืองโบราณแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๕๓-๔๗ ในชื่อ บ้านพงพรต

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว และอาจมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘ สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองมีบ้านเรือนราษฎรอยู่อาศัยหนาแน่นมาก ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเป็นบางส่วนทางด้านตะวันออก ภายในคูน้ำมีการขุดเป็นสระน้ำขนาดเล็กทับร่องคูน้ำเดิม ส่วนบารายได้รับการขุดลอกเพื่อกักเก็บน้ำใช้ภายในชุมชน

ประเภทโบราณสถาน กลุ่มโบราณสถาน

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี-เขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ.** กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเดช ลีลามโนธรรม, นภสินธุ์ บุญล้อม และประพันธ์ เนื่องมัจฉา. (๒๕๖๔). “ฐานข้อมูลโบราณสถาน ชุมชนโบราณ/เมืองโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ในพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๔๕๔ แหล่ง.” เอกสารอัดสำเนา. สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา.

วันที่สำรวจ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

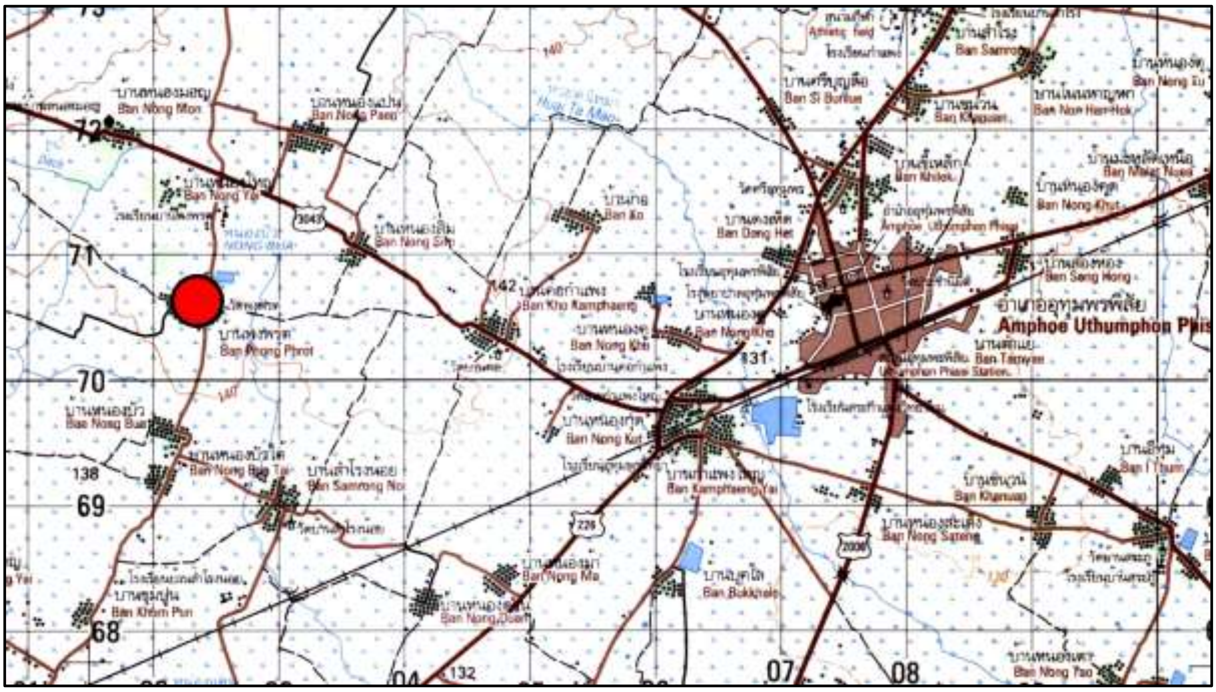

ภาพที่ ๑๒๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5839 III อำเภออุทุมพรพิสัย แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านพงพรต

ภาพที่ ๑๒๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๕ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณบ้านพงพรต

ภาพที่ ๑๒๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. ๒๕๑๘ แสดงภาพเมืองโบราณบ้านพงพรต

ภาพที่ ๑๒๙.๔ ร่องคูน้ำด้านตะวันออก ปัจจุบันขุดสระทับร่องคูน้ำเดิม

ภาพที่ ๑๒๙.๕ แนวคูน้ำและคันดินด้านตะวันออกของเมืองโบราณบ้านพงพรต

ภาพที่ ๑๒๙.๖ บารายบ้านพงพรต (หนองบัว)

ภาพที่ ๑๒๙.๗ แนวคันดินด้านเหนือของบารายบ้านพงพรต (หนองบัว)

จังหวัดมหาสารคาม

๑๓๐. กู่บ้านหมี่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒๒ บ้านหมี่พัฒนา ตำบลเขวา อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0332972 ตะวันออก 1785453 เหนือ (16°08’36.96” N, 103°26’16.48” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

กู่บ้านหมี่ ตั้งอยู่ทางเหนือของหมู่บ้านหมี่พัฒนา สภาพพื้นที่เป็นป่าสาธารณะ ปรากฏก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเรียงเป็นทรงสี่เหลี่ยม มีศาลาอเนกประสงค์ตั้งอยู่ทางตะวันออก

พ.ศ. ๒๕๒๖ ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ดำเนินการสำรวจชุมชนโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายงานว่าถัดจากกู่บ้านเขวาไปทางตะวันออกตามทางหลวงระยะทางประมาณ ๓ กิโลเมตร มีกู่ศิลาแลงขนาดเล็ก ตัวกู่พังหมดแล้ว ปรากฏให้เห็นเพียงสระน้ำและก้อนศิลาแลงกระจายอยู่ในบริเวณเนินปู่ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งแล้วเป็นสถานที่เดียวกับกู่บ้านหมี่

พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักศิลปากรที่ ๙ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดี รายงานว่าพบก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเรียงใหม่เป็นทรงสี่เหลี่ยม จากข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าแต่เดิมบริเวณดังกล่าวมีก้อนศิลาแลงทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้ากระจัดกระจายตามพื้นดิน กระทั่งประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๐ ชาวบ้านจึงร่วมกันนำก้อนศิลาแลงมาก่อเรียงเป็นทรงสี่เหลี่ยม มีข้อสันนิษฐานว่าบริเวณดังกล่าวเป็นโบราณสถานสมัยวัฒนธรรมเขมร โดยพิจารณาจากตำแหน่งที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจาก**กู่บ้านเขวา** และ**กู่น้อย** ซึ่งเป็นโบราณสถานสมัยวัฒนธรรมเขมรที่ใช้ศิลาแลงเป็นวัสดุหลักเช่นเดียวกัน

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L22/50 การสำรวจในครั้งนั้นเรียกชื่อโบราณสถานแห่งนี้ว่า**แหล่งโบราณสถานกู่น้อย**

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๙ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) การสำรวจในครั้งนั้นเรียกชื่อโบราณสถานแห่งนี้ว่า**แหล่งโบราณคดีกู่น้อยบ้านหมี่**

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาประกอบกับสภาพปัจจุบัน ไม่สามารถสันนิษฐานแผนผังหรือรูปแบบสถาปัตยกรรมของโบราณสถานแห่งนี้ได้ เนื่องจากมีการเปลี่ยนสภาพไปอย่างมาก แต่สันนิษฐานได้ว่าเป็นโบราณสถานสมัยวัฒนธรรมเขมร โดยพิจารณาจากวัสดุที่ใช้ประกอบกับสถานที่ตั้งอยู่ไม่ไกลจากโบราณสถานในวัฒนธรรมเขมร ได้แก่ กู่บ้านเขวาและกู่น้อย

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ยังไม่ได้รับการขุดแต่ง บูรณะหรือปรับปรุงภูมิทัศน์ บริเวณที่ตั้งโบราณสถานปรากฏเฉพาะก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเรียงใหม่ ไม่พบโบราณวัตถุบนผิวดิน

ประเภทโบราณสถาน ปราสาทเขมร

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๑.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

พิกุล สมัครไทย. (๒๕๕๐). “รายงานการสำรวจกู่บ้านหมี่ บ้านหมี่พัฒนา หมู่ที่ ๒๒ ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๙ ขอนแก่น.

บริษัทนอร์ทเทิร์นชัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น (ฉบับแก้ไข ครั้งที่ ๒) การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสำรวจหมายเลข L22/50 จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา.

ศรีศักร วัลลิโภดม, พรชัย สุจิตต์ และพุฒ วีระประเสริฐ. (๒๕๒๖). “รายงานการสำรวจชุมชนโบราณในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย สกลนคร และนครพนม.” เอกสารอัดสำเนา. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

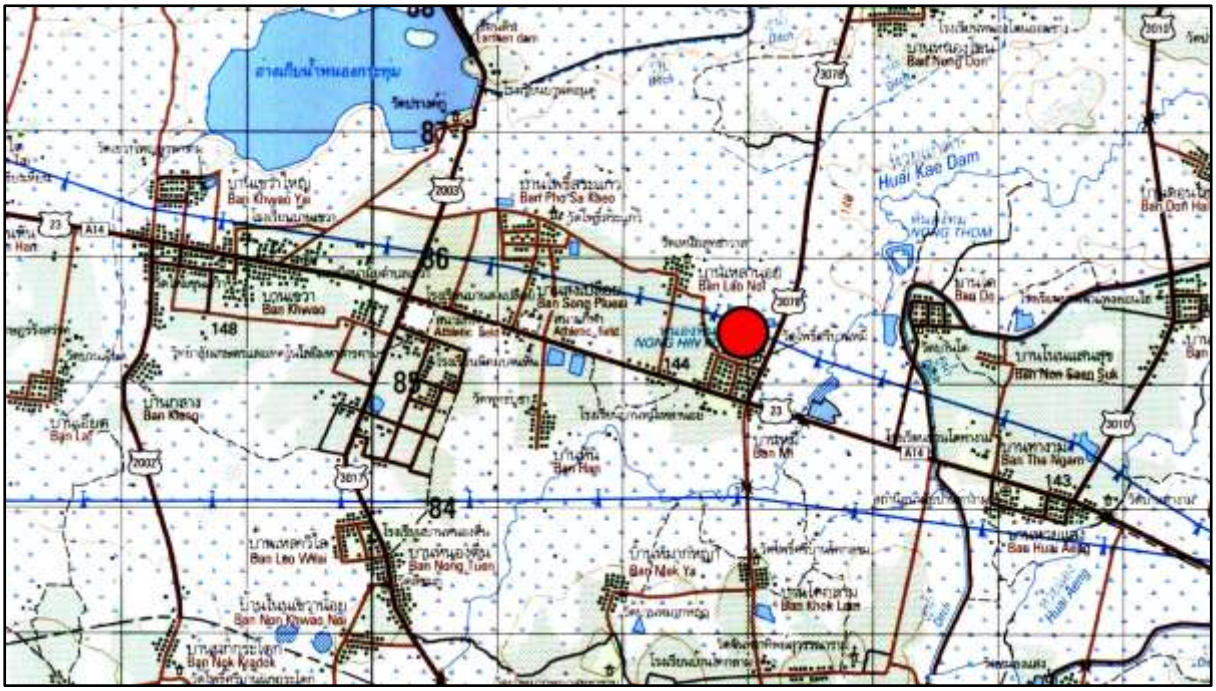

ภาพที่ ๑๓๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5641 II จังหวัดมหาสารคาม แสดงตำแหน่งที่ตั้งกู่บ้านหมี่

ภาพที่ ๑๓๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งกู่บ้านหมี่

ภาพที่ ๑๓๐.๓ ก้อนศิลาแลงที่นำมาก่อเรียงเป็นทรงสี่เหลี่ยมบริเวณกู่บ้านหมี่

๑๓๑. สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง

ที่ตั้ง เลขที่ ๕ หมู่ที่ ๙ บ้านดอนหันพัฒนา ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0309018 ตะวันออก 1786918 เหนือ (16°09’18.29” N, 103°12’49.83” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานหลังนี้ตั้งอยู่ภายในวัดดอนหันศรีสว่าง ทางตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านดอนหันพัฒนา ตามหนังสือประวัติทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๖ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙

สิม (อุโบสถ) วัดดอนหันศรีสว่าง มีลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐ ปรากฏเฉพาะส่วนฐาน แผนผังรูปสี่เหลี่ยมผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๔.๔ เมตร ยาวประมาณ ๖.๒ เมตร สูงจากพื้นประมาณ ๑ เมตร มีบันไดทางขึ้นด้านหน้า ส่วนฐานประกอบด้วยชุดฐานเขียงเรียงซ้อนกันขึ้นไป ๕ ชั้น คั่นด้วยหน้ากระดาน ถัดขึ้นไปเป็นชุดฐานเขียงซ้อนกัน ๓ ชั้น ลักษณะเลียนแบบฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) การสำรวจในครั้งนั้นบันทึกสภาพโบราณสถานว่ามีการทุบผนังด้านหลังแล้วต่อเติมอาคารไปอีกหนึ่งห้อง มีการก่อสร้างอาคารสมัยปัจจุบันครอบทับโบราณสถานไว้ภายใน สันนิษฐานจากร่องรอยที่ปรากฏว่าน่าจะเป็นอาคารแบบสิมโปร่ง

จากการสำรวจในปัจจุบัน โบราณสถานหลังนี้ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ โดยรื้ออาคารเดิมที่สร้างคลุมโบราณสถานแล้วก่อสร้างวิหารหลวงปู่เพิ่ม สุปภาโส เมื่อ พ.ศ. ๒๕๖๑ จึงไม่ปรากฏหลักฐานแล้ว

ประเภทโบราณสถาน อุโบสถ/วิหาร (เสื่อมสภาพ)

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ร่วมสมัยรัตนโกสินทร์) ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๓๖). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๑.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๖

ภาพที่ ๑๓๑.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5641 III อำเภอบรบือ แสดงตำแหน่งที่ตั้งสิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง

ภาพที่ ๑๓๑.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗
แสดงตำแหน่งที่ตั้งสิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง

ภาพที่ ๑๓๑.๓ อาคารที่สร้างคลุมโบราณสถาน จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๒๘๐, ภาพที่ ๑)

ภาพที่ ๑๓๑.๔ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๒๘๑, ภาพที่ ๓)

ภาพที่ ๑๓๑.๕ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง จากการสำรวจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ (ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๒๘๒, ภาพที่ ๔)

ภาพที่ ๑๓๑.๖ สิม (อุโบสถ) หลังเก่า วัดดอนหันศรีสว่าง จากการสำรวจ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ (ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๒๘๒, ภาพที่ ๕)

ภาพที่ ๑๓๑.๗ สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน มีการก่อสร้างอาคารครอบทับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๑

๑๓๒. แหล่งโบราณคดีโนนหนองแก

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านดงน้อย ตำบลแวงน่าง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0323979 ตะวันออก 1786463 เหนือ (16°09’07.54” N, 103°21’13.52” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์ของนางสาวบุปผา อันแสน

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีโนนหนองแก ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้านดงน้อย สภาพพื้นที่เป็นเนินดินกลางทุ่งนา เดิมมีขนาดประมาณ ๑๕ ไร่ สูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๑.๕ เมตร ปัจจุบันเหลือพื้นที่ประมาณ ๑๐ ไร่ เนื่องจากปรับไถชายเนินเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทางตะวันออกเฉียงใต้มีการขุดสระน้ำ และทางตะวันออกเฉียงเหนือมีการสร้างศาลาขนาดเล็กสำหรับเก็บโบราณวัตถุที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดี

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L22/50 การสำรวจขณะนั้นรายงานว่าพบแผ่นหินทรายรูปสี่เหลี่ยม (หมายถึงฐานรองฐานประติมากรรม และฐานประติมากรรม) ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อแกร่ง และเนื้อแกร่งเคลือบน้ำเคลือบสีเขียว

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) การสำรวจขณะนั้นบันทึกรายละเอียดโบราณวัตถุที่เก็บรวบรวมภายในศาลา มีดังนี้

๑. ฐานรองฐานประติมากรรม วัสดุหินทราย รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ ๘๖ x ๘๖ เซนติเมตร กลางฐานแกะเป็นช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ ๑๐ x ๑๐ เซนติเมตร และช่องสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาดประมาณ ๕ x ๕ เซนติเมตร ล้อมรอบทั้งแปดทิศ

๒. ชิ้นส่วนฐานประติมากรรม วัสดุหินทรายสีชมพู รูปทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาดประมาณ ๔๕ x ๔๕ เซนติเมตร

๓. ชิ้นส่วนประติมากรรมหินทรายสีชมพู จำนวน ๓ ชิ้น ไม่สามารถระบุหน้าที่ใช้งานได้

๔. ก้อนศิลาแลง จำนวน ๕ ชิ้น

นอกจากนี้ยังรายงานว่าพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา และเนื้อแกร่ง กลุ่มเครื่องถ้วยเขมร บริเวณสระน้ำ จึงกำหนดอายุสมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

จากการสำรวจในปัจจุบัน โบราณวัตถุตามที่รายงานเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ และ ๒๕๕๖ ยังคงเก็บรักษาอยู่ภายในศาลาบริเวณแหล่งโบราณคดี มีโบราณวัตถุบางรายการที่นำมาเก็บเพิ่มเติม เช่น ชิ้นส่วนประติมากรรมหินทราย ส่วนเท้าของบุคคลมีเดือย และแท่งหินบด สภาพพื้นที่โดยรอบแหล่งโบราณคดียังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๑.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น (ฉบับแก้ไข ครั้งที่ ๒) การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสำรวจหมายเลข L22/50 จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

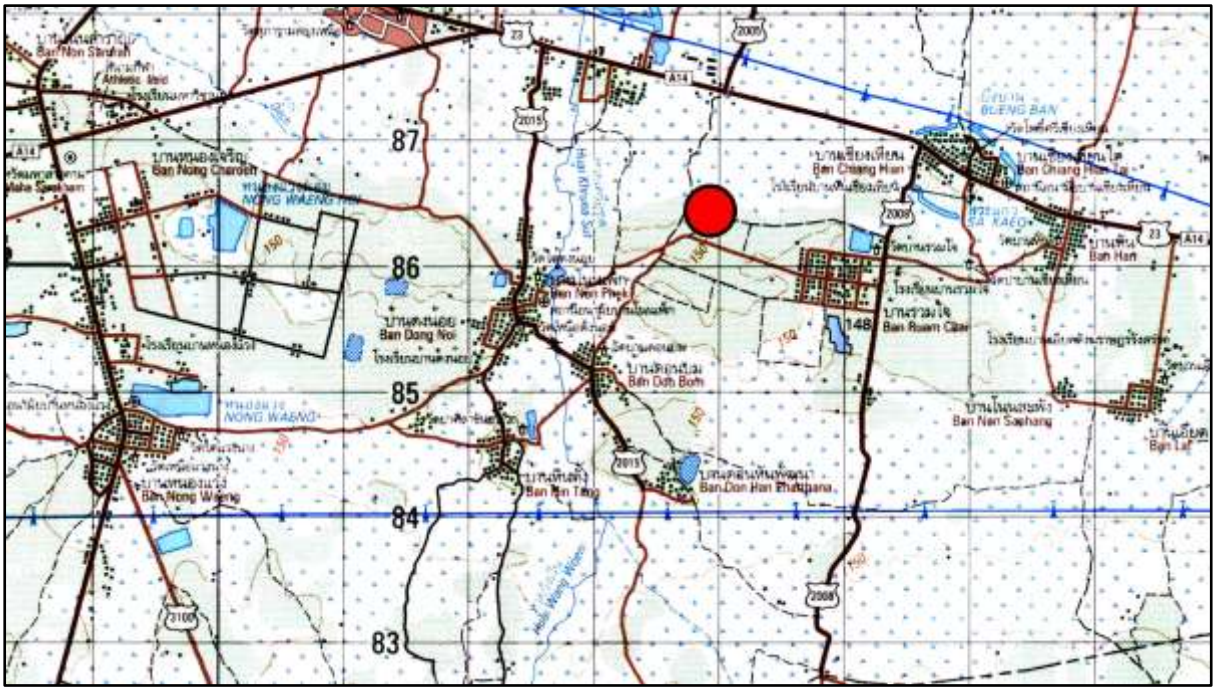

ภาพที่ ๑๓๒.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5641 II จังหวัดมหาสารคาม แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโนนหนองแก

ภาพที่ ๑๓๒.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๖ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีโนนหนองแก

ภาพที่ ๑๓๒.๓ โบราณวัตถุจากแหล่งโบราณคดีโนนหนองแกที่เก็บรวบรวมภายในศาลา

ภาพที่ ๑๓๒.๔ โบราณวัตถุจากแหล่งโบราณคดีโนนหนองแกที่เก็บรวบรวมภายในศาลา

ภาพที่ ๑๓๒.๕ ฐานรองฐานประติมากรรมหินทราย

ภาพที่ ๑๓๒.๖ ชิ้นส่วนประติมากรรรมหินทรายและแท่งหินบด

๑๓๓. วัดจันทราวาส

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านนาแพง ตำบลห้วยแอ่ง อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0336661 ตะวันออก 1785597 เหนือ (16°08’42.55” N, 103°28’20.62” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

วัดจันทราวาส หรือเดิมชื่อวัดบ้านนาแพง ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านนาแพง ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๕

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) การสำรวจขณะนั้นบันทึกข้อมูลสัมภาษณ์ว่า แต่เดิมวัดแห่งนี้เคยมีสิม (อุโบสถ) เครื่องไม้ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก แต่ได้รื้อแล้วสร้างเป็นสิมปูนแทนเมื่อ พ.ศ ๒๔๘๕ กระทั่ง พ.ศ. ๒๕๕๓ จึงได้ก่อสร้างใหม่ทับบนตำแหน่งเดิม เป็นสถาปัตยกรรมแบบภาคกลาง และได้ย้ายพระพุทธรูปดินดิบซึ่งเคยประดิษฐานภายในสิมออกมาประดิษฐานภายในศาลาทางเหนือของอุโบสถ นอกจากพระประธานแล้ว ยังมีพระพุทธรูปดินดิบขนาดย่อมลงมาอีกสององค์ ซึ่งน่าจะเป็นพระพุทธรูปที่เคยประดิษฐานในสิมเช่นเดียวกัน พุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ศิลปะพื้นถิ่น

จากการสำรวจในปัจจุบัน ได้มีการก่อสร้างศาลาสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปดินดิบ ซึ่งเคยเป็นพระประธานองค์เดิมไว้แยกจากอุโบสถ ร่วมกับพระพุทธรูปดินดิบอีกสององค์ มีการทาสีทองพระพุทธรูป

ประเภทโบราณสถาน สถานที่เก็บโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ร่วมสมัยรัตนโกสินทร์ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๓๖). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๑.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

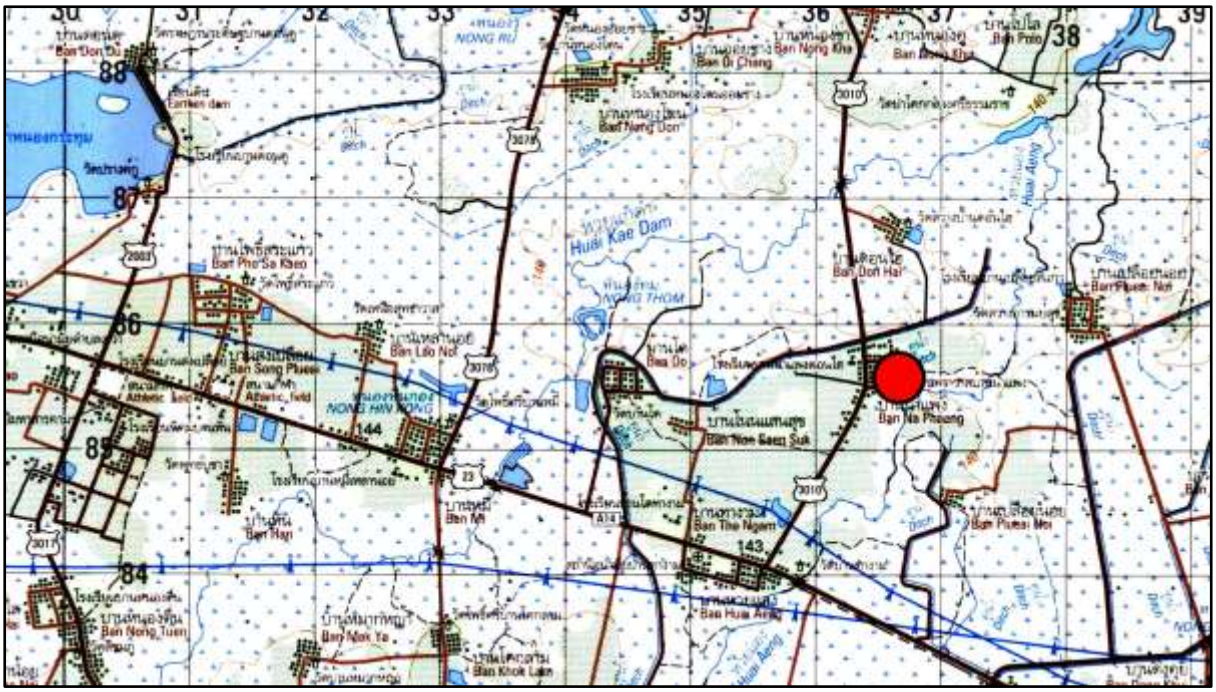

ภาพที่ ๑๓๓.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5641 II จังหวัดมหาสารคาม แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดจันทราวาส

ภาพที่ ๑๓๓.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดจันทราวาส

ภาพที่ ๑๓๓.๓ อุโบสถ
วัดจันทราวาส

ภาพที่ ๑๓๓.๔ พระพุทธรูปดินดิบที่เคยประดิษฐานในสิมเดิม
จากการสำรวจ
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๓๗๗, ภาพที่ ๔)

ภาพที่ ๑๓๓.๕ สภาพปัจจุบันของพระพุทธรูปดินดิบ
ซึ่งเคยประดิษฐานในสิมเดิม
ปัจจุบันมีนามว่าหลวงปู่ตาทิพย์

๑๓๔. แหล่งโบราณคดีวัดสุธัมมาราม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒๑ บ้านหนองแข้ ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0311006 ตะวันออก 1795200 เหนือ (16°13’48.25” N, 103°13’54.34” E

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีวัดสุธัมมาราม ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งวัดสุธัมมาราม ทางเหนือของหมู่บ้านหนองแข้ สภาพพื้นที่เป็นเนินดินสูงจากพื้นที่โดยรอบประมาณ ๑ เมตร โดยแต่เดิมเป็นที่ดอนปู่ตาของหมู่บ้าน กระทั่ง พ.ศ. ๒๕๑๖ จึงตั้งขึ้นเป็นวัด

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) รายงานว่าเคยพบโบราณวัตถุจากการขุดลอกสระน้ำบริเวณวัด พบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาและเนื้อแกร่ง ในจำนวนนี้มีชิ้นที่สภาพค่อนข้างสมบูรณ์ จำนวน ๒ ใบ ลักษณะเป็นภาชนะทรงไหแบบวัฒนธรรมล้านช้าง นอกจากนี้ ภายในวัดยังเก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่นำมาจากพื้นที่อื่น เช่น ใบเสมาหินทรายสมัยวัฒนธรรมทวารวดี และชิ้นส่วนแท่นหินทรายบดยา

จากข้อมูลข้างต้น สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีการใช้พื้นที่ในสมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๔ ทั้งนี้อาจมีกิจกรรมการใช้พื้นที่มาก่อนหน้านั้น เนื่องจากแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ตั้งอยู่ไม่ไกลจากเมืองกันทรวิชัย ซึ่งเป็นชุมชนโบราณมีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ กำหนดอายุยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี หากใบเสมาหินทรายที่เก็บรักษาภายในวัดเป็นโบราณวัตถุที่พบบริเวณวัดหรือหมู่บ้าน อาจสันนิษฐานได้ว่าชุมชนแห่งนี้มีการอยู่อาศัยหรือมีการใช้พื้นที่มาตั้งแต่สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

สภาพปัจจุบัน พื้นที่ตั้งแหล่งโบราณคดีใช้เป็นที่ตั้งวัดสุธัมมาราม สระน้ำที่เคยขุดพบภาชนะและชิ้นส่วนภาชนะดินเผาแบบวัฒนธรรมล้านช้างได้ถมไปหมดแล้ว ทางวัดได้รวบรวมโบราณวัตถุที่เคยพบไว้บริเวณธาตุบรรจุอัฐิทางทิศตะวันตกของวัด

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒-๒๔

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๒.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๖

ภาพที่ ๑๓๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5641 III อำเภอบรบือ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดสุธัมมาราม

ภาพที่ ๑๓๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีวัดสุธัมมาราม

ภาพที่ ๑๓๔.๓ สภาพทั่วไป
บริเวณแหล่งโบราณคดี
ปัจจุบันเป็นที่ตั้งวัด
ในภาพคือบริเวณตำแหน่งสระ
น้ำที่เคยขุดพบภาชนะ
และชิ้นส่วนภาชนะดินเผา
แบบวัฒนธรรมล้านช้าง

ภาพที่ ๑๓๔.๔ ธาตุบรรจุอัฐิ
ทางตะวันตกของวัด
เป็นจุดที่เก็บรวบรวม
โบราณวัตถุ

ภาพที่ ๑๓๔.๕ ภาชนะดินเผา
เนื้อแกร่ง ทรงไห
แบบวัฒนธรรมล้านช้าง
ปัจจุบันมีการทาสีทับ

ภาพที่ ๑๓๔.๖ ภาชนะดินเผา
เนื้อแกร่ง ทรงไห
แบบวัฒนธรรมล้านช้าง
ปัจจุบันมีการทาสีทับ

ภาพที่ ๑๓๔.๗ ใบเสมา
สมัยวัฒนธรรมทวารวดี
ปัจจุบันมีการทาสีทับ

ภาพที่ ๑๓๔.๘ ใบเสมา
สมัยวัฒนธรรมทวารวดี
(บันทึกภาพด้านข้าง)

๑๓๕. แหล่งโบราณคดีพระลานชัย (จอมพระลาน)

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านโพนงาม ตำบลโพนงาม อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48Q 0280438 ตะวันออก 1804916 เหนือ (16°18’54.98” N, 102°56’41.92” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีพระลานชัย (จอมพระลาน) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของหมู่บ้านโพนงาม สภาพพื้นที่เป็นเนินดิน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๘๐ เมตร สูงประมาณ ๑๐-๒๐ เมตร มีการขุดบ่อน้ำตื้น ๆ คล้ายคูรอบเนินดิน โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บนเนินดินมีการปลูกสร้างอาคารเต็มพื้นที่ และก่อกำแพงล้อมรอบ ปรากฏก้อนศิลาแลงและก้อนหินทรายวางปะปนกันบนเนินดิน จำนวน ๑๐-๑๕ ก้อน ลักษณะคล้ายชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมเขมร

พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) การสำรวจขณะนั้นยังพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดากระจายตามชายเนินและที่นา พบทั้งแบบผิวเรียบ ไม่ตกแต่ง และตกแต่งด้วยการกดประทับลายเชือกทาบ

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีสิ่งปลูกสร้างสมัยปัจจุบันเต็มพื้นที่ บนเนินดินยังปรากฏก้อนศิลาแลงและก้อนหินทรายวางปะปนกัน ประชาชนให้เคารพพื้นที่แห่งนี้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๐๐ ปีมาแล้ว
ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ. (๒๕๕๖). “โครงการสำรวจศึกษาแหล่งโบราณคดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำชีตอนบน ระยะที่ ๒ (จังหวัดมหาสารคาม) เล่ม ๓.” เอกสารอัดสำเนา. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๘ ขอนแก่น กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๖

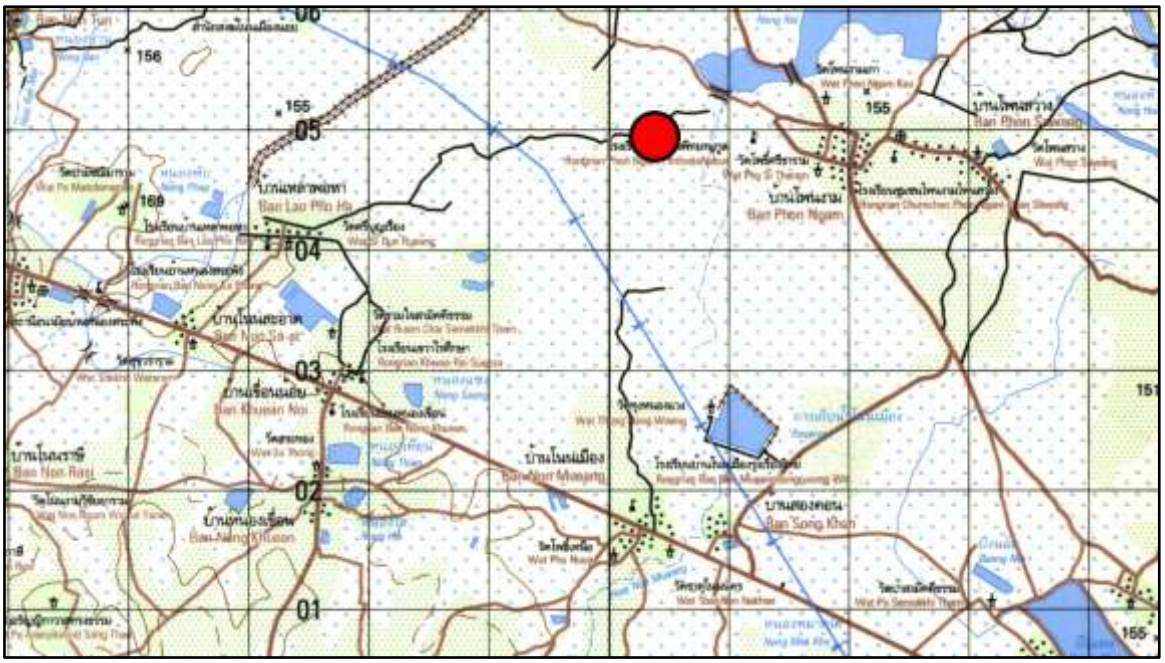

ภาพที่ ๑๓๕.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018
ระวาง 5541 I จังหวัดขอนแก่น แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีพระลานชัย (จอมพระลาน)

ภาพที่ ๑๓๕.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘
แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีพระลานชัย (จอมพระลาน)

ภาพที่ ๑๓๕.๓ สภาพทั่วไปบริเวณแหล่งโบราณคดีปัจจุบันมีสิ่งปลูกสร้างสมัยปัจจุบันเต็มพื้นที่

ภาพที่ ๑๓๕.๔ ก้อนศิลาแลงและก้อนหินทรายที่วางเรียงปะปนกัน

ภาพที่ ๑๓๕.๕ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖
(ที่มา: กิตติพงษ์ สนเล็ก และคนอื่น ๆ ๒๕๕๖: ๑๑๗๕, ภาพที่ ๗)

๑๓๖. โบราณสถานโนนวัดเก่า

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๒ บ้านหัวหนอง ตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48P 0289431 ตะวันออก 1759153 เหนือ (15°54’09.39” N, 103°01’59.49” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

โบราณสถานโนนวัดเก่า ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านหัวหนอง จากการสำรวจปรากฏร่องรอยโบราณสถานจำนวน ๒ หลัง ได้แก่ อาคารก่ออิฐดินเผา สันนิษฐานว่าเป็นสิม (อุโบสถ) ภายหลังทางวัดได้ก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่ แล้วรื้ออิฐจากอาคารเดิมไปก่อเป็นเจดีย์

พ.ศ. ๒๕๕๑ บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ดำเนินการสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสัมปทานหมายเลข L22/50

จากการสำรวจในปัจจุบัน ทางวัดได้ปรับปรุงอุโบสถเพิ่มเติมจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปศิลปะพื้นถิ่น จำนวน ๑ องค์ พุทธลักษณะประทับขัดสมาธิราบ ปางมารวิชัย ส่วนเจดีย์ที่สร้างจากอิฐของอุโบสถหลังเดิมมีสภาพชำรุดอย่างมาก

ประเภทโบราณสถาน โบราณสถาน

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ร่วมสมัยรัตนโกสินทร์) ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔-๒๕

ที่มาของข้อมูล

บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด. (๒๕๕๑). “รายงานเบื้องต้น (ฉบับแก้ไข ครั้งที่ ๒) การสำรวจและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีในพื้นที่โครงการสำรวจปิโตรเลียมด้วยวิธีวัดความไหวสะเทือนแบบ ๒ มิติ แปลงสำรวจหมายเลข L22/50 จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และบุรีรัมย์.” เอกสารอัดสำเนา.

วันที่สำรวจ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

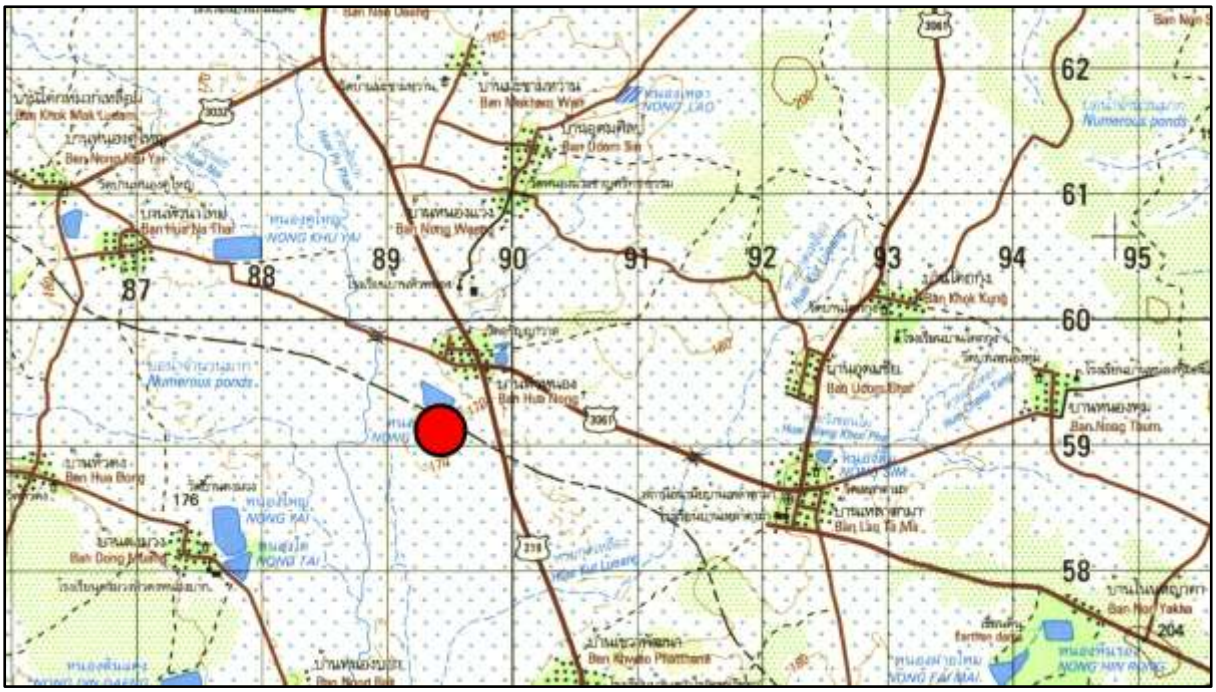

ภาพที่ ๑๓๖.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5640 IV อำเภอนาเชือก แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานโนนวัดเก่า

ภาพที่ ๑๓๖.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานโนนวัดเก่า

ภาพที่ ๑๓๖.๓ อุโบสถที่ก่อสร้างบนตำแหน่งโบราณสถานเดิม จากการสำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๑ (ที่มา: บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ๒๕๕๑: ๑๑๔, ภาพที่ ๑๖๓)

ภาพที่ ๑๓๖.๔ อุโบสถที่ก่อสร้างบนตำแหน่งโบราณสถานเดิม จากการสำรวจในปัจจุบัน

ภาพที่ ๑๓๖.๕ ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปศิลปะพื้นถิ่นประดิษฐานร่วมกับพระประธานสมัยปัจจุบัน (เบื้องขวาของพระประธาน)

ภาพที่ ๑๓๖.๖ พระพุทธรูปศิลปะพื้นถิ่น ซึ่งประดิษฐานร่วมกับพระประธาน

ภาพที่ ๑๓๖.๗ เจดีย์สร้างจากอิฐที่รื้อมาจากโบราณสถานจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ (ที่มา: บริษัทนอร์ทเทิร์นซัน (๑๙๓๕) จำกัด ๒๕๕๑: ๑๑๔, ภาพที่ ๑๖๓)

ภาพที่ ๑๓๖.๘ เจดีย์สร้างจากอิฐที่รื้อมาจากโบราณสถานจากการสำรวจในปัจจุบัน

๑๓๗. วัดหนองคูใหญ่

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๓ บ้านหนองคูใหญ่ ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48P 0286461 ตะวันออก 1760995 เหนือ (15°55’08.39” N, 103°00’19.07” E)

ประเภทที่ดิน ที่วัด

รายละเอียด

วัดหนองคูใหญ่ ตั้งอยู่ทางตะวันออกของหมู่บ้านหนองคูใหญ่ ตามหนังสือประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒ ให้ข้อมูลว่าวัดแห่งนี้ตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๗ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๑

ภายในวัดเก็บรักษาธรรมาสน์ไม้ จำนวน ๑ หลัง ลักษณะเป็นธรรมาสน์ทรงปราสาท กว้างประมาณ ๑๑๕ เซนติเมตร ยาวประมาณ ๑๔๔ เซนติเมตร สูงประมาณ ๔๘๕ เซนติเมตร มีบันไดขึ้นสู่เรือน ประดับราวบันไดด้วยรูปนาคแกะสลัก เชิงราวบันไดมีเต่ารองรับ ตัวเรือนประกอบด้วยแผ่นไม้สองชั้น ชั้นในเป็นแผ่นทึบ ชั้นนอกแกะสลักแบบฉลุลาย เป็นลายกระหนกแทรกรูปบุคคล เปิดเป็นช่องทั้งสี่ด้าน โดยเว้นด้านหนึ่งเป็นทางเข้า ส่วนหลังคาแกสลักลายฉลุโปร่งที่เชิงชายโดยรอบ ด้านที่เป็นทางเข้ามีงานแกะฉลุลายเป็นข้อความระบุปีสร้าง พ.ศ. ๒๔๙๓ ส่วนยอดฉัตรก็มีงานสลักฉลุลายเช่นเดียวกัน

อนึ่ง กรมศิลปากร ได้ออกประกาศเรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ โดยขึ้นทะเบียนธรรมาสน์เป็นโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๒๖ ง หน้า ๑๖ (รายการที่ ๖๑) ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๒

ประเภทโบราณสถาน สถานที่เก็บโบราณวัตถุ/ศิลปวัตถุ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมล้านช้าง (ร่วมสมัยรัตนโกสินทร์) ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๔

ที่มาของข้อมูล

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (๒๕๓๖). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม ๑๒**. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

วันที่สำรวจ ๑๗ กันยายน ๒๕๖๖

ภาพที่ ๑๓๔.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 2-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5640 IV อำเภอนาเชือก แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๘ แสดงตำแหน่งที่ตั้งวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๓ วัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๓ ธรรมาสน์ไม้ทรงปราสาท ภายในวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๔-๕ ราวบันไดของธรรมาสน์ไม้ทรงปราสาท ภายในวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๖ แผ่นไม้และเต่ารองรับเชิงราวบันไดของธรรมาสน์ไม้ทรงปราสาท ภายในวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๗ รายละเอียดส่วนเรือนของของธรรมาสน์ไม้ทรงปราสาท ภายในวัดหนองคูใหญ่

ภาพที่ ๑๓๔.๘ เชิงชายไม้แกะฉลุลายด้านทางเข้า มีข้อความสลักระบุปีสร้าง พ.ศ. ๒๔๙๓

๑๓๘. แหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๘ บ้านผักสั่ง ตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48P 0324375 ตะวันออก 1710171 เหนือ (15°27’45.66” N, 103°21’46.84” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินกรรมสิทธิ์

รายละเอียด

แหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง ตั้งอยู่บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านผักสั่ง ลักษณะเป็นเนินดินรูปร่างไม่สม่ำเสมอ ขนาดประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ เมตร ไม่มีคูน้ำล้อมรอบแหล่ง

พ.ศ. ๒๕๓๐ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ดำเนินการสำรวจภายใต้โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดา ส่วนมากเป็นแบบเรียบ ไม่ตกแต่ง บางชิ้นตกแต่งด้วยการเคลือบน้ำดินสีแดง นอกจากนี้ยังมีข้อมูลว่าเคยขุดพบพระพิมพ์ดินเผา (พระพุทธรูปประทับยืน) พระพุทธรูป ภาชนะดินเผาบรรจุพระพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๔๔ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี (ชื่อขณะนั้น) ดำเนินการสำรวจแหล่งโบราณคดีภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผากระจายอยู่ทั่วไปตามถนนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังรายงานว่าเคยพบโบราณวัตถุอีกหลายรายการ เช่น พระพิมพ์ดินเผา ไหเขมร เป็นต้น

สภาพปัจจุบัน แหล่งโบราณคดีแห่งนี้เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน จากการสำรวจไม่พบหลักฐานเพิ่มเติม ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากข้อมูลการสำรวจที่ผ่านมา สันนิษฐานว่าแหล่งโบราณคดีแห่งนี้น่าจะมีความสัมพันธ์เมืองเตา ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียง กำหนดอายุตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ต่อเนื่องถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ประเภทโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว
ถึงยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๓๐). “รายงานการสำรวจแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง ต.เมืองเตา อ.พยัคฆภูมิพิสัย จ.มหาสารคาม.” เอกสารอัดสำเนา. โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) กองโบราณคดี กรมศิลปากร เล่ม ๑๑/๒๕๓๐.

กรมศิลปากร. (๒๕๓๓). **แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม ๔ (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง)**. กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า. (๒๕๔๔). **รายงานเบื้องต้น การสำรวจแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ เล่ม ๒ โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาประเพณีการฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายของวัฒนธรรมทุ่งกุลาร้องไห้**. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๘ อุบลราชธานี สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร.

วันที่สำรวจ ๑๖ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๓๘.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5639 I อำเภอชุมพลบุรี แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

ภาพที่ ๑๓๘.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

ภาพที่ ๑๓๘.๓ สภาพทั่วไป
ของแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

ภาพที่ ๑๓๘.๔ สภาพทั่วไป
ของแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

ภาพที่ ๑๓๘.๕ สภาพทั่วไป
ของแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง

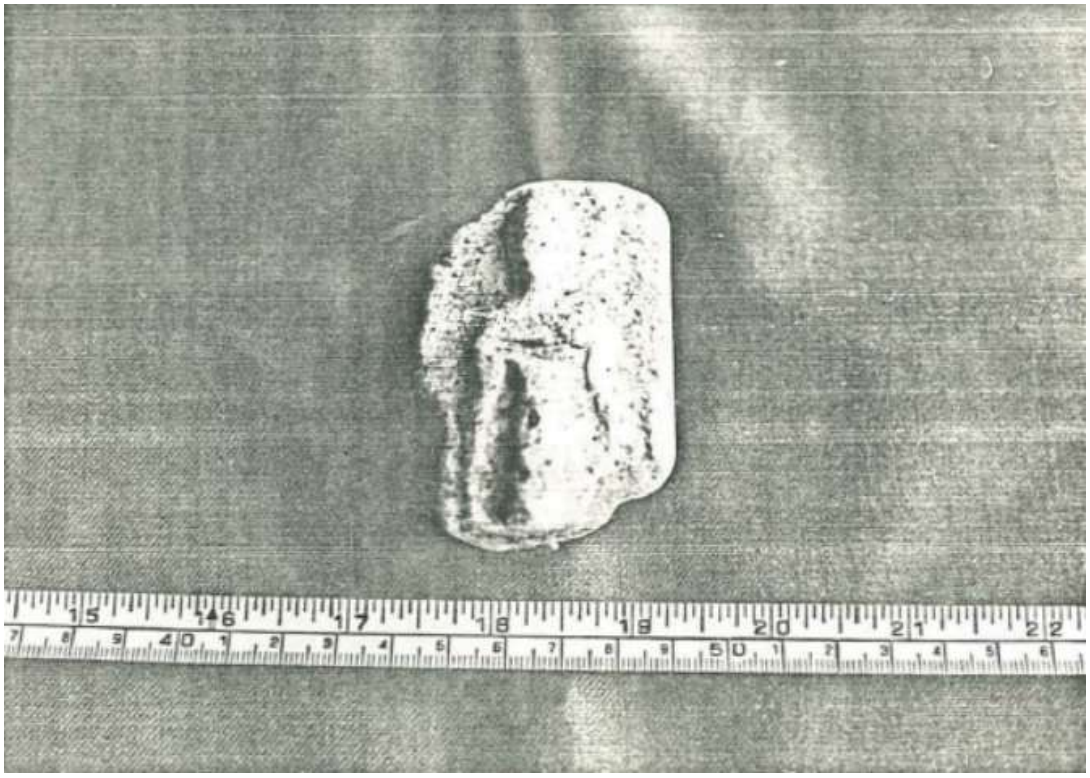

ภาพที่ ๑๓๘.๖ พระพิมพ์ดินเผาที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐
(ที่มา: กรมศิลปากร ๒๕๓๐)

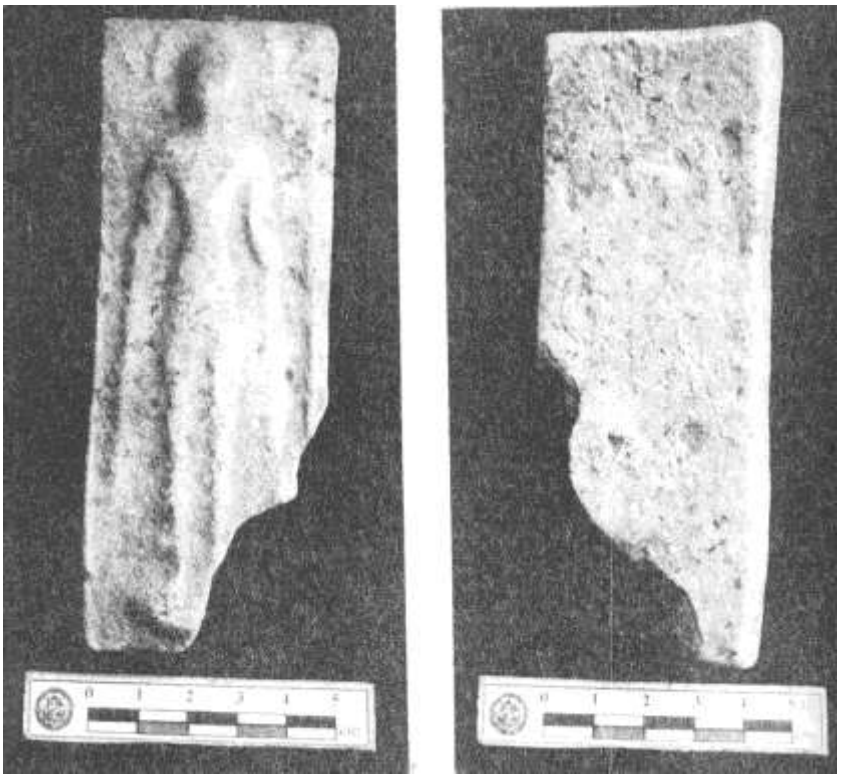

ภาพที่ ๑๓๘.๗ พระพิมพ์ดินเผาที่พบบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านผักสั่ง จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔
(ที่มา: สุกัญญา เบาเนิด, กิตติพงษ์ สนเล็ก และจักรินรัฐ นิยมค้า ๒๕๔๔: ๙๐๐)

๑๓๙. บารายบ้านสระสี่เหลี่ยม

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ บ้านสระสี่เหลี่ยม ตำบลลานสะแก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48P 0306548 ตะวันออก 1717138 เหนือ (15°31’27.66” N, 103°11’46.89” E)

ประเภทที่ดิน ที่ดินสาธารณประโยชน์

รายละเอียด

บารายบ้านสระสี่เหลี่ยม ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองพยัคฆภูมิพิสัย ระยะห่างประมาณ ๓๕๐ เมตร ด้านตะวันตกของคันดินขอบบารายติดกับถนนลาดยาง ลักษณะเป็นบารายแผนผังรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า วางตัวในแนวตะวันออก-ตะวันตก กว้างประมาณ ๑๒๐ เมตร ยาวประมาณ ๑๙๐ เมตร สันนิษฐานว่าเป็นบารายของชุมชนในวัฒนธรรมเขมร

โบราณสถานแห่งนี้ปรากฏในโครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดเลขทะเบียน ๔๑-๒๗ ในชื่อ บ้านสระสี่เหลี่ยม

จากตำแหน่งที่ตั้งโบราณสถานแห่งนี้น่าจะมีความสัมพันธ์กับเมืองพยัคฆภูมิพิสัย ซึ่งเป็นชุมชนโบราณที่มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ปรากฏหลักฐานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว ดังนั้นการก่อสร้างบารายจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับการขยายตัวของชุมชนในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

สภาพปัจจุบัน โบราณสถานแห่งนี้ได้รับการขุดลอกสำหรับกักเก็บน้ำใช้ประโยชน์ในชุมชน คันดินขอบบารายทุกด้านมีสภาพเป็นทางสาธารณะ

ประเภทโบราณสถาน สระน้ำโบราณ

อายุสมัย ยุคประวัติศาสตร์ สมัยวัฒนธรรมเขมร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘

ที่มาของข้อมูล

ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. (๒๕๒๕). **ทะเบียนตำแหน่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย จังหวัดมหาสารคาม**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากภาพถ่ายทางอากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วันที่สำรวจ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๑๓๙.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5640 III อำเภอพุทไธสง แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๓๙.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งบารายบ้านสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๓๙.๓ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร พ.ศ. ๒๕๑๕ แสดงภาพบารายบ้านสระสี่เหลี่ยม

ภาพที่ ๑๓๙.๔ บารายบ้านสระสี่เหลี่ยม

๑๔๐. กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนสูง

ที่ตั้ง หมู่ที่ ๔ บ้านหนองรูแข้เหนือ, หมู่ที่ ๑๑ บ้านหนองทุ่ม ตำบลหนองบัวสันตุ อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม

พิกัด UTM 48P 0305113 ตะวันออก 1727661 เหนือ (15°37’09.58” N, 103°10’55.73” E)

ประเภทที่ดิน ที่ราชพัสดุ, ที่ดินเอกชน

รายละเอียด

กำแพงเมืองคูเมือง เมืองโบราณโนนสูง ตั้งอยู่ทางใต้ของหมู่บ้านหนองรูแข้เหนือ ลักษณะเป็นเมืองแผนผังรูปทรงค่อนข้างเหลี่ยมมน ขนาดประมาณ ๒๗๐ x ๓๗๐ เมตร มีคูน้ำ-คันดินล้อมรอบ ๑-๒ ชั้น

พ.ศ. ๒๕๕๔ คณะทำงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนากู่บ้านภารแอ่น วัดโพธิ์ชัย (ระยะที่ ๑) ดำเนินการสำรวจทางโบราณคดีโดยรอบพื้นที่โครงการ การสำรวจขณะนั้นพบชิ้นส่วนภาชนะดินเผาชนิดเนื้อดินธรรมดาจำนวนเล็กน้อย เนื้อดินสีขาวนวล-น้ำตาลเทา ข้อมูลสัมภาษณ์ขณะนั้นระบุว่าเคยขุดพบหม้อดินเผาก้นกลมเนื้อหยาบ ภายในบรรจุกระดูกและกำไลสำริด

จากการสำรวจ สันนิษฐานเบื้องต้นว่าโบราณสถานแห่งนี้มีการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว สันนิษฐานว่าการก่อสร้างคูน้ำ-คันดินมีไว้เพื่อใช้ในการบังคับและกักเก็บน้ำไว้ใช้ภายในชุมชน

สภาพปัจจุบัน ภายในเมืองเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ของราษฎร ร่องรอยคูน้ำ-คันดินปรากฏให้เห็นเกือบทุกด้าน บางส่วนมีการขุดลอกเป็นสระน้ำ ส่วนที่ไม่ได้รับการขุดลอกมีลักษณะเป็นร่องคู ไม่มีการกักเก็บน้ำ

ประเภทโบราณสถาน กำแพงเมืองคูเมือง

อายุสมัย ยุคก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย สมัยเหล็ก ประมาณ ๒,๕๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว

ที่มาของข้อมูล

เยาวนิจ เจริญพืช และทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์. (๒๕๕๔). “รายงานโครงการอนุรักษ์และพัฒนากู่บ้านภารแอ่น วัดโพธิ์ชัย (ระยะที่ ๑) ตำบลภารแอ่น อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม (ส่วนงานสำรวจ).” เอกสารอัดสำเนา. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุรศักดิ์ก่อสร้าง เสนอ สำนักศิลปากรที่ ๙ ขอนแก่น.

วันที่สำรวจ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๘

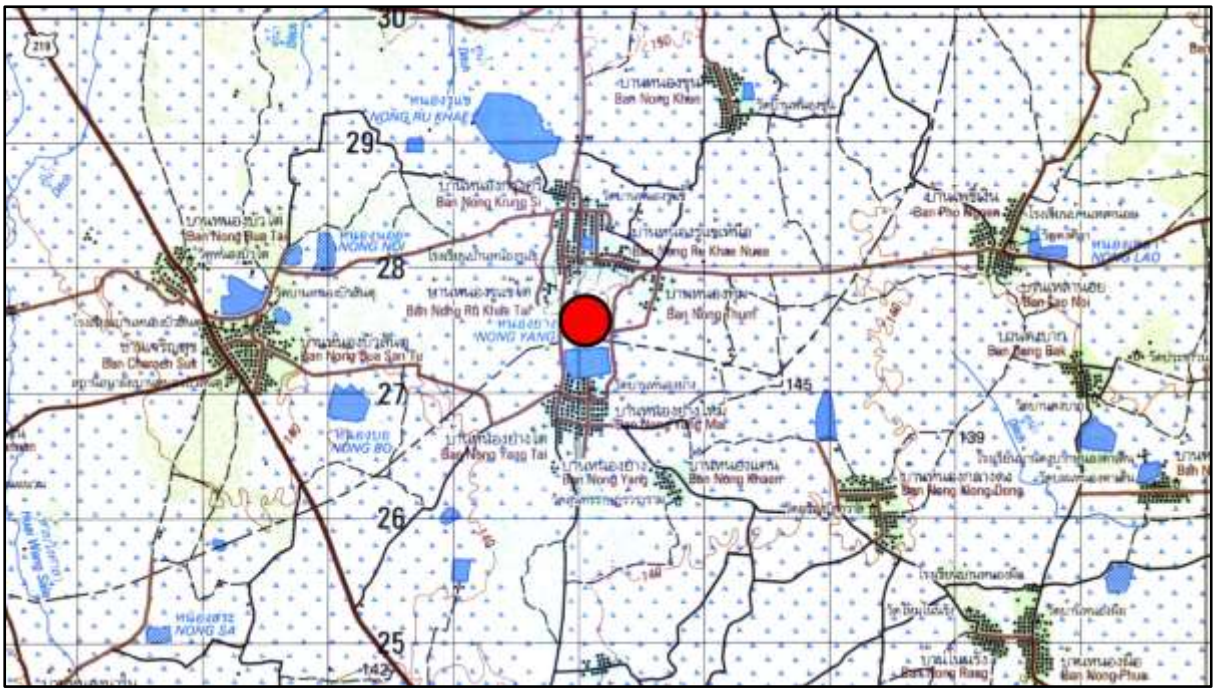

ภาพที่ ๑๔๐.๑ แผนที่ทหาร มาตราส่วน 1 : 50,000 พิมพ์ครั้งที่ 1 - RTSD ลำดับชุด L7018 ระวาง 5640 III อำเภอพุทไธสง แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนสูง

ภาพที่ ๑๔๐.๒ ภาพถ่ายดาวเทียม Google Earth ปี ๒๕๖๗ แสดงตำแหน่งที่ตั้งเมืองโบราณโนนสูง

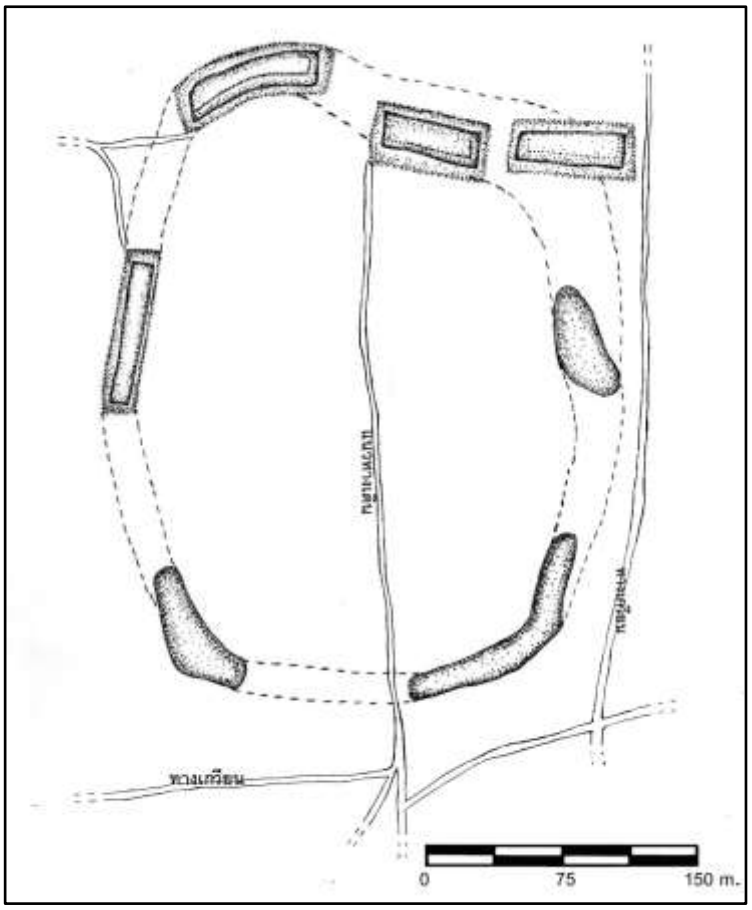

ภาพที่ ๑๔๐.๓ ภาพลายเส้นแสดงแนวคูน้ำของเมืองโบราณโนนสูง
(ที่มา: เยาวนิจ เจริญพืช และทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์ ๒๕๕๔: ๑๔๖)

ภาพที่ ๑๔๐.๔ สภาพทั่วไปภายในเมืองโบราณโนนสูง

ภาพที่ ๑๔๐.๕ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณโนนสูง

ภาพที่ ๑๔๐.๖ คูน้ำด้านตะวันตกของเมืองโบราณโนนสูง ส่วนนี้มีการขุดลอกเป็นสระน้ำ

ภาพที่ ๑๔๐.๗ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผาที่พบจากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔
(ที่มา: เยาวนิจ เจริญพืช และทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์ ๒๕๕๔: ๑๔๘)

ภาคผนวก

รายละเอียดโครงการ

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
รับที่ ๑๔๘๒๐ เวลา ๑๙.๕๙ น.
วันที่ ๒๑ พ.ย. ๒๕๖๗

กลุ่มโบราณคดี
รับที่ ๑๓๖๔ เวลา ๑๗.๕๓ น.
วันที่ ๒๒ พ.ย. ๒๕๖๗

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา โทร./โทรสาร ๐ ๔๔๔๗ ๑๕๑๘

ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/ - **วันที่** ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติการดำเนินงานกิจกรรมสำรวจแหล่งโบราณคดีที่ยังไม่ประกาศขึ้นทะเบียนในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

เรียน ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

เรื่องเดิม

ตามหนังสือสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐/๓๔๖๗ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ ขอความเห็นชอบและอนุมัติหลักการดำเนินโครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘ โดยกำหนดให้มีกิจกรรม ๑๑.๒.๔ งานสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา งบประมาณจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) ในการนี้ อธิบดีกรมศิลปากร อนุมัติหลักการโครงการและมอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กลุ่มแผนงานฯ เสนอ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา มอบฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน และกลุ่มโบราณคดี ดำเนินการตามแผน และจัดส่งรายงานให้สำนักฯ เพื่อมอบฝ่ายบริหารงานทั่วไปรวบรวมเสนอกรมศิลปากรตามที่ฝ่ายบริหารงานทั่วไปเสนอความทราบแล้ว นั้น

ข้อเท็จจริง

กลุ่มโบราณคดีได้จัดทำโครงการ กิจกรรมสำรวจแหล่งโบราณคดีที่ยังไม่ประกาศขึ้นทะเบียนในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปีงบประมาณ ๒๕๖๘ จำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) รายละเอียดดังแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุมัติ

(นายธันยธรณ์ วรรณโพธิ์พร)
นักโบราณคดีปฏิบัติการ

ที่ วธ ๐๔๒๐.๐๒/ ๑๓๖๔
เรียน ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
เพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุมัติ

นายกิตติพงษ์ สนเล็ก
นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา
"ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า รักษาวินัย ไม่ทุจริต มีจิตอาสา"

เรียน ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

☑ ทราบ

เพื่อโปรด ☑ พิจารณา อนุมัติ ดำเนินการ โดยคือ

☐ อื่นๆ ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการที่เห็นว่าของโดยเคร่งครัด และขอให้ดำเนินการตามปฏิบัติงานเมื่อทัลทรวมหลักเสร็จสา

(นางอัยยารตี ไขแสง)
เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

- เห็นชอบ
- อนุมัติ

(นายทศพร ศรีสมาน)
ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

เรียน ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

☑ ทราบ

เพื่อโปรด ☑ พิจารณา แจ้งทุกอำเภอรับทราบ

☐ อื่นๆ และดำเนินการ

- ทราบ
- แจ้งทุกอำเภอ

นายกิตติพงษ์ สนเล็ก
นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

- ทราบ -

ต้นฉบับ กบค.

สำเนา งานแผน / งานการเงิน

กิจกรรมสำรวจแหล่งโบราณคดีที่ยังไม่ประกาศขึ้นทะเบียนในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
ปีงบประมาณ ๒๕๖๘

หลักการและเหตุผล

สืบเนื่องจากการนำเสนอแก้ไขร่างกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ฉบับใหม่ ที่จะเข้าสู่การพิจารณาและนำเสนอกฎหมายให้รัฐสภาพิจารณานั้น บัญญัติให้ความเป็นโบราณสถานจะมีผลตามกฎหมายได้ต่อเมื่อประกาศขึ้นทะเบียนในราชกิจจานุเบกษาแล้ว โบราณสถานใดที่ยังมิได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนจะมิใช่โบราณสถานที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ด้วยเหตุนี้ กรมศิลปากรจึงมีนโยบายที่จะประกาศรายชื่อโบราณสถานไว้ก่อนเพื่อให้กฎหมายที่จะประกาศใช้ใหม่สามารถครอบคลุมโบราณสถานให้มากที่สุด เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการคุ้มครองโบราณสถานที่ยังมิได้ประกาศขึ้นทะเบียน สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว กลุ่มโบราณคดี จึงกำหนดกิจกรรมให้มีการสำรวจโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ปรากฏในฐานข้อมูลและที่พบใหม่เพื่อตรวจสอบข้อมูลโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่ยังมิได้ประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีให้เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียน รวมถึงเตรียมความพร้อมที่จะประกาศเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ฉบับใหม่ให้ได้มากที่สุด

เป้าหมาย

๑. ศึกษาและปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีให้เป็นปัจจุบัน

๒. ตรวจสอบสภาพปัจจุบันของโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่ยังมิได้ประกาศขึ้นทะเบียน พร้อมบันทึกภาพให้เป็นปัจจุบัน

๓. เอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการอ้างอิง และเผยแพร่ให้ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป

วัตถุประสงค์

๑. ศึกษาและปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีให้เป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียน รวมถึงเตรียมความพร้อมที่จะประกาศเป็นโบราณสถานตามพระราชบัญญัติโบราณสถานฯ ฉบับใหม่

๒. จัดทำเอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการอ้างอิง และเผยแพร่ให้ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ฐานข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่เป็นปัจจุบัน

๒. สภาพปัจจุบันของโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีที่ยังมิได้ประกาศขึ้นทะเบียน พร้อมบันทึกภาพให้เป็นปัจจุบัน

๓. เอกสารทางวิชาการที่ใช้ในการอ้างอิง และเผยแพร่ให้ประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป

วิธีการดำเนินการ

๑. ขออนุมัติดำเนินโครงการ

๒. ทบทวนข้อมูลการศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีในพื้นที่

๓. ศึกษาข้อมูล/สำรวจ เปรียบเทียบ และวิเคราะห์

๔. สรุปข้อมูล

๕. จัดทำต้นฉบับเอกสารทางวิชาการและเผยแพร่ทางเว็บไซต์สำนักฯ

ระยะเวลาดำเนินการ

ธันวาคม ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘

พื้นที่ดำเนินงาน

พื้นที่รับผิดชอบของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดมหาสารคาม

งบประมาณ

งบประมาณดำเนินการของโครงการ เป็นเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. รายการค่าตอบแทน/ค่าใช้สอย เป็นเงิน ๑๐๓,๐๐๐ บาท

- ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่ายสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ หรือเทียบเท่า คนละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๔ ราย ปฏิบัติงาน ๑๕ วัน เป็นเงิน ๑๔,๔๐๐ บาท

- ค่าที่พักเหมาจ่ายสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ หรือเทียบเท่า คนละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๔ ราย ปฏิบัติงาน ๑๔ คืน เป็นเงิน ๔๔,๘๐๐ บาท

- ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการในวันหยุดราชการสำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ หรือเทียบเท่า วันละ ๔๒๐ บาท จำนวน ๔ ราย ปฏิบัติงาน ๑๐ วัน เป็นเงิน ๑๖,๘๐๐ บาท

- ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการในวันทำการปกติ สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ หรือเทียบเท่า วันละ ๒๐๐ บาท จำนวน ๔ ราย ปฏิบัติงาน ๑๕ วัน เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

- ค่าจ้างเหมาซ่อมแซมรถยนต์ฉุกเฉิน เป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท

๒. รายการค่าวัสดุ เป็นเงิน ๑๗,๐๐๐ บาท

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและวัสดุหล่อลื่น เป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท

- ค่าวัสดุสำนักงาน เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท

หมายเหตุ: ขอถัวจ่ายทุกรายการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

จำนวนเรื่องที่ค้นคว้า/วิจัย จำนวน ๑ เรื่อง

รับที่ 21309
วันที่ 11 พ.ย. 2567
เวลา 10.00 น.

สำนักบริหารกลาง
รับที่ 32635
วันที่ 8 พ.ย. 2567
เวลา 10.19

ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กลุ่มแผนงานฯ สำนักบริหารกลาง โทร. ๐ ๒๑๖๔ ๒๕๐๑ ต่อ ๔๐๕๑

ที่ วธ ๐๔๐๑.๐๓/๒๑๖๙ วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติหลักการโครงการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา (งบลงทุน)

อธิบดีกรมศิลปากร
เลขที่รับ 17636
วันที่รับ 11 พ.ย. 256
เวลา 12.04

เรียน ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

ตามบันทึกข้อความ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ที่ วธ ๐๔๒๐/๓๔๖๗ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗ ขออนุมัติหลักการโครงการที่ได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ผลผลิตมรดกศิลปวัฒนธรรมได้รับการอนุรักษ์ พัฒนา สืบสาน สร้างสรรค์ และเผยแพร่ งบลงทุน (ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง) รายการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท เบิกจ่ายตามลักษณะค่าตอบแทน ใช้สอยและวัสดุ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนออธิบดีกรมศิลปากร (ผ่านผู้อำนวยการกลุ่มคลังและพัสดุ) พิจารณา

๑. อนุมัติหลักการรายการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ตามรายละเอียดข้างต้น (รายละเอียดโครงการดังแนบ)

๒. การจ้างเหมาบริการของโครงการนั้น ไม่ให้จ้างเป็นตำแหน่ง ให้จ้างเป็นชิ้นงานและจะจ่ายเงินได้ต่อเมื่อมีการตรวจรับงานจ้าง โดยให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนมาก ที่ กค ๐๔๐๖.๔/ว ๖๗ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓ โดยเคร่งครัดด้วย

สำนักบริหารกลาง
☐ กกป. ☐ กพว.
☑ กคพ. ☐ กมป.
☐ กบบ. ☐ กนก.

ลงชื่อ.....
(.....)
วันที่ 8 พ.ย. 67

๓. มอบ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปฏิบัติตามหนังสือกรมศิลปากรสำนักบริหารกลาง (กลุ่มคลังและพัสดุ) ด่วนที่สุด ที่ วธ ๐๔๐๑/๒๑๓๕ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖เรื่องทบทวนหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการจ้างเอกชนดำเนินงานในลักษณะการจ้างบุคคลธรรมดาฯ โดยเคร่งครัด

๔. การเบิกค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ให้ถือปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

๕. การเบิกจ่ายค่าตอบแทนคณะกรรมการ ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกระทรวงการคลัง ด่วนที่สุด ที่ กค. ๐๔๐๒.๕/ว ๘๕ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑

๖. มอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมาจัดทำรายงานผลการดำเนินงานพร้อมภาพประกอบการจัดกิจกรรมรายการโครงการดังกล่าว ส่งกลุ่มแผนงาน โครงการและวิเทศสัมพันธ์

(นางสาวธัชรีน สุวรรณวัฒนะ)
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานโครงการและวิเทศสัมพันธ์

กลุ่มแผนงานฯ
รับที่ 16560
วันที่ 8 พ.ย. 2567
เวลา 13.

เรียน ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

☐ ทราบ

เพื่อโปรด ☑ พิจารณา

☐ อื่นๆ

นายกิตติพงษ์ สนเล็ก
นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี

สำนักบริหารกลาง
รับที่ 32635
วันที่ 8 พ.ย. 2567
เวลา 16.11 น.

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เสนอขออนุมัติหลักการโครงการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๘ งบลงทุน (ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง) จำนวนเงิน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท รายละเอียดโครงการดังแนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณาหากเห็นชอบโปรด

๑. อนุมัติหลักการโครงการงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๖๘ รายการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวนเงิน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ตามที่กลุ่มแผนงานฯ เสนอ

๒. มอบสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กลุ่มแผนงานฯ เสนอในข้อ ๒ – ๖

๓. ทั้งนี้ การเบิกจ่ายให้ถือปฏิบัติตามกฎหมาย มติ ครม. และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ผู้เสนอ
8 พ.ย. 67

(นางวรานี เนียมสอน)
นักวิชาการเผยแพร่ชำนาญการพิเศษ
ผู้อำนวยการกลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง

ผู้เสนอ
8 พ.ย. 67
8 พ.ย. 2567

-อนุมัติในข้อ ๑.
-มอบตามเสนอในข้อ ๒.-๓.

(นายพนมบุตร จันทรโชติ)
อธิบดีกรมศิลปากร

เรียน ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา,
ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานโครงการและวิเทศสัมพันธ์
เพื่อโปรดทราบ

ผู้เสนอ
12 พ.ย. 67
2 พ.ย. 2567

(นางสาวนารีรัตน์ อำเจริญ)
นักวิชาการเงินและบัญชีชำนาญการ
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มคลังและพัส

สำนักบริหารกลาง
รับที่ 28003
วันที่ 26 ก.ย. 2567
เวลา 12.54

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ฝ่ายบริหารงานทั่วไป โทร./โทรสาร ๐ ๔๔๔๗ ๑๕๑๘

ที่ วธ ๐๔๒๐/ ๓๔๖๗ **วันที่** ๒๗ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความเห็นชอบและอนุมัติหลักการดำเนินโครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

เรียน อธิบดีกรมศิลปากร

เรื่องเดิม

ตามหนังสือกรมศิลปากร สำนักบริหารกลาง (กลุ่มแผนงานฯ) ด่วนที่สุด ที่ วธ ๐๔๐๑/๑๙๒๒ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๗ แจ้งว่า งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของกรมศิลปากร ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมาธิการ และอนุกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาว่าพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในวาระที่ ๒ แล้ว จึงขอให้ทุกหน่วยงานเร่งรัดดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างจนถึงขั้นตอนได้ตัวผู้ขายหรือผู้รับจ้างไว้ก่อน เว้นแต่ขั้นตอนการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ โดยกำหนดเงื่อนไขในเอกสารเชิญชวนการจัดซื้อจัดจ้างไว้ด้วยว่าการจัดซื้อจัดจ้างครั้งนี้จะมีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือได้ต่อเมื่อพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีผลใช้บังคับ และได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ จากสำนักงบประมาณแล้ว ในการนี้ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประเภทงบลงทุน (ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง) จำนวน ๑ รายการ คือ โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๓๙๐ แห่ง งบประมาณจำนวน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ข้อเท็จจริง

เพื่อให้การบริหารงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ได้จัดทำรายละเอียดโครงการ พร้อมแผนปฏิบัติการและแผนการใช้จ่ายเงิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณในเขตพื้นที่รับผิดชอบเชิงบูรณาการ จำนวน ๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดศรีสะเกษ ภายในกรอบวงเงินงบประมาณ โดยแบ่งการดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ โดยฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มโบราณคดี กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน และหน่วยงานภายใต้สังกัด เพื่อสนับสนุนงานธุรการทั่วไป งานสารบรรณ งานวัสดุครุภัณฑ์ งานบริหารงานบุคคลและอาคารสถานที่ งานรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนงานโครงการ และรายงานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณและควบคุมการเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมภายใน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบงบประมาณดำเนินการ เป็นเงิน ๗,๕๑๗,๐๘๐ บาท (เจ็ดล้านห้าแสนหนึ่งหมื่นเจ็ดพันแปดสิบบาทถ้วน)

๒. งานภาคสนาม...

๒. งานภาคสนาม เป็นการดำเนินงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานและการให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน เพื่อสนับสนุนงานรักษาความสะอาด เช่น การถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน การปกป้องคุ้มครอง/รักษาความปลอดภัย การให้บริการข้อมูลทางวิชาการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาอื่นๆ การซ่อมแซมเบื้องต้นตามรูปแบบวัสดุและวิธีการดั้งเดิม ตลอดจนการบำรุงรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ งบประมาณดำเนินการ จำนวน ๗,๙๑๖,๙๒๐ บาท (เจ็ดล้านเก้าแสนหนึ่งหมื่นหกพันเก้าร้อยยี่สิบบาทถ้วน)

ข้อเสนอเพื่อพิจารณา

เพื่อให้การดำเนินโครงการ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ต่อเนื่อง แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จึงขออนุมัติดังนี้

๑. เห็นชอบและอนุมัติหลักการโครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวน ๓๙๐ แห่ง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ โดยเริ่มปฏิบัติงานเป็นการต่อเนื่อง ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ เป็นต้นไป รายละเอียดตามเอกสารดังแนบ

๒. อนุมัติให้ใช้เงินงบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ และแผนการใช้จ่ายเงินในวงเงินจำนวนทั้งสิ้น ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน)

๓. อนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์โบราณสถานขั้นพื้นฐาน และการให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน ในเขตจังหวัดรับผิดชอบ ๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดศรีษะเกษ ตามแผนปฏิบัติงานต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุมัติ

(นายทศพร ศรีสมาน)
ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา

สำนักบริหารกลาง
☐ กอป. ☑ กผว
☐ กคพ. ☐ กผป
☐ กบบ. ☐ กนก.

ลงชื่อ.....

ลงชื่อ.....
วันที่ 26/กย/67

กลุ่มแผนงาน โครงการและวิเทศสัมพันธ์
เลขที่รับ 3729
วันที่ 26/กย/67
เวลา 13.43

☐ งานธุรการ
☑ กลุ่มงานแผนและงบประมาณ คุณบุญเรือง
☐ กลุ่มงานสถิติ วิจัย และประเมินผล
☐ กลุ่มงานวิเทศสัมพันธ์

26 กย 67

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
รับที่ ๑๐๖๑๕ เวลา ๑๕.๒๐ น.
วันที่ ๑๔ ส.ค. ๒๕๖๗

ด่วนที่สุด บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กรมศิลปากร สำนักบริหารกลาง (กลุ่มแผนงานฯ) โทร. ๐ ๒๑๖๔ ๒๕๒๘ โทรสาร ๐ ๒๑๖๔ ๒๕๒๗

ที่ วธ ๐๔๐๑/ ๑๙๒๒ **วันที่** ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง การเตรียมการจัดซื้อจัดจ้างและเร่งรัดการใช้จ่ายเงินงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

เรียน ผู้อำนวยการสำนัก / กอง / ศูนย์

ด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของกรมศิลปากร ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมาธิการ และอนุกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในวาระที่ ๒ แล้ว (รายละเอียดดังแนบ)

เพื่อให้การบริหารงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ของกรมศิลปากร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงขอให้ทุกหน่วยงาน เร่งดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างจนถึงขั้นตอนได้ตัวผู้ขายหรือผู้รับจ้างไว้ก่อน เว้นแต่ขั้นตอนการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือ โดยกำหนดเงื่อนไขในเอกสารเชิญชวนการจัดซื้อจัดจ้างไว้ด้วยว่าการจัดซื้อจัดจ้างครั้งนี้จะมีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเป็นหนังสือได้ต่อเมื่อพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ มีผลใช้บังคับ และได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ จากสำนักงบประมาณแล้ว และกรณีที่ส่วนราชการไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อจัดจ้างในครั้งดังกล่าว ส่วนราชการสามารถยกเลิกการจัดซื้อจัดจ้างได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
☑ ทราบ นสุ
เพื่อโปรด ☑ **พิจารณา** แจ้ง ผนง. /อป.พิมาย /
☐ **อื่นๆ** อป.พนมรุ้ง /ผช.พิมาย ทราบ
และดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(นายพนมบุตร จันทรโชติ)
อธิบดีกรมศิลปากร

(นางอัยยารตี ไขแสง)
เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน

— ทราบ
— แจ้ง ผนง. อป.พิมาย อป.พนมรุ้ง ผช.พิมาย ทราบและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(นายภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์)
นักโบราณคดีชำนาญการ รักษาราชการแทน
ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
๑๔ ส.ค. ๒๕๖๗

ลำดับ	หน่วยงาน	ชื่อรายการ	จำนวน	หน่วยนับ	บูรณาการชายแดนใต้	ยุทธศาสตร์	ภารกิจพื้นฐาน		
					พหุวัฒนธรรม	ยกระดับแหล่ง	อนุรักษ์	สร้างสรรค์	เรียนรู้
4	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง	ปรับปรุงอาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนี เพื่อเพิ่มศักยภาพการให้บริการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี	1	แห่ง		16,500,000			
5	อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท	อนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท ตำบลเมืองพาน อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี	76	แหล่ง		7,000,000			
สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี					-	1,300,000	6,000,000	-	-
1	สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี	ปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี ตำบลแจระแม อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี	46	แห่ง			6,000,000		
2	สำนักศิลปากรที่ 9 อุบลราชธานี	บูรณะโบราณสถานวัดบ้านเมืองเก่า (วัดแต้มร้าง) ตำบลท่าค้อ อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม	1	แห่ง		1,300,000			
สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา					-	42,400,000	15,434,000	-	-
1	สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา	ปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ 10 นครราชสีมา ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	390 ~~1000~~	แห่ง			15,434,000		
2	อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	อนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	12 ~~14~~	แห่ง		5,400,000			
3	อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง	อนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์	10	แห่ง		7,000,000			
4	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย	ปรับปรุงอาคารจัดแสดงนิทรรศการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	1	แห่ง		30,000,000			

รายละเอียดประกอบการขออนุมัติหลักการ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘
แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
ผลผลิตที่ ๑ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติได้รับการอนุรักษ์งบลงทุน (ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง)
โครงการปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา
(กิจกรรมปรับปรุงและบำรุงรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ เชิงบูรณาการ)
งบประมาณดำเนินการ ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน)
หน่วยงานเจ้าของโครงการ สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

๑.หลักการและเหตุผล

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากร มีฐานะเป็นหน่วยงานระดับสำนัก มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานที่อยู่ในหน้าที่ของกรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน ๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ชัยภูมิศรีสะเกษ และจังหวัดมหาสารคามมีจำนวนเนื้อที่ ๖๕,๘๔๙.๗๓๗ ตารางกิโลเมตรมีจำนวนโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีกระจายอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบเป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นโบราณสถานที่ประกาศขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน ๑,๒๒๕ แห่ง และอยู่ระหว่างรอประกาศขึ้นทะเบียน จำนวน ๑,๐๔๘ แห่ง รวมจำนวน ๒,๒๒๕ แห่ง ลักษณะและสภาพโดยทั่วไปของโบราณสถานในเขตรับผิดชอบ มีทั้งขนาดใหญ่และเล็ก ก่อสร้างด้วยอิฐ หิน หรือไม้ ส่วนใหญ่มักจะสร้างด้วยอิฐและหิน มีองค์ประกอบสิ่งก่อสร้าง เช่น กำแพงหิน ซุ้มประตู ระเบียงคด ธรรมศาลา ปรางค์ประธาน คูน้ำล้อมรอบ สระน้ำ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ ได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๘ ตัวโบราณสถานเอง มีอายุกาลไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ ปี บางแห่งจึงไม่ได้รับการพัฒนาตามหลักวิชาโบราณคดี มีสภาพรกรุงรัง แต่ประชาชนก็ยังใช้ประโยชน์ เช่น เป็นสถานที่เคารพบูชา เฉลิมฉลองตามเทศกาล เช่น ตรุษสงกรานต์ และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ศึกษาของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปหากไม่ดำเนินการจะทำให้โบราณสถานในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ เกิดความเสียหาย เสื่อมสภาพ ไม่สามารถให้บริการประชาชนได้เต็มศักยภาพ

ความเป็นมาของโครงการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๕๐ โครงการบำรุงรักษาบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เดิมมีวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายงบประมาณเพียงด้านเดียวคือ ดำเนินการถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถานในเขตรับผิดชอบ ๔ จังหวัด ปีละประมาณ ๑๐๐ แห่ง ต่อมาทางสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมาได้พบว่า แนวนโยบายของรัฐและองค์กรของรัฐในระดับต่างๆ ของประเทศ มีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารราชการที่มุ่งให้เกิดการสร้างคุณค่า (Value Creation) สำหรับการดำเนินงานและให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายด้วยแนวทางบูรณาการ โดยอาศัยปัจจัยทางการบริหารการดำเนินงาน คือ ทุนทางมรดกศิลปวัฒนธรรม และองค์ความรู้ด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรม (Content) มาสร้างคุณค่าทั้งในด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่ประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และมีการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมาในขณะนั้น จึงกำหนดกรอบแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณโครงการบำรุงรักษาโบราณสถานในเขตพื้นที่รับผิดชอบเพื่อให้ครอบคลุมทุกภารกิจหลักของหน่วยงานในภาพรวม ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบมีคุณค่าและประสิทธิภาพในการบริหารการดำเนินงานตามภารกิจหน้าที่ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นต้นมา โดยใช้แนวทางในการดำเนินงานดังนี้

๑. โบราณสถาน...

๑. โบราณสถานประเภทปราสาทหิน หรือปราสาทอิฐขนาดใหญ่ ที่มีขนาดความสูงประมาณ ๘ เมตรขึ้นไป มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นปกคลุม การปฏิบัติงานค่อนข้างยากและมีความเสี่ยง ต้องใช้อุปกรณ์นั่งร้าน และเครื่องจักรขนาดกลางในการดำเนินงาน ดำเนินการเองโดยจัดเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน เช่น ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานจ้างเหมาบริการ นำครุภัณฑ์ที่มีอยู่ออกไปถากถางวัชพืช หมุนเวียนไปตามโบราณสถานแต่ละแห่งดำเนินการปีละ ๔ ครั้ง แต่เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรในแต่ละปีถูกปรับลดจำนวนลง ทำให้โบราณสถานหลายแห่งไม่ได้รับการดูแลบำรุงรักษา มีวัชพืชขึ้นปกคลุม

๒. โบราณสถานประเภทปราสาทหิน ปราสาทอิฐ วิหาร เจดีย์ อุโบสถเก่า ซากโบราณสถานที่มีขนาดความสูงไม่เกิน ๘ เมตร และสระน้ำโบราณ (บาราย) ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ในอัตราไร่ละ ๙๐๐ บาท แต่ละแห่งดำเนินการปีละ ๑๒ ครั้ง รวมทั้งคูเมือง กำแพงเมืองที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ดำเนินการโดยวิธีจ้างเหมาเอกชน ในอัตราไร่ละ ๑,๒๐๐ บาท แต่ละแห่งดำเนินการปีละ ๑๒ ครั้ง

๓. โบราณสถานประเภทปราสาทหิน ปราสาทอิฐ แหล่งโบราณคดี เมืองโบราณ คูเมือง กำแพงเมือง และสระน้ำโบราณ (บาราย) ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่ประกาศจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชมโบราณสถาน และยังไม่ได้ประกาศจัดเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าชม บางแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวภายในแหล่ง บางแห่งปรับปรุงภูมิทัศน์โดยปลูกหญ้าและทำรั้วล้อมรอบโบราณสถาน หน่วยงานดำเนินการเองโดยจัดอัตรากำลังลูกจ้างชั่วคราว เงินกองทุนโบราณคดี และพนักงานจ้างเหมาบริการอยู่ปฏิบัติงานประจำแหล่งตลอดปีงบประมาณ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ งบประมาณ ๑,๐๓๔,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)**งานบำรุงรักษาโบราณสถาน จำนวน๖๒แหล่ง **(๒)**งานสำรวจและปักหมุดแนวเขตโบราณสถานจำนวน๓แหล่ง**(๓)** งานสำรวจและตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถานรวมทั้งสถานที่ที่มีคุณค่าทางโบราณคดีประวัติศาสตร์ประกอบการพิจารณาออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน ๑๐ แหล่ง

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ งบประมาณ ๓,๒๐๐,๐๐๐ บาท(สามล้านสองแสนบาทถ้วน) ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)**งานบำรุงรักษาโบราณสถาน จำนวน ๗๒ แหล่ง **(๒)**ค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามภารกิจหลักของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และหน่วยงานในสังกัด เนื่องจากได้รับจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ งบประมาณ ๕,๕๐๐,๐๐๐ บาท(ห้าล้านห้าแสนบาทถ้วน) ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถาน จำนวน ๗๒ แห่ง **(๒)**งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานสำรวจและปักหมุดเขตที่ดินโบราณสถาน จำนวน ๖ แห่ง **(๔)** งานสำรวจขึ้นทะเบียนโบราณสถาน จำนวน ๑๐ แห่ง **(๕)** งานสำรวจที่หลวง (นสล.) เพื่อขอหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง จำนวน ๑ แห่ง **(๖)** งานซ่อมบำรุงรักษาอาคารและสิ่งปลูกสร้างในเขตโบราณสถาน จำนวน ๔ แหล่ง **(๗)** งานจัดพิมพ์หนังสือและแผ่นพับนำชมโบราณ จำนวน ๖ แหล่ง **(๘)** งานจัดทำของที่ระลึกเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ฯ จำนวน ๑ รายกา ร**(๙)** งานจัดประชุมสัมมนาสื่อมวลชนและผู้นำชุมชนเพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์จำนวน ๑ ครั้ง

ปีงบประมาณ...

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๔ งบประมาณ ๕,๘๘๐,๐๐๐ บาท (ห้าล้านแปดแสนแปดหมื่นบาทถ้วน) ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถาน จำนวน ๗๕แห่ง **(๒)** งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวน ๑๐๐ แห่ง **(๓)**งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๔)** งานสำรวจตรวจสภาพโบราณสถาน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจำนวน๒๐ แห่ง **(๕)**งานจัดประชุมเครือข่ายสื่อมวลชน สถานศึกษา อาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในงานด้านการอนุรักษ์โบราณสถานจำนวน ๒ ครั้ง

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕ งบประมาณ ๙,๐๐๐,๐๐๐ บาท (เก้าล้านบาทถ้วน)ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถานจำนวน ๖๐แห่ง **(๒)**งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานสำรวจและปักหมุดเขตที่ดินโบราณสถาน จำนวน ๑ แห่ง **(๔)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จำนวน ๕ แห่ง **(๕)** งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุศิลปวัตถุฯ จำนวน ๒ รายการ **(๖)** งานจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์พัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๑ รายการ **(๗)** งานส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมงานด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๑๐ ครั้ง

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๕๗ ได้รับจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นปีละ ๙,๕๐๐,๐๐๐ บาท (เก้าล้านห้าแสนบาทถ้วน) ดำเนินการลักษณะเดียวกันประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถาน จำนวน ๑๙๐ แห่ง **(๒)** งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานสำรวจและปักหมุดเขตที่ดินโบราณสถาน จำนวน ๓ แห่ง **(๔)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจำนวน ๙ แห่ง **(๕)** งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดีโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุฯ จำนวน ๔ รายการ **(๖)** งานจัดทำแผนแม่บทการอนุรักษ์พัฒนาเมืองโบราณคูเมือง-กำแพงเมืองอย่างยั่งยืน จำนวน ๑ แผน **(๗)** งานส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานด้านอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม จำนวน ๖ รายการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ –๒๕๖๐ ได้รับจัดสรรงบประมาณปีละ ๑๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สิบสองล้านบาทถ้วน) ดำเนินการลักษณะเดียวกันประกอบด้วยงานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)**งานบำรุงรักษาโบราณสถานจำนวน ๑๐๐ แห่ง/๔๐๐ ไร่ **(๒)**งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานสำรวจและปักหมุดเขตที่ดินโบราณสถาน จำนวน ๑ แห่ง **(๔)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถานอาคาร บ้านพักสิ่งปลูกสร้าง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจำนวน ๓ รายการ **(๕)** งานสำรวจ ตรวจสอบศึกษา วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุฯ จำนวน ๔ รายการ **(๖)** งานส่งเสริมเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานด้านอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตรับผิดชอบ จำนวน ๔ รายการ สำหรับงานจัดทำแผนแม่บทฯ ไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากอธิบดีกรมศิลปากร (นายบวรเวท รุ่งรุจี) มีนโยบายให้หน่วยงานดำเนินการเอง โดยให้ปรับเปลี่ยนวงเงินงบประมาณไปสนับสนุนการจัดกิจกรรมภายในของหน่วยงานในสังกัดแทน

ปีงบประมาณ...

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ งบประมาณ ๑๒,๖๒๓,๗๐๐ บาท (สิบสองล้านหกแสนสองหมื่นสามพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน) เนื่องจากกรมศิลปากรได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานภายในโดยเปลี่ยนลำดับสำนักศิลปากรที่ ๑๒นครราชสีมา เป็นสำนักศิลปากรที่ ๑๐นครราชสีมา และมีพื้นที่รับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากเดิมรวมเป็น๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดศรีสะเกษในการนี้ สำนักฯ จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลและเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน ประกอบด้วยงานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน จำนวน๑๒๐ แห่ง หรือ ๔๒๐ ไร่ **(๒)** งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารทั่วไป บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน **(๔)** งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ เพื่อเตรียมการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการและมาตรฐานสากล **(๕)** งานพัฒนาองค์ความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานประเภทหิน ด้วยวิธีอนัสติโลซีสในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ระยะที่ ๓ **(๖)** งานเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้จากงานโบราณคดี งานศิลปกรรม งานพิพิธภัณฑ์ และงานเอกสารโบราณของหอสมุดแห่งชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ – ๒๕๖๓ ได้รับจัดสรรงบประมาณปีละ ๑๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สิบสามล้านบาทถ้วน) ดำเนินการลักษณะเดียวกัน ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)**งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน จำนวน ๒๑๕ แห่ง **(๒)** งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารทั่วไป บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จำนวน ๒๕ หลัง **(๔)** งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ เพื่อเตรียมการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการ และมาตรฐานสากล จำนวน ๔ รายการ **(๕)** งานให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน จำนวน ๓ รายการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ – ๒๕๖๖ ได้รับจัดสรรงบประมาณปีละ ๑๕,๔๓๔,๔๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันสี่ร้อยบาทถ้วน) ดำเนินการลักษณะเดียวกันประกอบด้วยงานอำนวยการเป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการและงานภาคสนาม ได้แก่ **(๑)** งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานและการให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน **(๒)** งานชี้ระวางแนวเขตที่ดินโบราณสถานฯ จำนวนราย/แปลง/ครั้ง นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ **(๓)** งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารทั่วไป บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว **(๔)** กิจกรรมศึกษาและจัดทำแผนอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานพระนอน จังหวัดนครราชสีมา **(๕)** งานปรับปรุงแผนแม่บทการอนุรักษ์พัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ **(๖)** งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ **(๗)** งานสำรวจ ศึกษา วิเคราะห์ โครงสร้างและองค์ประกอบโบราณสถานประเภทหิน ภายหลังการขุดแต่งทางโบราณคดี โดยทดลองประกอบชิ้นส่วนโบราณสถาน เพื่อจัดทำแบบวิเคราะห์ และแบบบูรณะ

เพื่อการ...

เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติการบูรณะโบราณสถานประเภทหินตามหลักวิชาการ (๘) งานสำรวจ ตรวจสอบ ศึกษา วิเคราะห์ และรวบรวมข้อมูลทางโบราณคดี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ เพื่อเตรียมการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการ และนำเข้าในระบบสารสนเทศตามมาตรฐานสากล (๙) งานให้บริการในพื้นที่โบราณสถานในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ งบประมาณเป็นเงิน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) ดำเนินการในลักษณะเดียวกัน ประกอบด้วย งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ และงานภาคสนาม ได้แก่ (๑)งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน (จ้างเหมาบริการบุคคลภายนอกประจำโบราณสถานที่จัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม / โบราณสถานที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และดำเนินการเองโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน) (๒) งานตรวจสอบแนวเขตที่ดินและชี้ระวังแนวเขตที่ดินโบราณสถาน ดำเนินการตรวจสอบแนวเขตที่ดินและชี้แนวเขตที่ดินโบราณสถาน (นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ) (๓) งานซ่อมแซมบำรุงรักษาโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารทั่วไป บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จำนวน ๓ รายการ (๔)งานสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อตรวจสอบแหล่งโบราณคดีโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียนและรวมถึงการที่จะประกาศเป็นโบราณสถานตาม พรบ.โบราณสถาน ฯลฯ ฉบับใหม่ จำนวน ๓๐๐ แหล่ง (๕)งานให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน ได้แก่ การบริการข้อมูลทางวิชาการซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนเพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงการนำชมโบราณสถาน การจัดทำป้ายสื่อความหมายต่างๆและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จำนวน ๓ รายการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ได้รับจัดสรรงบประมาณจำนวน ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) แบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. งานอำนวยการ เป็นการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ รับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการทั่วไป งานสารบรรณ งานวัสดุครุภัณฑ์ งานบริหารงานบุคคลและอาคารสถานที่ งานรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนงานโครงการ และรายงานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณและควบคุมการเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมภายใน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบตลอดปีงบประมาณ

๒. งานภาคสนาม เป็นดำเนินงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน และการให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน รับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดเช่นการถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถานเพื่อให้มีความสะอาดเรียบร้อยและป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่างๆการปกป้องคุ้มครอง/รักษาความปลอดภัยการให้บริการข้อมูลทางวิชาการ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การจัดกิจกรรมทางด้านการศึกษาอื่นๆ การซ่อมแซมเบื้องต้นตามรูปแบบวัสดุและวิธีการดั้งเดิม การค้ำยันโบราณสถาน การสงวนรักษาโบราณสถานการเสริมความมั่นคงแข็งแรง การบูรณะ การปฏิสังขรณ์ในส่วนที่ขาดหายไป การประกอบคืนสภาพหรืออนัสติโลซิส และการประยุกต์การใช้สอย ตลอดจนการบำรุงรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ เพื่อชะลอการเสื่อมสภาพและป้องกันมิให้เสียหายต่อไป

ปัจจุบัน...

ปัจจุบัน สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมามีภารกิจที่ต้องดำเนินการอนุรักษ์โบราณสถานในหลายรูปแบบ ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานด้านการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจการอนุรักษ์โบราณสถานขั้นพื้นฐานครอบคลุมทุกด้าน จึงมีความประสงค์จะขอรับจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น เพื่อให้พียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจด้านการดูแลโบราณสถานในเขตพื้นที่รับผิดชอบต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อธำรงรักษาคุณค่าและเอกลักษณ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติด้านโบราณคดี โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ภาษา วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี เอกสารหนังสือ จดหมายเหตุ นาฏศิลป์ ดุริยางค์ศิลป์ คีตศิลป์ สถาปัตยกรรม และศิลปกรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ เพื่อสร้างความรู้ ความร่วมมือ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับจังหวัด หน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชน ในการดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งขยายเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

๒.๓ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ที่ได้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมสาขาต่างๆในระดับท้องถิ่น รวมทั้งบทบาท หน้าที่ และภารกิจของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ผ่านเครือข่ายการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

๒.๔ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความพร้อม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไป ในเรื่องการบำรุงรักษาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

๓. กลุ่มเป้าหมาย

โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารโบราณ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ มหาสารคาม รวมถึงอาคารสำนักงาน อาคารห้องประชุม บ้านพักรับรอง อาคารเก็บพัสดุ บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างอื่นของทางราชการ และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่บริเวณสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา จำนวนไม่น้อยกว่า ๑,๐๐๐ รายการ

๔. ผลสัมฤทธิ์

๔.๑ ผลผลิต

เชิงปริมาณ:ร้อยละมรดกทางศิลปวัฒนธรรม ได้รับการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการขั้นพื้นฐาน จำนวนไม่น้อยกว่า ๓๙๐ แหล่ง

เชิงคุณภาพ:ร้อยละในการอนุรักษ์และเสริมความมั่นคงให้กับโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดี อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อป้องกันการพังทลาย ซึ่งเกิดจากวัชพืช ภัยธรรมชาติ และการบุกรุกทำลายของมนุษย์และแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสะดวกต่อการขึ้นทะเบียน และประกาศขึ้นทะเบียน

๔.๒ ผลลัพธ์

เชิงปริมาณ:โบราณสถานได้รับการอนุรักษ์ตามหลักวิชาการขั้นพื้นฐานจำนวนไม่น้อยกว่า ๓๙๐ แหล่ง

เชิงคุณภาพ...

เชิงคุณภาพ: ๑. แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกทางศิลปวัฒนธรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีความปลอดภัยได้มาตรฐาน พร้อมให้บริการ

๒. ต้นทุนมรดกศิลปวัฒนธรรมสำหรับให้ประชาชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ใช้ประโยชน์และต่อยอด

๕. ความสอดคล้อง

๕.๑ วิสัยทัศน์กรมศิลปากร :อนุรักษ์ พัฒนา มรดกวัฒนธรรมของชาติ เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง

๕.๒ พันธกิจกรมศิลปากร :อนุรักษ์ สืบสาน มรดกศิลปวัฒนธรรม กระตุ้นจิตสำนึกและปลูกฝังความรัก หวงแหนในมรดกศิลปวัฒนธรรม และสร้างคุณค่าเพิ่มจากมรดกศิลปวัฒนธรรม

๕.๓ แผนงาน :แผนงานพื้นฐานด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

๕.๔ กิจกรรม :สำรวจ ขึ้นทะเบียน บูรณะ ซ่อมแซม ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารจดหมายเหตุ

๕.๕ ผลผลิตที่ ๑ : มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติได้รับการอนุรักษ์

๕.๖ เป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน

๕.๖.๑คนไทยเห็นคุณค่า รักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมและมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและของชาติ

๕.๖.๒ ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

๕.๖.๓ เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวและบริการ

๕.๓.๔ ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

๕.๓.๕ ประชาชนเข้าถึงองค์ความรู้ด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมผ่านระบบดิจิทัลและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์

๕.๓.๖ แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกทางศิลปวัฒนธรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกและมีความปลอดภัยได้มาตรฐาน พร้อมให้บริการ

๕.๓.๗ แหล่งท่องเที่ยวทางมรดกทางศิลปวัฒนธรรมมีศักยภาพและมาตรฐานพร้อมให้บริการ

๕.๗ วิสัยทัศน์สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา :เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการท่องเที่ยวมรดกศิลปวัฒนธรรมอีสานใต้

๕.๘ ยุทธศาสตร์สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา : การดำเนินงานแบบห่วงโซ่คุณค่าด้านมรดกศิลปวัฒนธรรม (Cultural Value Chain)

๕.๙ เป้าหมายการให้บริการระดับสำนัก :สร้างคุณค่า (Value Creation) ในการดำเนินงานและให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายด้วยแนวทางบูรณาการ

๖. เป้าหมาย...

๖. เป้าหมายและแผนการปฏิบัติงาน

๖.๑ งานอำนวยการ ระยะเวลาดำเนินงาน ๑๒ เดือนแบ่งการดำเนินการ ๒ ลักษณะ คือ

๖.๑.๑ ดำเนินการโดยฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มโบราณคดี กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถานและหน่วยงานในสังกัด ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณโดยมีระยะเวลาปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน (๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

๖.๑.๒ ดำเนินการโดยวิธีจ้างเหมาเอกชนดำเนินงานในลักษณะการจ้างเหมาบริการบุคคลธรรม ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานประมาณ ๑๒ เดือน (๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑. จัดทำรายละเอียดโครงการนำเสนออธิบดีกรมศิลปากรเพื่อขออนุมัติหลักการพร้อมเงินประจำงวด และจัดประชุมเพื่อมอบหมายงาน	กันยายน ๒๕๖๗	ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
๒. ดำเนินการจัดซื้อ จัดจ้าง และทำสัญญา/ข้อตกลง ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐	ตุลาคม ๒๕๖๗	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มโบราณคดี ๓. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน
๓. ดำเนินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายเงินรายกิจกรรม	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มโบราณคดี ๓. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน
๔. ควบคุมการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน/แผนการจ่ายเงิน	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มโบราณคดี ๓. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน
๕. จัดประชุมเพื่อติดตามและประเมินผลโครงการเป็นรายกิจกรรม ทุกสิ้นเดือน	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มโบราณคดี ๓. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน

๖.๒ งานภาคสนาม ระยะเวลาดำเนินงาน ๑๒ เดือน ดำเนินการ ๒ ลักษณะ คือแบ่งการดำเนินการ ๒ ลักษณะ คือ

๖.๒.๑ ดำเนินการโดยฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มโบราณคดี กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน และหน่วยงานในสังกัดที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงาน ประมาณ ๑๒ เดือน (๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

๖.๑.๒ ดำเนินการโดยวิธีจ้างเหมาเอกชนดำเนินงานในลักษณะการจ้างเหมาบริการบุคคลธรรม ตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานประมาณ ๑๒ เดือน (๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๘)

ขั้นตอน...

รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๑. งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานเป็นกิจกรรมการรักษาความสะอาด การถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อให้มีความสะอาดเรียบร้อยและป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่างๆและการปกป้องคุ้มครองรักษาความปลอดภัยมิให้มีการบุกรุกทำลายหรือเสื่อมสภาพเป็นการต่อเนื่อง	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ๓. กลุ่มโบราณคดี ๔. หน่วยงานในสังกัดที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่
๒. งานตรวจสอบแนวเขตที่ดินและชี้ระวังแนวเขตที่ดินโบราณสถาน ร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/อำเภอ พร้อมปักหลักเขตที่ดินโบราณสถาน ตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถาน บริเวณพื้นที่ขออนุญาตสัมปทานบัตร พื้นที่ขออนุญาตดูดทราย การใช้ที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถาน วัดร้างที่ดินโบราณสถานบริเวณคูเมือง-กำแพงเมือง	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. กลุ่มโบราณคดี ๒. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ๓. หน่วยงานในสังกัดที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่
๓. งานซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารห้องประชุม อาคารเก็บพัสดุ อาคารทั่วไป บ้านพักรับรอง บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน เพื่อซ่อมแซมบำรุงรักษา ป้องกันการพังทลายในเบื้องต้น กรณีได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและผลกระทบจากปลวก มด แมลงสาบและหนู กัดกินเนื้อไม้	ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ๓. กลุ่มโบราณคดี ๔. หน่วยงานในสังกัดที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบพื้นที่
๔. งานวิเคราะห์ ศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบโบราณสถานประเภทหินเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการอนุรักษ์โบราณสถานประเภทหิน ให้แก่บุคลากรสายงานช่าง และผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพในสาขาที่เกี่ยวข้อง ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานของสำนักฯ และหน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากร โดยเริ่มจากการทดลองประกอบชิ้นส่วนโบราณสถานในส่วนที่เหลือจากการบูรณะ พร้อมจัดทำแบบวิเคราะห์ และแบบบูรณะจำนวน ๒ แห่ง ณ ปราสาทพนมวัน และปราสาทบ้านบุ จังหวัดนครราชสีมา	มีนาคม ๒๕๖๘ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ๒. กลุ่มโบราณคดี ๓. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๔. สำนักสถาปัตยกรรม

รายละเอียด...

รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
๕. งานสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เพื่อตรวจสอบแหล่งโบราณคดี โบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียนและรวมถึงการที่จะประกาศเป็นโบราณสถานตาม พรบ. โบราณสถาน ฯลฯ ฉบับใหม่จำนวน ๓๐๐ แห่ง	มีนาคม ๒๕๖๘ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	กลุ่มโบราณคดี
๖. งานให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน ได้แก่ การบริการข้อมูลทางวิชาการซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนเพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงการนำชมโบราณสถานการจัดทำป้ายสื่อความหมายต่างๆและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เช่น การประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานเพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าเกิดความรู้สึกหวงแหนและร่วมกันอนุรักษ์ตลอดจนเพื่อให้รับทราบและเข้าใจการทำงานอนุรักษ์โบราณสถานและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก โดยสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานทั้งด้านวิชาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่แบบใกล้ชิด รวมถึงการพัฒนาช่องทางสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย แบบห่วงโซ่คุณค่าด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา สู่เครือข่ายภาคประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบเชิงบูรณาการผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ แบบมืออาชีพ	มีนาคม ๒๕๖๘ ถึง กันยายน ๒๕๖๘	๑. ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ๒. กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน ๓. กลุ่มโบราณคดี ๔. หน่วยงานในสังกัด

๗. สถานภาพของโครงการ

เป็นโครงการต่อเนื่องสามารถดำเนินการได้ทันที

๘. เกณฑ์คุณภาพ

มีการเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ของกรมศิลปากรให้เป็นที่รู้จักและยอมรับแก่เครือข่ายภาคประชาชน นักวิชาการ นักศึกษา นักท่องเที่ยวทั่วไป โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศตามแนวนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และมีแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสร้างห่วงโซ่คุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural Value Chain) อย่างกว้างขวาง

๙. ระยะเวลาการดำเนินงาน

๑๒ เดือน (ตุลาคม ๒๕๖๗ - กันยายน ๒๕๖๘)

๑๐. สถานที่ดำเนินการ

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โบราณสถานแหล่งโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ๖ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และมหาสารคาม

๑๑. รายละเอียดงบประมาณ

วงเงินงบประมาณในการดำเนินการ เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น ๑๕,๔๓๔,๐๐๐ บาท (สิบห้าล้านสี่แสนสามหมื่นสี่พันบาทถ้วน) เบิกจ่ายในลักษณะค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑๑.๑ งานอำนวยการ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานบริหารสำนักงานทั่วไป และงานบริหารโครงการ ประกอบด้วย งานธุรการทั่วไป งานสารบรรณ งานวัสดุครุภัณฑ์ งานบริหารงานบุคคลและอาคารสถานที่ งานรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนงานโครงการ และรายงานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การจัดทำงบประมาณและควบคุมการเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมภายใน ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานอื่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบตลอดปีงบประมาณ งบประมาณจำนวน ๗,๕๑๗,๐๘๐ บาท (เจ็ดล้านห้าแสนหนึ่งหมื่นเจ็ดพันแปดสิบบาทถ้วน)โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑๑.๑.๑ ค่าใช้จ่ายสำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอำนวยการและบริหารโครงการทั่วไป เป็นกรณีพิเศษเบิกจ่ายในลักษณะค่าตอบแทน งบประมาณจำนวน ๔๔๑,๖๐๐ บาท (สี่แสนสี่หมื่นหนึ่งพันหกร้อยบาทถ้วน)แบ่งเป็น

๑๑.๑.๑.๑ ค่าตอบแทนบุคคลหรือคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐพ.ศ. ๒๕๖๑ และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นเงินจำนวน ๑๕๓,๖๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นสามพันหกร้อยบาทถ้วน) ประกอบด้วย

-ค่าตอบแทนคณะกรรมการกำหนดราคากลางตามมติคณะรัฐมนตรี เรื่อง หลักเกณฑ์การคำนวณราคากลางงานก่อสร้างของทางราชการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ อัตราครั้งละ ๑,๕๐๐ บาท และกรรมการ จำนวน ๒ คน อัตราครั้งละ ๑,๒๐๐ บาท รวม ๓ คน จำนวน ๔ คณะ 6,000+6,600=

เงิน ๑๕,๖๐๐ บาท

-ค่าตอบแทนคณะกรรมการจัดทำร่างขอบเขตของงานหรือรายละเอียดคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุที่จะซื้อหรือจ้าง รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกข้อเสนอ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ อัตรา ๑,๕๐๐ บาท/ครั้ง และกรรมการ จำนวน ๒ คน อัตรา ๑,๒๐๐ บาท/ครั้ง รวม ๓ คน จำนวน ๔ คณะ

เงิน ๑๕,๖๐๐ บาท

-ค่าตอบแทนคณะกรรมการพิจารณาผลการประกวดราคา ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ อัตรา ๑,๕๐๐ บาท/ครั้ง และกรรมการ จำนวน ๔ คน อัตรา ๑,๒๐๐ บาท/ครั้ง รวม ๕ คน จำนวน ๔ คณะ 6,000+9,200

เงิน ๒๕,๒๐๐ บาท

-ค่าตอบแทนคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบด้วย ประธานกรรมการ อัตรา ๑,๕๐๐ บาท/ครั้ง และกรรมการ จำนวน ๕ ราย อัตรา ๑,๒๐๐ บาท/ครั้ง รวม ๖ ราย จำนวน๓ คณะ จำนวน ๔ งวด 19,000+18,000=

เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท

ค่าตอบแทน...

-ค่าตอบแทนผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ จำนวน ๖ ราย อัตรา ๓๐๐ บาท/ครั้ง จำนวน ๔ งวด

เงิน ๗,๒๐๐ บาท

๑๑.๑.๑.๒ ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ สำหรับข้าราชการลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว และพนักงานจ้างตามภารกิจ เพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนงานอำนวยการและบริหารโครงการ ตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ตามความจำเป็นเร่งด่วนในแต่ละวัน ในวันทำการปกติ วันหยุดราชการ วันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันหยุดพิเศษ เป็นเงินจำนวน ๑๔๔,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสี่หมื่นสี่พันบาทถ้วน) ประกอบด้วย

-ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการในวันทำการปกติ สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว จำนวน ๑๐ คน เบิกในอัตรา ๕๐ บาท/ชั่วโมง ปฏิบัติงานวันละ ๒ ชั่วโมง เป็นเงินวันละ ๑๐๐ บาท/วัน รวม ๖๐ วัน เงิน ๖๐,๐๐๐ บาท

-ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการในวันหยุดราชการปกติ วันหยุดนักขัตฤกษ์และวันหยุดพิเศษ สำหรับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว สังกัดกลุ่ม/ฝ่าย จำนวน ๑๐ คน เบิกในอัตรา ๔๒๐ บาท/วัน รวม ๒๐ วัน เงิน ๘๔,๐๐๐ บาท

๑๑.๑.๑.๓ ค่าจ้างเหมาบริการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ (ส่วนเพิ่มเติม) เพื่อปฏิบัติงานสนับสนุนงานอำนวยการและบริหารโครงการ ตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานพิเศษอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ตามความจำเป็นเร่งด่วนในแต่ละวัน ในวันทำการปกติ วันหยุดราชการ วันหยุดนักขัตฤกษ์ และวันหยุดพิเศษ เป็นเงินจำนวน ๑๔๔,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสี่หมื่นสี่พันบาทถ้วน) เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย ประกอบด้วย

-ค่าจ้างเหมาปฏิบัติงาน(ส่วนเพิ่มเติม) นอกเวลาราชการในวันทำการปกติ สำหรับกลุ่มจ้างเหมาบริการ จำนวน ๑๐ ราย เบิกในอัตรา ๕๐ บาท/ชั่วโมง ปฏิบัติงานวันละ ๒ ชั่วโมง เป็นเงินวันละ ๑๐๐ บาท รวม ๖๐ วัน เงิน ๖๐,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาปฏิบัติงาน(ส่วนเพิ่มเติม) นอกเวลาราชการในวันวันหยุดราชการปกติ วันหยุดนักขัตฤกษ์และวันหยุดพิเศษสำหรับกลุ่มจ้างเหมาบริการ จำนวน ๒๐ราย เบิกในอัตรา ๖๐ บาท/ชั่วโมง ปฏิบัติงานวันละ ๗ ชั่วโมง เป็นเงินวันละ ๔๒๐ บาท รวม ๒๐ วัน เงิน ๘๔,๐๐๐ บาท

๑๑.๑.๒ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการสำหรับผู้บริหารระดับสูง หัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย บุคคลหรือคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่ในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑ และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๖๐ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท (สี่แสนบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๑๑.๑.๒.๑ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการสำหรับผู้บริหารหน่วยงานระดับสูง เพื่อติดต่อประสานงานราชการในเขตจังหวัดรับผิดชอบ หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องงบประมาณจำนวน ๑๖๐,๐๐๐ บาท(หนึ่งแสนหกหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับผู้อำนวยการสำนัก (อำนวยการสูง) เพื่อตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานภาคสนาม ตรวจตราโบราณสถานในเขตรับผิดชอบ และประสานราชการส่วนกลาง อัตราวันละ ๒๗๐ บาท ปฏิบัติงาน ๑๕๐ วัน เงิน ๔๐,๕๐๐ บาท

ค่าที่พัก...

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับผู้อำนวยการสำนัก (อำนวยการสูง) เพื่อตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานภาคสนาม ตรวจตราโบราณสถานในเขตรับผิดชอบ และประสานราชการส่วนกลาง อัตราวันละ ๑,๒๐๐ บาท ปฏิบัติงาน ๓๐ วัน เงิน ๓๖,๐๐๐ บาท

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับพนักงานขับรถยนต์ ระดับปฏิบัติงาน อัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๑ คน ปฏิบัติงาน ๑๓๐วัน เงิน ๓๑,๒๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับพนักงานขับรถยนต์ ระดับปฏิบัติงาน อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๑ คน ปฏิบัติงาน ๓๐ วัน เงิน ๒๔,๐๐๐ บาท

-ค่าพาหนะเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่ารถโดยสารประจำทาง ค่าบริการรถรับจ้าง ค่าปะยาง ค่าบริการทางด่วนพิเศษ เงิน ๒๘,๓๐๐ บาท

๑๑.๑.๒.๒ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่สังกัดฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มโบราณคดี กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน และหน่วยงานในสังกัด เพื่อปฏิบัติงานอำนวยการและงานบริหารโครงการ ในเขตรับผิดชอบและหน่วยงานส่วนกลางตามภารกิจพิเศษที่ได้รับมอบหมาย งบประมาณจำนวน ๒๔๐,๐๐๐ บาท (สองแสนสี่หมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับหัวหน้ากลุ่ม/หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้าหน่วยงานในสังกัด/เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ระดับชำนาญการพิเศษ/ระดับอาวุโส/ระดับชำนาญการ อัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๒๐คน ปฏิบัติงานคนละประมาณ๓๐ วัน เงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับหัวหน้ากลุ่ม/หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้าหน่วยงานในสังกัด/เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ระดับชำนาญการพิเศษ/ระดับอาวุโส /ระดับชำนาญการ อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๒๐คน พักค้างคืน คนละประมาณ๕ วัน เงิน ๘๐,๐๐๐ บาท

-ค่าพาหนะเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่ารถโดยสารประจำทาง ค่าบริการรถรับจ้าง ค่าปะยาง ค่าบริการทางด่วนพิเศษ เงิน ๑๖,๐๐๐ บาท

๑๑.๑.๓ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาบริการซ่อมแซมบำรุงรักษาทรัพย์สินของทางราชการ เพื่อให้สามารถใช้การได้ตามปกติเบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอยและวัสดุ งบประมาณจำนวน ๕๐๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าจ้างเหมาบริการซ่อมแซมบำรุงรักษาครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง สำหรับรถยนต์ส่วนกลางที่มีระยะทางใช้งานปกติ ระหว่าง ๖๐,๐๐๐-๑๒๐,๐๐๐ กิโลเมตร และระยะทางใช้งานครบ ๑๒๐,๐๐๐ กิโลเมตร จำนวน ๑๐ คัน เงิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาบริการซ่อมแซมบำรุงรักษาครุภัณฑ์สำนักงาน ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์ ครุภัณฑ์ก่อสร้าง ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว ครุภัณฑ์โรงงาน ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ และครุภัณฑ์อื่นๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน จำนวน ๒๐ รายการ เงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

๑๑.๑.๔ ค่าจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอกในลักษณะการจ้างบุคคลธรรมดา เพื่อทดแทนอัตรากำลังข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว ที่เกษียณอายุราชการ ลาออก เสียชีวิต และโดนยุบอัตรากำลัง รวมถึงกรณีจ้างเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานอำนวยการและบริหารทั่วไป ได้แก่ งานรักษาความปลอดภัย งานทำความสะอาด งานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานพาหนะงานศึกษาวิจัย

งานกฎหมาย งานติดตามและประเมินผล งานผลิตและพิมพ์เอกสาร งานผลิตสื่อการประชาสัมพันธ์ งานสถิติข้อมูลสารสนเทศ งานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ งานบันทึกข้อมูล งานสำรวจออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง งานซ่อมบำรุงยานพาหนะ และงานเทคนิคต่างๆของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และหน่วยงานในสังกัด จำนวน ๔๑ อัตรา เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๔,๘๖๐,๖๘๐ บาท (สี่ล้านแปดแสนหกหมื่นหกร้อยแปดสิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ฝ่ายบริการงานทั่วไป จำนวน ๒๙ อัตรา เงิน ๓,๔๐๑,๕๒๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านระบบข้อมูลสารสนเทศ วุฒิปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๖ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านงานธุรการและบริหารงานทั่วไป วุฒิปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๖ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลจัดซื้อจัดจ้างและครุภัณฑ์ วุฒิปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลการเงินในระบบ GFMIS วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติ ไม่น้อยกว่า ๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๓,๗๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๖๔,๔๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานจัดเก็บเอกสารการเงินและบันทึกข้อมูลทางบัญชี วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๙,๙๐๐ บาท จำนวน๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๑๘,๘๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลการจัดเก็บรายได้และนำส่งคลัง วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๑,๗๕๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๔๑,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานบันทึกข้อมูลการเงินในระบบ GFMIS วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติ (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๙,๔๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๑๒,๘๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานสนับสนุนงานด้านธุรการและงานพัสดุ วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพทุกสาขาหรือวุฒิปริญญาตรีทุกสาขา และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๑ ปี (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๙,๔๐๐ บาท จำนวน๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๑๒,๘๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บเอกสารและงานธุรการ วุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ และมีความรู้ความสามารถเหมาะสม (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๙,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ อัตรา ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๐๘,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานบริการเอกสารทั่วไป วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) หรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๐๔,๒๘๐ บาท

จ้างเหมา...

-จ้างเหมาปฏิบัติงานดูแลทำความสะอาดอาคาร สถานที่ (อาคารสำนักงาน ห้องประชุมห้องสุขา ห้องเก็บเอกสาร ห้องพัสดุ บ้านพักรับรอง สิ่งปลูกสร้างของทางราชการ และพื้นที่บริเวณสำนักงาน) วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๔ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๒๐๘,๕๖๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานขับรถยนต์ประจำรถยนต์ส่วนกลาง วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ปี และยังใช้งานได้อยู่จนถึงปัจจุบัน มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า ๕ ปี มีความรู้พื้นฐานด้านเครื่องยนต์ การบำรุงรักษา และสามารถขับรถยนต์เกียร์ธรรมดาและเกียร์ออโต้ได้เป็นอย่างดี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๙,๗๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๑๖,๔๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานขับรถยนต์ประจำรถยนต์ส่วนกลาง ได้แก่ รถยนต์บรรทุก ๖ ล้อ รถแทรกเตอร์ วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ประเภทที่ ๒ หรือ ประเภทที่ ๓ มาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี และยังใช้งานได้อยู่จนถึงปัจจุบัน มีประสบการณ์ในการขับรถยนต์มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี มีความรู้พื้นฐานด้านเครื่องยนต์ การบำรุงรักษา และสามารถขับรถยนต์เกียร์ธรรมดาและเกียร์ออโต้ได้เป็นอย่างดี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานขับรถยนต์ประจำรถยนต์ส่วนกลาง ได้แก่ รถยนต์บรรทุก ๖ ล้อ รถแทรกเตอร์ มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ประเภทที่ ๒ หรือ ประเภทที่ ๓ มาแล้วไม่น้อยกว่า ๘ ปี และยังใช้งานได้อยู่จนถึงปัจจุบัน มีประสบการณ์ในการขับรถยนต์มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๕ ปี มีความรู้พื้นฐานด้านเครื่องยนต์การบำรุงรักษา และสามารถขับรถยนต์เกียร์ธรรมดาและเกียร์ออโต้ได้เป็นอย่างดี (รายเดิมต่อเนื่อง) อัตราค่าจ้าง ๑๑,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๓๘,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานขับรถยนต์ประจำรถยนต์ส่วนกลาง ได้แก่ รถยนต์บรรทุก ๖ ล้อ รถแทรกเตอร์ วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ ประเภทที่ ๒ หรือ ประเภทที่ ๓ มาแล้ว และยังใช้งานได้อยู่จนถึงปัจจุบัน มีประสบการณ์ในการขับรถยนต์ มีความรู้พื้นฐานด้านเครื่องยนต์การบำรุงรักษา และสามารถขับรถยนต์เกียร์ธรรมดาและเกียร์ออโต้ได้เป็นอย่างดี อัตราค่าจ้าง ๙,๔๐๐ บาท (อัตราทดแทน) จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๑๒,๘๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการรักษาความปลอดภัย ประจำสำนักงาน ปฏิบัติงานผลัดละ ๘ ชั่วโมง มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๕ ปี(รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๘๙๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๓๒๐,๐๔๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านช่างทั่วไป (กึ่งฝีมือ) ประจำสำนักงาน วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๖ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๓ อัตรา ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๓๑๒,๘๔๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานคนงานทั่วไป (กึ่งฝีมือ) ประจำสำนักงาน มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๒ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๓๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๙,๖๐๐ บาท

จ้างเหมา...

-จ้างเหมาปฏิบัติงานคนงาน ดูแล ทำความสะอาด และบำรุงรักษาภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบอาคารสำนักงาน สระน้ำโบราณ ถนนโบราณ ภายในพื้นที่ตั้งสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๐๐๐ บาท จำนวน ๔ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๓๘๔,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานคนงาน ดูแล ทำความสะอาด และบำรุงรักษาภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบอาคารสำนักงาน สระน้ำโบราณ ถนนโบราณ ภายในพื้นที่ตั้งสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๘๐๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๑๘๗,๒๐๐ บาท

<u>กลุ่มโบราณคดี จำนวน ๓ ราย เงิน ๓๘๘,๕๖๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการรวบรวมข้อมูล และจัดเก็บข้อมูลวิชาการด้านวัฒนธรรมวุฒิปริญญาตรีมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานธุรการ วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๑๐๔,๒๘๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานบันทึกข้อมูล วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๓ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๑๐๔,๒๘๐ บาท

<u>กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน จำนวน ๔ อัตรา เงิน ๕๐๔,๒๘๐ บาท</u>

-จ้างเหมาปฏิบัติงานธุรการ วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๐,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๑๒๖,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านสำรวจ และจัดทำแผนผังบริเวณสถานที่วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๒๕ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานดูแลอาคารสถานที่และงานบริการเอกสารทั่วไปวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖)มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๒ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๐๔,๒๘๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านช่างโยธาและก่อสร้าง วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติ (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๙,๔๐๐ บาท จำนวน ๑ อัตรา ปฏิบัติงาน ๑๐ เดือน เงิน ๙๔,๐๐๐ บาท

<u>พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวีรวงศ์ จำนวน ๑ อัตรา เงิน ๑๐๗,๕๒๐ บาท</u>

-จ้างเหมาปฏิบัติงานด้านการจัดเก็บเอกสารและงานธุรการ วุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๖) หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านี้ มีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๔ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๙๖๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๐๗,๕๒๐ บาท

พิพิธภัณฑ...

<u>พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ จำนวน ๑ อัตรา เงิน ๙๙,๖๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบพิพิธภัณฑ์ วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๓) และมีประสบการณ์ในงานที่จะปฏิบัติไม่น้อยกว่า ๒ ปี (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๓๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน๑๒ เดือน เงิน ๙๙,๖๐๐ บาท

<u>หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา จำนวน ๔ อัตรา เงิน ๓๕๙,๒๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาดูแลทำความสะอาดอาคาร สถานที่ และสิ่งปลูกสร้างอื่นของทางราชการ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๓๐๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๙๙,๒๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการรักษาความปลอดภัย ประจำสำนักงาน (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๘,๐๐๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๐ เดือน เงิน ๑๖๐,๐๐๐ บาท

๑๑.๑.๕ ค่าเช่าทรัพย์สิน เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอำนวยการสำนักงานและบริหารโครงการฯ ตลอดปีงบประมาณ เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอยงบประมาณจำนวน ๘๑,๖๐๐ บาท (แปดหมื่นหนึ่งพันหกร้อยบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าเช่าเครื่องถ่ายเอกสารแบบมีการย่อ-ขยาย ปริมาณการถ่ายขั้นต่ำ ๒๐,๐๐๐ แผ่น/เดือน อัตราเดือนละ ๖,๘๐๐ บาท (เป็นราคารวมวัสดุสิ้นเปลือง ค่าอะไหล่ ค่าบริการบำรุงรักษา และค่าใช้จ่ายอื่นๆ แต่ไม่รวมค่ากระดาษถ่ายเอกสาร) ระยะเวลา ๑๒ เดือน เงิน ๘๑,๖๐๐ บาท

๑๑.๑.๖ ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุมราชการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลจากการประชุมไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของหน่วยงาน การประชุมเพื่อรับทราบนโยบายในการทำงานของโครงการ ชี้แจงแนวทางการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ชี้แจงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ หรือซักซ้อมความเข้าใจในระเบียบวิธีปฏิบัติต่าง ๆ หรือเป็นการประชุมติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน รับทราบและรับฟังปัญหาอุปสรรค เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา ในกรณีที่มีการประชุมคาบเกี่ยว รวมถึงในกรณีหน่วยงานอื่นหรือบุคคลภายนอกเข้าดูงานหรือเยี่ยมชมส่วนราชการหรือกรณีการตรวจเยี่ยมหรือตรวจราชการ ตามภารกิจปกติของหน่วยงาน เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๗๕,๖๐๐ บาท (เจ็ดหมื่นห้าพันหกร้อยบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม มื้อเช้า-มื้อบ่าย สำหรับเลี้ยงรับรองผู้เข้าประชุมราชการ จำนวน ๒๐ คน อัตรามื้อละ ๓๕ บาท/มื้อ/คน จัดประชุม ๑๒ ครั้ง ๆ ละ ๒ มื้อ เงิน ๑๖,๘๐๐ บาท

-ค่าอาหารกลางวัน สำหรับเลี้ยงรับรองผู้เข้าประชุมราชการ จำนวน ๒๐ คน อัตรามื้อละ ๑๕๐ บาท/มื้อ/คน จัดประชุม ๑๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ มื้อ เงิน ๓๖,๐๐๐ บาท

-ค่าอาหารเย็น สำหรับเลี้ยงรับรองผู้เข้าประชุมราชการ จำนวน ๒๐ คน อัตรามื้อละ ๒๐๐ บาท/มื้อ/คน จัดประชุม ๓ ครั้ง ๆ ละ ๑ มื้อ เงิน ๑๒,๐๐๐บาท

-ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม มื้อเช้า สำหรับเลี้ยงรับรองบุคคลภายนอกเข้าดูงาน หรือเยี่ยมชมส่วนราชการ หรือกรณีการตรวจเยี่ยม หรือตรวจราชการ จำนวน ๑๐ คน อัตรามื้อละ ๓๕ บาท/มื้อ/คน จำนวน ๔ ครั้ง ๆ ละ ๑ มื้อ เงิน ๑,๔๐๐ บาท

-ค่าอาหารกลางวัน สำหรับเลี้ยงรับรองบุคคลภายนอกเข้าดูงาน หรือเยี่ยมชมส่วนราชการ หรือกรณีการตรวจเยี่ยม หรือตรวจราชการ จำนวน ๑๐ คน อัตรามื้อละ ๑๕๐ บาท/มื้อ/คน จำนวน ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ มื้อ เงิน ๓,๐๐๐ บาท

ค่าอาหารเย็น...

-ค่าอาหารเย็น สำหรับเลี้ยงรับรองบุคคลภายนอกเข้าดูงาน หรือเยี่ยมชมส่วนราชการ หรือกรณีการตรวจเยี่ยม หรือตรวจราชการ จำนวน ๑๐ คน อัตรามื้อละ ๒๐๐ บาท/มื้อ/คน จำนวน ๒ ครั้ง ๆ ละ ๑ มื้อ เงิน ๔,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาบริการอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เช่น จ้างเหมาตกแต่งห้องประชุม ค่าเช่าห้องประชุม ฯลฯ เงิน ๒,๔๐๐ บาท

๑๑.๑.๗ ค่าใช้จ่ายสำหรับจัดซื้อจัดหาวัสดุประเภทต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานบริหารสำนักงานและบริหารโครงการ ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลตลอดปีงบประมาณ งบประมาณจำนวน ๑,๑๕๗,๖๐๐ บาท (หนึ่งล้านหนึ่งแสนห้าหมื่นเจ็ดพันบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-วัสดุสำนักงาน เช่น กระดาษถ่ายเอกสาร กระดาษทำปก แฟ้มเก็บเอกสาร ปากกา ซองจดหมาย ลวดเย็บกระดาษฯลฯ เงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุคอมพิวเตอร์ เช่น ตลับผงหมึกสำหรับเครื่องพิมพ์แบบเลเซอร์ แผ่นหรือจานบันทึกข้อมูล แป้นพิมพ์ ฯลฯ เงิน ๑๖๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุงานบ้านงานครัว เช่น เข่ง ถังขยะ ไม้กวาดมือแมว กรรไกรตัดกิ่งไม้ หัวเทียนรถตัดหญ้า ใบมีดรถตัดหญ้า ลูกปืน ปั๊มน้ำ สายยางรดน้ำ น้ำยากำจัดปลวก ผ้าม่าน ฯลฯ เงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุก่อสร้าง เช่น ไม้ต่าง ๆ น้ำมันทาไม้ สี แปรงทาสี ปูนซีเมนต์ ทราย อิฐหรือซีเมนต์บล็อก กระเบื้อง สังกะสี ตะปู เหล็กเส้น ท่อน้ำและอุปกรณ์ประปา โถส้วม ฯลฯ เงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุการเกษตร เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย วัสดุเพาะชำ อุปกรณ์ในการขยายพันธุ์พืช ผ้าใบหรือผ้าพลาสติก สปริงเกลอร์ (Sprinkler) กระบะใส่ต้นไม้ กระถางดินเผา ฯลฯ เงิน ๙๒,๘๐๐ บาท

-วัสดุไฟฟ้าและวิทยุ เช่น ฟิวส์ เข็มขัดรัดสายไฟฟ้า เทปพันสายไฟ สายไฟฟ้า ปลั๊กไฟฟ้าสวิตช์ไฟฟ้า หลอดไฟฟ้า ลูกถ้วยสายอวกาศ รีซีสเตอร์ มูฟวิ่งคอยส์ คอนเดนเซอร์ ฯลฯ เงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น เช่น น้ำมันดีเซล น้ำมันเบนซิน น้ำมันเครื่อง สำหรับรถยนต์ของทางราชการ และครุภัณฑ์อื่นๆ เงิน ๓๕๔,๘๐๐ บาท

๑๑.๒ งานภาคสนาม เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านการบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานและการให้บริการในพื้นที่โบราณสถานตลอดปีงบประมาณ เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอยและวัสดุ เป็นเงินจำนวน ๗,๙๑๖,๙๒๐ บาท (เจ็ดล้านเก้าแสนหนึ่งหมื่นหกพันเก้าร้อยยี่สิบบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๑๑.๒.๑ งานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน เป็นกิจกรรมการรักษาความสะอาด การถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อให้มีความสะอาดเรียบร้อย และป้องกันความเสียหาย หรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ และการปกป้องคุ้มครองรักษาความปลอดภัยเป็นการเฝ้าระวังดูแลโบราณสถานมิให้มีการบุกรุกทำลายหรือเสื่อมสภาพ เป็นการต่อเนื่อง งบประมาณจำนวน ๕,๘๓๗,๙๑๐ บาท (ห้าล้านแปดแสนสามหมื่นเจ็ดพันเก้าร้อยสิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑๑.๒.๑.๑ ค่าใช้จ่าย...

๑๑.๒.๑.๑ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอก ปฏิบัติงานประจำโบราณสถานปราสาทพนมวัน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (แหล่งท่องเที่ยวที่จัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมโบราณสถาน) โดยมีหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน งานรักษาความสะอาด งานรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว งานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ งานเฝ้าดูแลโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ เพื่อไม่ให้มีการกระทำใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่โบราณสถานและพื้นที่ จำนวน ๑๐ อัตรา งบประมาณจำนวน ๙๔๘,๘๔๐ บาท (เก้าแสนสี่หมื่นแปดพันแปดร้อยสี่สิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัย ประจำโบราณสถานปราสาทพนมวัน ปฏิบัติงานผลัดละ ๑๒ ชั่วโมง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๓๑๒,๘๔๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานช่างทั่วไปประจำอาคารสำนักงาน ศูนย์บริการข้อมูล ห้องสุขา และสิ่งอำนวยความสะดวกในเขตโบราณสถาน (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานรักษาความสะอาด และดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์ปราสาทพนมวัน เนินอรพิม และบารายสระเพลง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๕ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๔๕๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการดูแลทำความสะอาดอาคาร สถานที่ห้องสุขา ศูนย์บริการข้อมูล และสิ่งปลูกสร้างอื่น ในเขตโบราณสถาน (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๖,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๒ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอก ปฏิบัติงานประจำโบราณสถานกลุ่มปราสาทเมืองแขก โนนกู่ และเมืองเก่า อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา (แหล่งท่องเที่ยวที่จัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมโบราณสถาน) โดยมีหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน งานรักษาความสะอาดงานรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว งานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่างๆ งานเฝ้าดูแลโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ เพื่อไม่ให้มีการกระทำใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่โบราณสถานและพื้นที่ จำนวน ๕ อัตรา งบประมาณจำนวน ๔๖๙,๘๗๐ บาท (สี่แสนหกหมื่นเก้าพันแปดร้อยเจ็ดสิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยและงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเขตโบราณสถานปราสาทเมืองแขก ปฏิบัติงานผลัดละ ๑๒ ชั่วโมง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๐๔,๒๘๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยและงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในเขตโบราณสถานปราสาทเมืองแขก ปฏิบัติงานผลัดละ ๑๒ ชั่วโมง (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๘,๖๙๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๑ เดือน เงิน ๙๕,๕๙๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแลทำความสะอาดอาคาร สถานที่ห้องสุขา ศูนย์บริการข้อมูล และสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ ในเขตโบราณสถานปราสาทเมืองแขก (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท

จ้างเหมา...

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานรักษาความสะอาด และดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์ ในเขตโบราณสถานกลุ่มปราสาทเมืองแขก โนนกู่ และเมืองเก่า (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๘๐,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๓ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอก ปฏิบัติงานประจำโบราณสถานเมืองเสมา ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เนื้อที่ประมาณ ๒,๔๗๕ ไร่รวมถึงโบราณสถานพระนอน วัดธรรมจักรเสมาราม แหล่งตัดหินบ้านส้มกบงาม และโบราณสถานในพื้นที่ใกล้เคียง เนื่องจากปัจจุบัน องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศเป็นพื้นที่อุทยานธรณีโลกหรือ โคราชจีโอพาร์ค (Geopark) โดยมีหน้าที่ปฏิบัติงานตรวจตราโบราณสถาน และสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน งานรักษาความสะอาด งานรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว งานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน เพื่อป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ งานเฝ้าดูแลโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ เพื่อไม่ให้มีการกระทำใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่โบราณสถานและพื้นที่ จำนวน ๘ อัตรา งบประมาณจำนวน ๖๗๒,๐๐๐ บาท (หกแสนเจ็ดหมื่นสองพันบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานสายตรวจโบราณสถาน เพื่อสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานในเขตโบราณสถานเมืองเสมา และโบราณสถานพื้นที่ใกล้เคียง (พระนอนวัดธรรมจักรเสมาราม เจดีย์วัดแก่นท้าว แหล่งตัดหินบ้านส้มกบงามและกลุ่มโบราณสถานปราสาทเมืองแขก โนนกู่ และเมืองเก่า) เพื่อป้องกันการบุกรุกแนวเขตโบราณสถานคูเมือง กำแพงเมือง เมืองโบราณเสมา(รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๑๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๕๖,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานเมืองเสมาเจดีย์วัดแก่นท้าว แหล่งตัดหินบ้านส้มกบงาม และโบราณสถานบริเวณใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๕๐๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๒๓๔,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานเมืองเสมา เจดีย์วัดแก่นท้าว แหล่งตัดหินบ้านส้มกบงาม และโบราณสถานบริเวณใกล้เคียง (อัตราเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน๑๒ เดือน เงิน ๒๑๖,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานพระนอน และอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุวัดธรรมจักรเสมาราม (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๕,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๖๖,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๔ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอก ประจำโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีในเขตรับผิดชอบ ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมสม่ำเสมอ ยังไม่ได้รับการประกาศจัดเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชม โดยมีหน้าที่ปฏิบัติงานสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐาน งานรักษาความสะอาดงานรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวงานดูแลต้นไม้ สนามหญ้าและสวนหย่อม งานถากถางกำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน งานจัดเก็บสถิติผู้เข้าชม-เข้าใช้พื้นที่โบราณสถาน เพื่อป้องกันความเสียหายหรือการเสื่อมสภาพที่อาจเกิดขึ้นจากวัชพืชและสิ่งกีดขวางต่าง ๆ งานเฝ้าดูแลโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบ เพื่อไม่ให้มีการกระทำใดๆอันจะก่อให้เกิดความเสียหายให้แก่โบราณสถานและพื้นที่ จำนวน ๓๒ อัตรา งบประมาณจำนวน ๒,๓๕๖,๔๐๐ บาท (สองล้านสามแสนห้าหมื่นหกพันสี่ร้อยบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

จังหวัด...

<u>จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๑ อัตรา เงิน ๘๓๐,๐๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแลทำความสะอาดอาคาร สถานที่ห้องสุขา ศูนย์บริการข้อมูลแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๘,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๖,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท และกู่บ้านปราสาท ตำบลเมืองปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปรางค์พะโค (ปรางค์บ้านโค) ตำบลกระโทกอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปรางค์ครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ งวด เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานกู่เกษม ตำบลสะแกราช อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทถนนหัก ตำบลบ้านใหม่ อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปรางค์บ้านปรางค์ ตำบลหินดาด อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทห้วยแคน ตำบลห้วยแคน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทนางรำ และกู่พราหมณ์จำศีล ตำบลนางรำ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ดูแล ๑๓ ไร่ ๒ งาน ๙๒ ตารางวา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๗,๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๙๐,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทบ้านบุใหญ่ ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาปฏิบัติงานดูแลบำรุงรักษาภูมิทัศน์ โบราณสถานปรางค์บ้านปรางค์และโบราณสถานวัดหน้าพระธาตุ ตำบลนกออก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา (อัตราใหม่) อัตราค่าจ้าง ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๐ เดือน เงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

<u>จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๒ อัตรา เป็นเงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแลทำความสะอาดดูแลความปลอดภัย และบำรุงรักษาอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุใบเสมาบ้านกุดโง้ง ตำบลบุ่งคล้า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และโบราณสถานใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

จ้างเหมา...

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแลทำความสะอาด ดูแลความปลอดภัย และบำรุงรักษาอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุใบเสมาบ้านคอนสวรรค์ ตำบลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ และโบราณสถานใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

<u>จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๘ อัตรา เป็นเงิน ๕๘๖,๘๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปรางค์กู่สวนแตง ตำบลบ้านใหม่ไชยพจน์ อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ ขนาดพื้นที่ดูแล ๕ ไร่ ๒ งาน ๔๒ ตารางวา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๓๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๕,๖๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทบ้านปราสาท (ปราสาทโคกงิ้ว) ตำบลปะคำ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และโบราณสถานใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ งวด เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานแหล่งเตานายเจียน ตำบลหินลาด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ และโบราณสถานใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน๑ อัตรา ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานแหล่งเตาสวายตำบลโนนเจริญ อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ และโบราณสถานใกล้เคียง (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาททอง ตำบลบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานแหล่งตัดหินบ้านกรวด ตำบลบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานคูเมือง กำแพงเมืองพุทไธสง ตำบลพุทไธสง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ ขนาดพื้นที่ดูแล ๖๐๖ ไร่ ๑ งาน ๓๖ ตารางวา (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๓๐๐ บาท จำนวน ๒ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๑๕๑,๒๐๐ บาท

<u>จังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๕ อัตรา เป็นเงิน ๓๖๐,๐๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทยายเหงา ตำบลชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทช่างปี่ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทตามอญตำบลบัวเชด อำเภอบัวเชด จังหวัดสุรินทร์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน

เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

จ้างเหมา...

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาททนง ตำบลปราสาททนง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทจอมพระ ตำบลจอมพระ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

<u>จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๔ อัตรา เป็นเงิน ๒๙๑,๖๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาททามจาน (ปราสาทสมอ) ตำบลสมอ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๓๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๕,๖๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานปราสาทสระกำแพงน้อย ตำบลขยุง อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๕,๗๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๖๘,๔๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานบ้านปราสาท (ห้วยทับทัน) ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ เดือน เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์ ดูแลบำรุงรักษาอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุและจัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้ประโยชน์ในเขตโบราณสถานนำส่งสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เป็นเงินรายได้กองทุนโบราณคดี ประจำโบราณสถานปราสาทสระกำแพงใหญ่ ตำบลสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๓๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ งวด เงิน ๗๕,๖๐๐ บาท

<u>จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๒ อัตรา เป็นเงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานกู่สันตรัตน์ ตำบลกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ งวด เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

-จ้างเหมาบริการปฏิบัติงานดูแล บำรุงรักษาภูมิทัศน์โบราณสถานกู่น้อย ตำบลกู่สันตรัตน์ อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (รายเดิม) อัตราค่าจ้าง ๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๑ ราย ปฏิบัติงาน ๑๒ งวด เงิน ๗๒,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๕ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานบำรุงรักษา การกำจัดวัชพืช และสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา และโบราณสถานที่ได้รับการพัฒนาแล้ว ในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และมหาสารคาม ดำเนินการเองโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน จำนวน ๑๐๐ แหล่ง ขนาดพื้นที่โดยรวมประมาณ ๑๐๐ ไร่ ตลอดปีงบประมาณตามความจำเป็นและเหมาะสม งบประมาณจำนวน ๓๕๐,๐๐๐ บาท (สามแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

<u>รายการค่าใช้สอย</u> ประมาณเงิน ๓๑๔,๐๐๐บาท

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ ระดับปฏิบัติงาน/ทั่วไป เพื่อปฏิบัติงานบำรุงรักษาความสะอาด งานถากถางวัชพืชในเขตโบราณสถาน จำนวน ๑๕๐ แหล่ง อัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๕ คน ปฏิบัติงานปีละ ๑๒ ครั้ง ๆ ละ ๑๐ วัน จำนวน ๑๒๐ วัน เงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ ระดับปฏิบัติงาน/ทั่วไป เพื่อปฏิบัติงานบำรุงรักษาความสะอาด งานถากถางวัชพืชและการกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน จำนวน ๑๕๐ แหล่ง อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๕ คน ปฏิบัติงาน ๔๐ วัน เงิน ๑๖๐,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาบริการซ่อมบำรุงครุภัณฑ์ยานพาหนะและขนส่ง และครุภัณฑ์งานบ้านงานครัว สำหรับการปฏิบัติงานภาคสนามตลอดระยะเวลาดำเนินงาน เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

<u>รายการค่าวัสดุ</u> ประมาณเงิน ๓๖,๐๐๐ บาท

-วัสดุงานบ้านงานครัว เช่น เข่งถังขยะ ไม้กวาดมือแมว กรรไกร ตัดกิ่งไม้หัวเทียนรถตัดหญ้า ใบมีดรถตัดหญ้า ลูกปืนปั๊มน้ำ ฯลฯ เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับเติมรถยนต์ราชการและเครื่องตัดหญ้าที่ใช้ในการปฏิบัติงานภาคสนาม เช่น น้ำมันดีเซล น้ำมันเบนซิน น้ำมันเครื่อง ฯลฯ เงิน ๒๖,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๖ ค่าใช้จ่ายในการจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถานและบำรุงรักษาภูมิทัศน์ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และมหาสารคาม จำนวน ๙๒ แหล่ง หรือจำนวนพื้นที่โดยรวม ๑๕๔ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท และโบราณสถานประเภทคูเมือง-กำแพงเมืองโบราณ จำนวน ๔๐ ไร่ อัตราไร่ละ ๙๐๐ บาท เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๗๙๐,๘๐๐ บาท (เจ็ดแสนเก้าหมื่นแปดร้อยบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒๕ แหล่ง รวมพื้นที่ ๔๐ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๑๖๘,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๒๓ แหล่ง รวมพื้นที่ ๖๐ไร่อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๒๕๒,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๑๓ แหล่ง รวมพื้นที่ ๑๓ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๕๔,๖๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานคูเมือง – กำแพงเมืองสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) จำนวน ๑๑ บริเวณ รวมพื้นที่ ๔๐ ไร่ อัตราไร่ละ ๙๐๐ บาท ดำเนินการ ๔ ครั้ง เงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๐ แหล่ง รวมพื้นที่ ๑๕ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๖๓,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน ๑๐ แหล่ง รวมพื้นที่ ๑๔ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๕๘,๘๐๐ บาท

ค่าจ้างเหมา...

-ค่าจ้างเหมากำจัดวัชพืชและสิ่งกีดขวางที่ทำลายโบราณสถาน สำหรับโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา (ไม่ใช่การดำเนินการครั้งแรก) ในเขตจังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๐ แหล่ง รวมพื้นที่ ๑๒ ไร่ อัตราไร่ละ ๖๐๐ บาท ดำเนินการ ๗ ครั้ง เงิน ๕๐,๔๐๐ บาท

๑๑.๒.๑.๗ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ สำหรับงานจ้างเหมาบริการบุคคลภายนอก และลูกจ้างชั่วคราว ที่ปฏิบัติงานสนับสนุนงานบำรุงรักษาโบราณสถานขั้นพื้นฐานในลักษณะประจำแหล่ง ตรวจติดตามการปฏิบัติงานภาคสนาม และตรวจตราความเป็นระเบียบเรียบร้อยในเขตรับผิดชอบ เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) ประกอบด้วย

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ระดับอาวุโส/ระดับชำนาญการ/ระดับปฏิบัติการ/ระดับชำนาญงาน/ระดับปฏิบัติงาน จำนวน ๔ คณะๆ ละ ๓ คน รวม ๑๒ คน อัตราวันละ ๒๔๐ บาท ตรวจรับงาน ๑๒ งวด ๆ ละ ๓ วันปฏิบัติงานคนละ ๓๖ วัน เงิน ๑๐๓,๖๘๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับคณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ระดับอาวุโส/ระดับชำนาญการ/ระดับปฏิบัติการ/ระดับชำนาญงาน/ระดับปฏิบัติงาน จำนวน ๔ คณะ ๆ ละ ๓ คน รวม ๑๒ คน อัตราวันละ ๘๐๐บาท ตรวจรับงาน ๑๒ งวด ๆ ละ ๒ คืน พักค้างคืนคนละประมาณ ๑๒ คืน เงิน ๑๑๕,๒๐๐ บาท

-ค่าพาหนะเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าบริการ รถรับจ้าง ค่าปะยาง ฯลฯ เงิน ๓๑,๑๒๐ บาท

๑๑.๒.๒ งานตรวจสอบแนวเขตที่ดินและชี้ระวังแนวเขตที่ดินโบราณสถาน เป็นการตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถาน และร่วมชี้แนวเขตที่ดินโบราณสถาน โดยปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด/อำเภอ พร้อมปักหลักเขตที่ดินโบราณสถาน ตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถาน บริเวณพื้นที่ขออนุญาตสัมปทานบัตร พื้นที่ขออนุญาตดูดทราย การใช้ที่ดินของรัฐตามมาตรา ๙ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ตรวจสอบแนวเขตที่ดินโบราณสถาน บริเวณวัดร้าง ที่ดินโบราณสถานบริเวณคูเมือง-กำแพงเมือง ในเขตจังหวัดรับผิดชอบ (นับตามจำนวนที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือ) เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอยและวัสดุ งบประมาณจำนวน ๒๕๐,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

<u>รายการค่าใช้สอย</u>ประมาณเงิน ๒๐๒,๐๐๐.- บาท

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน/ชำนาญงาน/ปฏิบัติการ/ชำนาญการ/ชำนาญการพิเศษ อัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๑๒ คน ปฏิบัติงาน ๕๐ วัน เงิน ๑๔๔,๐๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน/ชำนาญงาน/ปฏิบัติการ/ชำนาญการ/ชำนาญการพิเศษ อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๑๒ คน ปฏิบัติงาน ๕ วัน เงิน ๔๘,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาบริการซ่อมครุภัณฑ์ยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงานภาคสนาม เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

<u>รายการค่าวัสดุ</u> ประมาณเงิน ๔๘,๐๐๐.- บาท

-วัสดุงานสำรวจ และวัสดุอื่นๆ ที่มีความ เช่น แผนที่ แผนผัง ภาพถ่ายทางอากาศ หลักหมุดเขตที่ดิน กระดาษกราฟ ฯลฯ เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท

-วัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับรถยนต์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เงิน ๓๘,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๓ งานซ่อมแซม...

๑๑.๒.๓ งานซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารห้องประชุม อาคารเก็บพัสดุ อาคารทั่วไป บ้านพักรับรอง บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน เป็นการดำเนินการสำรวจตรวจสภาพอาคารโบราณสถาน อาคารสำนักงาน อาคารห้องประชุม อาคารเก็บพัสดุ อาคารทั่วไป บ้านพักรับรอง บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างของทางราชการ ศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยว ห้องสุขา ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถานเพื่อซ่อมแซม เสริมความมั่นคง และบำรุงรักษา ป้องกันการพังทลายในเบื้องต้น กรณีได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติและผลกระทบจากปลวก มด แมลงสาบและหนู กัดกินเนื้อไม้ รวมถึงการศึกษาสาเหตุของการผุกร่อนเสื่อมสภาพโบราณสถานและตรวจสอบสภาพโบราณสถาน ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเตรียมการอนุรักษ์ปฏิสังขรณ์ ตามหลักวิชาการ งบประมาณจำนวน ๑,๓๕๙,๐๑๐ บาท (หนึ่งล้านสามแสนห้าหมื่นเก้าพันสิบบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๑๑.๒.๓.๑ กิจกรรมซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารสำนักงาน อาคารห้องประชุม บ้านพักรับรอง อาคารเก็บพัสดุ บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างอื่นของทางราชการ และปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในพื้นที่บริเวณสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา ห้องสุขาภายใน และอาคารศูนย์ข้อมูลในแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ดำเนินการเองโดยเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และจ้างเหมาเอกชนดำเนินการบางส่วนตามความจำเป็นและเหมาะสม งบประมาณจำนวน ๕๒๓,๐๑๐ บาท (ห้าแสนสองหมื่นสามพันสิบบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

<u>รายการค่าใช้สอย ประมาณเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท</u>

-จ้างเหมาบริการดีดปรับระดับบ้านพักคนงาน (แฝด ๒ ครอบครัว) ประเภทบ้านไม้ชั้นเดียว ตั้งอยู่ริมตลิ่งลำน้ำเค็ม ขนาดความสูงจากพื้นดินเดิม ๐.๕๐ เมตร ดีดปรับสูงขึ้นเป็น ๑.๐๐ เมตร เพื่อแก้ไขและป้องกันน้ำท่วมขังทุกปี จำนวน ๒ หลัง ๆละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท เงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

<u>รายการค่าวัสดุประมาณเงิน ๓๒๓,๐๑๐ บาท</u>

-วัสดุก่อสร้าง เช่น ไม้ต่าง ๆ น้ำมันทาไม้ ทินเนอร์ สี แปรงทาสี ปูนซีเมนต์ ปูนขาว ทราย อิฐหรือซีเมนต์บล็อก กระเบื้อง สังกะสี ตะปู ค้น คีม ชะแลง จอบ เลื่อย กบไสไม้ เหล็กเส้น เครื่องวัดขนาดเล็ก ท่อน้ำและอุปกรณ์ประปา ท่อต่างๆ โถส้วม อ่างล้างมือ ฯลฯ เงิน ๑๗๓,๐๑๐ บาท

-วัสดุไฟฟ้าและวิทยุ เช่น ปลั๊กไฟ หน้ากาก ๓ ช่อง สายไฟ VAFสวิทซ์ไฟ กล่องกันน้ำ กล่องลอย กิ๊ฟรัดสาย TV สายไฟ ชุดหลอดไฟยาว หลอดตะเกียบ โคมดาวไลท์ เทปพันสายไฟ สายไฟ THW หลอดไฟ รองเท้าเซฟตี้ เข็มขัดปีนเสาไฟ แร็คไฟฟ้าฯลฯ เงิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๓.๒ กิจกรรมป้องกันและกำจัดปลวก สำหรับอาคารสำนักงาน บ้านพักราชการ อาคารศูนย์บริการข้อมูล สิ่งปลูกสร้างอื่นของทางราชการ และอาคารโบราณสถาน ตลอดปีงบประมาณ จำนวน ๓๐ แห่ง ดำเนินการโดยจ้างเหมาเอกชน เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอย งบประมาณจำนวน ๑๘๖,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนแปดหมื่นหกพันบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

-ค่าจ้างเหมาบริการป้องกันและกำจัดปลวกอาคารสำนักงาน บ้านพักราชการ สิ่งปลูกสร้างอื่นของทางราชการ และอาคารโบราณสถานในเขตจังหวัดรับผิดชอบ จำนวน ๓๐ แห่งๆละ ๖,๒๐๐ บาทต่อปี เงิน ๑๘๖,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๓.๓ กิจกรรมวิเคราะห์ ศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบโบราณสถานประเภทหิน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการอนุรักษ์โบราณสถานประเภทหิน ให้แก่บุคลากรสายงานช่าง และผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพในสาขาที่เกี่ยวข้อง ด้านการอนุรักษ์โบราณสถานของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และหน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากร โดยเริ่มจากการทดลองประกอบชิ้นส่วนโบราณสถานในส่วนที่เหลือจากการบูรณะ พร้อมจัดทำแบบวิเคราะห์ และแบบบูรณะจำนวน ๒ แห่ง ณ ปราสาทพนมวัน อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และปราสาทบ้านบุใหญ่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา งบประมาณจำนวน ๖๕๐,๐๐๐ บาท (หกแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

<u>รายการค่าใช้สอย ประมาณเงิน ๔๙๘,๐๐๐ บาท</u>

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย ระดับปฏิบัติงาน/ระดับชำนาญงาน/ระดับชำนาญการ/ระดับชำนาญการพิเศษ/ระดับอาวุโส สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักสถาปัตยกรรม กองโบราณคดี ที่ร่วมปฏิบัติงานภาคสนามอัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๓๐ คน ปฏิบัติงาน ๔๐ วัน เงิน ๒๘๘,๐๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย ระดับปฏิบัติงาน/ระดับชำนาญงาน/ระดับชำนาญการ/ระดับชำนาญการพิเศษ/ระดับอาวุโส สำหรับข้าราชการและเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักสถาปัตยกรรม กองโบราณคดี ที่ร่วมปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานภาคสนาม อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๒๐ คน ปฏิบัติงาน ๑๐ วัน เงิน ๑๖๐,๐๐๐ บาท

-ค่าพาหนะเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่ารถโดยสารประจำทาง ค่าบริการรถรับจ้าง ค่าปะยาง ค่าบริการทางด่วนพิเศษ สำหรับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติงานในการปฏิบัติงานภาคสนาม เงิน ๓๐,๐๐๐ บาท

-ค่าจ้างเหมาบริการซ่อมแซมบำรุงรักษารถเครน เพื่อใช้ปฏิบัติงานโครงการฯ เช่น เปลี่ยนซีลกระบอกไฮดรอลิค เปลี่ยนสลิง เปลี่ยนยาง ตรวจเช็คเครื่องทั่วไป ฯลฯ เงิน ๒๐,๐๐๐ บาท

<u>รายการค่าวัสดุ เป็นเงิน ๑๕๒,๐๐๐ บาท</u>

-ค่าวัสดุสำนักงาน เช่น กระดาษไขเขียนแบบ กระดาษถ่ายพิมพ์เขียว ปากกาเขียนแบบ กระดาษกราฟ กระดาษถ่ายเอกสาร ดินสอ ยางลบ ค่าย่อ-ขยายแบบ ฯลฯ เงิน ๒๑,๐๐๐ บาท

-ค่าวัสดุก่อสร้าง เพื่อใช้ปฏิบัติงานทดลองประกอบชิ้นส่วนโบราณ และเสริมความมั่นคงโบราณสถาน เงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

-ค่าวัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับยานพาหนะ และเครื่องจักรกล ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานภาคสนาม เงิน ๓๑,๐๐๐ บาท

๑๑.๒.๔ งานสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เพื่อตรวจสอบแหล่งโบราณคดีโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ เพื่อปรับปรุงฐานข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งโบราณคดีและโบราณสถาน ในการจัดทำบัญชีเพื่อการปกป้องคุ้มครองในการประกาศขึ้นทะเบียนและรวมถึงการที่จะประกาศเป็นโบราณสถานตาม พรบ.โบราณสถาน ฯลฯ ฉบับใหม่ จำนวน ๓๐๐ แหล่ง เบิกในลักษณะค่าตอบแทนและวัสดุ งบประมาณจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) มีค่าใช้จ่าย ดังนี้

รายการค่าใช้สอย ประมาณเงิน ๙๑,๒๐๐ บาท

-ค่าเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน/ชำนาญงาน/ปฏิบัติการ/ชำนาญการ/ชำนาญการพิเศษ อาวุโส อัตราวันละ ๒๔๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน ๖๐ วัน

เงิน ๔๓,๒๐๐ บาท

-ค่าที่พักเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติงาน/ชำนาญงาน/ปฏิบัติการ/ชำนาญการ/ชำนาญการพิเศษ/อาวุโส อัตราวันละ ๘๐๐ บาท จำนวน ๓ ราย ปฏิบัติงาน จำนวน ๒๐ วัน

เงิน ๔๘,๐๐๐ บาท

รายการค่าวัสดุ ประมาณเงิน ๒๘,๘๐๐ บาท

-ค่าวัสดุเชื้อเพลิงและหล่อลื่น สำหรับยานพาหนะ และเครื่องจักรกล ที่นำไปใช้ปฏิบัติงานภาคสนาม เงิน ๒๘,๘๐๐ บาท

๑๑.๒.๕ งานให้บริการในพื้นที่โบราณสถาน ได้แก่ การบริการข้อมูลทางวิชาการซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลทางวิชาการแก่สาธารณชนเพื่อความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องรวมถึงการนำชมโบราณสถานการจัดทำป้ายสื่อความหมายต่างๆและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เช่น การประชาสัมพันธ์ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานเพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าเกิดความรู้สึกหวงแหนและร่วมกันอนุรักษ์ตลอดจนเพื่อให้รับทราบและเข้าใจการทำงานอนุรักษ์โบราณสถานและการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก โดยสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานทั้งด้านวิชาการและการท่องเที่ยวในพื้นที่แบบใกล้ชิด รวมถึงการพัฒนาช่องทางสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมาย แบบห่วงโซ่คุณค่าด้านมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา สู่เครือข่ายภาคประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบเชิงบูรณาการผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ แบบมืออาชีพ เบิกจ่ายในลักษณะค่าใช้สอยและวัสดุ งบประมาณจำนวน ๓๕๐,๐๐๐ บาท (สามแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

รายการค่าใช้สอย ประมาณเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท

-ค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงนิทรรศการภายในอาคารศูนย์ข้อมูลบริการนักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถานที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ ปราสาทพนมวัน ปราสาทเมืองแขก ปราสาทบ้านพลวง ปราสาทศีขรภูมิ อาคารจัดแสดงแหล่งเตานายเจียน เตาสวายอำเภอบ้านกรวด และอาคารเก็บชิ้นส่วนโบราณสถานและโบราณวัตถุประจำแหล่ง รวมถึงกิจกรรมการผลิตสื่อนิทรรศการเคลื่อนที่ จัดทำคลิปวิดีโอ เพื่อถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้จากงานอนุรักษ์โบราณสถาน งานโบราณคดี งานอุทยานประวัติศาสตร์ งานพิพิธภัณฑ์ งานหอสมุด และงานเอกสารโบราณในเขตพื้นที่รับผิดชอบสู่เครือข่ายภาคประชาชนและสถานศึกษา จำนวน ๑๐ รายการ ๆ ละ ๒๕,๐๐๐ บาท เงิน ๒๕๐,๐๐๐ บาท

-ค่าใช้จ่ายในการจัดทำป้ายสื่อความหมายป้ายประวัติโบราณสถาน ป้ายบอกทางไปโบราณสถาน ป้าย พรบ.โบราณสถานฯ ป้ายเตือน และป้ายข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็นในเขตโบราณสถานพร้อมติดตั้ง เพื่อแสดงถึงข้อมูลทางวิชาการ ประจำแหล่งโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดีในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ๖ จังหวัด จำนวน ๔๐ ป้าย ๆ ละ ๒,๕๐๐ บาท เงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

สรุปรายละเอียดลักษณะการเบิกค่าใช้จ่าย

กิจกรรมอำนวยการ	เงิน	๗,๕๑๗,๐๘๐.๐๐ บาท
กิจกรรมภาคสนาม	เงิน	๗,๙๑๖,๙๒๐.๐๐ บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น		**๑๕,๔๓๔,๐๐๐.๐๐บาท**

หมายเหตุขอใช้แบบถัวจ่ายทุกหมวดรายการในโครงการ

๑๒. การบริหาร...

๑๒. การบริหารจัดการและติดตามประเมินผล

๑๒.๑ ตัวชี้วัดผลสำเร็จของโครงการ

๑๒.๑.๑ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ได้รับการอนุรักษ์ จำนวนไม่น้อยกว่า ๓๙๐ แหล่ง

๑๒..๒ มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ได้รับการอนุรักษ์แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

๑๒.๒ กลไกการติดตามและประเมินผล

๑๒.๒.๑ มีการควบคุมและประเมินผลงานไม่ให้ล่าช้ากว่ากำหนดการที่วางไว้ ๒ สัปดาห์

๑๒.๒.๒ มีการประชุมประสานงานทุกเดือน เพื่อติดตามผลงานและรับทราบปัญหา

๑๒.๒.๓ มีการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลโครงการ และมอบหมายผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานให้ชัดเจน

๑๒.๒.๔ มีการควบคุมค่าใช้จ่าย จากงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

๑๒.๒.๕ มีการประเมินผลความสำเร็จของงาน ขณะปฏิบัติและหลังปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

๑๓. หน่วยงานเจ้าของโครงการ

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

๑๔. ผู้รับผิดชอบโครงการ

ฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

๑๕. ผู้รับผิดชอบตัวชี้วัด

๑๕.๑ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป

๑๕.๒ กลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน

๑๕.๓ กลุ่มโบราณคดี

๑๕.๔ หน่วยงานในสังกัดที่ได้รับสนับสนุนงบประมาณ

๑๖. ผู้สนับสนุนตัวชี้วัด

๑๖.๑ คณะเจ้าหน้าที่สังกัดฝ่ายบริหารงานทั่วไป

๑๖.๒ คณะเจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน

๑๖.๓ คณะเจ้าหน้าที่สังกัดกลุ่มโบราณคดี

๑๖.๔ คณะเจ้าหน้าที่หน่วยงานในสังกัด

๑๗. แผนการจัดการภายหลังโครงการเสร็จสิ้น

สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดูแล บำรุงรักษาโบราณสถานดังกล่าว และแหล่งอื่น ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ อยู่เป็นประจำตลอดทั้งปี เมื่อโครงการแล้วเสร็จ ยังคงรับผิดชอบในการดูแล บำรุงรักษา อยู่เช่นเดิม โดยขออนุเคราะห์แรงงานของพระสงฆ์ที่อยู่ในวัด เจ้าของที่ดินที่อยู่ใกล้กับโบราณสถาน สมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.) ที่อยู่ในเขตท้องที่บางแห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ช่วยดูแลรักษา อีกทางหนึ่ง

๑๘. ผลกระทบ

๑๘.๑ ทางสังคม:สำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานดังกล่าว และแหล่งอื่น ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ อยู่เป็นประจำตลอดทั้งปี เมื่อโครงการแล้วเสร็จ ยังคงรับผิดชอบในการดูแล บำรุงรักษา อยู่เช่นเดิม โดยขออนุเคราะห์แรงงานของพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดเจ้าของที่ดินที่อยู่ใกล้กับโบราณสถาน ตลอดจนสมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.) ที่อยู่ในเขตท้องที่บางแห่ง ช่วยดูแลรักษา อีกทางหนึ่ง

๑๘.๒ ทางเศรษฐกิจ:ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการจ้างแรงงานปฏิบัติงานระยะเวลาประมาณ ๑๐ เดือน ไม่ต่ำกว่า ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีรายได้จากการจำหน่ายสินค้า ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๑๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑๙.๑ สามารถอนุรักษ์และเสริมความมั่นคงให้กับโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดี อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อป้องกันการพังทลาย ซึ่งเกิดจากวัชพืช ภัยธรรมชาติ และการบุกรุกทำลายของมนุษย์

๑๙.๒ สามารถอนุรักษ์ ควบคุม ดูแลรักษา โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วมันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสะดวกต่อการขึ้นทะเบียน และประกาศขึ้นทะเบียน

๑๙.๓ ช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมของโบราณสถาน ให้ดูสวยงามต่อผู้พบเห็น และเป็นการกำหนดขอบเขตโบราณสถานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๑๙.๔ ช่วยพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดคุณค่าทางสังคมและมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น สามารถเข้าเยี่ยมชมถึงแหล่งได้ตลอดทั้งปี เป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่ให้ช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ

๑๙.๕ มีการเผยแพร่ข้อมูล องค์ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ของกรมศิลปากรให้เป็นที่รู้จักและยอมรับแก่เครือข่ายภาคประชาชน นักวิชาการ นักศึกษา นักท่องเที่ยวทั่วไป โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศตามแนวนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในเขตพื้นที่ของสำนักศิลปากรที่ ๑๐ นครราชสีมา และมีแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อสร้างห่วงโซ่คุณค่าทางวัฒนธรรม (Cultural Value Chain) อย่างกว้างขวาง